

พตส. 2

รายงานวิชาการส่วนบุคคล

เรื่อง บทบาทผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย กรณีศึกษา บทบาทผู้นำทางการเมืองก่อนและหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

จัดทำโดย นายไชยา พรหมา

รหัส 18

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอบรม

หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ 2

ประจำปี 2553

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พตส. 2

รายงานวิชาการส่วนบุคคล

เรื่อง บทบาทผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย
กรณีศึกษา บทบาทผู้นำทางการเมืองก่อนและหลัง
เหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

จัดทำโดย นายไชยา พรหมา
รหัส 18

หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ 2
ประจำปี 2553
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทคัดย่อ

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง บทบาทผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย กรณีศึกษา บทบาทผู้นำทางการเมืองก่อนและหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมและศึกษากิจกรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมือง การเมืองในระบบรัฐสภาและการเมืองภาคประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย เพื่อศึกษาบทบาทเปรียบเทียบระหว่างผู้นำทางการเมืองในช่วงก่อนและหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 (ระหว่างปี 2544-2553) ตลอดจนเพื่อศึกษาและเสนอแนะบทบาทที่เหมาะสมของผู้นำทางการเมือง ทั้งการเป็นผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภาและผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาผู้นำทางการเมืองในอนาคต โดยการศึกษานี้ครอบคลุมบทบาทของผู้นำทางการเมืองในระบบ คือ นายกรัฐมนตรี (เน้นศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) และผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน ได้แก่ แกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำทางการเมืองแต่ละคนต่างมีบทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกันไป โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีความโดดเด่นในการทำให้นโยบายของพรรคการเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งทำให้การตัดสินใจเลือกของประชาชนในการเลือกตั้งได้รับการตอบสนองอย่างแท้จริง ทำให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องแข่งขันกันในเชิงนโยบายมากขึ้น ขณะที่ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีบทบาทโดดเด่นในด้านการเปิดกว้างในด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย ขณะที่แกนนำภาคประชาชนนั้นบทบาทที่สำคัญคือ การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน แต่มีความแตกต่างกันตรงที่บทบาทของแกนนำกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จะมุ่งเน้นเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจ ขณะที่แกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติเน้นด้านการได้มาซึ่งอำนาจและการเข้าสู่อำนาจที่จะต้องเป็นไปตามกระบวนการตามระบอบประชาธิปไตย (การเลือกตั้ง) หรือเป็นประชาธิปไตยโดยประชาชนเป็นหลัก

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการที่เกิดขึ้นในระยะสิบปีที่ผ่านมาคือ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางการเมืองในระบบหรือผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนก็ตาม ต่างหันมาให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารกับประชาชนโดยตรงมากขึ้น เริ่มต้นตั้งแต่สมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่หันมาใช้เครื่องมือในการสื่อสารทุกรูปแบบในการสื่อสารกับประชาชน เพื่อให้มั่นใจว่าการสื่อสารนั้นตรง

กลุ่มเป้าหมายและสารที่สื่อออกไป เป็นไปตามที่ต้องการและมีประสิทธิภาพที่สุด โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรองของสื่อต่าง ๆ ที่เป็นตัวกลาง โดยเครื่องมือสื่อสารมีทั้งโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ เคเบิลทีวี และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม หากการพัฒนาทางการเมืองคือการทำให้ประชาชนมีความเป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการกำหนดชีวิตทางการเมือง ใช้อำนาจอธิปไตยที่มีอยู่ของตนได้อย่างแท้จริงแล้ว บทบาทของผู้นำทางการเมืองทั้งในระบบรัฐสภาและภาคประชาชนที่ได้ทำการศึกษามานี้ ควรอย่างยิ่งที่ทั้งสองฝ่ายจะได้เรียนรู้และยอมรับซึ่งกันและกัน โดยบทบาทของผู้นำทางการเมืองในระบบนั้น จำเป็นที่ต้องทำให้ความต้องการของประชาชนที่แสดงออกผ่านการเลือกตั้ง หรือก็คือ การทำให้นโยบายที่ประชาชนต้องการบรรลุผลเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมที่จะรับฟังเสียงของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ไม่ละเลยแม้เพียงเสียงของคนเพียงส่วนน้อย ทั้งนี้การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความต้องการนั้น จำเป็นที่จะต้องรับฟังหรือได้ยินเสียงเหล่านั้นด้วย รวมถึงจะต้องทำให้การเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริงที่ประชาชนมีสิทธิตามระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ ด้วยความสมัครใจของตัวประชาชนเอง ส่วนผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนเองก็ต้องแสดงบทบาทการนำบนพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนรวม

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และความตั้งใจจริงของผู้นำทางการเมืองที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งบทบาทของทั้งผู้นำทางการเมืองในระบบและผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนจะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองแก่ประชาชนได้นั้น จะต้องมีความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมาบนพื้นฐานความเชื่อมั่นและการยอมรับตามแนวทางประชาธิปไตย ที่มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและเจ้าของประเทศ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ทั้งผู้นำทางการเมืองในระบบและผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนจะต้องเคารพในการตัดสินใจ และไม่อาศัยทักษะการสื่อสารของตนและความไว้วางใจของประชาชนที่เป็นรากฐานสำคัญ มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเพื่อไปสู่เป้าหมายเฉพาะบุคคล หรือผลประโยชน์ส่วนตนใด ๆ เพราะความเป็นผู้นำย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีผู้ตาม

Abstract

This Individual Study aims to synthesize and study the political activities of political leaders in Parliamentary System and in Civil Politics that affect the development of democracy in Thailand. It compares the roles of the political leaders before and after the coup d'etat in September 19th 2006 (between the year 2001-2010) and also suggests the appropriate roles of political leaders.

The results showed that each political leader have different role which affect the development of the democracy in different way. Pol.Thaksin Shinawatra is outstanding in impel the policy of political party be the government policy which affects the people's decisions in election On the other hand, Mr. Abhisit Vejjajiva is outstanding in open for political participation and the freedom of the expression of opinions which is the crucial basis of democracy. For the public political leaders, their main role is to motivate the people's participation. The differences are that the leaders of PAD focus on the inspection of the use of state power while the leaders of UDD focus on how the power was obtained, that must be through to the democracy process , by the election. In the past ten years, the political leaders used every kind of communication tools to communicate with the people to ensure that their message were delivered to the target group in the most efficient.

So, the enhancement of the democratic political culture requires both efficient measures and the expression of the leaders, who must base on honesty, righteousness, and on the belief and principles of democracy.

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำรายงานวิชาการส่วนบุคคลนี้ ผู้ศึกษาต้องขอขอบคุณ ดร.ปรีดี โชติช่วง และอาจารย์ชีวินรัฏฐ แก้ววัฒนะบวร อาจารย์ที่ปรึกษา ไว้เป็นอย่างสูงที่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะทำให้เกิดประโยชน์และเข้าใจในเรื่องที่ได้ศึกษานี้ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงต้องขอขอบคุณคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้จัดหลักสูตรพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูงในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาการเมืองให้แก่ผู้เข้าศึกษา และเนื่องจากผู้ศึกษามีภาระงานในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรค่อนข้างมาก จึงได้อาศัยคุณจิตรา ให้ช่วยรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นตลอดจนเป็นธุระตรวจทานความเรียบร้อย และดำเนินการจัดทำรูปเล่ม ซึ่งก็ต้องขอขอบคุณในความมีน้ำใจมา ณ ที่นี้ สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าความทุ่มเทที่ผู้ศึกษาให้ไว้ในรายงานวิชาการส่วนบุคคลนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยได้บ้างไม่มากก็น้อย หากมีข้อผิดพลาดใด ๆ ในรายงานวิชาการเล่มนี้ ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

นายไชยา พรหมา

1 เมษายน 2554

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ค
กิตติกรรมประกาศ..... ง
สารบัญ..... จ

บทที่ 1 บทนำ..... 1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา..... 2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา..... 2
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 2
1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา..... 4

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง..... 5
2.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับผู้นำ..... 5
2.2 แนวคิด ทฤษฎี การสื่อสารการเมือง..... 19
2.3 แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาการเมือง..... 25
2.4 ลักษณะและโครงสร้างพรรคการเมือง..... 32
2.5 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง..... 37

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา..... 42
3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา..... 42
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 42
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล..... 42

บทที่ 4 ผลการศึกษา..... 44
4.1 บทบาทของผู้นำทางการเมืองก่อนการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549…… 47
4.2 บทบาทของผู้นำทางการเมืองหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549……. 62

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ..... 103
5.1 สรุปผลการศึกษา..... 103
5.2 ข้อเสนอแนะ..... 119

บรรณานุกรม..... 123

ภาคผนวก..... 128
ภาคผนวก ก ประวัติและบทบาทแกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย..... 129
ภาคผนวก ข ประวัติและบทบาทแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ..... 133

ประวัติผู้วิจัย..... 138

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้นำทางการเมือง เป็นสถานะอันเป็นที่ใฝ่หาของคนในสังคมการเมืองมาทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าในสถานการณ์ที่ประเทศมีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใดก็ตาม ไม่ว่าการเกิดขึ้นของผู้นำทางการเมืองจะมีที่มาอย่างไรก็ตาม แต่ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดเสมอมาว่า ผู้นำทางการเมืองสามารถนำพาให้ประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้หรือแม้กระทั่งสามารถหน่วงเหนี่ยวฉุดรั้งการพัฒนาประชาธิปไตย จึงเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้นำทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลาและในแต่ละสถานการณ์ทางการเมือง มีบทบาทและมีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างไร

ตลอดช่วงเวลาในประวัติศาสตร์การเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้น ผู้นำทางการเมืองในอดีตซึ่งเป็นผู้กุมอำนาจ และความนิยม หรือความศรัทธาจากประชาชนเป็นผู้นำทางการเมืองในระบบการเมืองทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาล (นายกรัฐมนตรี) และฝ่ายค้าน (ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) ข้าราชการทั้งพลเรือนและทหาร ที่มีบทบาทสำคัญในแต่ละช่วงเวลา แต่ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ทำให้เกิดผู้นำทางการเมืองนอกระบบรัฐสภาขึ้นด้วย เช่น

- การเกิดแนวร่วมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (People's Alliance for Democracy, PAD) หรือเรียกในชื่ออื่นว่าพันธมิตรกู้ชาติ หรือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง ซึ่งมีผู้นำทางการเมืองที่สำคัญคือ นายสนธิ ลิ้มทองกุล พลตรีจำลอง ศรีเมือง นายสมศักดิ์ โกศัยสุข นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ และนายพิภพ ธงชัย
- การเกิดแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช. National United Front of Democracy Against Dictatorship; UDD) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง ที่มีชื่อเดิมว่า แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) โดยมีผู้นำทางการเมืองที่สำคัญคือ นายวีระ มุสิกพงศ์ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และนายจตุพร พรหมพันธุ์

เหตุการณ์ และคณะบุคคลหรือกลุ่มอุดมการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ นับเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทั้งยังไม่อาจปฏิเสธได้ว่าปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นผลมาจากบทบาทของเหล่าผู้นำทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ อันทำให้เกิดการพัฒนาหรือหน่วงเหนี่ยวการพัฒนา

ประชาธิปไตย จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้นำทางการเมืองเหล่านี้ได้กระทำการ และสร้างบทบาทอันส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยหรือไม่ อย่างไร

ข้อมูล และการศึกษาวิเคราะห์ตามรายงานนี้ จะเป็นหนทางในการสร้างความเข้าใจในบทบาทของผู้นำทางการเมืองที่เหมาะสม อันจะมีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยในระยะยาว และเป็นแนวทางในการปรับปรุง กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้นำทางการเมืองในอนาคตได้กำหนดบทบาทของตนในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งในระบบรัฐสภาและการเมืองภาคประชาชน ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมและศึกษากิจกรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองการเมืองในระบบรัฐสภาและการเมืองภาคประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

2) เพื่อศึกษาและเสนอแนะบทบาทที่เหมาะสมของผู้นำทางการเมือง ทั้งการเป็นผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภาและผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน

3) เพื่อศึกษาบทบาทเปรียบเทียบระหว่างผู้นำทางการเมืองในช่วงก่อนและหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 (ระหว่างปี 2544-2553)

4) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาผู้นำทางการเมืองในอนาคต

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1) การศึกษานี้ครอบคลุมบทบาทของผู้นำทางการเมือง ในช่วงเวลาก่อนและหลังการเกิดรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน (2553)

2) ผู้นำทางการเมือง หมายรวมถึงผู้นำทางการเมืองทั้งในระบบรัฐสภาและนอกระบบรัฐสภา (การเมืองภาคประชาชน)

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

- การเมือง (อังกฤษ : Politics) คือ กระบวนการและวิธีการ ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจของกลุ่มคน คำนี้มักจะถูกนำไปประยุกต์ใช้กับรัฐบาล แต่กิจกรรมทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกกลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งรวมไปถึงใน บรรษัท, แวดวงวิชาการ และในวงการศาสนา (http://th.wikipedia.org/)
- ผู้นำ ตามพจนานุกรม หมายถึง ผู้มีอำนาจในการสั่งหรือมีผลต่อการสั่งการนั้น

- ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถรวมคนให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ได้ (Simon & Smithburg & Thompson, 1971)
- ผู้นำ คือ บุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย (Dejnozka, 1983)
- ผู้นำ ตามพจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ.2547 หมายถึง หัวหน้า, ผู้มีตำแหน่งสูงสุด
- ผู้นำ คือ บุคคลที่ริเริ่มหรือส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงการกระทำของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผู้นำที่สนับสนุนส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่มดำเนินไปด้วยดี (Fielder, 1967)
- ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบารมี และสามารถตัดสินใจได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถกระตุ้นบุคคลอื่นให้ทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ (O'Lealy' 2000 : 1)
- ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบารมีและมีบทบาทรวมทั้งมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น สามารถชักจูงสั่งการหรือชี้นำบุคคลอื่น ให้ปฏิบัติงาน สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิผล (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) ผู้นำอาจได้รับตำแหน่งมาโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งหรือยกตัวเองขึ้นเป็นผู้นำก็ได้ แต่สมาชิกกลุ่มยอมรับว่าเป็นผู้นำอย่างจริงใจ (บทความวิชาการครั้งที่ 1 ภาวะผู้นำ คุณธรรมและจริยธรรม สำหรับผู้บริหารโดย พล.อ.ท.พิทยา แสงแผ้ว)
- ผู้นำทางการเมือง จึงหมายถึง บุคคลที่มีบารมีและมีบทบาทรวมทั้งมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น สามารถชักจูง สั่งการหรือชี้นำบุคคลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจของกลุ่มคนในกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระบบรัฐสภาและการเมืองภาคประชาชน ทั้งนี้ผู้นำทางการเมืองที่จะสามารถสร้างสรรให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยได้นั้น จำเป็นต้องมีลักษณะหรือบุคลิกของผู้นำ ตลอดจนมีวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับประชาชน ในการนำให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตสำนึกและการแสดงออกต่างๆ ทางการเมือง
- การเมืองภาคประชาชน คือ การเคลื่อนไหวของประชาชนเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะโดยตรง โดยไม่ผ่านทางตัวแทนของพรรคการเมือง หรือหน่วยงานราชการ การเมืองภาคประชาชนเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งย้ำแนวคิดที่ว่า *"การเมืองไม่ใช่แค่การเลือกตั้ง"* (นิธิ เอียวศรีวงศ์)
- ประชาธิปไตย (democracy) คือ ระบอบการปกครองของรัฐ ซึ่งบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนโดยตรงหรือผ่านผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ (http://th.wikipedia.org)
- รัฐประหาร (ฝรั่งเศส: coup d'état, กูป์เดตา) หรือ ยึดอำนาจ หมายถึงการล้มล้างรัฐบาลที่บริหารปกครองรัฐในขณะนั้น แต่มิใช่การล้มล้างระบอบการปกครองหรือรัฐทั้งรัฐเสมอไป และ

มิจำเป็นต้องมีการใช้ความรุนแรงหรือนองเลือดเสมอไป เช่นหากกลุ่มทหารอ้างว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งบริหารประเทศชาติผิดพลาด และจำเป็นต้องบังคับให้รัฐบาลพ้นจากอำนาจ จึงใช้กำลังบังคับให้ออกจากตำแหน่งและประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ทันที เยี่ยงนี้ก็เรียกได้ว่าเป็นการก่อรัฐประหาร (http://th.wikipedia.org)

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1) ได้ข้อมูลกิจกรรมอันเป็นการแสดงบทบาทของผู้นำทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว พร้อมข้อเสนอในกิจกรรมและบทบาทที่เหมาะสมของผู้นำทางการเมืองที่สามารถสร้างแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ในรูปแบบที่สามารถใช้ในการศึกษาศักยภาพของผู้นำทางการเมืองในอนาคตได้

2) การมองภาพอนาคต (Scenario) ของบทบาทผู้นำทางการเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย

3) เป็นแนวทางการศึกษาและพัฒนาบทบาทผู้นำทางการเมืองในอนาคตได้

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอในบทนี้ เป็นการศึกษาเอกสารประเภทต่าง ๆ ทั้งเอกสาร หนังสือ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำในระบบการเมืองซึ่งมีผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองนั้น พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) แนวคิด ทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องผู้นำ

2) แนวคิด ทฤษฎี การสื่อสารทางการเมือง เนื่องจากตั้งแต่การเลือกตั้งเมื่อ ปี 2544 เป็นต้นมา เป็นที่ยอมรับกันว่านักการเมืองโดยเฉพาะบุคคลระดับผู้นำ หรือแกนนำ ได้นำกลยุทธ์การสื่อสารมาใช้เพื่อการสร้างความรับรู้ และการยอมรับมากขึ้น

3) แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาการเมือง ซึ่งการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยมีความเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ในเรื่องระบอบประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมือง และการพัฒนาทางการเมืองของพลเมือง

4) ลักษณะและโครงสร้างของพรรคการเมืองซึ่งถือเป็นองค์กรที่เป็นฐานให้กับผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภา

2.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับผู้นำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมานี้ สภาพการเมืองไทยรวมถึงการเมืองโลกมีความผันผวนเป็นอย่างมาก ทำให้ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้นำทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำในระดับสูงสุดทางการเมืองนั้น มีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลโดยตรงมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคน ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารถึงกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และหลากหลาย วิถีชีวิตที่อยู่บนความไม่แน่นอนมากยิ่งขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแสวงหาความมั่งคั่งและความขัดแย้งระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทำให้ผู้นำทางการเมืองในฐานะบุคคลที่โดดเด่นซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมประเทศชาติของตนจึงต้องเผชิญกับแรงกดดันที่รุนแรงยิ่งขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา หากผู้นำไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมได้ ฐานะความมั่นคงทางอำนาจและการครองตำแหน่งก็ย่อมถูกสั่นคลอนตามไป บทบาทของผู้นำมีแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ดังที่ ภิญโญ ไตรสุริยธรรมาได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งของ *ผู้นำ อำนาจ ประวัติศาสตร์ และการเมืองใหม่* ว่า

> “สังคมที่ก้าวหน้ามักเลือกที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยสันติวิธี เช่นเดียวกับผู้นำที่ชาญฉลาด มักเลือกลงจากอำนาจในจังหวะที่เหมาะสม แต่ก็ใช่ว่าทุกสังคมจะเป็นเช่นนั้น มีผู้นำจำนวนไม่น้อยมักยึดติดกับอำนาจ และคิดว่าอำนาจเป็นสิ่งจีรัง เมื่อได้อำนาจมาแล้ว จึงพยายามเหนี่ยวรั้งไว้กับตัวเองให้นานที่สุด แม้ว่าปัจจัยต่าง ๆ จะบ่งชี้ว่า ถึงเวลาต้องวางมือจากอำนาจแล้ว แต่ผู้นำเหล่านั้นกลับไม่เคยสดับฟัง สังคมที่มีผู้นำประเภทหลัง จึงต้องรวมพลังเพื่อกดดันให้ผู้นำพ้นจากอำนาจทั้งด้วยวิธีการอันละม่อมไปจึงถึงวิธีการอันรุนแรง...
>
> การได้มาซึ่งอำนาจที่ว่ายาก จึงไม่ยากเท่ากับการรักษาไว้ซึ่งอำนาจการรักษาอำนาจไว้ที่ว่ายาก จึงไม่ยากเท่ากับการลงจากอำนาจเมื่อถึงเวลา นักการเมืองที่ชาญฉลาดจึงต้องเข้าใจศาสตร์และศิลป์ของทั้งจังหวะและเวลา รวมทั้งต้องเปี่ยมด้วยปณิธานที่จะนำความเปลี่ยนแปลงใหม่มาสู่ประเทศชาติในเวลาที่ประชาชนต้องการ”[1]

การศึกษาภาวะผู้นำอย่างมีระบบได้ดำเนินการต่อเนื่องมายาวนาน เกิดมุมมองและความเชื่อต่าง ๆ ที่พัฒนามาเป็นทฤษฎีภาวะผู้นำจำนวนมาก เริ่มด้วยทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ กลุ่มทฤษฎีเชิงพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีเชิงสถานการณ์ ทฤษฎีผู้นำเชิงวีรบุรุษ เป็นต้น เมื่อมาถึงโลกยุคทุนนิยมเสรีข้ามชาติที่มีทั้งการร่วมมือและการแข่งขันสูง ศาสตร์แห่งการนำ ซึ่งรวมทั้งการบริหารจัดการ การพัฒนาคน และการพัฒนาองค์กร ฯลฯ เป็นศาสตร์ที่พัฒนาอย่างรวดเร็วและมีนักวิชาการที่พยายามศึกษาวิจัยว่า “ทำอย่างไรจึงจะมีผู้นำและภาวะการนำที่มีประสิทธิภาพ” หรือศึกษาในประเด็นที่เป็นแนวโน้มที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำในอนาคต

2.1.1 ความหมายของผู้นำ ภาวะผู้นำ และผู้บริหาร

มีคำสำคัญอยู่ 3 คำที่จำเป็นต้องเข้าใจในเริ่มแรก ก็คือคำว่า “leader” หรือ ผู้นำ และ “leadership” ซึ่งมักเรียกว่า “ภาวะผู้นำ” หรือ “การเป็นผู้นำ” กับอีกคำหนึ่งคือ “Management” ซึ่งเรียกว่า “การบริหาร” หรือ “การบริหารจัดการ” ทั้งสามคำมีความหมายแตกต่างกัน แต่นับว่ามีความเกี่ยวข้องกันโดยมีนักวิชาการผู้ให้ความหมายสำหรับคำเหล่านี้ไว้เป็นจำนวนมาก ดังนี้

---

[1] ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. ผู้นำ อำนาจ ประวัติศาสตร์และการเมืองใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นบุ๊ค, 2552. หน้า 11-12.

1) ความหมายของคำว่าผู้นำ

ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Leader” นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น

1. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นหรือได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

2. ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มคนหลาย ๆ คนที่มีอำนาจอิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้

3. ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือองค์กรซึ่งเขาปฏิบัติงานอยู่

4. ผู้นำ คือ ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากกลุ่มเพื่อให้เป็นหัวหน้า

5. ผู้นำ เป็นคนเดียวในกลุ่มที่จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำ ผู้ประสานงานกิจกรรมภายในกลุ่ม ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว ผู้นำคือ ผู้ที่มีศิลปะที่สามารถมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น นำบุคคลเหล่านั้นไปโดยได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่อีกทั้งยังได้รับความเคารพนับถือความร่วมมือและความมั่นใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงจัง

2) ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)[2]

ได้มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้หลายประการ เช่น

1. ภาวะผู้นำ หมายถึงผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้อื่นและอำนาจนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถปฏิบัติงานซึ่งเขาไม่สามารถปฏิบัติคนเดียวได้สำเร็จ และทำให้ผู้ตามยอมรับและเต็มใจปฏิบัติตาม

2. ภาวะผู้นำ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนคนหนึ่ง(ผู้นำ)กับกลุ่ม(ผู้ตาม)ที่มีประโยชน์ร่วมกันและปฏิบัติตนอยู่ภายใต้การอำนวยการและการกำหนดแนวทางของผู้นำ

3. ภาวะผู้นำ หมายถึงศิลปะของการบอก ชี้แนะ ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ด้วยความเต็มใจ และกระตือรือร้น

ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้ว ภาวะผู้นำ คือ ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเป้าหมายที่กำหนดไว้

---

[2] http://www.panithatyai.ac.th/division/vocation/sutep/html/information12.htm (เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 13 ตุลาคม 2553)

3) ความหมายของภาวะผู้นำ กับการบริหารจัดการ

คอตเตอร์ (Kotter, 1999) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์ที่สลับซับซ้อนได้ การบริหารจัดการที่ดีทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในแง่มีแผนงานที่เป็นทางการ มีโครงสร้างขององค์การที่แน่นอนชัดเจนและมีการกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน

ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีผู้นำเป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นตัวกำกับทิศทางขององค์การในอนาคต จากนั้นจึงจัดวางคนพร้อมทั้งสื่อความหมายให้เข้าใจวิสัยทัศน์และสร้างแรงดลใจแก่คนเหล่านั้น ให้สามารถเอาชนะอุปสรรคเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าว

เฮาส์ (House, 1996) มีความเห็นคล้องจองกับทัศนะดังกล่าว โดยเห็นว่า ผู้บริหาร (Manager) คือ ผู้ใช้อำนาจทางการ (Authority) ซึ่งมากับตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อให้สมาชิกขององค์การยอมปฏิบัติตาม การบริหารจัดการจึงประกอบด้วยการนำวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ของผู้นำลงสู่การปฏิบัติ การประสานงานและการจัดคนทำงานในองค์การ ตลอดจนการแก้ปัญหาประจำวันที่เกิดจากการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ แหล่งที่มาของการมีอิทธิพลอาจเป็นอย่างทางการ เช่น ได้กำหนดชัดเจนมากับตำแหน่งทางบริหารขององค์การนั้นว่ามีอำนาจอะไรบ้างเพียงไร ดังนั้น การได้รับบทบาทการเป็นผู้นำในตำแหน่งบริหารก็ทำให้บุคคลนั้นได้รับอำนาจและเกิดอิทธิพลต่อผู้อื่นตามมา อย่างไรก็ตาม ความเป็นจริงพบว่า ไม่ใช่ผู้นำทุกคนที่สามารถเป็นผู้บริหาร (Not all leaders are managers) และเช่นเดียวกัน ก็ไม่ใช่ผู้บริหารทุกคนที่สามารถเป็นผู้นำ (Not all managers are leaders) ด้วยเหตุนี้เพียงแค่องค์การได้มอบหมาย อำนาจหน้าที่ให้แก่ ผู้บริหารนั้น ยังไม่มีหลักประกันอย่างเพียงพอว่าผู้นั้นจะสามารถในการนำได้อย่างมีประสิทธิผล ทั้งนี้อาจมีอิทธิพลจากปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบมากกว่าอิทธิพลที่กำหนดตามโครงสร้างองค์การก็ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้นำสามารถเกิดขึ้น จากกลุ่มคนให้การยอมรับนับถือได้เช่นเดียวกับที่มาจากการแต่งตั้งอย่างทางการ ในองค์การที่ดีจำเป็นต้องมีทั้ง ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการที่เข้มแข็งจึงจะทำให้เกิด ประสิทธิผลได้สูงสุด โดยเฉพาะภายใต้ภาวะของโลกที่มีพลวัตสูง ย่อมต้องการได้ผู้นำที่กล้าท้าทายต่อการดำรงสถานภาพเดิม มีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ และสามารถในการดลใจสมาชิก ทั้งองค์การให้มุ่งต่อความสำเร็จตามวิสัยทัศน์นั้น แต่เราก็ยังต้องมีการบริหารที่สามารถกำหนดรายละเอียดของแผนงาน สามารถออกแบบโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพขององค์การ รวมทั้งติดตามตรวจสอบดูแล การปฏิบัติงานประจำวันอีกด้วย

2.1.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำ ที่สำคัญ มี 3 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำหรือทฤษฎีอุปนิสัย (Trait Theory)

มีหลักคิดที่สำคัญว่า บุคคลเป็นผู้นำเพราะ มีบุคลิกลักษณะ ความสามารถที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ (รูปร่างหน้าตา สติปัญญา วิสัยทัศน์มีความสามารถเหนือคนอื่น ความประพฤติดี มนุษยสัมพันธ์ที่ดี)

โดยคุณลักษณะที่เด่นชัด คือ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการงาน เข้าร่วมกิจกรรมด้วยใจรัก และได้รับการยอมรับจากสมาชิก สมาชิกเต็มใจทำงานร่วม

2) ทฤษฎี สถานการณ์ (Situation Theory)

มีหลักคิดที่ว่า ผู้นำเกิดจากสถานการณ์บางอย่างผลักดันให้บุคคลต้องแสดงบทบาทผู้นำ หรือต้องพัฒนาลักษณะผู้นำขึ้นมา (ฮิตเลอร์ มุสโสลินี หรือ เหมาเจ๋อตุง) ทฤษฎีนี้ยอมรับความสัมพันธ์ของผู้นำและกลุ่ม ผู้นำต้องครองใจปวงชนผู้แวดล้อม

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีแนวพฤติกรรมที่พัฒนาต่อมาจากทฤษฎีอุปนิสัย ซึ่งถือเป็นการก้าวกระโดดครั้งใหญ่ ที่มองว่าความสามารถในการนำเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ไม่ใช่มาจากอุปนิสัยบุคลิกที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ทฤษฎีพฤติกรรมและท่วงทำนองของผู้นำ เป็นทฤษฎีที่เติบโตในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1950 และต้นคริสต์ทศวรรษ 1960 ทฤษฎีนี้แตกต่างจากนักคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำรุ่นแรก ๆ ตรงที่เสนอว่า คนเราไม่ได้เป็นผู้นำมาแต่กำเนิด แต่พัฒนาความเป็นผู้นำขึ้นภายหลังได้ ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในโลกของการปฏิบัตินั้น ประสบความสำเร็จได้จากพฤติกรรมบางอย่างที่เราสามารถให้คำจำกัดความได้ และสามารถเรียนรู้ได้

นักทฤษฎีพฤติกรรมฯ ผู้นำ เปลี่ยนมุมมองที่เคยเน้นเรื่องตัวผู้นำไปสู่เรื่องภาวะการนำ โดยเห็นว่า ภาวะการนำ (Leadership) คือ พฤติกรรมหรือการกระทำชุดหนึ่งของมนุษย์ต่อคนอื่นเช่นผู้ตามที่สามารถอธิบายได้ และสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมของผู้นำที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างไร ทำให้เป็นไปได้ที่คนเราจะฝึกการเรียนรู้เพื่อสร้างพฤติกรรมแบบเดียวกันกับผู้นำที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว

ทฤษฎีพฤติกรรม ทำให้เกิดการขยายตัวของการศึกษาและการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างขนานใหญ่ ส่วนหนึ่งก็มาจากการเติบโตของเศรษฐกิจทุนนิยมโลก ทำให้สังคมสมัยใหม่ต้องการผู้นำในภาคธุรกิจเอกชน (รวมทั้งผู้นำทางสังคมและการเมือง) เพิ่มขึ้นอย่างมาก

David Mc Clelland มองว่า ภาวะการนำ คือทักษะอย่างหนึ่ง ไม่ใช่ชุดของอุปนิสัยหรือความสามารถ แต่เป็นแบบแผน (Pattern) ของพฤติกรรมที่มาจากแรงผลักดันของคนที่ต้องการนำ โดยเขาอ้างจากการศึกษาวิจัยของเขาว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จ มักจะมีแนวโน้มเป็น

คนที่ต้องการการมีอำนาจสูง มีความต้องการคบหาสมาคมผูกพันกับใครเป็นการเฉพาะต่ำ และมีการควบคุมตนเองหรือการข่มใจที่จะเลือกว่า ควรทำอะไรหรือไม่ควรทำอะไรได้สูง

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory)

หลักการ ความเป็นผู้นำเกิดจากปฏิสัมพันธ์ ความเป็นผู้นำ + สถานการณ์ (วิเคราะห์จากคุณสมบัติผู้นำ และ สถานการณ์) เมื่อสถานการณ์เปลี่ยน ความเป็นผู้นำก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ผู้นำจึงมีได้หลายคน ผลัดเปลี่ยนกันไป

2.1.3 รูปแบบและประเภทของผู้นำ

ประเภทของผู้นำ เมื่อแบ่งตามแบบแผนของพฤติกรรมที่แตกต่างกันถูกจัดกลุ่มเข้าด้วยกันและเรียกว่าท่วงทำนองหรือสไตล์ (STYLE) การนำแบบต่าง ๆ โดย KURT LEWIN, RONALD LIPITT และ RALPH WHITE เสนองานวิจัยในปี ค.ศ.1939 ว่าท่วงทำนองการนำ (STYLE) ของผู้นำมี 3 แบบที่สำคัญ[3] คือ

1) ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic Leader) เน้นการใช้อำนาจสั่งการโดยผู้นำมีลักษณะเผด็จการชอบสั่งการใช้อำนาจกดขี่ / ยึดถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง /การบังคับบัญชาสั่งการจากข้างบนลงล่าง/ผู้ช่วย คือผู้ใต้บังคับบัญชา

2) ผู้นำแบบเสรี (Laissez-faire leader) ไม่ยึดกฎเกณฑ์ตายตัว ปรับเปลี่ยนได้ตามผู้ร่วมงานเสนอ /ปล่อยผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ไปเรื่อย ๆ /ไม่มีความคิดสร้างสรรค์งานใหม่ / ไม่มีการประเมินผลงาน ปล่อยเสรีให้กลุ่มตัดสินใจและดำเนินการเองโดยผู้นำไม่เข้าไปเกี่ยวข้องนอกจากจะได้รับการร้องขอ

3) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic leader) เน้นการอภิปรายและการตัดสินใจรวมหมู่ โดยการช่วยเหลือจากผู้นำ ยึดถือความคิดกลุ่มเหนือความคิดตนเอง /แบ่งงาน/ มอบหมายงานเป็นระบบ/ให้คำแนะนำในการงาน/สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ร่วมงาน โดยใช้กฎเกณฑ์สร้างสรรค์งาน

เมื่อเปรียบเทียบผลการทำงานระหว่างท่วงทำนองการนำ 3 แบบนี้ ปรากฏว่าแบบประชาธิปไตยได้รับการยอมรับมากที่สุด แต่นักทฤษฎีผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ซึ่งพัฒนาขึ้นภายหลังจะวิเคราะห์ว่า สถานการณ์ที่ต่างกันอาจต้องการท่วงทำนองการนำที่ต่างกัน เราไม่สามารถ

---

[3]รวบรวมและเรียบเรียงจากหนังสือใหม่เกี่ยวกับผู้นำของ วิทยากร เชียงกูล . "หลักคิด" "คำคมว่าด้วยผู้นำ" "ภาวการณ์นำ" "ทฤษฎีพฤติกรรมและท่วงทำนองของผู้นำ." กรุงเทพฯ : สายธาร, 2553. อ้างใน http://www.rsunews.net/Think%20Tank/TT199/CadenceOfTheLeader.htm (เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 13 ตุลาคม 2553).

ระบุว่า แบบไหนดีที่สุดในทุกสถานการณ์ได้ ต้องดูที่ผลงานของผู้นำ(และองค์กรที่เขานำ) เป็นสำคัญ

Robert Blake และ Jane Mouton เสนอแนวคิดแบบตารางแสดงท่วงทำนองของผู้บริหาร Managerial Grid ในปี 1964 (ภายหลังเรียกว่า Leadership Grid) ว่ามีรูปแบบความสนใจของผู้นำ 2 รูปแบบ คือ

- ผู้นำที่เน้นงานเป็นศูนย์กลาง (Tasked –Related Function)
- ผู้นำเน้นความสัมพันธ์กลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group-maintenance)

ผู้นำแต่ละคนจะสนใจคนและเป้าหมายของงานในระดับมาก ปานกลาง และน้อยแตกต่างกัน โดยที่เราอาจใช้เป็นฐานในการพิจารณาว่า เขาเป็นผู้นำที่มีท่วงทำนองการนำแบบไหนได้ นักวิชาการทั้งสองได้แบ่งผู้นำที่มีพฤติกรรมหรือสไตล์การบริหารต่างกันเป็น 5 แบบ คือ

1) ผู้นำแบบบริหารจัดการไม่เป็น คือผู้นำประเภทที่สนใจทั้งคนและผลของงานน้อย เป็นประเภทขี้เกียจไม่ชอบทำงาน หรือทำแค่พอผ่าน

2) ผู้นำแบบใช้สิทธิอำนาจและการเชื่อฟัง คือผู้นำประเภทที่สนใจผลงานมาก แต่สนใจเรื่องคนน้อย เน้นเรื่องประสิทธิผลขององค์กร รวมทั้งการลดการจ้างงานคน

3) ผู้นำแบบผู้จัดการสโมสร คือผู้นำประเภทที่สนใจคนมาก แต่สนใจผลการทำงานน้อย เป็นคนสร้างบรรยากาศเป็นมิตร ทำให้คนในองค์กรพอใจ แต่ผลงานอาจจะออกมาไม่ค่อยดี

4) ผู้นำสายกลาง คือผู้นำที่สนใจทั้งคนและผลการทำงานในระดับปานกลางพอกัน เป็นผู้นำประเภทที่ทำงานมากพอที่จะให้งานเสร็จ แต่ไม่พัฒนาไปไกลกว่าขอบเขตที่วางไว้

5) ผู้นำแบบบริหารเป็นทีม คือผู้นำที่สนใจทั้งคนและผลการทำงานทั้ง 2 อย่าง ในระดับมาก เขาจะผูกพันรับผิดชอบกับคนในองค์กร และทำให้คนในองค์กรผูกพันรับผิดชอบการงาน ทำให้เกิดการร่วมมือกันทำงานที่ได้ผลดี

โดยเปรียบเทียบแล้ว ผู้นำแบบบริหารเป็นทีม คือ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง แต่นักทฤษฎีผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์จะมองว่า ผู้นำแบบ 2-4 อาจจะเหมาะกับสถานการณ์บางสถานการณ์ได้ การมองความสำเร็จของผู้นำควรมองที่ผลงานของเขา มากกว่าแค่การมองว่าเขาบริหารท่วงทำนองไหน

ทฤษฎีพฤติกรรมและท่วงทำนองนี้ยังแตกแขนงเป็นแนวคิดเรื่องบทบาท (ROLE THEORY) ซึ่งอธิบายว่าสมาชิกในองค์กรต่างมีแนวคิด (ตามการเรียนรู้ทางสังคมของเขา) ว่าบทบาทผู้นำควรจะเป็นอย่างไร และส่งสัญญาณนี้ให้ผู้นำรับทราบ ผู้นำจะได้รับอิทธิพลจากสัญญาณนี้ โดยเฉพาะถ้าเขามีความรู้สึกไวต่อผู้คนที่อยู่รอบข้าง และพยายามที่จะแสดงบทบาทผู้นำตามที่สมาชิกในองค์กรคาดหมาย

2.1.4 บทบาท และหน้าที่ของผู้นำ (Leadership Roles)

ผู้นำมีบทบาทและหน้าที่หลายอย่าง ผู้นำในกลุ่มคนที่ชอบเผด็จการอาจมีหน้าที่อย่างหนึ่งแต่ผู้นำในกลุ่มคนที่ชอบประชาธิปไตยอาจมีบทบาทและหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม บทบาทและหน้าที่ทั่ว ๆ ไปของผู้นำทุกคนในกลุ่มคนทุกประเภทมีตรงกันอยู่บ้าง จึงขอสรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นำโดยทั่ว ๆ ไปไว้ดังนี้

1) ผู้นำในฐานะผู้บริหาร (The Leader as Executive) บทบาทที่เห็นได้ชัดที่สุดของผู้นำก็คือ บทบาทในฐานะผู้บริหารซึ่งประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในองค์การ หรือในฐานะผู้ประสานงานภายในกลุ่มที่ตนเป็นผู้บริหาร ผู้นำประเภทนี้คอยช่วยให้งานของบุคลากรทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้นำจะเป็นผู้คุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และรับผิดชอบคอยดูแลนโยบายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

2) ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (The Leader as Planner) โดยปกติผู้นำมักทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด เป็นผู้ตัดสินใจว่าบุคลากรในกลุ่มของตนควรใช้วิธีการอย่างไรและใช้อะไรมาประกอบบ้างเพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการ ผู้นำมักทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลด้วยว่าแผนที่วางไว้นั้นมีการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้นำมักจะเป็นผู้เดียวที่ทราบแผนทั้งหมดโดยถ่องแท้ คนอื่นในกลุ่ม มักรู้เรื่องเฉพาะส่วนที่ตนได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบแต่รู้ไม่หมดทั้งแผน

3) ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย (The Leader as Policy Maker) งานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้นำคือ การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหมู่คณะ และการวางนโยบาย ส่วนมากนโยบายมาจาก

- “เบื้องบน” หรือ เจ้านาย ที่มีตำแหน่งสูง
- “เบื้องล่าง” คือ ได้มาจากคำแนะนำ หรือมติของบุคลากรใต้บังคับบัญชา

สำหรับผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูง (โดยเฉพาะระดับประเทศ) ควรที่จะได้ยึดมั่นในค่านิยมดังต่อไปนี้[4]

1) การมุ่งประโยชน์ของแผ่นดิน (National Interest) ทำหน้าที่เพื่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติโดยส่วนรวม เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชน มิใช่คิดแต่ “อยากได้ อยากกอบโกย อยากเป็น”

2) ธรรมาธิปไตย (Meritocracy) คือ การยึดถือหลักความดี ความถูกต้อง เป็นคุณธรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน มีความสุจริตเที่ยงตรง

---

[4]วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง – Change Leader. กรุงเทพฯ : เอ็กซเปอร์เน็ท, 2544. หน้า 43-50.

3) ความสามารถ (Competence) ด้วยการสั่งสมและพัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ดีต่องานในหน้าที่ทั้งทางลึกและทางกว้าง โดยจะต้องมีความรอบรู้

4) ความสำนึกในความรับผิดชอบ (Accountability) คือ การรับผิดชอบต่อผลงานขององค์กรที่ตนกำกับดูแล รวมทั้งรู้จักเปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีความสามารถได้เข้ามาบริหารจัดการแทนอย่างเหมาะสม

5) ความเป็นกลาง (Neutrality) เป็นการปฏิบัติและครองตนอย่างเป็นเอกเทศในด้านความคิด คำพูด และการบริหารจัดการที่มุ่งประโยชน์ของแผ่นดิน ไม่ฝักใฝ่ แนวคิด หรืออุดมการณ์ที่จะทำให้เกิดความเสียหาย

6) การมีส่วนร่วม (Participation) ด้วยการส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหา และหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนา ซึ่งจะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และหวงแหนสิ่งอันเป็นสาธารณะร่วมกัน

7) ความเป็นผู้นำ (Leadership) สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shares Vision) ได้เป็นอย่างดี และสามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติ

8) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Orientation) การกำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย โดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ที่ทันการ ที่ดีที่สุด อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

9) ความโปร่งใส (Transparency) มีการบริหารจัดการที่ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่มีหลักการ และหลักเกณฑ์ กติกาที่ชัดเจน ใสสะอาด ยุติธรรม และเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ

10) ความเป็นมืออาชีพ (Professionalism) คำนึงถึงคุณภาพของผลงานและการบริการให้ได้ตามความคาดหวังของประชาชนอย่างมีมาตรฐาน โดยมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาสนับสนุนการทำงาน

ทั้งนี้ ปัจจัยในการสร้างความเป็นผู้นำ ยังขึ้นอยู่กับ 5 ปัจจัยหลัก คือ

1) ภูมิหลังและประสบการณ์ (Background and Experience) พื้นฐานครอบครัวและมวลประสบการณ์เดิมที่ผ่านมาในช่วงชีวิต

2) สติปัญญาและคุณภาพสมอง (Intellectual and mental quality) มีทักษะทางภาษาการติดต่อสื่อสาร/ความสามารถด้านการมีเหตุผล /ความจำ/ความรอบรู้

3) คุณลักษณะทางร่างกาย (Physical attributes) ผู้นำที่ร่างกายแข็งแรง จะมีจิตใจที่ดี

4) บุคลิกภาพและความสนใจ (Personality and Interests) ความสนใจ กระตือรือร้นและความเต็มใจในการปฏิบัติงาน

5) ความเชื่อมั่นในตัวเอง (Self-Confidence) ผู้นำต้องสร้างความเชื่อมั่น/มั่นใจในตัว

พฤติกรรมและคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะผู้นำในยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น ผู้นำที่ประสบความสำเร็จมักจะมีพฤติกรรมหรือคุณสมบัติดังต่อไปนี้[5]

- ฉลาดทางปัญญา (IQ) ฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และฉลาดทางด้านสังคมและจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (SQ)
- มีความเป็นตัวของตัวเอง มีหลักคิด ค่านิยมที่เป็นตัวของตัวเอง เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นต้นแบบในความคิด คำพูด และการกระทำ ให้คำแนะนำ สอน ช่วยเหลือคนอื่น จริงใจ เป็นที่ไว้วางใจ สื่อสารเข้ากับคนได้ดี
- วิสัยทัศน์ในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีๆให้เกิดแก่ส่วนรวม มีความเชื่อมั่นที่จะทำอย่างหนึ่งอย่างใด (CONVICTION) มีเป้าหมายปลายทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับอนาคตขององค์กร ชุมชน ประเทศโดยจะต้องสามารถสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักวิเคราะห์คนและสถานการณ์ รู้จักเลือกใช้คน รู้จักการจัดตั้งและพัฒนาองค์กร กระจายอำนาจให้และยกย่องคนอื่น ใช้วิธีการที่เหมาะสม
- มีความกล้าในการตัดสินใจ กล้าทำ กล้าริเริ่ม (Decisiveness) โดยการตัดสินใจจะต้องเหมาะสม ทันการ ภายใต้ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด รู้จักใช้ข้อมูล สารสนเทศให้เกิดประโยชน์ และจะต้องรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจนั้นๆ มองโลกในแง่ดีอย่างสมจริง มองไปข้างหน้า เตรียมพร้อมวางแผนเผื่อไว้
- สามารถจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่างๆ และต้องเคารพและไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาตามความสามารถ และความเหมาะสม ให้แรงบันดาลใจ ให้ความหวังต่อคนอื่น ศรัทธาในความดี, มีความรัก, เมตตากรุณา, ใจกว้าง มีวุฒิภาวะ มองเห็นว่าคนมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน คิดถึงคนอื่นหรือส่วนรวม มากกว่าติดยึดกับอัตตาตัวเอง
- มีจริยธรรมและความเที่ยงธรรม มีวินัยในตัวเอง มีเหตุผล (สามารถแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากเรื่องงาน) ระมัดระวัง รอบคอบ พิถีพิถัน ควบคุมตัวเองได้ดี ถ่อมตัว รับฟังอย่างเปิดใจกว้าง วิเคราะห์ (จุดแข็งและจุดอ่อน) ตัวเองได้ รับผิดชอบ ยอมรับความผิดพลาด รู้จักให้อภัย พร้อมที่จะเรียนรู้ใหม่อยู่เสมอ
- มีความสันโดษ และจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็น common nonsenses

---

[5]วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง- Change Leader. หน้า 7-24.

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันซึ่งสภาพแวดล้อมหรือบริบทของสังคมและขององค์การต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก และยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นในช่วง 1-2 ทศวรรษที่ผ่านมา จึงได้มีการพัฒนาแนวทางการศึกษาภาวะผู้นำในแนวทางใหม่ ที่มีการกล่าวถึงกันมากคือ “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Transformational Leadership) (รัตติกรณ์, 2544 : 32)

ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน มีการให้ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะสรุปความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้[6]

Bass (1985 อ้างถึงใน Schultz และ Schultz, 1998 : 211) ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมที่มีความชัดเจนมากกว่า พวกเขาไม่ได้ถูกจำกัดโดยการรับรู้ของผู้ตาม ผู้นำต้องตั้งใจทำงานเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนรูปแบบข้อเสนอของลูกน้อง และปรับปรุงข้อเสนอเหล่านั้นเสียใหม่ มากกว่าที่จะเชื่อว่าต้องทำงานให้ตรงกับความคาดหวังของลูกน้อง

Mushinsky (1997 : 373) ให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและสมมุติฐานของสมาชิกในองค์การ และสร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ขององค์การ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของผู้นำที่มีต่อผู้ตาม แต่ผลกระทบของอิทธิพลนั้นเป็นการให้อำนาจแก่ผู้ตามให้กลับมาเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงหน่วยงานในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงองค์การ ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงถูกมองว่าเป็นกระบวนการร่วมและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของผู้นำในระดับต่างๆในหน่วยงานย่อยขององค์การ

Schultz และ Schultz (1998 : 211) ให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า ความเป็นผู้นำซึ่งผู้นำไม่ได้ถูกจำกัดโดยการรับรู้ของผู้ตาม แต่มีอิสระในการกระทำ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนรูปแบบมุมมองของผู้ตาม

นิตย์ สัมมาพันธ์ (2546 : 54) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) หมายถึง ผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคคลจำนวนมากลงมือทำมากกว่าเดิมจนไต่ระดับขึ้นสู่เพดานการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2544 : 32) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของ

---

[6] แพรภัทร ยอดแก้ว. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง. ใน http://gotoknow.org/blog/theories/236686 (เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 15 ตุลาคม 2553).

ผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม หรือสังคม

2.1.5 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership)[7]

เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ จูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มองค์การหรือสังคม ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ หรือที่เรียกว่า “4I’s” (Four I’s) คือ

1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence หรือ Charisma Leadership : II หรือ CL) หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง หรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำของเขา สิ่งที่ผู้นำต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม ผู้นำจะมีความสม่ำเสมอมากกว่าการเอาแต่อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ผู้นำเป็นผู้ที่ไว้ใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ผู้นำจะหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของเขา ผู้นำจะเสริมความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดี และความมั่นใจของผู้ตาม และทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกันกับผู้นำ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมีจุดประสงค์ร่วมกัน ผู้นำแสดงความมั่นใจช่วยสร้าง

---

[7] เป็นส่วนหนึ่งของตัวแบบภาวะผู้นำแบบเต็มรูปแบบ (Model of the Full Range of Leadership) แบส และอโวลิโอ ในปี ค.ศ.1991 (Bass, 1999 : 9–32 ; Bass และ Avolio,1994 : 2 – 6 ; Bass และ Avolio, 1993 : 114–122 อ้างใน รัตติกรณ์ , 2545 : 39-41) ได้เสนอภาวะผู้นำแบบเต็มรูปแบบ โดยใช้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำตามรูปแบบภาวะผู้นำที่เขาเคยเสนอในปี ค.ศ.1985 โมเดลนี้จะประกอบด้วยภาวะผู้นำ 3 แบบใหญ่ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย (Laissez – faire leadership) หรือพฤติกรรมความไม่มีภาวะผู้นำ (Nonleadership behavior)

ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้ตามจะเลียนแบบผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำจากการสร้างความมั่นใจในตนเอง ประสิทธิภาพและความเคารพในตนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุเป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์การ

2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation : IM) หมายถึง การที่ผู้นำจะประพฤติในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานของผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพที่งดงามของอนาคต ผู้นำจะสร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน ผู้นำจะแสดงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำจะแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะยาว และบ่อยครั้งพบว่า การสร้างแรงบันดาลใจนี้เกิดขึ้นผ่านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและการกระตุ้นทางปัญญา ช่วยให้ผู้ตามจัดการกับอุปสรรคของตนเองและเสริมความคิดสร้างสรรค์

3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation : IS) หมายถึง การที่ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้นำมีการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการตั้งสมมุติฐาน การเปลี่ยนกรอบ (Reframing) การมองปัญหา และการเผชิญกับสถานการณ์เก่า ๆ ด้วยวิถีทางใหม่แบบใหม่ ๆ มีการจูงใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา มีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ ผู้นำมีการกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดและเหตุผล และไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ตาม แม้ว่ามันจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้นำ ผู้นำทำให้ผู้ตามรู้สึกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน โดยผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามว่า ปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย ผู้นำจะพิสูจน์ให้เห็นว่า สามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้ จากความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคน ผู้ตามจะได้รับการกระตุ้นให้ตั้งคำถามต่อค่านิยมของตนเอง ความเชื่อและประเพณี การกระตุ้นทางปัญญา เป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนัก เข้าใจ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration : IC) ผู้นำจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตามแต่ละคน เพื่อการพัฒนาผู้ตามผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและเติบโตของแต่ละคน ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้นำจะมีการปฏิบัติต่อผู้ตามโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความจำเป็นและความต้องการ การประพฤติของผู้นำแสดงให้เห็นว่า เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น บางคนได้รับกำลังใจมากกว่า บางคนได้รับอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่า บางคนมีมาตรฐานที่เคร่งครัดว่า บางคนมีโครงสร้างงานที่มากกว่า ผู้นำมีการส่งเสริมการสื่อสารสองทาง และมีการจัดการด้วยการเดินดูรอบๆ (Management by walking around) มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ผู้นำสนใจในความกังวลของแต่ละบุคคล เห็นปัจเจกบุคคลเป็นบุคคลทั้งครบ (As a whole person) มากกว่าเป็นพนักงานหรือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต ผู้นำจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ผู้นำจะมีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ตาม เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่ท้าทายความสามารถ ผู้นำจะดูแลผู้ตามว่าต้องการคำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่ โดยผู้ตามจะไม่รู้สึกว่าเขากำลังถูกตรวจสอบ

จากการสัมมนาอาเซียน เรื่อง New Wave Leaders ในปี 1996 ตัวแทนชาติอาเซียนต่าง ๆ เห็นว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้นำในภาครัฐ 17 ประการ[8] ได้แก่

1) ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถคาดหมายความเปลี่ยนแปลงในอนาคต สามารถเตรียมตนเองและประเทศชาติให้รองรับการเปลี่ยนแปลงได้

2) ต้องมีการศึกษาดี และไม่ใช่มีความรู้แต่เพียงเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ต้องเป็นผู้รอบรู้

3) ต้องเป็นนักแก้ปัญหา เพราะเมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตปัญหาต่าง ๆ จะตามมามากมาย เช่น ปัญหามลภาวะ การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน การขยายตัวของเมือง เป็นต้น

4) ต้องมุ่งส่งเสริมการให้บริการที่ดี เพราะเมื่อประชาชนอยู่ดีกินดีแล้วจะเรียกร้องการบริการที่ดีกว่า และมากกว่าจากภาครัฐ ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถให้บริการที่มีคุณภาพ

5) ผู้นำต้องสามารถสื่อข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อความคิดแผนงานสำหรับอนาคตต่อประเทศ ต่อภูมิภาค และต่อโลก

---

[8] วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง- Change Leader. หน้า159-161.

6) ต้องสามารถประสานให้ความร่วมมือกับภาครัฐด้วยกัน กับประชาชนทั่วไป กับผู้นำในภูมิภาค และกับผู้นำในโลก การประสานร่วมมือนี้เพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจและสันติในภูมิภาค

7) ต้องเป็นผู้มีบารมี เป็นที่นิยมยกย่องจากคนในชาติและในประชาคมโลก

8) ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ และมองเห็นแนวโน้มในอนาคตด้านเทคโนโลยี

9) ต้องคำนึงถึงความสำคัญของสภาวะแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากประเทศอาเซียนจะเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรม เป็นประเทศอุตสาหกรรม คนในชาติจะหันไปทำงานในโรงงานมากกว่าการเป็นเกษตรกร ฉะนั้นผู้นำยุคใหม่ต้องรู้จักเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

10) สามารถทำสิ่งที่เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับประเทศ ในขณะเดียวกันก็ต้องมองเห็นความสำคัญของภูมิภาคและของโลก และแสวงหาโอกาสที่จะเข้าไปมีบทบาทในภูมิภาคและในโลก

11) สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างชาติต่างๆ ที่ประชาชนมีความแตกต่างกัน

12) ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ และที่สำคัญ คือ ซื่อสัตย์ต่อประชาชน

13) คำพูดกับการกระทำสอดคล้องกัน (Integrity)

14) ได้รับความไว้วางใจ

15) ส่งเสริมสนับสนุนความสำคัญของครอบครัว

16) ยอมรับความแตกต่างกันในศาสนาในเชื้อชาติ ของคนต่าง ๆ ในประเทศและในภูมิภาค ต้องสามารถรวบรวมคนที่ต่างศาสนาและต่างผิวพรรณให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

17) ยอมรับศาสนาอื่น ทั้งภายในประเทศและในภูมิภาค

2.2 แนวคิด ทฤษฎี การสื่อสารทางการเมือง

เป็นที่ทราบกันดีว่านับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา กระแสการตื่นตัวทางการเมืองที่เริ่มขยายตัวขึ้นมาก่อนหน้านั้น ได้เติบโตขึ้นอีกมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง และการขยายขอบเขตสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทำให้ความกระตือรือร้นและความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมีมากขึ้น เมื่อผนวกรวมเข้ากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่ทำให้การกระจายของข้อมูลและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น กระแสการไหลของข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลเพื่อการสร้างการรับรู้ ของประชาชนสามารถทำได้มากขึ้น ทำให้ผู้นำทางการเมืองต้องหันมาให้ความสนใจ และมุ่งสื่อสารกับประชาชนให้ได้มากที่สุด

การสื่อสารการเมืองได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญไม่เฉพาะแต่ผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภาเท่านั้น การตื่นตัวต่อข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองของพลเมืองตามมา และได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดผู้นำทางการเมืองนอกระบบรัฐสภาขึ้นมาด้วย โดยอาศัยฐานของการเป็นตัวแทนหรือการแสดงบทบาทนำผ่านทางการสื่อสารทางการเมืองกับคนหมู่มาก โดยในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมา เป็นตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นกรณีพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือแนวร่วมประชาธิปไตยแห่งชาติ ที่มีฐานที่มาจากการเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารกับประชาชนในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเมื่อมีการก่อตัวขึ้นแล้ว ก็มีการเลือกใช้สื่อสารมวลชนรูปแบบต่าง ๆ เป็นช่องทางในการส่งเสริมการนำของผู้นำทางการเมืองนอกระบบรัฐสภาเหล่านั้น

2.2.1 การสื่อสารในทางการเมือง

ในปัจจุบันการสื่อสารกลายเป็นความจำเป็นสำหรับสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง และถูกนำไปใช้ในทางการเมืองเพื่อเชื่อมโยงชนชั้นปกครองและชนชั้นใต้ปกครองเข้าด้วยกันทั้งในแนวราบและแนวดิ่ง และแม้ว่ากระบวนการสื่อสารจะมีความลึกซึ้งและหลากหลายมิติก็ตาม แต่ในทางการเมืองแล้วองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสารมีดังนี้

- ผู้ส่งสาร ซึ่งได้แก่ นักการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาล
- ผู้รับสาร คือ ประชาชน

การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองเพื่อให้เกิดการยอมรับกิจกรรมของรัฐบาลทั้งในด้านข่าวสาร นโยบาย และการปฏิบัติตามนโยบาย ทฤษฎีการสื่อสารที่สามารถอธิบายถึงการสื่อสารของรัฐบาลทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic needle theory) [9] ซึ่งเชื่อว่า ผู้ส่งสารมีอิทธิพลทางการสื่อสารเหนือผู้รับสาร การส่งสารของผู้ส่งสารเข้าสู่สังคมมีลักษณะประหนึ่งการฉีดยาของนายแพทย์เข้าสู่ตัวคนไข้ ผู้รับสารจำต้องรับสารนั้นไว้โดยปราศจากข้อโต้แย้ง ดังนั้น หากรัฐบาลผู้ส่งสารเป็นทั้งผู้ครอบครองกระบวนการสื่อสารและสามารถบังคับให้ประชาชนมีช่องทางการสื่อสารที่จำกัดเฉพาะกับฝ่ายรัฐบาลด้วยแล้ว ประชาชนผู้รับสารก็จะมีวิถีชีวิตทางการเมืองเป็นไปตามแนวทางการกล่อมเกลาสังคมของรัฐบาล (political socialization) ทฤษฎีนี้ส่วนใหญ่ถูกนำมาใช้อธิบายการสื่อสารในประเทศที่เป็นสังคมนิยม หรือเผด็จการ

---

[9]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ประสิทธิ์ภัณฑ์ แอนด์ พริ้นติ้ง, 2545. หน้า 5.

ในขณะที่ในประเทศเสรีประชาธิปไตย ผู้รับสารหรือประชาชนมีฐานะเป็นแกนหรือศูนย์กลางของการสื่อสาร และมีความสำคัญเหนือรัฐบาลที่อยู่ในฐานะผู้ส่งสารภารกิจหรือกิจกรรมของรัฐบาลต้องมาจากเจตจำนงของประชาชนผู้รับสาร และเน้นถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่มาจากความคาดหวังและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ทฤษฎีหลายทฤษฎีจึงกล่าวถึงบทบาทของผู้รับสาร เช่น การใช้ความพึงพอใจในการเปิดรับสื่อ และการแพร่ นวัตกรรม เป็นต้น ในความเป็นจริงแล้วผู้รับสารแต่ละคนจะมีอัตราการรับสารในแต่ละขั้นไม่เท่ากัน แม้ว่าผู้ส่งสาร เช่น รัฐบาล ต้องการให้ประชาชนผู้รับสารทั้งหมดได้พัฒนาไปถึงขั้นการยอมรับอย่างเต็มรูปก็ตาม การรับสารในอัตราที่ไม่เท่ากันของประชาชนทำให้รัฐบาลต้องทำงานด้านการสื่อสารต่อไป เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิผลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ คือ การยอมรับในรัฐบาล (หรือแม้แต่การยอมรับกลุ่มพลังอื่น ๆ) อันเป็นความมุ่งมั่นของการต่อสู้ในระบอบประชาธิปไตย[10]

การชวนเชื่อ (Propaganda)[11] เป็นการโน้มน้าวใจของประชาชนผู้รับสารให้คล้อยตามแนวทางของผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้การชวนเชื่อจึงหมายถึง ความเคลื่อนไหวหรือกิจกรรมของรัฐบาลหรือพรรคการเมืองที่ต้องการผลักดัน (reinforcement) ให้ประชาชนยอมรับแนวทางความเชื่อ (doctrine) ตลอดจนตัวผู้ปกครอง หรือเป็นการสร้างระบบความเชื่อ และพฤติกรรมให้กับประชาชนตามวัตถุประสงค์ของรัฐ ในแง่ของการสื่อสารรัฐบาลอาจใช้การชวนเชื่อเป็นเครื่องมือในการส่งสารไปยังสาธารณชนเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ซึ่งอาจเป็นการปลูกฝังศรัทธาเพื่อให้ประชาชนผู้รับสารเชื่อโดยไม่ต้องผ่านความคิดหรือการไตร่ตรอง การชวนเชื่อจึงถูกมองว่าเป็นเรื่องของการใช้เล่ห์เหลี่ยมทางวาทศิลป์ ซึ่งแสดงออกด้วยภาษาของความรู้สึก (expressive language) มากกว่าเป็นไปตามหลักการที่แท้จริงจนเกิดอคติในใจผู้คน

มติมหาชน (Public opinion)[12] เป็นการแสดงออกซึ่งทัศนะคติของมหาชนที่มีต่อปัญหาใด ๆ ที่จำเป็นต้องให้มหาชนเหล่านั้นร่วมกันตัดสินวินิจฉัยหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ การแสดงความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่จะนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนหรือ/และปฏิบัติให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ดังกล่าว มติมหาชนจึงเปรียบเสมือนกับสื่อทางความคิดของสังคมที่ทำให้ปรากฏขึ้นโดยเปิดเผยและอย่างเป็นทางการอันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รัฐหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับทราบและเข้าใจถึงเจตนารมณ์และความต้องการของสังคม ในแง่ของหลักการมติมหาชน ประชาชนจะเปลี่ยนจากการเป็นผู้รับสารกลายไปเป็นผู้ส่งสารที่ทรงพลัง โดยที่มติมหาชน

---

[10]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. หน้า 8-9.

[11]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. หน้า 9- 14.

[12]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. หน้า 14-20.

มีความเกี่ยวข้องกับแนวความคิดของประชาธิปไตยบนเหตุผล 3 ประการ (Yeric & Todd 1983: 113) คือ

1) หลักการที่เชื่อว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การสำรวจประชามติเพื่อให้ทราบถึงมติมหาชน เป็นการแสดงออกของอำนาจอธิปไตยที่ใช้เพื่อการยืนยันถึงอำนาจดังกล่าว

2) ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันทางการเมือง (political equality) ในการลงคะแนนเสียงทางการเมืองที่ยึดหลักการที่ว่า 1 คน ต่อ 1 เสียง (one man one vote) ซึ่งหลักการดังกล่าวก็ได้ถูกนำไปปฏิบัติในการสำรวจประชามติ

3) การคำนึงถึงเสียงส่วนใหญ่ (majority) เป็นพื้นฐานการเชื่อมโยงการนำมติมหาชนไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับการสำรวจประชามติที่เน้นคุณค่าในเชิงปริมาณของมติมหาชน

ฉะนั้น มติมหาชนจึงเป็นกระบวนการของระบบนโยบายในแง่ของการเป็นปัจจัยนำเข้าไม่ว่าในแง่ของการเรียกร้อง (demands) เพื่อให้รัฐสนองต่อความต้องการของมหาชน และการสนับสนุน (supports) รัฐบาลเพื่อให้รัฐบาลมีความชอบธรรมต่อการบริหารงานนโยบาย

ในทางการเมืองการสื่อสารด้วยการชวนเชื่อหรือแนวทางของมติมหาชนเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ที่อาจทำให้เกิดเอกภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งในทางการเมืองนั้นมีการใช้กลวิธีทั้งสองอย่างทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม หรือโดยรู้ตัวและแอบแฝง ใช้อย่างเป็นเอกเทศหรือปะปนกันไปกับสถานการณ์ที่ควรเป็นอยู่เสมอ

2.2.2 ความหมายของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในทางการเมืองมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณแล้ว การใช้ถ้อยคำที่เลือกสรรในการสั่งสอน กล่าวแก้ และตอบโต้ทางการเมือง อาจเป็นการสื่อสารทางการเมืองที่มีข้อจำกัดจากเทคโนโลยีการสื่อสารในอดีต แต่เป้าหมายของการสื่อสารทางการเมืองจะมุ่งเน้นประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการสื่อสารมากกว่าวิธีการ

Deustch (1966) กล่าวถึงการสื่อสารทางการเมืองว่า เป็นภารกิจทางการเมืองการปกครองเป็นกระบวนการในการชี้นำและตรวจสอบพลังความพยายามของมนุษย์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งปวง[13]

2.2.3 การสื่อสารในการพัฒนาทางการเมือง

จากอดีตถึงปัจจุบันช่องทางการสื่อสารทางการเมืองที่เป็นหลักนั้น ได้แก่ สื่อสารมวลชน รัฐบาล (หรือพรรคการเมือง) ในหลายประเทศจึงมักพยายามเข้าไปมีอิทธิพลไม่มากก็น้อยต่อวงการสื่อสารมวลชน โดยอาศัยสื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือเพื่อผลักดันให้ประชาชนมี

---

[13] สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. หน้า 26- 32.

แนวความคิดที่ไม่แตกต่างไปจากรัฐบาลและยอมรับรัฐบาล ยุทธศาสตร์การสื่อสารทางการเมืองจึงอยู่ที่วิธีการสร้างอิทธิพลเหนือระบบสื่อมวลชน แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะในรูปของสื่อกึ่งมวลชน[14] (quasi-mass media) มากยิ่งขึ้น และได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การสื่อสารถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือและเป้าหมายในการพัฒนาการเมือง ในฐานะของการเป็นระบบพื้นฐานในการทำหน้าที่ธำรงรักษา และ/หรือ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างรวมทั้งวัฒนธรรมทางการเมืองโดยสารสนเทศและการแสดงออกของการสื่อสารจะเป็นตัวที่ทำหน้าที่ควบคุมและประสานปัจเจกชนแต่ละคนซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน การสื่อสารเพื่อพัฒนาการเมืองจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารทางการเมืองที่หลายประเทศนำมาปรับใช้

การสื่อสารทางการเมืองที่ผ่านมาในระดับโลกมีตัวอย่างที่แสดงถึงการใช้ยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อสร้างความได้เปรียบหรือความนิยมทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสามารถนำพาให้นักการเมืองก้าวขึ้นสู่อำนาจและการรักษาอำนาจของนักการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ภายใต้การแข่งขันที่ชอบธรรม ตัวอย่างเช่น ชัยชนะของมิเตอรองด์ในการชิงตำแหน่งประธานาธิบดีฝรั่งเศส ที่มีวิธีการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสามารถดึงมวลชนให้มาสนับสนุนจนทำให้มิเตอรองด์สามารถกำหนดวาระสาร (setting agenda) ในการรณรงค์ทางการเมืองได้ และในทางกลับกันก็เป็นการผลักดันฝ่ายตรงข้ามให้ตกอยู่ในมุมอับ (มิเตอรองด์เอาใจสื่อมวลชนถึงกับให้นโยบายว่า จะเลิกล้มการรวมศูนย์ของระบบโทรทัศน์ให้มาเป็นระบบตลาด ทั้งที่นโยบายของพรรคยึดถือระบบสังคมนิยม) ยิ่งกว่านั้นเขายังนำเสนอภาพพจน์ของตัวเองในฐานะที่เป็นรัฐบุรุษอาวุโสและเป็นผู้ที่เหมาะสมกับตำแหน่งประธานาธิบดีมากที่สุด จนทำให้ฝ่ายตรงข้ามขาดบารมีและไม่กล้าลงสนามเลือกตั้งด้วย (Foote 1992: 261-270)[15]

อย่างไรก็ตาม การโฆษณาหาเสียงทางการเมืองอาจมีวิธีการนำเสนอคล้าย ๆ กัน เช่น แบบแผนการหาเสียง เทคนิคการผลิต special effects และการใช้บทสนทนา แต่ในกรณีของประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกานั้นมีข้อแตกต่างบางประการในเรื่องยุทธศาสตร์การหาเสียงทางการเมืองตรงที่ว่า ในฝรั่งเศสจะเน้นถึงประเด็นการหาเสียง (issue) การนำเสนอนโยบาย การวางบุคลิกภาพ และการพัฒนาภาพพจน์ต่อผู้รับสาร ในขณะที่การเลือกตั้งในสหรัฐ ฯ มักจะเน้นแต่เรื่อง

---

[14]สื่อกึ่งมวลชน เป็นสื่อที่มีคุณลักษณะผสมผสานระหว่างสื่อมวลชนกับสื่อระหว่างบุคคล เป็นสื่อที่อาศัยอุปกรณ์การสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อส่งไปยังกลุ่มคนจำนวนมากภายในระบบปิด

[15]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. <u>การสื่อสารกับการเมือง</u>. หน้า 153-154.

ของตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง การปรากฏตัวต่อหน้าสื่อมวลชน รวมไปถึงการกล่าวร้ายต่อผู้สมัครคนอื่น (Johnston 1992 : 59-72)[16]

ยุทธศาสตร์ของการสื่อสารการเมืองเชิงนโยบาย สำหรับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองในระบบนั้น พบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในทางการเมืองมักได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองด้วยกันและจากประชาชน อย่างไรก็ตามอิทธิพลของสื่อมวลชนสามารถสร้างผลกระทบต่อผู้เปิดรับสื่อได้เพียงในระดับความตระหนักถึงการรับรู้ในข่าวสาร (recognition) เท่านั้น แต่ยังคงไม่สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองแก่ผู้รับสารได้อย่างหนักแน่น ในยุคสมัยปัจจุบันที่การไหลของข่าวสารเป็นไปอย่างเสรีจากการที่ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมากนี้ ได้ช่วยลดช่องว่างทางภูมิศาสตร์และลดขั้นตอนของกระบวนการสื่อสารการเมืองลงด้วย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคุณภาพของสารสนเทศจะต้องแปรตามกันไปด้วย ทำให้บทบาทของการสื่อสารสาธารณะเข้ามามีบทบาทต่อการสื่อสารการเมืองมากขึ้นตามลำดับ การเข้ามาตรวจสอบคุณภาพและการจัดสรรทรัพยากรการสื่อสารได้กลายเป็นประเด็นหลักของการควบคุมคุณภาพและความยุติธรรมของสังคม (Jassawalla 1986 : chap. 4.3) อย่างไรก็ตาม ในภาวะที่สถานการณ์ไม่ปกติการสื่อสารทางการเมืองอาจมีลักษณะพิเศษออกไป[17] เช่น การตรวจสอบข่าวที่อาจไม่มีความจำเป็น เพราะผู้รับข่าวสารอาจไม่เชื่อถือสื่อมวลชน โดยมองว่า สื่อมวลชนร่วมมือกับรัฐบาลในการเสนอข่าว เป็นต้น

ในการสื่อสารทางการเมืองนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนผู้รับสารมากน้อยต่างกันไปตามแต่มโนทัศน์ของผู้รับสาร โดยมีการศึกษาพบว่าผู้มีภูมิหลังทางจิตวิทยาที่จิตใจคับแคบ และสายตาที่ไม่กว้างไกลจะมีความโน้มเอียงที่จะเลือกรับข่าวสารการเมืองที่สนับสนุนทัศนคติทางการเมืองของตนเท่านั้น นอกจากนี้อิทธิพลของพ่อแม่ยังมีส่วนสนับสนุนต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อด้วย โดยระดับและทิศทางของผลกระทบยังเป็นผลมาจากการจัดวาระสารของสื่อสารมวลชนเช่นกัน โดยส่วนใหญ่พบว่า ภาวะความขัดแย้งในระบอบการเมืองและภูมิหลังกิจการของสื่อมวลชนเป็นตัวการที่ทำให้สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในวงการสื่อสารการเมือง นอกจากนี้นโยบายของสถานีวิทยุโทรทัศน์ นักข่าว/นักการเมือง และการโฆษณาหาเสียง ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้สื่อสารมวลชนเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดสภาพการไหลเวียนของข่าวสารการเมือง อีกทั้งยังส่งผลกระทบที่หลากหลายไปสู่เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้าสู่อำนาจ พรมแดนของอำนาจอธิปไตย และกระแสของโลกาภิวัตน์ด้วย[18]

---

[16]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. หน้า 153-154.

[17]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. หน้า 169-174.

[18]สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. หน้า 210-231.

2.3 แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาการเมือง

การพัฒนาทางการเมือง (Political development) เป็นเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองที่สังคมต่าง ๆ พึงประสงค์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่พึงประสงค์จะมีผลทำให้สมาชิกของประชาคมการเมืองมีชีวิตที่ดีและมีความสุขยิ่งกว่าสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันการพัฒนาทางการเมืองจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับปรัชญาการเมือง ระบอบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในประชาคมการเมือง

ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตัวแทนต้องมีการจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นำทางการเมืองเข้ามาเสนอตัวแข่งขัน เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจที่จะเลือกกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเหนือกลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้รับผิดชอบหน้าที่ในการปกครอง ด้วยเหตุนี้สังคมประชาธิปไตยจึงต้องพัฒนาให้ประชาชนมีโอกาสพิจารณาเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองของตน และสถาบันการเมืองที่สอดคล้องกับการสนองตอบเจตนารมณ์ของประชาชนต่อเป้าหมายนี้ โดยการเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเสรี มิใช่พยายามทำลายล้างคู่แข่งให้ล่มสลายไป ในขณะที่พรรคการเมืองที่อยู่ในอำนาจจะต้องเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านมีสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล และนำเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่อประชาชน นอกจากการเลือกตั้งที่จะต้องจัดให้มีขึ้นตามกติกาที่แน่นอนแล้ว สังคมประชาธิปไตยจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการตัดสินใจของผู้ปกครองในกรณีสำคัญต่างๆ เป็นประจำ ถึงแม้จะไม่มีข้อผูกมัดว่าผู้ปกครองจะต้องแจ้งผลการตัดสินใจที่สำคัญให้ประชาชนได้รับรู้เสมอ แต่ประชาชนจะต้องมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่สำคัญจากผู้ปกครองโดยสมบูรณ์

แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง (The Concept of Political Development) มีหลากหลาย[19] ดังนี้

การพัฒนาทางการเมือง คือ การทำให้ระบบการเมืองเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ (Political development as the political prerequisite of economic development)

การพัฒนาทางการเมือง คือ ระบบการเมืองของสังคมอุตสาหกรรม (Political development as the politics typical of industrial societies)

การพัฒนาทางการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองให้ทันสมัย (Political development as political modernization) ที่เห็นว่าการทำให้ระบบการเมืองทันสมัย โดยการจัดแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างซับซ้อน จะสร้างสรรค์ให้เกิดเอกภาพในการปกครองและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง

---

[19] สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 12 . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2544. หน้า 281- 285.

การพัฒนาทางการเมือง คือ กาเสริมสร้างรัฐชาติ (Political development as the operation of a Nation-State) เห็นว่าสังคมที่มีการปฏิรูปการเมืองจากระบบเดิมไปสู่ระบบที่มีสมรรถนะในการดำรงรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีความสามารถในการระดมทรัพยากรเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาทางการเมือง คือ การพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย (Political development as administrative and legal development) เชื่อว่า การพัฒนาทางการเมืองจะต้องเริ่มต้นจากการจัดระเบียบทางกฎหมายและระบบบริหารให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะระบบราชการที่มีประสิทธิภาพจะเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนา ภายใต้ทัศนะนี้การพัฒนาระบบบริหารจะส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล (Rationality) โดยยึดมั่นในกฎหมายและการส่งเสริมความสามารถและความชำนาญเฉพาะของบุคคล

การพัฒนาทางการเมือง คือ ระบบระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (political development as mass mobilization and participation) ดังนั้น ประชาชนจะต้องแสดงบทบาทในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบระบบการเมือง เพื่อให้มั่นใจว่าการบริหารประเทศเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง การแสดงออกคือความต้องการของประชาชนเป็นการบ่งบอกความต้องการที่ผู้บริหารประเทศจะต้องเร่งรัดแก้ไข ดังนั้นการระดมพลังประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสะท้อนการแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงของประชาชน

การพัฒนาทางการเมือง คือ การสร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตย (political development as the building of democracy)

การพัฒนาทางการเมือง คือ การสร้างเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงตามกฎกติกา (Political development as stability and orderly change) เชื่อว่าระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะต้องเป็นไปตามกติกาหรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ไม่มีการใช้กำลังนอกระบบเพื่อเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมือง ลักษณะของระบบการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกฎเกณฑ์กติกาจะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นบ่อยหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงตามกฎกติกาจะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อเสถียรภาพของประเทศ

2.3.1 องค์ประกอบของการพัฒนาทางการเมือง

การพัฒนาทางการเมืองจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) ความเสมอภาค (equality) ประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในการใช้สิทธิทางการเมืองและในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีความเสมอภาค

ในทางกฎหมาย กฎหมายจะต้องมีผลบังคับใช้ต่อประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ประชาชนจะต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสิทธิที่จะได้รับบริการจากรัฐบาลอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2) ความสามารถของระบบการเมือง (capacity) หมายถึงความสามารถที่ระบบการเมืองจะสนองตอบความต้องการของประชาชนทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ถ้าระบบการเมืองมีสมรรถนะสูง นโยบายสาธารณะที่เกิดจากกระบวนการตัดสินใจของระบบการเมืองจะต้องส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

3) การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (differentiation and specialization) เป้าหมายของการพัฒนาระบบการเมืองจะต้องเสริมสร้างให้โครงสร้างทางการเมืองมีความแตกต่างตามภารกิจ และมีความชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

4) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุมีผล (secularization of political culture) เพื่อการดำรงรักษาระบบการเมืองที่ดีให้มีเสถียรภาพมั่นคง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคทั่วหน้า

5) ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem autonomy) เพราะระบบการเมืองที่เป็นระบบรวมศูนย์อำนาจ (centralization) จะทำให้ประสิทธิภาพของการตัดสินใจเพื่อการแก้ไขปัญหาของประชาชนและการให้บริการประชาชนต่ำ เพราะผู้บริหารอยู่ไกลจากสภาพปัญหาที่แท้จริงของประชาชนและขาดความผูกพัน (commitment) ในการสนองตอบความต้องการของประชาชน

2.3.2 แนวทางการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย[20]

การพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ในเรื่องระบอบประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งจะต้องบูรณาการให้สอดประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

1) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย ตามหลักการประชาธิปไตย คือ อำนาจอธิปไตยของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักกฎหมาย และหลักเสียงข้างมาก

2) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และความตั้งใจจริงของผู้นำทางการเมืองที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน

---

[20]สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา. หน้า 296-305.

ในประเทศที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมนั้นประชาชนส่วนใหญ่จะขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย จึงเปิดโอกาสให้ชนชั้นปกครองอ้างเรื่องการศึกษา และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยว่า ถ้าให้อำนาจการปกครองตนเองประชาชนจะตกเป็นเหยื่อของพวกเจ้าพ่อและนักเลงอิทธิพล ซึ่งจะก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างยิ่ง

ภายใต้ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยนั้น “รัฐบาลของเรา” (self government) ต้องมาก่อน “รัฐบาลที่ดี” (good government) เพราะรัฐบาลของเรา หมายถึงรัฐบาลที่ประชาชนเป็นผู้กำหนดโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนมีอำนาจในการควบคุมกำกับและตรวจสอบโดยตรง ดังนั้น “รัฐบาลของเรา” จึงเป็นรัฐบาลที่พึงปรารถนาสำหรับประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แม้ว่า “รัฐบาลของเรา” อาจไม่มีความพร้อมสมบูรณ์ในขั้นต้น แต่ภายใต้กระบวนการพัฒนาทางการเมืองที่ต่อเนื่อง และด้วยอำนาจการควบคุมกำกับ และตรวจสอบของประชาชน ในที่สุดจะทำให้ “รัฐบาลของเรา” พัฒนาไปสู่ “รัฐบาลที่ดี” อันเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับประชาชน กระบวนการนี้จะเกิดและบรรลุผลสำเร็จได้หากประชาชนมีความศรัทธาและเชื่อมั่นว่า “มนุษย์เกิดมาล้วนพัฒนาไปสู่ความมีเหตุมีผล เพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีให้แก่ตน”

สำหรับข้ออ้างในเรื่องการด้อยการศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่นั้นสามารถแก้ไขได้โดยใช้กระบวนการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจทางการเมือง ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง ก็เป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งของการพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะเป็นกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของประชาชนจากระดับพื้นฐานที่แท้จริง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation)[21] มีผู้ให้ความหมายและแนวคิดมากมายหลายอย่างต่างกันออกไป ซึ่งพอที่จะสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้คือ

1) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมของประชาชนตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคมหรือก่อตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด ชุมนุม และการพิมพ์อย่างอิสระ และเป็นกิจกรรมซึ่งมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงการเข้ามีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการปกครอง

---

[21]“การปกครองและประชาชนกับบทบาททางการเมือง” ใน http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art =141235

2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อที่จะคัดเลือกผู้ปกครอง และมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อม กิจกรรมเหล่านี้คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร และยังมีลักษณะของความกระตือรือร้นทางการเมืองที่พิจารณาจากการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การช่วยรณรงค์หาเสียง การแข่งขันกันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินการของรัฐบาล ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งอาจจะเป็นกิจกรรมง่าย ๆ เช่น การพูดคุยถกเถียงปัญหาการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน เป็นต้น ซึ่งการกระทำอาจจะผิดหรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้หรือไม่ใช้ความรุนแรง อาจจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จผลหรือกระทำโดยสำนึกทางการเมืองหรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปความหมายของ การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดังนี้คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิตามระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของตัวประชาชนเอง เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและการเมืองการปกครองระดับชาติ อย่างไรก็ตาม แม้การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนจะเป็นไปตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เช่น อนุญาตให้ประชาชนสามารถรวมตัวเพื่อชุมนุมคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายต่าง ๆ ของรัฐได้ แต่ก็สามารถที่จะทำให้การมีส่วนร่วมในบางเหตุการณ์ดำเนินไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและอาจลุกลามเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมายหรือผิดกฎหมายได้ เช่น การขว้างปา ต่อสู้ทำร้ายร่างกาย การใช้ความรุนแรงกัน หรือแม้กระทั่งการชุมชุนแล้วมีอาวุธซึ่งถือว่าผิดกฎหมายหรือแม้กระทั่งการชุมชุนกันแล้วทำให้ประชาชนกลุ่มอื่นเดือดร้อน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอาจเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ เนื่องจากความเข้าใจในสิทธิประโยชน์ที่ตนจะพึงมีพึงได้จากการมีส่วนร่วมนั้น หรือเกิดขึ้นเพราะการถูกหลอกล่อ โดยการชักจูง เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองของบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม ดังปรากฏอยู่ในการเมืองของหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ที่กลุ่มผู้มีอำนาจอิทธิพลทางการเมืองอาศัยประโยชน์จากความไม่รู้

ไม่เข้าใจทางการเมืองของประชาชนโดยการชักจูง ระดมพลังโดยทำให้ประชาชนเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงของสถานการณ์ทางการเมืองหรือการใช้อามิสสินจ้างรางวัลเป็นปัจจัยเพื่ออาศัยพลังของประชาชนนั้น ๆ สนับสนุนสร้างความชอบธรรมเพื่อการคงอยู่ในอำนาจทางการเมืองของตนหรือกำจัดคู่ต่อสู้ทางการเมือง เหล่านี้จัดเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสิ้น

แนวคิดสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ

1) การมีส่วนร่วมโดยแสดงพฤติกรรมในทางการเมืองการปกครองของประชาชนเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตนให้มากที่สุด

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปตามสิทธิที่มีระบบการเมืองและกฎหมายรองรับ

3) ลักษณะของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามสิทธิของประชาชนอาจขยายผลเป็นความรุนแรงทางการเมือง ซึ่งอาจจะผิดกฎหมายได้

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นไปตามความสมัครใจของประชาชน แต่ความสมัครใจอาจเกิดจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจหรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริงของสถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจากถูกชักจูงด้วยวิธีการต่างๆ จากผู้หวังผลประโยชน์ก็ได้

จากความหมายและแนวคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว เราจึงพบเห็นลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ในบริบทของพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป เช่น การเดินขบวนประท้วง การนัดหยุดงานของกลุ่มผู้ใช้แรงงานทั่วประเทศตามที่กฎหมายแรงงานอนุญาตให้กระทำได้ เพื่อกดดันและส่งอิทธิพลให้รัฐตัดสินใจในนโยบายเพิ่มค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายและพฤติกรรมการเดินขบวนประท้วงนั้นจะยุติลงเมื่อข้อเรียกร้องบรรลุผล หรือข้อตกลงที่ทุกฝ่ายพอใจหรืออาจจบลงด้วยความไม่บรรลุผล และ/หรือด้วยความรุนแรงที่ผิดกฎหมาย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจแยกเป็นสองรูปแบบ คือ

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ ได้แก่

ก. การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งในระดับชาติ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งวุฒิสมาชิกและในระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ข. การใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเรื่องต่างๆทางการเมือง

ค. การจัดตั้งหรือการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา

ง. การรวมตัวกันในการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ

จ. การเข้าร่วมในการทำประชาพิจารณ์ ทั้งนี้กิจกรรมใด ๆ ต้องกระทำโดยสมัครใจปราศจากสินจ้างใด ๆ กระทำโดยจิตวิญาณประชาธิปไตย

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่

ก. การเข้าร่วมในการเดินขบวนเพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการพิจารณา โดยปราศจากการครอบงำทางความคิด

ข. การชุมนุมประท้วง ทั้งนี้โดยปราศจากอาวุธและสงบ

ค. การรวมพลังกันนัดหยุดงาน เพื่อให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของเรื่องนั้นๆ

ง. การนั่งคุยในสภากาแฟ ในเรื่องปัญหาของบ้านเมืองกิจกรรมต่าง ๆ จัดเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ทั้งสิ้น ซึ่งประชาชนในชาติต้องรู้และเข้าใจบทบาททางการเมืองของตนตามกรอบแห่งกฎหมาย เมื่อนั้นการเมืองก็จะเป็นของเราทุกคนไม่ใช่ของกลุ่มหรือพรรคใด ๆ คนไทยทุกคนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.3.3 ตัวอย่างความตื่นตัวและการรวมตัวเพื่อเข้ามีส่วนร่วม

การรวมตัวของกลุ่มองค์การเอกชนเข้าเป็นกระบวนการกู้ชาติคัดค้านการออกกฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจตามข้อเสนอของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF

การเรียกร้องให้รัฐสภาแก้ไขกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สส. และ สว. เพื่อให้อำนาจกับคณะกรรมการเลือกตั้งเพื่อจัดการกับผู้สมัครที่ทุจริตซึ่งเรียกกันว่า" ใบแดง" การเรียกร้องให้รัฐบาล (ในปี 2543 ยุบสภาและเลือกตั้งใหม่ปี 6 มกราคม 2544) ยุบสภาเพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ภายหลังจาก สส.พรรคฝ่ายค้านพร้อมใจกันลาออก

การเรียกร้องกดดันรัฐบาล (2538-2547) จากศิษย์หลวงตามหาบัวกรณีนำเงินที่หลวงตามหาบัวบริจาคไปรวมบัญชี การตรวจสอบศาลรัฐธรรมนูญก่อนลงมติเงินกู้ 45 ล้านบาทของนักการเมืองบางท่าน การเรียกร้องให้ยุติการแทรกแซงสื่อเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนทำหน้าที่อิสระเป็นกลางและเคารพในจริยธรรมแห่งวิชาชีพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ การประท้วงการเลือกตั้งของ สส. ที่มีปัญหา การนับคะแนนการสนับสนุนการจัดระเบียบทางสังคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และการเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อไม่ให้ประเทศไทยต้องเข้าไปฝักใฝ่ฝ่ายใดกรณีสงครามสหรัฐอเมริกากับประเทศอิรัก

ในเรื่องการสำนึกทางการเมือง ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจะต้องมีความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นพื้นฐานให้ประชาชนมีความเข้าใจการเมืองมากยิ่งขึ้น

สำหรับในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๗๖ อธิบายว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และในมาตรา ๓๒๗ (๗) อธิบายเรื่องการรับรองและการแต่งตั้งผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการเลือกตั้ง และมาตรา๓๒๘ (๑) อธิบายเรื่องการจัดตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ทั้งในส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และถือเป็นหน้าที่ ที่ประชาชนต้องมีบทบาททางการเมืองเพราะประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ตามมาตรา ๓ และในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นที่ทราบแล้วว่า หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (government of people, by the people , and for the people) อำนาจสูงสุดเป็นของปวงชนชาวไทย ดังนั้นกิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบบ้านเมืองร่วมกันจะหลีกเลี่ยง หรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนไม่ได้ ดังนั้นการเมืองจึงเป็นเรื่องของทุกคน

2.4 ลักษณะและโครงสร้างของพรรคการเมือง

ในการศึกษาเรื่องบทบาทผู้นำทางการเมืองก่อนและหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 โดยเริ่มต้นการศึกษาตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา ขณะนั้นระบบการเมืองของไทยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองเป็นองค์กรทางการเมืองที่เข้ามาเกี่ยวข้องและมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง การที่ประเทศไทยมีการเมืองในระบบตัวแทนซึ่งผู้แทนฯจะต้องมีที่มาจากการเลือกตั้งนั้น ทำให้การเลือกตั้งและผลจากการเลือกตั้งได้กลายมาเป็นปัจจัยในการกำหนดความอยู่รอดหรือการดำรงอยู่ของพรรคการเมือง ที่ส่งผลไปถึงตัวผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภาด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้นายกรัฐมนตรีต้องมีที่มาจากการเลือกตั้ง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองนี้เอง ทำให้อำนาจของผู้นำทางการเมืองในระบบการเมืองไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ไปถึงพรรคการเมืองด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าการศึกษาบทบาทของผู้นำทางการเมืองไทยนั้น นอกจากจะทำการศึกษาไปที่การแสดงบทบาทการนำ หรือการแสดงออกตลอดจนกิจกรรมทางการเมืองของบรรดาผู้นำทางการเมืองต่าง ๆ แล้ว ยังควรต้องทำความเข้าใจกับองค์กรที่เป็นกลไกสำคัญในการเป็นฐานหรือเป็นที่มั่นของการดำรงตำแหน่งผู้นำทางการเมืองในระบบการเมือง

การดำรงบทบาท – หน้าที่ และความชอบธรรม ของพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทยยุคปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรากฐานความเชื่อเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาค กับค่านิยมเรื่องความทันสมัย (แบบที่ยึดเอารูปแบบการปกครองแบบตะวันตก ที่เป็นการปกครองที่มีกฎหมายเป็นใหญ่- rule of law) ที่ก่อให้เกิดพรรคการเมืองขึ้นในระบบสังคมการเมืองไทย แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ได้เกื้อกูลต่อการเกิดระบบพรรคการเมืองในประเทศไทยนั้นประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 นัยด้วยกัน[22] คือ

- หลักการปกครองทางอ้อม โดยนัยของหลักการดังกล่าว ทำให้พรรคการเมืองไทยยึดติดกับการดำรงจุดมุ่งหมายหลักของการแข่งขันต่อสู้เข้ายึดกุมและครอบครองการใช้อำนาจการปกครอง ในยุคการเมืองระบบอำมาตยาธิปไตย พรรคการเมืองจะเป็นองค์กรรองรับความชอบธรรมทางอำนาจให้แก่ผู้นำในกลไกรัฐเข้ายึดกุมและใช้อำนาจทางการเมือง พรรคการเมืองจึงเป็นฐานอำนาจให้การสนับสนุนตัวบุคคลเป็นสำคัญ ในยุคกึ่งประชาธิปไตย พรรคการเมืองเป็นองค์กรในการถ่วงดานอำนาจระหว่างอำนาจรัฐกับอำนาจการเมือง ในยุคหลังกึ่งประชาธิปไตย (ปี 2531 – ปัจจุบัน) พรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นตัวแทนทั้งฝ่ายอำนาจการเมืองและฝ่ายอำนาจรัฐ แข่งขันเข้ายึดกุมทั้งอำนาจการเมืองและครอบงำอำนาจรัฐไปพร้อมๆกัน
- หลักการปกครองโดยคณะบุคคล เป็นหลักการที่เอื้อให้มีการขีดเส้นแบ่งระหว่างฝ่ายกุมอำนาจปกครอง (คณะรัฐบาลซึ่งเป็นรัฐบาลผสม- coalition government) กับฝ่ายที่อยู่ใต้อำนาจปกครอง พรรคการเมืองสามารถเข้าไปร่วมส่วนแบ่งได้เสมอโดยความแตกต่างในขนาดของพรรคไม่มีผลโดยตรงต่อการได้ร่วมรัฐบาล ภาวะผู้นำของพรรคหรือตัวบุคคลภายในพรรค การหลอมละลายของผลประโยชน์ร่วมระหว่างพรรค การย่อยสลายความขึงตึงของแนวนโยบายและอุดมการณ์ และการจัดการกับสถานการณ์ทางการเมืองในระหว่างการเจรจาต่อรองเพื่อจัดตั้งรัฐบาล
- หลักการเสียงข้างมาก เป็นหลักการที่เอื้อให้จำนวนเสียงมีความสำคัญมากกว่าจำนวนพรรค ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวทำให้เกิดบรรยากาศการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมืองในระยะสั้นเฉพาะหน้าให้มีความสำคัญมากกว่าในระยะยาว และทำให้พรรคการเมืองใช้วิธีการผนวกเสียงกันระหว่างพรรคเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นระบบเสียงข้างมากที่เกิดจากการจัดสูตรผสมของพันธมิตรพรรคการเมืองแทนที่จะเป็นผลมาจากการเติบโตของพรรคการเมือง

---

[22]เชาวนะ ไตรมาศ. <u>พรรคการเมือง : ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่ และพัฒนาการทางสถาบัน</u>. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2540. หน้า 1-10.

ที่ผ่านมาการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนค่อนข้างมีข้อจำกัดและมีอุปสรรคอยู่หลายประการ เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นองค์กรสถาบันทางนิตินัย ซึ่งดำรงอยู่ในกรอบที่เน้นการบรรลุหน้าที่ทางกฎหมาย ไม่ได้เป็นองค์กรสถาบันทางการเมืองโดยพฤตินัยที่เกิดจากขบวนการที่เชื่อมโยงกับประชาชน เป็นผลให้พรรคการเมืองเท่านั้นที่สามารถุมอำนาจทางการเมืองโดยชอบธรรม พรรคการเมืองจึงเป็นองค์กรผูกขาดอำนาจทางการเมือง แยกประชาชนออกจากอำนาจการเมืองและจำกัดบทบาทให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในบางระดับซึ่งไม่มีความหมายโดยตรงต่อการใช้อำนาจทางการเมือง

ในขณะเดียวกันพรรคการเมืองก็ครอบงำฐานะอำนาจของสมาชิกได้อย่างสิ้นเชิง และความเป็นตัวแทนของพรรคมักกำหนดโดยกลุ่มแกนนำที่กุมอำนาจบริหารในพรรคหรือที่เรียกว่าคณะกรรมการบริหารเป็นสำคัญ การตัดสินใจและการใช้อำนาจตามบทบาทของพรรคมักจะดำเนินไปตามการชี้นำของสมาชิกกลุ่มแกนนำภายในพรรค ซึ่งอาจเป็นกลุ่มสมาชิกที่ความเป็นตัวแทนมีกลุ่มก้อนน้อยกว่าก็ได้ พรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่จึงมีความเป็นตัวแทนทางการเมืองไม่ชัดเจน หากแต่ผันเปลี่ยนไปตามกลุ่มอำนาจที่ครอบงำพรรคในขณะนั้น ส่วนความเป็นตัวแทนที่แท้จริงกลับปรากฏชัดในระดับกลุ่มย่อย (clique หรือ faction) ที่กระจายอยู่ภายในพรรค

2.4.1 ลักษณะโครงสร้างของพรรคการเมืองไทย[23]

ลักษณะทางโครงสร้างของพรรคการเมืองไทยมีแบบแผนหลัก ๆ ที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน คือ จะประกอบด้วยหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค รองเลขาธิการพรรค กรรมการบริหารพรรค สมาชิกพรรค และสาขาพรรคกระจายอยู่ตามภูมิภาคและจังหวัดต่าง ๆ นอกจากนี้ก็จะมีส่วนที่แตกต่างกันไปในแต่ละพรรค เช่น การมีตำแหน่งประธานพรรค ผู้อำนวยการพรรค ที่ปรึกษาหัวหน้าพรรค เป็นต้น ซึ่งเป็นตำแหน่งตามเหตุผลความต้องการเฉพาะตัวบุคคล เพื่อให้การจัดสรรตำแหน่งในพรรคดำเนินไปได้

ภายใต้โครงสร้างดังกล่าว มีโครงสร้างทางอำนาจภายในพรรคการเมืองที่เป็นลักษณะร่วมของแบบแผนทางประเพณีปฏิบัติ คือ อำนาจจะรวมศูนย์อยู่ในตำแหน่งหลัก ๆ 3 กลุ่ม คือ หัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค และกรรมการบริหารพรรค โดยลักษณะของอำนาจจะลดหลั่นตามตำแหน่ง คือ หัวหน้าพรรคจะมีอำนาจค่อนข้างสูงแบบเบ็ดเสร็จโดยเฉพาะพรรคที่การเกิดการดำรงอยู่ และการสิ้นสลายของพรรคผูกพันอยู่กับหัวหน้าพรรคอย่างสิ้นเชิง ซึ่งจะเห็นว่า พรรคการเมืองลักษณะดังกล่าวจะมีหัวหน้าพรรคคนเดิมดำรงตำแหน่งอยู่เป็นเวลานานเกือบตลอดชั่วอายุของพรรค หากจะมีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนทางอำนาจบ้าง ก็จะเป็นการสืบทอดกันภายในกลุ่มเดียวกันหรือกลุ่มบริหารพรรคด้วยกันเอง ขณะเดียวกันหากจะมีการดำรงตำแหน่งสำคัญทาง

---

[23]เชาวนะ ไตรมาศ. พรรคการเมือง : ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่ และพัฒนาการทางสถาบัน. หน้า 16-35.

การเมือง ก็จะมีลักษณะที่เรียกว่า ตำแหน่งควบ ซึ่งมักจะเป็นการผูกขาดของหัวหน้าพรรคแกนนำหรือพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าพรรคที่เป็นแกนนำรัฐบาลจะยิ่งมีสถานะทางอำนาจสูงเด่นเหนือหัวหน้าพรรคปกติทั่วไปด้วย ลักษณะทางอำนาจของพรรคการเมืองไทยเช่นนี้แม้จะมีความเหมาะสมกับองค์กรแบบอนุรักษ์นิยม แต่ก็เป็นอุปสรรคและขัดแย้งกับลักษณะทางธรรมชาติขององค์กรที่มีพลวัต ทำให้ไม่มีช่องทางให้มีการเคลื่อนไหวทางอำนาจของสมาชิกภายในองค์กรได้

นอกจากโครงสร้างอำนาจแล้ว ในพรรคการเมืองไทยยังมีโครงสร้างของกลุ่มฝักฝ่าย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดความแตกต่างของพรรคการเมือง ประเพณีของการสร้างกลุ่มย่อยเพื่อผลในการสนับสนุนหรือค้ำจุนฐานอำนาจของหัวหน้าพรรคให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกลุ่มย่อยมักจะมีการขยายบทบาทจนเกินอำนาจควบคุมของผู้นำพรรคหรือผู้นำรัฐบาล และมีผลกระทบในทางลบมากกว่าทางบวกซึ่งส่วนใหญ่มักจะนำไปสู่ความแตกแยกทั้งภายในพรรคและภายในรัฐบาลด้วย

จะเห็นได้ว่า แบบแผนทางโครงสร้างของพรรคการเมืองไทย มีลักษณะเด่นที่โครงสร้างทางฐานะอำนาจของกลุ่มเป็นสำคัญ คือ นอกจากจะมีโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการภายในพรรคแล้ว ยังมีโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นทางการ คือ กลุ่มอำนาจกลุ่มต่าง ๆ คร่อมซ้อนอยู่ด้วย เป็นผลให้การจัดกระบวนอำนาจภายในพรรคถูกกำหนดด้วยปัจจัยด้านอิทธิพลจากอำนาจต่อรองของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อเอกภาพและความด้อยประสิทธิภาพในอำนาจการนำของกลุ่มอำนาจภายในโครงสร้างที่เป็นทางการแล้ว ยังส่งผลทางอ้อมให้กลุ่มอำนาจที่ไม่เป็นทางการเข้ามามีอิทธิพลเหนืออำนาจของกลุ่มแกนนำอำนาจในโครงสร้างที่เป็นทางการได้อีกด้วย และในทางกลับกันกลุ่มแกนนำอำนาจในโครงสร้างที่เป็นทางการเองก็มีแนวโน้มที่จะทำการขยายฐานอำนาจเพื่อควบคุมและครอบงำอำนาจภายในพรรคให้มากกว่าที่อยู่ภายในโครงสร้างที่เป็นทางการเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนนำไปสู่การกระจุกตัวของกลุ่มแกนนำอำนาจที่คุมกฎเหล็ก (iron law of oligarchy) ในฐานะศูนย์อำนาจของพรรคไปในที่สุด

โดยแนวทางกลยุทธ์ทางอำนาจของกลุ่มและยุทธศาสตร์ทางการเมืองของพรรคในรูปแบบดังกล่าว ทำให้บทบาท-หน้าที่ของพรรคการเมืองส่วนใหญ่มีความโน้มเอียงไปในแนวทางของการเป็นพรรคการเมืองเฉพาะกิจ (tactical party) คือ เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งแสวงหาโอกาสเพื่อช่วงชิงอำนาจในสถานการณ์ต่าง ๆ ทางการเมือง หรือกล่าวได้ว่า บทบาท-หน้าที่ของพรรคการเมืองไทยในภาพรวมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นบทบาทของการสร้างและดำรงรักษาไว้ซึ่งระบบอำนาจอุปถัมภ์ (patron-client) และมีหน้าที่หลักในด้านการใช้อำนาจบริหาร (administrative

power) เป็นสำคัญ โดยพรรคการเมืองจะให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ในฐานะของผู้ใช้อำนาจบริหารมากกว่าหน้าที่อื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านนิติบัญญัติ

2.4.2 ภาวะผู้นำอำนาจทางการเมือง[24]

ภาวะผู้นำทางอำนาจทางการเมืองของไทยในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับพรรค ระหว่างพรรค พรรคร่วมรัฐบาล คณะรัฐบาล และผู้นำรัฐบาล ยังเน้นภาวะผู้นำอำนาจแบบบารมี ซึ่งฝังตัวอยู่ในระบบอุปถัมภ์-บริวาร ลักษณะภาวะผู้นำดังกล่าว สร้างผลกระทบต่อพฤติกรรมทางอำนาจแบบสยบยอม หรือรวมหัวกันมากกว่าการมีพฤติกรรมทางอำนาจแบบแข่งขัน (competitive game) ซึ่งต้องอิงกับกติกาและความสามารถเป็นเครื่องตัดสิน โดยเงื่อนไขดังกล่าว ทำให้พรรคการเมืองไทยแบบระบบหลายพรรคนั้นขาดบรรยากาศของการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ พรรคจึงไม่ใช่ตัวเลือกในการพิจารณาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน ที่ยังคงมุ่งพิจารณาตัวบุคคลมากกว่าพรรค ลักษณะดังกล่าว เป็นปรากฏการณ์ที่ทำลายสถาบันพรรคการเมือง ประชาชนไม่สามารถล่วงรู้ คาดการณ์ หรือทายใจพรรคการเมืองต่อสถานการณ์ทางการเมืองแต่ละสถานการณ์ได้ เพราะพรรคจะผันแปรไปตามภาวะผู้นำอำนาจทางการเมืองซึ่งเป็นตัวบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีการร่วมมือและแปรเปลี่ยนไปตามภาวะอุปถัมภ์ซึ่งไม่มีแบบแผนที่ชัดเจนแน่นอน

เมื่อระบบการเมืองไทยภายหลังที่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีมีที่มาจาก ส.ส. ทำให้การเลือกตั้งมีความหมายสำคัญต่อการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนอำนาจทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะพรรคใหญ่จะได้รับการจัดวางฐานะอำนาจให้มีความสูงเด่นมากขึ้น เพราะหากได้รับเลือกตั้งมากเป็นอันดับหนึ่งก็มีโอกาสเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลและหัวหน้าพรรคได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล และยังมีโอกาสแต่งตั้งประธานรัฐสภาจากสมาชิกพรรคของตนเองได้อีกด้วย ด้วยเงื่อนไขดังกล่าว ทำให้มีแนวโน้มที่พรรคการเมืองจะเพิ่มความสัมพันธ์ร่วมระหว่างการเลือกตั้งกับพรรคพันธมิตรขนาดใหญ่ที่คาดว่าจะเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลมากขึ้นเป็นพิเศษ เช่นเดียวกันพรรคใหญ่ก็มีแนวโน้มต้องการขยายพรรคให้ใหญ่มากขึ้นเพื่อได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้พรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคขนาดใหญ่เป็นที่รวมของกลุ่มอำนาจที่เข้ามารวมกันเพื่อขยายฐานเสียงในการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล เป็นกลุ่มย่อยภายในพรรค และมีการจัดสรรตำแหน่งและผลประโยชน์โดยระบบโควต้าตามขนาดและอำนาจต่อรองของกลุ่ม ซึ่งแนวทางนี้นอกจากจะทำให้พรรคไม่มีโอกาสในการรักษาแนวนโยบายเดิมและเลือกสรรบุคคลที่ต้องการได้แล้ว ยังนำไปสู่การเป็นสาเหตุของความแตกแยกและความสั่นคลอนในเสถียรภาพทั้งของพรรคแกนนำและของรัฐบาลโดยส่วนรวม เนื่องจากพรรคไม่สามารถกำหนดหรือถอดถอนบุคคลของกลุ่มโดยที่กลุ่มไม่ยินยอม

---

[24]เชาวนะ ไตรมาศ. พรรคการเมือง : ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่ และพัฒนาการทางสถาบัน. หน้า 49-51.

ได้ ขณะเดียวกันการแข่งขันแย่งชิงอำนาจทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มย่อยเหล่านั้นก็เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการกำกับควบคุมของพรรค การใช้อำนาจต่อรองข่มขู่เพื่อเรียกร้องอำนาจและผลประโยชน์จึงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

2.5 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองนั้นที่ผ่านมาได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ [25](2539) ได้ทำการศึกษาลักษณะและบทบาทของผู้นำทางการเมืองของไทยในอดีต นำมาวิเคราะห์ร่วมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลกที่อยู่ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะผลจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โลกาภิวัฒน์ และได้เสนอเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะ ของผู้นำทางการเมืองไทยที่พึงประสงค์เอาไว้ด้วย โดยเขาเห็นว่า ลักษณะของผู้นำไทยที่เป็นอยู่ในขณะนั้น (ก่อนปี 2539) เป็นปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับระบบการเมือง ภายใต้สภาพสังคมอุปถัมภ์ การแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจหรือการนำ จึงเป็นการแข่งขันกันเพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง โดยอาศัยอิทธิพลจากระบบราชการ ใช้กลวิธีการทำลายคู่แข่งขัน และการใช้เงินซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในขณะที่พรรคการเมืองในฐานะองค์กรทางการเมืองที่สำคัญก็ไม่ได้มีความเป็นสถาบัน ขาดเสถียรภาพ และความเข้มแข็ง เป็นพรรคธุรกิจที่มักจะมีเจ้าของหรือนายทุนเพียงไม่กี่คน ไม่ได้เป็นพรรคการเมืองของมวลชน ด้วยเหตุนี้จึงมีการใช้เงินจำนวนมากในการลงทุนเพื่อแสวงหาการยอมรับจากประชาชนและสมาชิกพรรค อุดมการณ์ไม่ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ หรือแบ่งแยกพรรคการเมือง การเข้ามาอยู่รวมกันเป็นพรรคการเมืองจึงอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน และสมาชิกก็พร้อมที่จะเปลี่ยนพรรคเมื่อถูกขัดผลประโยชน์ การที่พรรคการเมืองอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเงิน ทำให้พรรคการเมืองกลายเป็นพรรคส่วนตัวของผู้นำทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาการเมืองของไทยให้ไม่สามารถเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ยังเกิดมาจากลักษณะพฤติกรรมความไม่สนใจการเมืองของประชาชน ยิ่งมีรัฐบาลผสมหลายพรรค ที่มีเรื่องขัดแย้งกันอยู่เสมอ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนได้อย่างจริงจัง ทำให้รัฐบาลไม่น่าเชื่อถือ ความไม่ใส่ใจของประชาชนทำให้อำนาจทางการเมืองกระจุกอยู่ในกลุ่มคนที่มีอำนาจเงินเพียงไม่กี่กลุ่ม และกลายเป็นระบบที่ปิดกั้นคนที่มีความจริงใจทำให้ไม่สามารถเข้ามาสู่ระบบการเมืองได้ สภาพโครงสร้างทางการเมืองเช่นนี้ทำให้สามารถกำหนดลักษณะผู้นำทางการเมืองไทยในขณะนั้นได้ว่า มีลักษณะดังต่อไปนี้

---

[25]เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. อนาคตผู้นำการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : ซัคเซสมีเดีย, 2539. หน้า 85-121.

1) เป็นผู้นำที่มีเงินและมีอำนาจ คุณลักษณะเช่นนี้ถูกตอกย้ำจากความเชื่อดั้งเดิมที่มีในสังคมว่า ผู้บริหารบ้านเมืองเป็นผู้มีบุญบารมี เกิดมาเป็นเจ้าคนนายคน ประชาชนคนธรรมดาไม่ควรแตะต้อง

2) เป็นผู้นำที่ขาดอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งจะว่าไปแล้วการขาดจิตสำนึกทางการเมืองนั้นเกิดขึ้นทั้งในส่วนของประชาชน พรรคการเมืองและผู้นำทางการเมือง

3) เป็นผู้นำที่ขาดวิสัยทัศน์ เนื่องจากความผกผันทางการเมืองที่มีอยู่สูง และความไร้เสถียรภาพของรัฐบาลเป็นเหตุผลหลัก ผู้นำทางการเมืองจึงเน้นนโยบายระยะสั้นที่สามารถเห็นผลงานได้ในช่วงระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ การแก้ไขปัญหาจึงคำนึงถึงผลเฉพาะหน้าเท่านั้น

4) เป็นผู้นำที่ขาดคุณภาพ แม้จะมีประวัติด่างพร้อย แต่สามารถอ้างความชอบธรรมของการเป็นตัวแทนประชาชนที่มาจากการเลือกตั้ง อีกทั้งยังขาดความรู้ความสามารถ เข้าดำรงตำแหน่งเพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ทำให้เมื่อต้องตัดสินใจดำเนินนโยบายให้ทันสมัย ก็ไม่สามารถฉกฉวยโอกาสเพื่อประเทศในเวทีการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้

5) เป็นผู้นำที่ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง มีการให้ความสำคัญกับบุคคลมากกว่าส่วนรวม เช่น สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือระบบโควตาของพรรคการเมืองต่าง ๆ

6) เป็นผู้นำที่ขาดคุณธรรมและความซื่อสัตย์ ดังที่มีข้อกล่าวหา และผลการตัดสินของศาลเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่นของข้าราชการการเมืองในอดีต ตัวอย่างเช่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม จอมพลประภาส ที่ในที่สุดต้องคำพิพากษายึดทรัพย์ในเวลาต่อมา เป็นต้น

7) เป็นผู้นำที่ขาดสำนึกประชาธิปไตย ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ การละเลยต่อการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น อันถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับโครงสร้างส่วนล่างที่จะทำให้เกิดความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน การแทรกแซงควบคุมสื่อสารมวลชน การสั่งปิดหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ภายใต้สภาวะแรงกดดันจากโลกภายนอก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ความไร้พรมแดนของข้อมูล ทำให้ผู้นำทางการเมืองไทยในอนาคตจำต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาและความเจริญรุ่งเรือง โดยความแตกต่างอย่างสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ ผู้นำการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในอนาคตนั้นจะมีประชาชนเป็นเจ้านายของผู้นำการเมืองอีกทอดหนึ่ง โดยผู้นำในอนาคตนั้นจะต้องมีลักษณะและคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีการศึกษา เพราะโลกมีความซับซ้อนขึ้น เทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้น ประชาชนมีการศึกษาดีขึ้น และประเทศต้องสัมพันธ์กับนานาชาติมากยิ่งขึ้น

2) เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมและมีความซื่อสัตย์ เพราะการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและทรงประสิทธิภาพ จะทำให้คนหันมาให้ความสนใจคุณค่าทางจิตใจ เรื่องคุณธรรมมากยิ่งขึ้น

3) เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีความสามารถและพิสูจน์ตัวเองแล้วว่าประสบความสำเร็จ โดยผู้นำจะต้องมีความสามารถในการบริหาร ด้วยทักษะพิเศษแบบใหม่ และจะต้องมีบทบาทในการประสานประโยชน์ควบคู่กับความสามารถในการบริหาร การบังคับบัญชา การเลือกคนที่มาทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

4) เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตยและมาจากฐานมวลชน

5) เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีความเป็นสากลไม่ใช่ผู้นำที่มีความเป็นท้องถิ่นเท่านั้น การรู้และการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศอย่างเข้าใจและเข้าถึงวัฒนธรรมของนานาชาติ ได้อย่างเหมาะสมไม่ผิดเพี้ยนจะทำให้สามารถฉกฉวยประโยชน์ให้แก่ประเทศในเวทีโลกได้ ผู้ที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองในอนาคตไม่เพียงแต่จะต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชนในประเทศเท่านั้น แต่ยังจะต้องได้รับการยอมรับจากนานาประเทศด้วย

6) เป็นผู้นำทางการเมืองที่สามารถสื่อสารผ่านสื่อมวลชนได้ เพื่อสื่อความคิดหรือนโยบายของตนหรือของรัฐบาลให้เป็นที่เข้าใจของประชาชนทั้งประเทศ รวมทั้งเพื่อเป็นการรายงานความคืบหน้าของสถานการณ์และกิจการงานต่างๆ ที่ได้ดำเนินการซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพแก่ตนและคณะรัฐบาล

7) เป็นผู้นำทางการเมืองที่รักษาคำพูดหรือสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน และปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้ให้เป็นรูปธรรม

8) เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีมนุษย์สัมพันธ์ดี เนื่องจากต้องติดต่อกับคนทุกระดับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

9) เป็นผู้นำทางการเมืองที่ต้องคำนึงถึงอิทธิพลของกลุ่มมหาอำนาจในโลก จากอิทธิพลของการรวมกลุ่มระหว่างประเทศที่ขยายตัวไปทั่วโลก

ส่วนงานการศึกษาประสบการณ์ของผู้นำทางการเมืองของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ของภิญโญ ไตรสุริยะธรรมา[26] (2552) พบว่า ผู้นำของทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะผู้นำที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการบริหารของแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะได้อำนาจมาด้วยการแข่งขันแย่งชิงโดยกระบวนการเลือกตั้งตามแบบประชาธิปไตย หรือการเลือกสรรจัดวางในแบบคอมมิวนิสต์ก็ตามแต่ สิ่งที่เกิดขึ้นคือ การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดของประเทศนั้น ไม่ได้เกิดจากโชคชะตานำพา หากแต่เกิดมาจากการสั่งสม ตระเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับภาระหน้าที่ที่จะต้องเป็นผู้กุมชะตา

---

[26]ภิญโญ ไตรสุริยะธรรมา. ผู้นำ อำนาจ ประวัติศาสตร์ และการเมืองใหม่. กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊ค, 2552. หน้า คำนำ.

ของประชาชนจำนวนมหาศาลในประเทศของตน แน่นอนว่าในจังหวะของการเข้าสู่อำนาจช่วงเวลาแห่งการขับเคี่ยวนั้น จะต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเอง เพื่อให้เหนือชั้นกว่าคู่แข่งอื่นๆ แต่นั่นไม่ใช่บทสรุปของความสำเร็จของผู้นำทั้งหลาย เพราะการได้มาซึ่งอำนาจนั้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นการทำหน้าที่ผู้นำทางการเมืองที่สำคัญของประเทศ แต่ความท้าทายอย่างยิ่งใหญ่ที่ผู้นำทางการเมืองสูงสุดของแต่ละประเทศต้องเผชิญอยู่ คือ การครองอำนาจได้ท่ามกลางความนิยมชมชอบ และสรรเสริญจากประชาชนของตน การสร้างภาพพจน์ในระยะเริ่มแรกโดยอาศัยเชิงชั้นทางการสื่อสารไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน หากปราศจากความสามารถในการบริหารจัดการ และการแก้ไขปัญหา ด้วยความรอบรู้ เพราะผู้นำทางการเมืองทุกประเทศ ทุกยุคทุกสมัยล้วนต้องอยู่ท่ามกลางปัญหาที่รอการสะสางแก้ไข เพียงแต่ว่าแง่มุมของปัญหาอาจแตกต่างกันไปตามจังหวะเวลาในห้วงประวัติศาสตร์ของโลกและของประเทศตน

ผู้นำทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จที่ผู้คนยกย่องยอมรับนั้นล้วนมีลักษณะและพฤติกรรมดังที่ได้กล่าวไว้ในส่วนก่อนหน้านี้แล้วคือ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความเด็ดขาด เชื่อมั่นมุ่งมั่น ในแนวทางของตนเอง ขณะเดียวกันก็ต้องสามารถสื่อสารกับคนทั่วไปได้ด้วย แม้ว่าจะไม่อาจสรุปได้อย่างชัดเจนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมว่าใครดีมากดีน้อยเพียงใด ตัวอย่างที่เห็น เช่น ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน แห่งรัสเซีย โรนัล เรแกน แห่งสหรัฐอเมริกา หรือนายกรัฐมนตรี จุนอิชิโร โคอิซูมิ แห่งญี่ปุ่น เป็นต้น แต่การเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดีและเป็นผู้นำพาประเทศไปสู่ความเจริญในช่วงระยะหนึ่ง (ระยะต้น) ของการเป็นผู้นำนั้นก็ไม่ได้เป็นเครื่องประกันว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้นำที่ดี น่ายกย่อง และเป็นผู้นำพาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองตลอดชั่วระยะเวลาตราบเท่าที่เขาสามารถดำรงตนในตำแหน่งผู้นำสูงสุดได้ ดังเช่น กรณีโทนี่ แบร์ ยิ่งหากเป็นผู้นำที่นำพาประเทศไปสู่ภยันตรายหรือความหวาดกลัว และความไม่มั่นคงด้วยแล้ว บุคคลผู้นั้นก็อาจเป็นเพียงผู้นำที่เป็นรอยด่างในประวัติศาสตร์ของประเทศ ดังเช่น จอร์ช ดับเบิลยู บุช หรือเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่วนตัวไม่สอดคล้องกับความคาดหวัง อย่าง นิโคลาส์ ซาร์โกซี เป็นต้น

แต่สำหรับผู้นำทางการเมืองที่หนทางการก้าวสู่อำนาจโรยด้วยกลีบกุหลาบ ท่ามกลางภาพลักษณ์ที่งดงาม พื้นฐานครอบครัวที่ดี มีคะแนนนิยมและความคาดหวังที่สูงยิ่ง บวกกับมีแรงหนุนส่งเสริมจากบุคคลรอบข้าง อาจไม่สามารถเป็นผู้นำทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จ หรือสามารถนำพาประเทศไปสู่ความก้าวหน้าหรือสิ่งที่ดีกว่าได้ หากโดยพื้นฐานแล้วความสามารถหรือศักยภาพภายในของตนเองมีไม่เพียงพอ ความอ่อนด้อย อ่อนพรรษาทางการเมือง จะเป็นเครื่องพิสูจน์ศักยภาพความเป็นผู้นำของเขา ดังเช่นกรณี นายชินโซะ อาเบะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ที่ไม่สามารถเป็นผู้นำได้อย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า การเป็นผู้นำทางการเมือง ในความหมายของการเป็นผู้นำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศ เป็นผู้นำที่ผู้คนจดจำในคุณงามความดีนั้น จึงต้องเป็นทั้งคนเก่ง (มีความสามารถ มีสติปัญญารอบรู้ มีวิสัยทัศน์) คนกล้า (ในการตัดสินใจ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่สิ่งที่ดีกว่า) คนจริง (มุ่งมั่นจริงจัง) และเป็นคนดี เพราะความเป็นผู้นำทางการเมืองของผู้นำประเทศแต่ละคนอาจมีอยู่ในตัวแต่ละบุคคลอย่างไม่สูญสลาย แต่เวลาแห่งการได้แสดงความเป็นผู้นำทางการเมืองที่เป็นที่ปรารถนานั้นมีขอบเขตจำกัดเสมอ และหน้าที่ของผู้นำทางการเมืองทุกคนทุกประเทศและทุกยุคทุกสมัยโดยเฉพาะคนที่มาใหม่ คือ การเปลี่ยนแปลงประเทศ ไปสู่ที่สิ่งที่ดีกว่า และสิ่งที่จะเป็นเครื่องพิสูจน์ความเป็นผู้นำที่แท้คือ ผล หรือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั่นเอง

บทที่ 3
วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเพื่อให้สามารถบรรลุผลดังวัตถุประสงค์นั้น ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่บทบาทของผู้นำทางการเมือง ซึ่งเป็นบทบาทที่ได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว นำมาวิเคราะห์ ตีความหมาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อบทบาท และพฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองว่ามีผลต่อการพัฒนาการเมืองไทยอย่างไร

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งที่เป็นเอกสารขั้นปฐมภูมิ ที่ได้จากเอกสารบันทึกรายงานการประชุมของทางราชการต่าง ๆ และเอกสารสิ่งพิมพ์สาธารณะ เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ ร่วมกับเอกสารทุติยภูมิ (Primary Document) ได้แก่ บทความ บทวิเคราะห์ หรือบทสัมภาษณ์ผู้นำทางการเมืองต่าง ๆ ที่ได้มีการเผยแพร่สู่สาธารณะ หนังสือ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว มาแล้ว

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยเฉพาะข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นเอกสาร ตลอดจนผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องซึ่งจะได้จากการค้นคว้าจากห้องสมุด และหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกับการสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (เว็บไซต์) นำมาสังเคราะห์ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลและอ้างอิงการเขียนงานวิจัย โดยผู้วิจัยจะเก็บรวมรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือวิชาการ งานวิจัยวิเคราะห์ของเอกชน กลุ่มวิชาชีพ รวมถึงเอกสารราชการ จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองแต่ละท่าน ในช่วงเวลาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ของประเทศไทย ทั้งนี้จะจำแนกการวิเคราะห์โดยนำเสนอประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำทางการเมืองอันมีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ได้แก่

- บทบาทของผู้นำทางการเมืองตามลักษณะของกิจกรรมทางการเมือง
- ผลกระทบของกิจกรรมและบทบาทของผู้นำทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา

บทที่ 4
ผลการศึกษา

ประชาธิปไตยนับเป็นรูปแบบของการปกครองอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หรือก็คือ เป็นการปกครองซึ่งมีหลักการ วิธีการ และวัตถุประสงค์ในการปกครองที่ผูกพันกับประชาชนส่วนใหญ่อยู่เสมอ โดยหลักการที่ว่าการปกครองเป็นของประชาชน คือ อำนาจอธิปไตย หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน การใช้อำนาจนั้นจะต้องได้รับความยินยอมหรือกระทำในนามของประชาชน การปกครองดังกล่าว มีอุดมการณ์ที่ยึดมั่นและให้ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาค และเสรีภาพของบุคคล ซึ่งจะต้องได้รับการคุ้มครอง รัฐเพียงมีหน้าที่ส่งเสริมการกินดีอยู่ดีของบุคคล ส่วนในทางเศรษฐกิจนั้น ถือว่าทุกคนควรมีโอกาสเท่าเทียมกันและจะต้องกระจายความมั่งคั่งไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคมอย่างเสมอหน้ากันด้วย เพราะทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย มีเสรีภาพในการดำรงชีวิต ในการแสวงหาความสุข และมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประชาธิปไตยในฐานะของการเป็นระบบการเมืองจะต้องมีวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตย เช่น มีการเลือกตั้ง มีพรรคฝ่ายค้าน หรือเป็นการปกครองโดยเสียงข้างมาก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องของวิธีการปกครอง กำหนดกติกาสำหรับการปกครอง หรือจัดระเบียบความสัมพันธ์ ระหว่างสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ เป็นวิธีการที่จะประกันได้ว่า จะเกิดการปกครองโดยประชาชนขึ้นมาอย่างแท้จริง จากการศึกษาของนักรัฐศาสตร์ส่วนมาก ถือว่าการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ การพัฒนาทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

- เป็นการปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย เช่น จะต้องมีรัฐธรรมนูญ
- ต้องอาศัยความสำเร็จในการสร้างชาติ ซึ่งเป็นเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมือง การสร้างความสามารถในการระดมทรัพยากรมาใช้เพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม และการมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามข้อผูกพันระหว่างประเทศได้ เป็นการสร้างความเห็นชอบร่วมกันระหว่างผู้นำกับมวลชนในส่วนต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งการสร้างสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อนำปัญหาที่มีอยู่มากำหนดเป็นนโยบายและโครงการต่าง ๆ ของชาติ
- การมีความสามารถของรัฐบาล ในการจัดระเบียบภายในสังคม ตลอดจนการระดมทรัพยากรมาใช้เพื่อส่วนรวม

- ความเจริญหรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสังคม จะต้องไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ระหว่างความมั่งมีกับความยากจนของคนส่วนใหญ่ในสังคม ประชาชนส่วนใหญ่จะต้องมีการอยู่ดีกินดี เพราะหากคนส่วนใหญ่ยังยากจนอยู่จะเป็นอุปสรรคต่อความเป็นประชาธิปไตย

เมื่อพิจารณาการเมืองในประเทศไทยก็จะพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยนับจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 คือ การขาดเสถียรภาพและการขาดความต่อเนื่องในการทำหน้าที่ของรัฐสภาและรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่มีความไม่แน่นอนในระดับค่อนข้างสูงเกี่ยวกับความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ทำให้ทั้งรัฐบาลและรัฐสภาไม่กล้าตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ของประเทศ การปล่อยปัญหาทิ้งไว้ทำให้นับวันปัญหายิ่งทวีความรุนแรงขึ้น การขาดความมั่นคงในวาระการดำรงตำแหน่งของผู้มีอำนาจหน้าที่เหล่านั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทั้งฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติในอดีตทำแต่เพียงการแก้ไขปัญหาประจำวัน หรืองานที่เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ มากกว่างานที่มีแผนไว้ล่วงหน้า หรืองานแก้ปัญหาสำคัญของประเทศ อันควรเป็นหน้าที่หลักของตน[27]

นอกจากนี้การขาดระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง หรือการขาดพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร พอที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาได้ ต้องจัดตั้งรัฐบาลผสมของหลายพรรคการเมืองขึ้นมา ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปในลักษณะของการประนีประนอมผลประโยชน์ มากกว่าจะตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยจุดยืนที่แน่นอน เพราะนโยบายของพรรคการเมืองแต่ละพรรคแตกต่างกัน อีกทั้งยังมีการแก่งแย่งกันเป็นรัฐมนตรี เมื่อผู้ใดไม่ได้เป็นรัฐมนตรี ก็มักจะไม่ให้ความร่วมมือ หรือให้ความสนับสนุนรัฐบาล และคอยแต่จะโค่นล้มเมื่อมีโอกาส[28]

จากประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่ผ่านมา ระบบการเมืองไทยเป็นระบบการเมืองที่ไร้เสถียรภาพ ตกอยู่ภายใต้วังวนของการเลือกตั้ง ที่นำไปสู่จัดตั้งรัฐบาลผสม (ที่ไร้เสถียรภาพ) และเกิดการรัฐประหารเพื่อโค่นล้มอำนาจรัฐมาโดยตลอด ภายหลังจากการประกาศไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ถือเป็นยุคสิ้นสุดประชาธิปไตยครึ่งใบที่ชัดเจนที่สุด เรื่อยมาจนถึงสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่สุดท้ายถูกรัฐประหารโค่นล้มโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) และการสืบทอดอำนาจของคณะทหารโดยการนำของพลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นมูลเหตุสำคัญที่นำไปสู่เหตุการณ์ทางการเมืองที่มีการสูญเสียครั้งสำคัญในเดือนพฤษภาคม 2535 จากเหตุการณ์ดังกล่าว ได้กระตุ้นให้สังคมการเมืองไทยหันมาพิจารณาและตื่นตัว

---

[27] ทินพันธุ์ นาคะตะ. ประชาธิปไตยไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543. หน้า 176-177.

[28] ทินพันธุ์ นาคะตะ. ประชาธิปไตยไทย. หน้า 185.

ทางการเมืองอย่างกว้างขวาง และนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระแสการปฏิรูปการเมือง ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าการปฏิรูปการเมืองจะนำมาซึ่งการเมืองที่มีเสถียรภาพ[29]

กระแสการปฏิรูปการเมืองที่ขยายตัวอย่างกว้างขวางนี้นำมาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่มีบทบัญญัติที่มุ่งเน้นการสร้างการเมืองที่มีเสถียรภาพ ด้วยการสร้างพรรคการเมืองเข้มแข็ง ฝ่ายบริหารเข้มแข็ง ซึ่งในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 นั้นได้มีผู้เสนอความเห็นว่า รัฐธรรมนูญที่กำลังร่างอยู่นั้น ควรได้มีบทบัญญัติที่เกื้อหนุนให้เกิดระบบพรรคการเมืองเป็นระบบพรรคคู่ หรือ Two Party System โดยเห็นว่า ระบบพรรคการเมืองแบบพรรคคู่ซึ่งเป็นระบบที่ใช้ในประเทศที่ประชาธิปไตยก้าวหน้าไปมากอย่างอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้นเป็นหนทางในการสร้างเสถียรภาพให้เกิดในระบบทางการเมืองของไทย นอกจากนี้ยังมีแนวคิดอีกกระแสหนึ่ง เห็นว่าการเมืองแบบของสิงคโปร์และมาเลเซีย ที่มีผู้นำที่มีความเข้มแข็งเด็ดขาดสามารถนำพาสิงคโปร์และมาเลเซียให้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วและยั่งยืน ดังนั้นประเทศไทยจึงควรที่จะมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการเป็นผู้นำเทียบเท่า ดร.มหาเธร์ โมฮัมหมัด และนายลีกวนยู ซึ่งหมายถึงการมี Strong Prime Minister ที่จะทำให้ได้รัฐบาลที่มีเสถียรภาพมั่นคงสามารถนำพาประเทศชาติไปในทิศทางที่มั่นคงและแน่นอน

ในการศึกษาเรื่อง “บทบาทผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย กรณีศึกษาบทบาทผู้นำทางการเมืองก่อนและหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549” นี้ ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอในประเด็นบทบาททางการเมืองที่เกี่ยวข้องของบรรดาผู้นำทางการเมืองคนสำคัญของไทยตั้งปี 2544 เป็นต้นมา ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อันประกอบด้วย

- ผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภา ได้แก่ นายกรัฐมนตรี อันประกอบไปด้วย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายสมัคร สุนทรเวช นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

---

[29]สภาพการเมืองที่ดำรงอยู่หลังเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 นั้น การเมืองไทยยังคงเป็นรัฐบาลผสม ที่รัฐบาลแต่ละชุดมีอายุสั้น มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งรัฐมนตรีกันบ่อย หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนพรรคร่วมรัฐบาล ตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลแต่ละชุดเป็นไปตามโควต้า ซึ่งขึ้นกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกลุ่มในสังกัด และเต็มไปด้วยการต่อรองทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ โดยช่วงเวลาตั้งแต่หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ (วันที่ 13-20 พฤษภาคม 2535) จนถึงวันที่ 6 มกราคม 2544 การเมืองไทยมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ได้แก่ รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปะอาชา รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (สมัยที่ 2) ได้ใช้กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองด้วยการยุบสภา หรือลาออกซึ่งเป็นวิถีทางประชาธิปไตยแบบรัฐสภาเป็นเวลา 8 ปี 7 เดือน 17 วัน มีการยุบสภาเพื่อเลือกตั้งใหม่ 4 ครั้ง และลาออก 1 ครั้ง มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลมากถึง 4 ชุด

- ผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน หมายถึง แกนนำการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมีบทบาทเด่นในการนำกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ เพื่อเคลื่อนไหวทางการเมือง ได้แก่ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปก.)

ทั้งนี้ บทบาทของผู้นำทางการเมืองที่จะได้นำเสนอนั้นจะมุ่งเน้นเฉพาะบทบาทในส่วนที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้นำทางการเมืองก่อนการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

4.1.1 บทบาทของผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภา

1) บทบาทของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดทางการเมืองในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ ปี 2544 -2549 โดยก่อนหน้านั้น ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รองนายกรัฐมนตรี หัวหน้าพรรคพลังธรรม มาก่อนแล้ว ก่อนที่จะมาก่อตั้งพรรคไทยรักไทย ขณะเดียวกันก็เป็นผู้มีภูมิหลังทางด้านการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจที่เป็นที่ยอมรับมาตั้งแต่ก่อนก้าวเข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง

พ.ต.ท.ทักษิณ ได้จดทะเบียนก่อตั้งพรรคไทยรักไทยขึ้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2541 โดยนับจากเริ่มก่อตั้งพรรค ได้มีการชักชวนผู้มีความรู้ความสามารถให้มาร่วมงานทางการเมืองในนามพรรคไทยรักไทย และมุ่งใช้นโยบายประชานิยมและสวัสดิการเป็นหลัก โดย พ.ต.ท.ทักษิณ สามารถสร้างฐานการสนับสนุนจากกลุ่มธุรกิจ แต่ก็ไม่ได้มองข้ามความสำคัญของชาวบ้านซึ่งเป็นรากหญ้าของสังคมไทย

ในช่วงระยะเวลาของการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544 นั้น พรรคไทยรักไทยในฐานะพรรคการเมืองเกิดใหม่ ที่มีพื้นฐานการเกิดและเติบโต ตลอดจนการสนับสนุนจากกลุ่มนักการเมืองเดิมจากพรรคพลังธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคเสรีธรรม และพรรคกิจสังคม ได้เสนอตัวเข้าสู่การเลือกตั้ง พร้อมกับเสนอตัว พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นนายกรัฐมนตรี (ตามรัฐธรรมนูญปี 2540 เป็นที่ทราบกันดีว่าตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มาจากหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงมากที่สุด ที่ได้จัดตั้งรัฐบาล) ภาพลักษณ์ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ที่นำเสนอและปรากฏในความรับรู้ต่อสาธารณชน ภายใต้สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่บอบช้ำหนักของประเทศ อันเป็นผลจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ (วิกฤติต้มยำกุ้ง) คือ ภาพของนักธุรกิจที่มีความสามารถสูง ประสบความสำเร็จอย่างสูงสุดในธุรกิจที่ทันสมัยที่สุด จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนคิดว่า

ถ้าเปิดโอกาสให้ได้แสดงความสามารถ นำเอาความสามารถทางธุรกิจมาดัดแปลงใช้ในทางการเมืองน่าจะนำพาประเทศให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤติที่กำลังดำเนินอยู่ได้[30]

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม 2544 ภายใต้กฎกติกาของรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ปรากฏว่าพรรคไทยรักไทย ที่เป็นพรรคการเมืองพรรคใหม่ในสนามการเลือกตั้งระดับประเทศ ภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนด้วยคะแนนเสียงสูงที่สุด ทั้งนี้ ได้มีการวิเคราะห์กันว่าชัยชนะของพรรคไทยรักไทยในครั้งนั้นมีสาเหตุมาจาก

- คุณสมบัติส่วนตัวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ในฐานะนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงเนื่องจากไม่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ค่าเงินบาทที่เกิดจากการปล่อยลอยตัวค่าเงินบาทในปี 2540 อีกทั้งบุคลิกที่เป็นคนกล้าพูด มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ยอมตามชาติตะวันตก และมีความเห็นหรือแนวทางแก้ไขปัญหาของประเทศ ที่เป็นที่ถูกใจประชาชน
- นโยบายของพรรคไทยรักไทย ที่ได้นำเสนอต่อประชาชนไว้เมื่อคราวหาเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ นโยบายกองทุนหมู่บ้าน นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค นโยบายการพักหนี้เกษตรกร เป็นต้น ทุกนโยบายต่างมุ่งไปที่ประชาชนระดับล่าง (รากหญ้า) ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคไทยรักไทยได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งทั้งในระบบเขต และระบบบัญชีรายชื่อรวมกัน 248 ที่นั่ง และได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล[31] ส่งผลให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่เป็นตัวส่งให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นผลมาจากสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้น ที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องการแสวงหาทางเลือกใหม่ ๆ ทางการเมืองที่จะนำพาชีวิตของตนให้ข้ามพ้นภาวะความกดดันทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกนั้นการจัดตั้งรัฐบาลยังคงเป็นรัฐบาลผสม จึงทำให้การเมืองตกอยู่ในภาวะความเสี่ยงต่อปัญหาด้านเสถียรภาพอยู่ ด้วยเหตุนี้ในระยะต่อมาจึงได้มีการยุบรวมพรรคการเมืองขึ้น โดยพรรคเสรีธรรม (14 เสียง) และพรรคความหวังใหม่ (36 เสียง) ได้ยุบ

---

[30]ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. ใครจะรู้ทัน ทักษิณ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2548. หน้า 14.

[31]รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วยพรรคไทยรักไทย มี สส.248 คน พรรคชาติไทย 41 คน พรรคความหวังใหม่ 36 คน รวมทั้งสิ้น 323 เสียง ในขณะที่ฝ่ายค้านประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ (129 คน) พรรคชาติพัฒนา

รวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย และต่อมาพรรคชาติพัฒนา ซึ่งเป็นพรรคขนาดกลางอีกพรรคหนึ่ง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 31 คน ได้เข้าร่วมงานทางการเมืองกับพรรคไทยรักไทย ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ สามารถสร้างรัฐบาลที่มีเสถียรภาพได้ในที่สุด

ความโดดเด่นอีกประการของรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร คือการผลักดันนโยบายของพรรคให้เป็นนโยบายของรัฐบาล จากการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 รัฐบาลได้ประกาศดำเนินนโยบายหลัก 4 ประการ[32] คือ

1. การนำประเทศให้หลุดพ้นจากวิกฤติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง
2. การแก้ไขปัญหาความยากจน
3. การประกาศทำสงครามกับยาเสพติด
4. การขจัดการทุจริต คอรัปชั่น ฉ้อราษฎร์บังหลวงที่บ่อนทำลายความมั่นคงของสังคมไทย

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้นำแนวนโยบายที่มุ่งให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงในลักษณะที่เป็นรูปธรรม ใช้หลักการนำ “การบริหารภาคธุรกิจเจือสมเข้ากับการบริหารภาครัฐ” โดยอาศัยหลักคิดที่นำไปสู่ความสำเร็จภายใต้ “นโยบายประชานิยม” ที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือเอื้ออาทรแจกจ่ายประโยชน์ให้กับประชาชนในระดับรากหญ้าหรือในชนบทอย่างทั่วถึง เป็นไปตามที่ปราศรัยหาเสียงไว้กับประชาชน โดยมีนโยบายที่สำคัญ ๆ ดังนี้

- นโยบายพักชำระหนี้ 3 ปี ให้แก่เกษตรกรรายย่อย เป็นนโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาหนี้สินให้แก่เกษตรกร โดยเกษตรกรไม่ต้องชำระดอกเบี้ยและพักชำระหนี้เงินต้นให้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นเวลา 3 ปี รัฐบาลรับภาระการจ่ายดอกเบี้ยแทนเกษตรกรมีกำหนด 3 ปี และดำเนินการเสริมสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรภายหลังการพักชำระหนี้ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น
- นโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1,000,000 บาท โดยผ่านธนาคารออมสินเพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้ประชาชนได้กู้ยืมกันเอง และหมุนเวียนใช้คืน เป็นการลดดอกเบี้ยของประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชน
- นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มุ่งที่จะส่งเสริมผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน และพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ OTOP ออกจำหน่ายและขยายกิจการเข้าสู่ระบบตลาดในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและในต่างประเทศ

---

[32]โสภณ เพชรสว่าง และ ทะนงศักดิ์ ม่วงมณี. ล้มรัฐบาล เลิกรัฐธรรมนูญ สืบทอดอำนาจเผด็จการทางการเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดวงกมล, 2551. หน้า 400.

- นโยบายจัดตั้งธนาคารประชาชน โดยกำหนดให้ธนาคารออมสินเปิดบริการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้แก่ประชาชนที่ประกอบอาชีพเล็ก ๆ น้อย ๆ ในเขตชุมชนเมืองทั่วประเทศ โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน

- นโยบายเอสเอ็มแอล เป็นการจัดสรรงบประมาณให้กับหมู่บ้านและชุมชน โดยวงเงินงบประมาณขึ้นกับขนาดของหมู่บ้าน (เล็ก กลาง ใหญ่) เพื่อให้ชุมชนสามารถมีเงินที่นำไปแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของตนเองที่ข้าราชการการเมืองหรือข้าราชการในท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขให้ได้ ทั้งนี้ภายใต้หลักการที่ว่าประชาชนไม่ใช่มีเพียงการลงคะแนน แต่ประชาชนจะต้องมีเสรีภาพในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ภายใต้พรรคไทยรักไทยที่หัวใจคือประชาชน

นอกจากนี้ยังได้กำหนดนโยบายที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนในสังคมให้ได้รับบริการจากรัฐอย่างเป็นธรรม ได้แก่

- นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นนโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพแก่ประชาชนทุกระดับ ให้มีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน

- นโยบายเอื้ออาทร เป็นนโยบายสงเคราะห์และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โครงการคอมพิวเตอร์เอื้ออาทร โครงการจักรยานยืมเรียน เป็นต้น

- นโยบายการทำสงครามกับยาเสพติด โดยใช้หลักคิดที่ว่า “ผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษา บำบัด และฟื้นฟู ผู้เสพเป็นผู้หลงผิด ต้องได้รับการควบคุม คุ้มครองและเยียวยา ให้เป็นคนดีกลับคืนสู่สังคม ผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้จำหน่าย เป็นอาชญากร ต้องได้รับโทษขั้นเด็ดขาด และรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต” และยึดทรัพย์สิน ผลของการดำเนินนโยบายตั้งแต่วันที่ 1กุมภาพันธ์ ถึง 30 เมษายน 2546 ทำให้การค้ายาเสพติดหยุดชะงัก ผู้เสพได้รับการบำบัด เป็นนโยบายที่ได้รับความนิยมจากประชาชนโดยทั่วไป

- นโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (ผู้ว่า ซีอีโอ) เป็นการนำแนวคิดระบบ CEO ของบริษัทใหญ่ ที่มีเครือข่ายในลักษณะเดียวกันบูรณาการการทำงานเข้าไว้ด้วยกัน มาปรับใช้กับการบริหารราชการในระดับภูมิภาค ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น “ประธานคณะผู้บริหารแบบบูรณาการระดับจังหวัด” เพื่อให้สามารถสั่งการให้หน่วยราชการที่มีสถานะบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน มีความเป็นเอกภาพ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนของการใช้อำนาจหน้าที่และงบประมาณ ทำให้สามารถบริหารราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ส่วนนโยบายอื่น ๆ ได้แก่ นโยบายการแก้ไขปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นโยบายป้องกันไข้หวัดนก นโยบายการพยุงราคาน้ำมัน นโยบายการประกันราคาพืชผลทาง

การเกษตร นโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพล นโยบายการทำสงครามกับยาเสพติด นโยบายแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน นโยบายปฏิรูประบบราชการ

อาจกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี 2544 การบริหารราชการแผ่นดินมีความเป็นเอกภาพ การสั่งการเป็นไปอย่างรวดเร็วภายใต้การตัดสินใจที่เด็ดขาด ฉับไวของนายกรัฐมนตรี (ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ที่ประกาศเอาจริงเอาจังกับการปราบปรามคอร์รัปชั่นว่าหากเพียงแต่สงสัยก็จะจัดการทันทีโดยไม่ต้องมีใบเสร็จ) อีกทั้งการมีเสียงสนับสนุนในรัฐสภาที่ท่วมท้น ทำให้ฝ่ายค้านมีเสียงสนับสนุนไม่เพียงพอที่จะสามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ การเมืองในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจึงมีเสถียรภาพอย่างสูง การปรับคณะรัฐมนตรีที่เกิดขึ้นถึง 10 ครั้ง ก็ล้วนเป็นการปรับภายใต้วิจารณญาณและการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ไม่ได้เกิดจากการต่อรองระหว่างกลุ่มอำนาจทางการเมืองต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากในการปรับคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งไม่มีการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ต่อรองแต่อย่างใด รัฐมนตรีต่างมุ่งทำงานเพื่อตอบสนองต่อแนวทางของนายกรัฐมนตรีและนโยบายของรัฐบาล ในขณะที่การตรวจสอบของรัฐสภา องค์กรอิสระและภาคประชาชนก็ยังคงดำเนินควบคู่กันไป

ทั้งนี้ ภายในพรรคไทยรักไทย ประกอบไปด้วยกลุ่มการเมืองที่เป็นฐานการเมืองที่สำคัญที่ทำหน้าที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดังนี้

- กลุ่มวังน้ำเย็น ของนายเสนาะ เทียนทอง (มาจากพรรคความหวังใหม่)
- กลุ่มวังน้ำยม ของนายสมศักดิ์ เทพสุทิน (มาจากพรรคกิจสังคม)
- กลุ่มวังพญานาค ของนายพินิจ จารุสมบัติ (มาจากพรรคเสรีธรรม)
- กลุ่มวังบัวบาน ของนางเยาวภา วงศ์สวัสดิ์ (มาจากจังหวัดเชียงใหม่ และภาคเหนือ)
- กลุ่มชลบุรี ของนายสนธยา คุณปลื้ม (แกนนำคนสำคัญของพรรคชาติไทยที่ได้ร่วมเป็นรัฐมนตรี)
- กลุ่มบุรีรัมย์ ของนายเนวิน ชิดชอบ (แกนนำจากพรรคชาติไทย ที่ย้ายมาสังกัดพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งต้นปี 2548)
- กลุ่มลำตะคอง ของนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ (มาจากพรรคชาติพัฒนา)

ในช่วงของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นั้นได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายว่าเป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารไปยังประชาชนโดยตรงอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้นำรัฐบาลและประชาชนทุกระดับชั้นได้เป็นอย่างดี และ

ยังได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่รู้จังหวะในการใช้กระบวนการสื่อสาร การสื่อสารผ่านสื่อ ใช้กลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อสร้างภาพพจน์ ความน่าเชื่อถือ สร้างความมั่นใจและความนิยมจากประชาชนให้มีต่อพรรคไทยรักไทยและตนเอง ผ่านสื่อมวลชนหลักทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหลาย เช่น นิตยสาร แผ่นพับ ใบปลิว หรือสื่อกลางแจ้ง ประเภทป้ายชนิดต่าง ๆ เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์นโยบายและภารกิจที่ได้ทำไปแล้วและจะทำในอนาคต พ.ต.ท.ทักษิณ มีความชาญฉลาดในการใช้สื่อ ได้อย่างเหมาะเจาะ เหมาะสมกับช่วงเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา

พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ใช้สื่อสารมวลชนทุกรูปแบบในการชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนทั้งประเทศ ในเรื่องต่าง ๆ ของรัฐบาล ทั้งด้านนโยบายที่กำลังดำเนินการอยู่ ปัญหาที่กำลังแก้ไข และนโยบายใหม่ที่จะนำมาปฏิบัติ อีกทั้งยังใช้สื่อในการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในเรื่องที่ต้องการความร่วมมือจากคนทั้งประเทศ เพื่อสร้างความมั่นใจ ตัวอย่างเช่น การรณรงค์ประหยัดพลังงาน การประชาสัมพันธ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ประกอบกับการที่ พ.ต.ท.ทักษิณ และพรรคไทยรักไทย ทุ่มเทดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนทุกระดับในประเทศและปกป้องผลประโยชน์ของคนไทย และประเทศไทยในระดับนานาชาติ ทำให้สิ่งที่นำเสนอผ่านสื่อยิ่งตอกย้ำการสร้างความเชื่อมั่น ความนิยมของประชาชน กลายเป็นชื่อเสียงแบบ “ปากต่อปาก” จนเกิดแรงสนับสนุน และเกิดแรงจูงใจจนประชาชนไปลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งใหญ่ทั่วประเทศ (ในการเลือกตั้งสมัยที่ 2) จนพรรคไทยรักไทยมีจำนวน สส.มากพอที่จะสามารถเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้เป็นผลสำเร็จ[33]

กลยุทธ์ด้านการสื่อสารที่ พ.ต.ท.ทักษิณ นำมาใช้นั้น มีลักษณะที่สำคัญคือ

- ตรงตามกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อสาร
- สอดคล้องกับความคิดเห็นและความต้องการทางการเมือง
- สอดคล้องกับระดับการศึกษา ซึ่งคนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จำเป็นต้องสื่อสารด้วยรูปแบบของคำพูด เนื้อหาของข่าวสาร ในวิธีการที่ไม่เหมือนกัน
- สอดคล้องกับฐานะทางสังคม ฐานะรายได้ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ทำให้คนมีวิถีชีวิตที่ไม่เหมือนกัน
- สอดคล้องกับประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งทำให้แต่ละคนมีวิธีการปฏิบัติต่อกันแตกต่างกันไป

จากเทคนิควิธีการสื่อสารดังกล่าว ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัว พ.ต.ท.ทักษิณ และประชาชนเป็นความรู้สึกที่ดีต่อกัน ประชาชนรู้ได้ว่า เป็นพวกเดียวกัน ไว้ใจได้ เมื่อพูดหรือ

---

[33]ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. ทักษะของทักษิณ ที่บินสูงเหนือเมฆ. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊ค, 2547. หน้า 11-14.

สัญญาอะไรแล้วทำได้จริง โดยที่บางครั้งจำต้องอาศัยความร่วมมือร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ให้มีความผูกพันและนิยมชมชอบกัน ตัวอย่างเช่น การที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ร่วมกินข้าวกับ “กลุ่มม๊อบ” ที่มาชุมนุมเรียกร้องความเป็นธรรมอย่างไม่ถือตัว และยังได้พบปะพูดคุยกับประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนด้วยตนเอง นอกจากนี้การที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ริเริ่มโครงการใหม่ๆที่จะช่วยเหลือ แก้ไขบรรเทาปัญหาความเดือนร้อนของประชาชนอยู่เสมอ พร้อมๆ กับการแสดงน้ำใจ มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ต่อประชาชนที่ประสบความเดือนร้อน หรือมีรายได้น้อยอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ สามารถเข้าไปอยู่ในใจของประชาชน

อีกทั้งเมื่อต่อมามีรายการ “นายกทักษิณ คุยกับประชาชน” ทุกเช้าวันเสาร์ รายการดังกล่าวเป็นกระบอกเสียงสำคัญในการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับประชาชน และทำให้รัฐบาลกับประชาชนมีความรู้สึกผูกพันเชื่อมโยงกันได้มากขึ้น

ไม่เพียงแต่การใช้เครื่องมือในการสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น พ.ต.ท.ทักษิณ ยังทุ่มเทในการทำงานลงพื้นที่ สัมผัสกับประชาชนอย่างใกล้ชิด ดังที่เรียกกันว่า “ทัวร์นกขมิ้น” เป็นการเดินทางลงพื้นที่เพื่อรับฟังความเดือดร้อน และปัญหาของประชาชนในพื้นที่โดยตรง การเดินสายพบปะประชาชนด้วยวิธีการนี้ ซึ่งเริ่มต้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นที่แรก จนไปสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ประชาชนที่มาต้อนรับถึงกับกล่าวว่า “การที่นายกรัฐมนตรีเดินทางมาเพื่อรับฟังปัญหาของพี่น้องประชาชนในครั้งนี้ เกิดเป็นความปลื้มปีติในตัวนายกฯ ทักษิณ เป็นอย่างมาก รวมทั้งรู้สึกตื่นเต้นที่จะได้เจอนายกฯ เพราะต่างคิดว่าการจะพบนายกฯ ต้องไปที่กรุงเทพฯ หรือทำเนียบรัฐบาลเท่านั้น รวมทั้งการจัดโครงการของนายกรัฐมนตรีเป็นเรื่องดี น่าจะมีการพบประชาชนบ่อย ๆ เพราะหากมีเรื่องอะไรก็สามารถเข้าชี้แจงความเดือดร้อนได้อย่างทันท่วงที” อีกทั้งการลงพื้นที่พบปะประชาชนของนายกรัฐมนตรีนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มาคอยต้อนรับได้ยื่นเอกสาร จดหมายร้องเรียนต่าง ๆ เหมือนอย่างที่เปิดตู้รับจดหมายหน้าบ้านพิษณุโลกกันอย่างเนืองแน่น เพื่อจะนำกลับไปอ่าน และวิเคราะห์ข้อมูลจากที่ได้รับ รวมทั้งจะได้นำไปพิจารณา สืบหาข้อมูลว่าเป็นอย่างไร[34]

ด้วยกลยุทธ์ในการสื่อสาร การทำงาน และคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับการยอมรับจนเป็นความนิยมอย่างสูงสุด ที่พิสูจน์ได้จากผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ซึ่งพรรคไทยรักไทยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นจำนวนถึง 377 เสียง[35] จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้เป็นผลสำเร็จ ตลอด

---

[34]ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. ทักษะของทักษิณ ที่บินสูงเหนือเมฆ. หน้า 55-59.

[35]เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากระบบเขต 310 คน และระบบบัญชีรายชื่อ 67 คน

ระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นช่วงเวลาที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันว่าเป็นช่วงเวลาที่การเมืองมีเสถียรภาพอย่างไม่เคยมีมาก่อน **รัฐบาลสามารถนำนโยบายที่ได้นำเสนอต่อประชาชนเมื่อตอนหาเสียงเลือกตั้งมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่พรรครัฐบาลเป็นรัฐบาลพรรคเดียว ทำให้นโยบายของรัฐบาลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับนโยบายของพรรคการเมือง ความแตกต่างของนโยบายหรือการประนีประนอมระหว่างพรรคการเมืองซึ่งส่งผลต่อการกำหนดนโยบายหมดไป กระทรวงทุกกระทรวงมีรัฐมนตรีว่าการที่มาจากพรรคการเมืองเดียวกัน ทำให้นโยบายของพรรคการเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลด้วยโดยสมบูรณ์**

แตกต่างจากในอดีตที่รัฐบาลเป็นรัฐบาลผสม ทำให้พรรคการเมืองที่เป็นแกนนำไม่สามารถนำนโยบายของพรรคการเมืองของตนเองทั้งหมด มาเป็นนโยบายของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลยังประกอบด้วยพรรคการเมืองอื่นที่ต่างก็ได้นำเสนอนโยบายของตนเองไว้กับประชาชนเช่นกัน อีกทั้งที่ผ่านมาอำนาจในการกำหนดนโยบายที่แท้จริงระหว่างรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งกับเทคโนแครต พบว่า เทคโนแครตยังคงสามารถกุมการกำหนดนโยบายที่เป็นแก่นแกน (core policy) มาโดยตลอด แต่หลังจากพรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งเข้ามา และ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สามารถทำให้นโยบายของพรรคการเมืองกลายมาเป็นนโยบายหลัก (core policy) แสดงให้เห็นความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อนโยบายที่หาเสียง และทำให้ตลาดการเมืองเป็นตลาดแห่งการแลกเปลี่ยนระหว่างนโยบายกับคะแนนเสียง เป็นตลาดการเมืองในอุดมคติ[36] พ.ต.ท.ทักษิณ ประสบความสำเร็จในการกำหนด rule of the game ที่ว่ารัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบาย เทคโนแครตเป็นเพียงผู้ตอบสนองนโยบาย รัฐบาลสามารถกำกับเทคโนแครตได้ (ยกเว้นในนโยบายการเงิน) ดังจะเห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรีสามารถใช้อำนาจในการโยกย้าย ปลด ปลัดกระทรวงต่าง ๆ[37]

นอกจากนี้การแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเพื่อช่วงชิงความนิยมทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อคะแนนเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไปไม่เกิดขึ้น การมีรัฐบาลพรรคเดียวทำให้การผลักดันนโยบายตามที่ได้นำเสนอต่อประชาชนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการปฏิบัติตามนโยบายที่ได้สัญญาไว้กับประชาชน และผลักดันให้เกิดผลเป็นรูปธรรมนั้นย่อมส่งผลต่อความนิยมของนักการเมืองในพรรครัฐบาลทุกคน ทำให้ไม่เกิดการขัดกันในแง่ของผลต่อคะแนนนิยม เพราะต่างเป็นนักการเมืองร่วมพรรคเดียวกัน

---

[36]ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. ปฏิวัติ 2549. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ค, 2550. หน้า 283-284.

[37]ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. ปฏิวัติ 2549. หน้า 286-287.

ผลงานของรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (สมัยที่ 1) ที่นำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งในสมัยที่ 2[38]

1) การที่รัฐบาลสามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม จากการที่นโยบายของพรรคไทยรักไทย ได้กลายมาเป็นนโยบายของรัฐบาลทั้งหมด และรัฐบาลได้นำนโยบายของพรรคไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นจริงเป็นรูปธรรม จับต้องได้ ตัวอย่างเช่น นโยบายพักชำระหนี้ 3 ปี ให้แก่เกษตรกรรายย่อย นโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 78,000 แห่งทั่วประเทศ แห่งละ 1 ล้านบาท และนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นต้น

2) การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประชาชนในระดับรากหญ้า ด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับครัวเรือนและชุมชน โดยใช้นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สนับสนุนส่งเสริมผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้หลักการส่งเสริมการขาย และส่งเสริมการตลาดเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในระดับครอบครัวและชุมชน รวมทั้งนโยบายการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแต่ประชาชนที่มีประกอบอาชีพเล็ก ๆ น้อย ๆ

3) การทำสงครามกับยาเสพติด ทำให้ภัยคุกคามของยาเสพติดลดลง จนได้รับความนิยมจากประชาชนโดยทั่วไป

จากการดำเนินนโยบายดังกล่าว แม้จะถูกกล่าวหาจากพรรคการเมืองอื่นว่ามีการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินจำนวนมาก ในลักษณะที่ผิดวินัยทางการเงินการคลัง แต่ประชาชนในเขตชนบทและชุมชนเมืองจำนวนมาก ได้ตอบโต้ และโต้แย้งแทนรัฐบาลว่า .. ที่ผ่านมา ไม่มีรัฐบาลชุดใด ที่สามารถช่วยเหลือประชาชนในระดับรากหญ้า ให้มีเงินทุนหมุนเวียนจับจ่ายใช้สอยได้มากเท่ากับรัฐบาลชุดนี้ ด้วยความนิยมดังกล่าว จึงส่งผลให้พรรคไทยรักไทยได้รับความนิยมสูงสุด จนได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนในการเลือกตั้งสมัยที่ 2 อย่างท่วมท้น มีจำนวนมากถึง 19 ล้านกว่าเสียง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 377 คน จากทั้งหมด 500 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.2 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

ทั้งนี้ต้องยอมรับว่า ผลจากความนิยมในตัวผู้นำทางการเมือง คือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จนนำมาสู่การชนะการเลือกตั้งทั่วประเทศ และมีเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นจำนวนมากนี้เอง ทำให้กลไกการตรวจสอบโดยฝ่ายค้านในรัฐสภาทำได้ยากขึ้น ในประเด็นนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้มีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการตรวจสอบและสอดส่องการปฏิบัติงานของรัฐบาลอยู่แล้ว อีกทั้งการที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มขึ้นทำให้กระบวนการตรวจสอบจากภาคประชาชนและภาคประชา

---

[38]โสภณ เพชรสว่าง และ ทะนงศักดิ์ ม่วงมณี. ล้มรัฐบาล เลิกรัฐธรรมนูญ สืบทอดอำนาจเผด็จการทางการเมือง. หน้า 421-424.

สังคมมีบทบาทมากขึ้น ในการดำเนินการตรวจสอบการใช้อำนาจ กระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามนโยบายว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต โปร่งใสหรือไม่ เป็นต้น

ก่อนจะเกิดการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 นั้น พ.ต.ท.ทักษิณ ได้แสดงปาฐกถาพิเศษในงาน "นโยบายของรัฐบาลในการสร้างสันติภาพ" ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 16 สิงหาคม 2549 เนื่องในงานฉลอง 60 ปี วันสันติภาพไทย โดยมีใจความตอนหนึ่งว่า "ถ้าเมื่อไหร่ประเทศมีความสงบและมีสันติภาพ ผมก็จะสง่างามมากขึ้นในเวทีโลก เมื่อผมมีความสง่างามมากในเวทีโลก ผมก็จะมีประโยชน์ต่อประเทศไทยมากขึ้นในการเจรจา หรือทำหน้าที่ด้านสันติภาพ และการสร้างความมั่งคั่งของประเทศ นี่คือ สิ่งที่ผมอยากจะเล่าให้ฟังว่าเป็นความในใจที่มาพูดในวันนี้ และสิ่งที่สำคัญ คือ ความเสียสละของผู้นำ... รัฐบาลผมก็เช่นกันอยากจะทิ้งประวัติศาสตร์ และหวังว่าอีก 60 ปีข้างหน้าจะมีคนรุ่นหลังมาพูดว่าเราได้ทำประโยชน์อะไรไปบ้าง โดยเฉพาะเรื่องสันติภาพ ความรัก ความสามัคคีให้กับคนในชาติ นั่นคือ สิ่งที่ผมหวัง..."[39]

2) บทบาทของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (ในฐานะผู้นำฝ่ายค้าน)

เริ่มต้นเมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ แทนที่นายบัญญัติ บรรทัดฐาน ซึ่งประกาศลาออกจากตำแหน่งภายหลังแพ้การเลือกตั้งทั่วไปอย่างขาดลอยให้แก่พรรคไทยรักไทย

บทบาทที่สำคัญในฐานะผู้นำทางการเมือง "ผู้นำฝ่ายค้าน" ในสภาผู้แทนราษฎร คือ การประกาศประท้วงการเลือกตั้ง เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร และกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 เมษายน 2549 ร่วมกับหัวหน้าพรรคร่วมฝ่ายค้าน อันได้แก่ นายบรรหาร ศิลปะอาชา (หัวหน้าพรรคชาติไทย) พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ (หัวหน้าพรรคมหาชน) โดยให้เหตุผลว่า การยุบสภาของนายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) เป็นการกระทำที่ขัดต่อประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาของประเทศไทย เพราะมูลเหตุของการยุบสภามิได้เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับรัฐบาล หากแต่เกิดขึ้นจากรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาของกลุ่มชุมนุมประท้วงนอกสภา โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นตัวแทนของพรรคร่วมฝ่ายค้านทั้ง 3 พรรค ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2549 ได้ออกแถลงการณ์ว่า

...การยุบสภาไม่ใช่แนวทางการแก้ไขปัญหาของประเทศที่ถูกต้อง จึงเสนอให้มีการปฏิรูปการเมืองรอบใหม่ โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยขอให้ 4 พรรคการเมืองหลักในสภาผู้แทนราษฎร คือ พรรคไทยรักไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ร่วมลงสัตยาบันเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะจัดให้มีกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ...

---

[39]"'ทักษิณ' ฝันสลายเทียบชั้น 'ปรีดี'." ไทยโพสต์ (13 สิงหาคม 2551) : 4.

แต่เมื่อพรรคไทยรักไทย ไม่ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องนี้ พรรคร่วมฝ่ายค้านทั้ง 3 พรรคจึงประกาศ “บอยคอต” ด้วยการประท้วงและปฏิเสธที่จะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดให้มีขึ้นในวันที่ 2 เมษายน 2549 การประท้วงนี้จึงเป็นไปเพื่อให้สังคมเห็นว่า การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่เป็นประชาธิปไตย[40]

ก่อนจะขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มีผลงานต่าง ๆ ที่ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผลักดันต่อสู้ไว้ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในรัฐบาล มีดังนี้[41]

- กฎหมายข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้*ประชาชนมีสิทธิที่จะได้ข้อมูลจากราชการมาตรวจสอบ*ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อให้การพิจารณาปัญหาใด ๆของสังคมอยู่บนหลักการของเหตุและผล ไม่ใช้อคติ เกิดความโปร่งใส แต่ยังมีปัญหาว่าการขอข้อมูลราชการเรื่องการตรวจสอบกรณีทุจริตยังมีการบ่ายเบี่ยงไม่ให้ความสะดวก

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เพื่อ*คุ้มครองบุคคลหรือสถาบันที่ออกมาให้ข้อมูลเรื่องการทุจริตหรือการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย*ที่เกิดขึ้น

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ*การกระจายอำนาจ* เพื่อให้การบริหารลงไปถึงระดับชุมชนท้องถิ่น เป็นคนของท้องถิ่น ที่สามารถบริหารงานตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนนั้นๆได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้รูปแบบของระบบประชาธิปไตยเกิดขึ้นจากรากหญ้าอย่างแท้จริง เพื่อให้รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม

- การอภิปรายไม่ไว้วางใจด้วยข้อมูลและแง่มุมที่ถูกต้องชัดเจน ด้วยการหาข้อมูลอย่างละเอียด เป็นระบบนำเสนอให้สภาทราบถึงข้อเท็จจริง และร่วมกันพิจารณาโดยการยึดเหตุและผลเป็นหลัก ไม่ใช่อคติ เพื่อสร้างบรรยากาศการอภิปรายที่มีคุณภาพ ไม่เกิดการส่อเสียดด้วยวาจาไม่เหมาะสม ทำให้การอภิปรายดำเนินไปอย่างกระชับ

- ศึกษาเพื่อเตรียมผลักดันให้เกิด*กฎหมายคุ้มครองเสรีภาพในวิชาชีพสื่อ* เพื่อให้สื่อมวลชนสามารถเสนอข่าวสารและข้อมูลต่อสาธารณะอย่างอิสระ และป้องกันไม่ให้อำนาจรัฐมากดดันกลั่นแกล้ง เพื่อให้เสรีภาพของสื่อมวลชนได้รับความคุ้มครอง

- มีส่วนผลักดันให้เกิดกติกากลางให้มี กทช., กสช. เพื่อให้องค์กรด้านการสื่อสารมวลชน มีเสรีภาพ*ปราศจากการครอบงำจากอำนาจรัฐ*และธุรกิจผูกขาดด้านการสื่อสารมวลชน สามารถให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ

---

[40]โสภณ เพชรสว่าง และทะนงศักดิ์ ม่วงมณี. ล้มรัฐบาล เลิกรัฐธรรมนูญ สืบทอดอำนาจเผด็จการทางการเมือง. หน้า 435-437.

[41]หม่อมโจ. “บทบาททางการเมืองของอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ”. เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2550 ใน http://www.oknation.net/blog/gametheory/2007/08/15/entry-2 (เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 11 ธันวาคม 2553)

- ผลักดันแนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน ทำ*ให้ท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถนำเสนอข้อมูลรับใช้ท้องถิ่นของตนได้อย่างสะดวก* แต่ก็พบว่าหลายสถานีถูกกลั่นแกล้งโดยใช้อำนาจไม่ถูกต้องสั่งปิดเพราะพบว่าสถานีเหล่านี้นำเสนอข้อมูลที่ทำให้ประชาชนรู้ว่ามีการทุจริตเกิดขึ้น หรือเสนอรายการให้ข้อมูลด้านสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนพึงมีให้ประชาชนรับฟัง

- เสนอแนวคิดเรื่ององค์กรอิสระเพื่อการตรวจสอบ เช่น ปปช., ศาลปกครอง, กกต. ทำให้เกิดองค์กรอิสระเพื่อตรวจสอบความไม่ถูกต้องของการใช้อำนาจของรัฐบาลและข้าราชการ อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในสังคมไทย เพื่อให้การตรวจสอบมีความโปร่งใส หลีกเลี่ยงการโหวตในสภาที่เอียงอยู่บนฐานของพวกพ้อง ทำให้ไม่สามารถเอาผิดจากผู้ทุจริตได้

- เสนอมาตรการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้การคุ้มครองแก่บุคคลและสถาบันที่ให้ข้อมูลตรวจสอบการทุจริตและกระทำผิดต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐหรือนักการเมืองให้เกิดความปลอดภัย และเกิดความกล้าหาญและภาคภูมิที่จะกระทำดีโดยไม่ต้องเกรงกลัวอำนาจมืด

- เสนอกฎหมายให้การฮั้วประมูลเป็นความผิดทางอาญา เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตจากบริษัทเอกชนผู้เสนอราคาและหน่วยงานรัฐผู้จัดซื้อจัดจ้าง เป็นการเพิ่มบทลงโทษซึ่งแต่เดิมไม่เคยมี มีแค่ประกาศชื่อบริษัทที่ไม่สามารถเสนอราคาได้อีกเท่านั้น ทำให้การฮั้วยังคงมีและสร้างความเสียหายต่องบประมาณของรัฐ ผลประโยชน์ของประเทศชาติและไม่ยุติธรรมกับบริษัทเอกชนอื่น ๆ

- เสนอกฎหมายองค์การมหาชน เพื่อให้การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนมีความคล่องตัว มีคุณภาพ ลดขั้นตอนที่เยิ่นเย้อไม่จำเป็น สร้างทัศนคติใหม่ในการให้บริการแก่ประชาชน

- ผลักดันแนวคิดเรื่องการสรรหาผู้บริหารระดับสูงในองค์กรและการเข้าสู่ระบบสัญญาจ้าง เพื่อให้สามารถสรรหาผู้บริหารระดับสูงที่มีคุณภาพ ทำงานอย่างมีอิสระ ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม *ไม่มีการผูกขาดอำนาจ* สัญญาจ้างจะมีข้อกำหนดการปฏิบัติงานและบทลงโทษและการเลิกจ้างหากไม่สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ต่อไป

นอกจากผลงานที่ผ่านมาก่อนจะมาเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ตัวนายอภิสิทธิ์ได้แสดงจุดยืนทางการเมือง ตลอดจนนำเสนอแนวคิดทางการเมืองของตนเองอย่างเป็นระบบไว้ด้วยเช่นกัน โดยสิ่งที่เขาให้ความสนใจมีดังต่อไปนี้

- การสร้างรากฐานชีวิตที่มีคุณภาพ
- การส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การสร้างหลักประกันสุขภาพที่ดี
- การมีเศรษฐกิจและสังคมที่มีคุณภาพ
- การปฏิรูปอำนาจรัฐ โดยทำให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

แนวคิดที่สำคัญในเรื่องการปฏิรูปอำนาจรัฐ คือ การปฏิรูปราชการ ซึ่งจะต้องทำทั้งในระดับโครสร้างระบบงาน การจัดองค์กร การบริหารงาน และการปฏิบัติงานของข้าราชการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน จนถึงระดับที่รัฐควรจะให้มีการพัฒนาไปถึงขึ้นว่า มีการทำสัญญากับประชาชน ในฐานะที่*รัฐเป็นผู้ให้บริการที่จะต้องทำให้ได้ตามสัญญา หากไม่ได้ตามสัญญา* ***ประชาชนสามารถเรียกร้องสิทธิได้*** นอกจากนี้ระบบราชการจะต้องมีขั้นตอนซับซ้อนน้อยลง และลดการใช้อำนาจดุลยพินิจของข้าราชการ เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนว่า หากเป็นไปตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์มาตรฐานนี้เท่านั้น ซึ่งจะทำให้ลดช่องทางการฉ้อราษฎร์บังหลวง และการทุจริตคอรัปชั่นในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ประชาชนทุกคนได้รับการบริการจากรัฐอย่าง*เท่าเทียมกัน*บนหลักเกณฑ์และขั้นตอนการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเหมือนกัน

ในขณะที่ส่วนของรัฐวิสาหกิจนั้น นายอภิสิทธิ์ได้เสนอแนวทางว่าควรที่จะต้องแยกหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแล และการประกอบการให้เป็นอิสระออกจากกัน โดยการกำหนดนโยบายเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ส่วนการกำกับดูแลเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และการประกอบกิจการก็ต้องให้มีการแข่งขันเพื่อให้การประกอบการมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยตรง การแปรรูปรัฐวิสาหกิจจะต้องไม่นำไปสู่การสร้างธุรกิจผูกขาดด้านสาธารณูปโภคในภาคเอกชน "...ถ้าแปรรูปฯ แล้วยังมีการผูกขาด จะต้องไม่แปรรูปฯ ถ้าแปรรูปฯ แล้วผู้บริโภคไม่ได้รับประโยชน์ ก็จะต้องไม่แปรรูปฯ..."[42]

ประเทศไทยควรต้องปฏิรูปและพัฒนากฎหมายทั้งระบบ โดยต้อง*รับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นอย่างกว้างขวาง* รวมไปถึงถ้าจะมีการออกกฎหมายใหม่ ๆ ก็จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย*ได้มีส่วนร่วม*ในการแสดงความคิดเห็น และชี้นำประเด็นต่าง ๆ ในการบัญญัติกฎหมาย หรือแม้แต่กฎหมายที่จะถูกผลักออกมาโดยภาคประชาชน ภาครัฐก็ควรจะเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยและเงินทุนเพื่อการดำเนินการของประชาชนด้วย ไม่ใช่ออกกฎหมายมาแล้วจึงมาอธิบายผลบังคับของกฎหมายในภายหลัง ขณะเดียวกันก็จะต้องมีการปฏิรูปงานตำรวจ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรม โดยจะต้องทำให้อำนาจการเมืองไม่สามารถเข้าไปแทรกแซง ครอบงำ หรืออยู่เหนือการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ และควรจะมี*การกระจายอำนาจการบริหารงานจากส่วนกลางออกไปสู่ระดับพื้นที่* เพื่อมิให้อำนาจกระจุกอยู่ที่ส่วนกลาง หรืออยู่ที่ตัว ผบ.ตร. แต่ผู้เดียว โดยการกระจายอำนาจออกไปนี้ จะต้องให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลตำรวจในพื้นที่ด้วย อีกทั้งจะต้องมี*ระบบตรวจสอบ*การปฏิบัติงานของตำรวจที่มีประสิทธิภาพ หากประชาชนได้รับความเดือดร้อน เสียหาย ไม่เป็นธรรมจากการกระทำของตำรวจ ก็ให้มีกลไก

---

[42] เถกิง สมทรัพย์ บรรณาธิการ. ร้อยฝันวันฟ้าใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน, 2550. หน้า 242.

การตรวจสอบในรูปแบบของคณะกรรมการอิสระรับเรื่องราวร้องทุกข์จากการกระทำของตำรวจโดยไม่อยู่ภายใต้อำนาจควบคุมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ[43]

ขณะเดียวกันในการใช้อำนาจรัฐไม่ว่าจะเป็นไปตาม พ.ร.บ. ความมั่นคง ก็ดี หรือกฎหมายอื่นใดก็ดี จะต้องมี*การตรวจสอบถ่วงดุล* บนพื้นฐานของ*การเคารพในสิทธิ เสรีภาพ* ของบุคคล เพราะการตรากฎหมาย กฎหมายที่ออกมาจะมีผลบังคับใช้ไปจนกว่าจะมีการแก้ไข หรือยกเลิก ซึ่งเกิดขึ้นได้ไม่ง่ายนัก ที่สำคัญ ควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้มากที่สุด

- การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น นายอภิสิทธิ์ มีแนวคิดว่าจะต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นได้*มีส่วนร่วม*ในการกำหนดชะตากรรมชีวิตของตนเองให้มากที่สุด โดยการสนับสนุนให้ท้องถิ่นได้มีบทบาทในการบริหารจัดการงบประมาณมากขึ้น และไม่ต้องพึ่งพิงงบประมาณจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจจะต้องสร้างระบบการบริหารจัดการงบประมาณ การเงินการคลัง การคงวินัยการคลังของท้องถิ่นเพื่อรองรับการเติบโตของท้องถิ่น อันจะส่งเสริมให้ท้องถิ่นเพิ่มศักยภาพและอำนาจในการดูแลตนเอง การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น จึงหมายถึงการกระจายอำนาจการคลังไปสู่ท้องถิ่น และการปฏิรูปการคลังของท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถยืนหยัดและเติบโตด้วยลำแข้งของตนเองมากขึ้นเรื่อย ๆ

ขณะเดียวกัน ก็ต้องทำให้ประชาชนลดการพึ่งพิงผู้มีอำนาจ ต้องส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ สวัสดิการขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยจะต้อง “ทำให้สิทธิเป็นสิทธิ ไม่ใช่การสงเคราะห์”

สำหรับการเมืองภาคประชาชนนั้น ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐโดยมีกฎหมายรับรอง เพื่อให้การดำเนินการของการเมืองภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการเปิดพื้นที่ สร้างช่องทาง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างจริงจัง รัฐควรจะเลิกหวาดระแวงการทำงานของเอ็นจีโอ แต่สนับสนุนให้องค์กรเหล่านี้มีการตรวจสอบกันเอง การแสดงบัญชีรายจ่ายที่โปร่งใส และรัฐควรสนับสนุนเงินทุนในการทำกิจกรรมขององค์กรภาคประชาชน บนฐานคิดเดียวกับการสนับสนุนพรรคการเมืองผ่านกองทุนเพื่อการพัฒนาการเมือง[44]

4.1.2 บทบาทของผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน

1) บทบาทของแกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (People's Alliance for Democracy, PAD) หรือเรียกว่า กลุ่มพันธมิตรกู้ชาติ หรือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทาง

---

[43]เถกิง สมทรัพย์ บรรณาธิการ. ร้อยฝันวันฟ้าใหม่. หน้า 248.

[44]เถกิง สมทรัพย์ บรรณาธิการ. ร้อยฝันวันฟ้าใหม่. หน้า 317.

การเมืองในประเทศไทยที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ปี 2548 มีจุดเริ่มต้นมาจากปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ปรากฏการณ์เมืองไทยรายสัปดาห์” ซึ่งมีนายสนธิ ลิ้มทองกุล และนางสาวสโรชา พรอุดมศักดิ์ เป็นผู้ดำเนินรายการ โดยนายสนธิ เริ่มมีบทบาทและเป็นที่ติดตามภายหลังจากที่รายการเริ่มมีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์โจมตีการทำงานของรัฐบาล ในเรื่องเกี่ยวกับการออกพระราชกำหนดภาษีสรรพสามิต การจัดซื้อเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด CTX 9000 การแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม การซื้อที่ดินย่านถนนรัชดาภิเษก การประมูลกล้ายาง 90 ล้านต้น การทำความตกลงกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ (FTA) กับจีน ประกอบกับ ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ถูกนักวิชาการบางกลุ่มออกมาวิพากษ์วิจารณ์ว่าอยู่ภายใต้ "ระบอบทักษิณ" คือ ไม่ใส่ใจต่อเจตนารมณ์ประชาธิปไตย ข้องเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการฉ้อราษฎร์บังหลวง นอกจากนี้ยังไม่สามารถควบคุมความรุนแรงที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการกวาดล้างขบวนการค้ายาเสพติด ทั้งนี้ ประชาชนบางกลุ่มได้ใช้คำว่า "ระบอบทักษิณ" สร้างความชอบธรรมในการขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

การขับไล่ทักษิณ ชินวัตร จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่กลางปี พ.ศ.2547 ในช่วงปลายรัฐบาลทักษิณ 1 เมื่อมีการรวมตัวของกลุ่มคนในนาม กลุ่มประชาชนเพื่อชาติและราชบัลลังก์ และมีการชุมนุมปราศรัยเพื่อขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2547 เป็นครั้งแรก และเริ่มขยายเป็นวงกว้างขึ้นเมื่อถึงปลายปี พ.ศ.2548 กระทั่งเกิด “ปรากฏการณ์เมืองไทยรายสัปดาห์” จากการนำของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ในรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ทางโมเดิร์นไนน์ทีวี ทำให้กระแสต่อต้านนายกรัฐมนตรีขยายตัวในวงกว้างไปยังบุคคลในหลายสาขาอาชีพในเวลาต่อมา

สำหรับกรณีเมืองไทยรายสัปดาห์นั้น เมื่อกลางเดือนกันยายน พ.ศ.2548 ฝ่ายบริหารของ บมจ. อสมท. มีมติให้ระงับการออกอากาศรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวีอย่างไม่มีกำหนดโดยให้เหตุผลว่า “เนื่องจากนายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ดำเนินรายการ ได้อ่านบทความเรื่อง "ลูกแกะหลงทาง" ซึ่งมีเนื้อหาโดยอ้อมกล่าวหารัฐบาลทักษิณและเชื่อมโยงไปถึงสถาบันเบื้องสูง” ทำให้นายสนธิเปลี่ยนมาเป็นการจัดรายการนอกสถานที่แทนภายใต้ชื่อรายการ “เมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร” นอกสถานที่ ทำให้มีประชาชนโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งนำมาสู่การจัดรายการทางสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมช่อง ASTV

กระทั่งเมื่อมีกรณีการขายหุ้นกลุ่มบริษัทชินคอร์เปอเรชั่น ให้แก่บริษัทเทมาเส็ก ซึ่งทางกลุ่มของนายสนธิ และผู้สนับสนุนอื่น ๆ ตลอดจนองค์กรพันธมิตรมองว่าเป็นผลประโยชน์

ทับซ้อน จึงได้เกิดการจัดตั้งกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549

"กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย" ที่จัดตั้งขึ้นนั้นเป็นการรวมตัวจากหลายองค์กรทั่วประเทศ และได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย มีแกนนำประกอบด้วยบุคคลสำคัญ คือ พลตรีจำลอง ศรีเมือง อดีตหัวหน้าพรรคพลังธรรม นายพิภพ ธงไชย นายสนธิ ลิ้มทองกุล นายสมศักดิ์ โกศัยสุข และนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ มีนายสุริยใส กตะศิลา เป็นผู้ประสานงาน โดยการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนี้มีเป้าหมายในการขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยใช้พื้นที่การชุมนุมบริเวณท้องสนามหลวง และเป็นการชุมนุมอย่างยืดเยื้อ โดยมุ่งโจมตีในประเด็นจริยธรรมทางการเมือง การทุจริต การคอรัปชั่นเชิงนโยบายด้วยท่าทีที่รุนแรง และหนักหน่วง ส่งผลให้ในที่สุด พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ตัดสินใจทูลเกล้าฯ พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อคืนอำนาจให้แก่ประชาชน โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549

จนกระทั่งลงเอยด้วยเหตุการณ์รัฐประหาร ส่งผลให้ฝ่ายทหาร คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ก้าวขึ้นสู่อำนาจ และเข้ามามีบทบาททางการเมือง ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ซึ่งมี พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. 2549-2550 หลังจากเกิดการปฏิรูปโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทางกลุ่มพันธมิตรฯ ที่เดิมกำหนดแผนการชุมนุมเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ เพื่อขับไล่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ให้ออกจากตำแหน่ง ได้ยุติการชุมนุมไป และทางแกนนำกลุ่มพันธมิตรทั้ง 5 คน ก็ได้ตัดสินใจแยกทางกันไป อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะยุติการเคลื่อนไหวแล้วแต่ก็ยังมีการจับตาทางฝ่ายของอดีตนายกรัฐมนตรีอยู่ เพื่อไม่ให้อดีตนายกรัฐมนตรีรวมทั้งคณะรัฐมนตรีในพรรคไทยรักไทย กลับมาเป็นรัฐบาลอีก

4.2 บทบาทของผู้นำทางการเมืองหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

4.2.1 บทบาทของผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภา

1) บทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

หลังการรัฐประหารแล้ว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต้องพำนักอยู่ที่ต่างประเทศระยะหนึ่ง แล้วจึงได้เดินทางกลับเข้ามาภายหลังจากมีการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลที่มีนายสมัคร สุนทรเวชเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว

บทบาทในสมัยรัฐบาล นายสมัคร สุนทรเวช

ภายหลังจากที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำพิพากษาในคดีที่ดินรัชดาฯ แล้ว พ.ต.ท.ทักษิณ ได้เดินทางออกนอกประเทศอีกครั้ง และได้มีจดหมายที่เขียนด้วยลายมือของตนกลับมาว่า

"... ผมและภรรยาได้เดินทางมาพำนักที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ยึดหลักการประชาธิปไตยเหนือสิ่งอื่นใด ... สิ่งที่เกิดขึ้นกับผมและครอบครัว พร้อมกับบุคคลใกล้ชิดเป็นผลพวงต่อเนื่องมาจากความต้องการขจัดผมออกจากการเมือง ด้วยการพยายามลอบสังหาร ตามมาด้วยการปฏิวัติรัฐประหาร แต่งตั้งคณะบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์มาสอบสวนดำเนินคดีเฉพาะตัวผมและครอบครัว ร่างรัฐธรรมนูญที่สืบทอดอำนาจเผด็จการ แต่งตั้งบุคคลที่สนับสนุนการปฏิวัติรัฐประหารทั้งทางตรงและทางอ้อมเข้าไปเป็นกรรมการในองค์กรต่างๆ เพื่อดำเนินการกับผม เมื่อมีการเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงเลือกพรรคพลังประชาชนที่ผู้สมัครส่วนมากมาจากพรรคไทยรักไทยเดิมให้กลับคืนมาทำหน้าที่ตัวแทนของพวกเขา ผมคิดว่าสถานการณ์คงจะดีขึ้น ผมคงจะมีโอกาสได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์และได้รับความเป็นธรรม จึงเดินทางกลับประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 แต่เหตุการณ์กลับยิ่งเลวร้ายลง เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวผมและครอบครัวเป็นเสมือนผลไม้ที่เกิดจากต้นไม้ที่เป็นพิษ ผลของมันย่อมเป็นพิษตามไปด้วย นั่นคือ ยังคงมีการสืบทอดระบอบเผด็จการในการจัดการการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ตามมาด้วยการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม โดยเอาผลลัพธ์ที่อยากได้เป็นตัวตั้งเพื่อจัดการกับผมและครอบครัว ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ถือว่าผมเป็นศัตรูทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงระบบกฎหมาย ระบบข้อเท็จจริงและการสอบสวนดำเนินคดีตามหลักนิติธรรมสากล ... ผมและครอบครัวได้ถูกดำเนินการอย่างไม่เป็นธรรมเช่นนี้มาอย่างต่อเนื่อง การแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม และการใช้ระบบ 2 มาตรฐานที่เห็นได้อย่างชัดเจน ทำให้ผมและครอบครัวพร้อมด้วยผู้เกี่ยวข้องไม่ได้รับความเป็นธรรม...แต่ยังเทียบไม่ได้กับคนที่ระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศและองค์กรที่เกี่ยวข้องที่มีเกียรติมีความน่าเชื่อถือสั่งสมมาเป็นยาวนานต้องเสื่อมลงเพราะถูกนำมาใช้ทางการเมือง จนขาดความเป็นกลาง ซึ่งเป็นผลเสียหายต่อประเทศอย่างใหญ่หลวง... ผมจึงต้องกราบขออภัยอีกครั้งหนึ่งที่ต้องตัดสินใจอยู่ที่ประเทศอังกฤษ..."[45]

แม้จะเดินทางออกนอกประเทศแล้ว แต่บทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ต่อพรรคพลังประชาชนที่เป็นรัฐบาลในเวลานั้น ยังคงมีอยู่สูง ดังจะเห็นได้จากเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคกับนายสมัคร ก็มีกระแสข่าวว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ได้บอกกล่าวผ่านทาง ร.ต.ท.เชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ สส.อาวุโสของพรรคว่า "พ.ต.ท.ทักษิณ บอกว่า ในฐานะผมเป็นผู้อาวุโส

[45] "แถลงการณ์ 'ทักษิณ' โบกมือลา 'แผ่นดินไทย'." มติชน (12 สิงหาคม 2551): 11.

ให้ไปบอกพรรคพวกเราว่า ยามนี้ให้มีความสามัคคีกันไว้ ชั่วโมงนี้จะหาใครมาเป็นหัวหน้าพรรคได้เหมาะสมเท่ากับนายสมัครก็ไม่มี ถ้าเป็นคนอื่นไม่ใช่นายสมัคร ก็พังไปแล้ว นายกฯสมัครสามารถนำพาชาติบ้านเมืองและพรรคพลังประชาชนให้เดินไปข้างหน้าได้ และต้องช่วยกันประคับประคองบ้านเมืองเรา ที่วันนี้ไม่อยู่ในสภาวะปกติ"[46]

บทบาทในสมัยรัฐบาล นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์

การเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แม้ว่าจะพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว แต่ยังคงมีบทบาทต่อการเมืองในประเทศอย่างมาก โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ยังคงมีบทบาทและอิทธิพลต่อประชาชนที่สนับสนุน และชื่นชอบในตัวเขาอยู่มาก แม้ว่า พ.ต.ท.ทักษิณจะไม่มีตำแหน่งทางการเมืองแล้วก็ตาม แต่ยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ และไม่เคยที่จะยุติบทบาทในการสื่อสารทางการเมืองมายังประชาชนที่ให้การสนับสนุน โดยมีการใช้สื่อเป็นเครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจ โดยในระยะแรกใช้การ "โฟนอิน" และพัฒนาต่อไปเป็น "วีดีโอลิงก์" เป็นการสื่อสาร "สด" สามารถสร้างการสื่อสารสองทางกับมวลชนจำนวนมากได้แม้ว่าจะอยู่ไกล และทำให้ผู้สนับสนุนยังคงรู้สึกมีความใกล้ชิดอย่างสม่ำเสมอ

ปี 2552

ภายหลังจากที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เดินทางออกนอกประเทศภายหลังการอ่านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในคดีที่ดินย่านถนนรัชดาภิเษกแล้วนั้น พ.ต.ท.ทักษิณ ยังคงติดต่อและสื่อสารมายังกลุ่มผู้สนับสนุนด้วยการ "โฟนอิน" และ "วีดีโอลิงก์" ผ่านเวทีปราศรัยของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) โดยเนื้อหาในการโฟนอินและวีดีโอลิงก์มีหลายประเด็น ต่างกรรมต่างวาระ ทั้งนี้ พอสรุปประเด็นในภาพรวมได้ดังนี้

1) การกล่าวหาโจมตี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษว่าเป็นผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้แทรกแซงการบริหารงานของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย รวมถึงเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

2) การกล่าวย้ำถึงผลงานของพรรคไทยรักไทย และผลงานของตนเองตอนเป็นนายกรัฐมนตรี ว่า "เป็นที่พึ่งของคนยาก" ซึ่งต้องล้มลงเพราะ "พล.อ.เปรม"

3) การยื่นข้อเสนอนิรโทษกรรมให้ตนเองและผู้ถูกตัดสิทธิทางการเมือง แล้วให้กลับสู่การเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ชี้ขาดว่าต้องการให้ประเทศเป็นไปในทิศทางใด

การปราศรัยของ พ.ต.ท.ทักษิณ มายังเวทีการชุมนุมนั้น เริ่มขึ้นแบบเป็นครั้งคราวและพัฒนาไปจนกลายเป็นผู้ปราศรัยหลักของการชุมนุม เพราะคนเสื้อแดงที่มาร่วมชุมนุมส่วนใหญ่มีความนิยมชมชอบ พ.ต.ท.ทักษิณ ทำให้การปราศรัยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ทำให้มีจำนวน

---

[46] "ถอดรหัสสายตรง 'ทักษิณ' 'ถ้าไม่ใช่สมัครก็พังไปแล้ว'." มติชน (22 สิงหาคม 2551): 11.

ผู้เข้าร่วมชุมนุมเพิ่มขึ้น โดยพยายามแสดงให้เห็นว่า “นายกฯ ของคนเสื้อแดง ไม่หนีเอาตัวรอดแต่เพียงคนเดียว” ดังจะเห็นได้จากคำปราศรัยในวันที่ 30 มี.ค. 2552 ว่า “เมื่อใดเสียงปืนแตก และทหารยิงประชาชนเพื่อสลายการชุมนุม จะนำขบวนพาประชาชนเข้ากรุงเทพฯทันที”[47] อย่างไรก็ตามภายหลังเกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายที่พัทยาแล้ว พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ตอบคำถามของผู้สื่อข่าวซีเอ็นเอ็นที่ถามว่า “เมื่อไหร่จะกลับ” ว่า “ผมพร้อมจะไปเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม”[48]

การปราศรัยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ผ่านการโฟนอินก็ดี วีดีโอลิงก์ก็ดี จากที่มีการถ่ายทอดผ่านทีวีช่องต่าง ๆ นั้น คำปราศรัยดังกล่าวสามารถกระตุ้นให้เกิดความฮึกเหมแก่ผู้ชุมนุมได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น “มากันเยอะ ๆ” “เราจะได้ชัยชนะแน่นอน” เราจะไม่กลับบ้านมือเปล่า” “ถ้าเมื่อไหร่เสียงปืนแตก ทหารยิงประชาชน ผมจะเข้าไปเจอกับพี่น้องที่กรุงเทพฯ ทันที”[49]

นอกจากนี้ในการปราศรัยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นั้นมีประเด็นที่หลากหลาย เช่น การปราศรัยในวันที่ 26 มี.ค.52 เน้นประเด็นด้านการเมืองโดยกล่าวว่า “สวัสดีคนไทยที่เคารพทุกท่านไม่ว่าจะเป็นเสื้อเหลืองหรือเสื้อแดงที่ออกมาทวงคืนประชาธิปไตยที่แท้จริงให้สังคมไทย เพราะสังคมไทยถูกหลอกว่าเป็นประชาธิปไตยมานานแล้ว แต่ความจริงไม่ใช่ระบอบสองมาตรฐานอยู่ทั่วไปหมด เมื่อมีม็อบเสื้อเหลือง รัฐบาลให้ทหารออกมาช่วยทหารก็ไม่ออก พอม็อบเสื้อแดงมาทหารก็ออกมาตามคำสั่งผู้บังคับที่เล่นการเมือง” และมักเปรียบเทียบให้เห็นว่าประเทศไทยไม่เป็นประชาธิปไตยในขณะที่ประเทศอื่นที่เขาเดินทางไปนั้นมีความเป็นประชาธิปไตย เช่น “ขณะนี้อยู่แอฟริกา และกำลังเดินทางไปพบปะประธานาธิบดีประเทศหนึ่งซึ่งขณะที่เมืองไทยกล่าวหาว่าตนเองเป็นนักโทษ แต่ประเทศประชาธิปไตยต้อนรับตนเอง เพราะเขารู้ว่าประเทศไทยเป็นอย่างไร” เป็นต้น[50]

นอกจากการปราศรัยกับกลุ่มผู้สนับสนุนในประเทศด้วยการโฟนอินและวีดีโอลิงก์แล้ว พ.ต.ท.ทักษิณ มีการส่งจดหมายมายังกลุ่มผู้ชุมนุมโดยมีเนื้อหาแสดงความเสียใจกับผู้ชุมนุมเสื้อแดง ทหาร ตำรวจ ที่บาดเจ็บจากการชุมนุมที่อ้างว่าเกิดจากการกระทำของฝ่ายรัฐ ทั้ง ๆ ที่ตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ได้เรียกร้องให้การดำเนินการเป็นไปโดยสันติวิธี พร้อมกันนี้ยังกล่าวว่า “..ผมมีความภาคภูมิใจและซาบซึ้งใจในความมุ่งมั่นของพี่น้องประชาชนทั่วประเทศในการเรียกร้องประชาธิปไตยเพื่อคนไทยทุกคน...” และ “...บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่พี่น้องข้าราชการจะปฏิเสธคำสั่งทางการเมืองที่ขัดขวางเจตนารมณ์ของประชาชน... ...ถึงเวลาแล้วที่จะเรียกร้องให้ประเทศไทยเป็น

---

[47] ทีมข่าวการเมือง. “8 เม.ย.ดีเดย์แดงเดือดวันเช็กเรตติ้งทักษิณ”. โพสต์ทูเดย์ (6 เมษายน 2552): วิเคราะห์ 1.

[48] “แพ้หมดรูป พ่ายหมดกระดาน ทัพแดงถอย..บทพิสูจน์ รบเพื่อใคร?”. มติชน (15 เมษายน 2552): 11.

[49] “เพราะยังเป็น 2 มาตรฐาน เสื้อแดงจึงยังต้องรับใช้ ‘ทักษิณ’?!?!”. ไทยโพสต์ (5 พฤษภาคม 2552): 4.

[50] ทีมข่าวการเมือง. “แม้วแจผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญวันนี้”. โพสต์ทูเดย์ (27 มีนาคม 2552): A6.

ประเทศที่ประชาชนทุกคน มีสิทธิเท่าเทียมกัน ... ...เป็นเวลากว่าสามปีแล้ว ที่กลุ่มอภิสิทธิ์ชนทางการเมืองในกรุงเทพฯ ได้ทำการเกินสมควรใจการรวบอำนาจไว้ที่ตนโดยไม่คำนึงถึงพี่น้องประชาชนทั้งประเทศ บรรดาอภิสิทธิ์ชนทางการเมืองเหล่านี้ได้ทำลายความเป็นประชาธิปไตยทุกอย่างในประเทศไทยลง คนกลุ่มนี้ได้ใช้อำนาจเป็นธรรมในการประกาศให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ ทำการและให้การสนับสนุนการทำรัฐประหาร บังคับใช้รัฐธรรมนูญที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ทำการยุบพรรคการเมือง ... ...สนับสนุนการเข้าแทรกแซงการจัดตั้งรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ โดยกองทัพ โดยมีเจตนาที่ปิดไม่มิดว่านี่คือการทำ “รัฐประหารเงียบ” ของกองทัพ... ... เราต้องมีความอดทนและอดกลั้นต่อการยั่วยุที่จะนำไปสู่การใช้กำลังกวาดล้างประชาชน... ... เหมือนกับที่เรายังคงตั้งมั่นที่จะปฏิเสธการพยายามปล้นอำนาจของประชาชนของกลุ่มอภิสิทธิ์ชนในกรุงเทพฯ... ... ในท้ายที่สุดนี้ ผมมีความมั่นใจว่าพลังของพี่น้องประชาชนจะต้องชนะและมีชัยด้วยแนวทางสันติ” [51]

2) บทบาทของ นายสมัคร สุนทรเวช

หลังจากทราบผลการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว ในวันที่ 19 มกราคม 2551 นายสมัคร สุนทรเวช ในฐานะหัวหน้าพรรคพลังประชาชนได้แถลงข่าวการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับอีก 5 พรรคการเมือง ได้แก่ พรรคประชาราช พรรคชาติไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคมัชฌิมาธิปไตย และพรรครวมใจไทยชาติพัฒนา โดยมีเนื้อหาสำคัญ คือ “...ต้องขอบคุณที่ช่วยทำให้การเมืองพ้นจากทางตัน และขอความร่วมมือว่าเมื่อรวมได้ขนาดนี้ ก็ไม่ควรใช้ตัวเลขนี้แบบอยู่กันสักพักแล้วก็แตกแยกกันไปแล้วมาเลือกตั้งกันใหม่ ก็ต้องขอร้องกันว่า 315 เสียงนั้น ควรเป็นรัฐบาลที่มีความแข็งแกร่ง...”[52] โดยในส่วนของพรรคการเมืองที่ร่วมจัดตั้งรัฐบาลนั้น แกนนำพรรคได้แสดงจุดยืนดังนี้[53]

นายเสนาะ เทียนทอง หัวหน้าพรรคประชาราช : เมื่อมีการเลือกตั้งความชอบธรรมก็จะเกิดขึ้น และเมื่อพรรคไหนประชาชนให้ความไว้วางใจเราก็ต้องให้เกียรติ

นายสุวิทย์ คุณกิตติ หัวหน้าพรรคเพื่อแผ่นดิน : สิ่งที่สำคัญที่สุดที่เราต้องการเห็นคือ ความสมานฉันท์ในบ้านเมืองกับการเมืองที่กลับมาสู่เสถียรภาพ...ความสมานสามัคคีของ

---

[51]“เว็บเสื้อแดงแพร่ จม.’แม้ว’ ยอมถอยหนึ่งก้าว แต่ไม่ยุติเรียกร้อง ปชต.”. มติชน (17 เมษายน 2552): 2. (เนื้อหาในจดหมายเปิดผนึกของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในหัวข้อ “จดหมายปิดผนึกถึงพี่น้องประชาชนชาวไทยและนานาอารยประเทศ” โดยลงชื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ เมื่อวันที่ 15 เม.ย. 52 ที่กลุ่มแดงไทย ซึ่งอ้างตัวเป็นเครือข่ายนักรบไซเบอร์ของคนเสื้อแดง นำมาเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์)

[52]“6 พรรคแถลงจัดตั้ง ‘รบ.’ ‘สมัคร’ วอนอยู่ร่วมกันยาว ปัดตอบเก้าอี้นายกฯ”. มติชน (20 มกราคม 2551): 2.

[53]“6 พรรคแถลงจัดตั้ง ‘รบ.’ ‘สมัคร’ วอนอยู่ร่วมกันยาว ปัดตอบเก้าอี้นายกฯ”. มติชน (20 มกราคม 2551): 2.

พวกเราทุกคนทำให้การเมืองของเราเดินหน้าไปได้ด้วยความราบรื่น และทำให้ประเทศชาติของเรากลับคืนสู่สภาวะปกติ

นางอนงค์วรรณ เทพสุทิน เลขาธิการพรรคมัชฌิมาธิปไตย : ...มีความภาคภูมิใจที่ได้มาสนับสนุนพรรคพลังประชาชน ... ดังนั้นสิ่งที่ประชาชนได้รอคอยคือการมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและเป็นความชอบธรรมเป็นอย่างยิ่งที่พรรคการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาลเป็นที่นิยมชื่นชอบของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทย ดังนั้นมัชฌิมาธิปไตยจึงภูมิใจที่มีส่วนสนับสนุนให้พรรคพลังประชาชนดำเนินการตามความต้องการของประชาชน โดยมาร่วมการจัดตั้งรัฐบาลในวันนี้

พล.อ.เชษฐา ฐานะจาโร หัวหน้าพรรครวมใจไทยชาติพัฒนา : ผมและพรรคฯ ยึดมั่นและมั่นคงในความชอบธรรม ในเมื่อผลของการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ 23 ธันวาคม ความชอบธรรมจากพี่น้องประชาชนได้เทคะแนนเสียงให้พรรคพลังประชาชนถึง 233 เสียง ก็ต้องถือความชอบธรรมเป้ฯหลัก ไม่อย่างนั้นเราจะเดินห่างออกจากระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผมคิดว่าไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง พรรครวมใจไทยฯ จึงตัดสินใจเตรียมตัวไว้เรียบร้อยแล้ว เพราะความชอบธรรมต้องมาก่อน

นายสมัคร สุนทรเวช ได้รับการโปรดเกล้าให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2551 อย่างไรก็ตาม การจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลของนายสมัครนั้น กล่าวกันว่า นายสมัครแทบไม่มีบทบาทใด ๆ เพราะนายสมัครไม่มีฐานทางการเมืองในพรรคพลังประชาชน จนทำให้นายสมัครอยู่ในฐานะ “นายกฯหุ่นเชิด-ผู้นำนอมินี”[54] สิ่งที่สะท้อนความจริงนี้คือข่าวที่ว่า นายสมัคร ได้กล่าวกับแกนนำพรรคที่มาร่วมรัฐบาลผสมว่า จะนั่งเก้าอี้นายกฯ ชั่วคราว จากนั้นจะให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ น้องเขยของ พ.ต.ท.ทักษิณ เข้ามารับช่วงต่อ[55] แต่ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่นั้นเมื่อเผชิญกับแรงกดดันจากการเมืองภาคประชาชน นายสมัครได้แสดงบทบาททางการเมือง ว่าตัวเขาเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีที่มาอย่างถูกต้อง (มาจากการเลือกตั้ง) ในฐานของการเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุด จึงขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินในฐานะนายกรัฐมนตรีอย่างเต็มที่ จึงไม่ควรที่ผู้ต่อต้านจะมากล่าวหาว่าเป็นรัฐบาลหุ่น[56]

---

[54]“ระเบิดเวลา ‘รัฐบาลหุ่นกระบอก’ สมัครคิดปลดแอก ‘ทักษิณ-พจมาน’.” ไทยโพสต์ (27 มกราคม 2551): 2.

[55]แนวหน้าวิเคราะห์. “นับหนึ่งรัฐบาลนอมินีจะพาชาติเดินหน้าหรือถอยหลัง”. แนวหน้า (27 มกราคม 2551): 3.

[56]“’สมัคร’กร้าวสั่งสลายม๊อบ”. สยามรัฐ (1 มิถุนายน 2551): 2.

อาจกล่าวได้ว่า ในด้านนโยบายนั้น รัฐบาลของนายสมัคร มีแนวนโยบายที่ต่อเนื่องมาจากนโยบายเดิมสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี แต่จะมีบทบาทที่สำคัญต่อการเมือง คือ เรื่อง การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการนิรโทษกรรม ที่ได้แสดงอย่างชัดเจนว่าเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งที่เสมือนเป็นเรื่องเร่งด่วนที่รัฐบาลจะดำเนินการ ทั้งนี้การแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นมีความเคลื่อนไหวจาก พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่แสดงออกว่าสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตย โดยพรรคพลังประชาชนมีกระแสตอบรับกับความคิดเห็นนี้เช่นกัน ด้วยการประกาศไม่ตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ แต่จะใช้การตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญจำนวน 45 คน โดยไม่มีคนนอกขึ้นมายกร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับแทน[57] เหตุผลสำคัญที่พรรคพลังประชาชน และนายสมัคร อ้างถึงคือ รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 เป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่ชอบธรรม เพราะมาจากการรัฐประหาร จำกัด-ทำลาย สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการตั้งพรรคการเมือง และมีการซ่อนกับดักเพื่อจะเล่นงานพรรคพลังประชาชน[58] ซึ่งนายสมัครได้ตอบโต้กระแสกดดันไม่ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผ่านทางรายการสนทนาประสาสมัคร เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 ไว้ว่า “ยังมีคนเขียนทักท้วงอยู่ ผมค่อนข้างจะรำคาญใจ คือ เวลานี้กลายเป็นว่า รัฐบาลนี้ไม่ทำอะไรจะตั้งหน้าตั้งตาแก้ไขรัฐธรรมนูญ คนอ่านจะมีวิจารญาณอย่างไรไม่ทราบ แต่คนเขียนเขามีความตั้งใจเลย จะตำหนิการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พูดเป็นทำนองว่ารัฐบาลไม่ทำอะไรเอาแต่แก้รัฐธรรมนูญ งานนี้สภาเขาเป็นคนดำเนินการ ไม่ใช่ฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารเองจะเอื้อเฟื้อเล็กน้อย เช่น จะนัดหัวหน้าพรรคอีก 5 พรรค มาคุยให้ลงตัวอะไรเป็นอะไรอย่างไร การจะแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องมีเหตุ อยู่ดี ๆ จะคิดแก้หรือก็ไม่ใช่ คือ คนเรามันประหลาดตรงนี้ว่า เมื่อไม่นานมานี้ วันที่ 19 กันยายน 2549 มีการยึดอำนาจในบ้านเมืองนี้ คนที่ยึดอำนาจเขาฉีกรัฐธรรมนูญ 2540 ทิ้งทั้งฉบับ เขาร่างรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นมา 39 มาตรา ไม่มีใครว่าเลย ทนอยู่กันได้ นักวิชาการ นักอะไร คนเขียนคอลัมน์หนังสือพิมพ์ ผมจะใช้สำนวนแบบผม เดี๋ยวว่าผมอีกว่า พูดจาหยาบคาย คำที่อยากจะใช้จริงๆ คือ ตอนนั้นไปมุดหัวอยู่ที่ไหน ไม่มาทักไม่มาท้วง ไม่มาแสดงความคิดเห็น ปล่อยให้เขาทำตามใจชอบ ฉีกร่างรัฐธรรมนูญทิ้งทั้งฉบับ พอจะแก้ฉบับนี้ ก็อ้างว่าลงพระปรมาภิไธย คนที่พูดไม่คิดหรือว่า ที่ฉีกทิ้งไปก็ลงพระปรมาภิไธย ทำไมฉีกไปได้ ถามว่าถ้าสมมติไม่มีการปฏิวัติ แล้วจะมีคนคิดแก้ไขรัฐธรรมนูญไหม มันมีคนคิดแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะเขาบอกว่ารัฐธรรมนูญ 2540 ทำให้รัฐบาลเข้มแข็งเกินไป...ถ้าไม่มีนายกฯ ชื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มาตั้งพรรคการเมือง

---

[57]“มติ ‘กกต.-ปปช.’ มรสุมลูกใหม่รัฐบาลขี้เหร่”. โพสต์ทูเดย์ (13 เมษายน 2551): A10.

[58]ทีมข่าวการเมือง. “ชำแหละแผน ‘นอมินี’ ยึดอำนาจ ‘กกต.-ปปช.-ศาลรธน.’ ผ่านรัดทำมะนวยฉบับประชาธิปตาย!”. ไทยโพสต์ (20 เมษายน 2551) : 2. (อ้างว่าเป็นคำกล่าวของนายสมัครในรายการสนทนาประสาสมัคร เมื่อวันอาทิตย์สัปดาห์ก่อน)

รัฐธรรมนูญ 2540 ก็ยังใช้อยู่ ประชาธิปัตย์ได้เสียงข้างมากก็บริหารไป ก็บริหารแบบประชาธิปัตย์ ใครจะขึ้นมาใหม่ก็เป็นอย่างนั้น ยาจกทั้งนั้นนี่...นี่หัวหน้าเศรษฐี ก็มีเหตุสิ หัวหน้าเศรษฐีก็อาจจะคิดแบบเศรษฐี อาจจะทำอะไรต่าง ๆ บริหารมา 4 ปีเรียบร้อยดี นโยบายต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ พอขึ้นรอบสองก็ได้มาอีกรอบ 1 ปีเท่านั้น ก็เกิดเรื่อง ก็ดึงกระชากันลง... ผมก็พยายามเป็นคนดีกับเขา เป็นคนดี ต้องไม่ตอแยหนังสือพิมพ์ ปล่อยหนังสือพิมพ์ด่าข้างเดียว นายกฯทักษิณเป็นอย่างไร...เพราะไม่ชี้แจงไม่โต้แย้งหักล้าง ด่าเอา ๆ ด่าอยู่ 7 เดือน แล้วเขาทำถูกต้อง...(เขา) ดีเกินไปเก่งเกินไป แล้วก็เลยปฏิวัติเพราะเขากลัวว่าจะอยู่ตลอด ยึดอำนาจ 20 ปี... ... ผมพูดให้ฟังชัด ๆ ตรงนี้เลยว่า แก้ไขรัฐธรรมนูญแล้วไม่ได้ช่วยเรื่องยุบพรรค ไม่ได้ช่วยเรื่องมาตรา 309 เลย เพราะจะต้องไปตีความอีกว่า เอามาใช้ย้อมหลังได้หรือไม่ ต้องถือว่าไม่ได้ตอนนี้ เรื่องนี้ผมพูดตั้งแต่แรกว่า 3 เดือนสุดท้ายจะค่อยแก้ไขรัฐธรรมนูญ ก็ถ้าไม่มีเรื่องอย่างนี้ไม่มีเรื่องยุบพรรคออกมาก็ไม่มีใครต้องยึดมาแก้ เขาคิดกันเรื่องนี้ ก็เลยคิดกันว่า เพราะรัฐบาลนี้จะอยู่ไม่ได้ยืด เพราะจะต้องถูกยุบพรรคไป ...เพราะมี 316 เสียง โดนเข้าไป 3 พรรค 316 ก็อยู่ไม่ได้ ฉะนั้นจึงต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ มันมีเหตุ ก็ลองถ้าไม่มาแตะต้องเรื่องยุบพรรค ก็นั่งใช้กันไปเถอะ อีก 3 เดือนค่อยแก้ แก้แล้วก็เลือกตั้งกันใหม่... ... เขาไม่ได้คิดถึงตัวเองหรอก เขาคิดถึงยุบพรรคแล้วก็ต้องยุบสภา... ...ทำไมถึงต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญมีเวลาตรงนี้แก้เสียให้เสร็จ ...คนที่มาใหม่จะได้ไม่ต้องมาเจอรัฐธรรมนูญที่ใช้ไม่ได้อย่างนี้... ”[59] อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ ถูกต่อต้านจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและเป็นเหตุที่ทำให้พันธมิตรฯ ยกขึ้นอ้างในการชุมนุม ทั้งนี้จากการสำรวจความเห็นของประชาชนโดยเอแบคโพลล์และและสวนดุสิตโพลล์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นว่าเร็วเกินไปที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ และหนักใจกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งจะทำให้เกิดความวุ่นวาย[60]

นอกจากนี้ด้านบทบาทและการสื่อสารของนายสมัคร สุนทรเวชนั้น มีลักษณะที่แตกต่างออกไปตามบุคลิกของนายสมัครเอง โดยเริ่มรูปแบบการให้สัมภาษณ์ตามจารีตแบบเดิม ผู้ถูกสัมภาษณ์มักจะพูดน้อย รักษาสัมพันธ์กับสื่อให้มาก แต่สไตล์ของนายสมัคร เป็นแบบดักคอผู้ถามบ้าง ย้อนถามกลับบ้าง หรือแม้แต่วิจารณ์สื่อเมื่อมีโอกาส[61]

ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของนายสมัคร ถูกวิจารณ์ว่าเป็นเพียงตัวแทนหรือ “หุ่นเชิด” ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งในความเห็นของนักวิชาการหลาย ๆ คน ยังวิจารณ์บทบาทการเป็น “นอมินี” ของนายสมัคร โดยเฉพาะในภายหลังเมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ เดินทางออก

---

[59]“‘สมัคร’: ไม่มีเรื่องยุบพรรค ไม่มีใครคิด ‘แก้ไขรัฐธรรมนูญ’.” มติชน (21 เมษายน 2551): 2.

[60]“โพลล์สองสำนักดังเผย ปชช.ค้านแก้รธน.-ผวา บ้านเมืองวุ่นวาย.” สยามรัฐ (28 เมษายน 2551): 2.

[61]วิษณุ บุญมารัตน์ คอลัมน์ คนละวัน วันละคม. “หนึ่งเดือนกับผลงานรัฐบาล ‘ลุงหมัก’.” โลกวันนี้ (20 มีนาคม 2551): 04A.

นอกประเทศไปแล้ว ว่า "...คนที่มีความสุขที่สุดอาจเป็น นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี ซึ่งร้องเพลงได้อารมณ์ในช่วงนี้... เพราะอำนาจในการตัดสินใจไม่ต้องมีนายเหนือหัวออกคำสั่งแล้ว..."[62]

ต่อมาเมื่อ สำนักงานตำรวจแห่งชาติออกหมายจับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายสมัคร ต้องเผชิญกับแรงกดดันจาก สส. พรรคพลังประชาชนอย่างหนัก และกดดันให้นายสมัครชี้แจง ในฐานะดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ความขัดแย้งภายในพรรคพลังประชาชนก็ไม่ได้ลุกลามไป ทั้งนี้มีข่าวว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้พูดคุยกับแกนนำสำคัญของพรรคว่า "ช่วยกันสนับสนุนท่านสมัคร เพราะชั่วโมงนี้จะหาใครมาแทนนายสมัครไม่มี ถ้าเป็นคนอื่นก็คงพังไปแล้ว"[63]

การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ และต้องพ้นจากตำแหน่งไปจากการที่ไปเป็นพิธีกรให้กับบริษัทเอกชนในรายการ "ชิมไปบ่นไป" เนื่องจากเป็นการกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญมาตรา 267 ที่บัญญัติห้ามรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันหรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

3) บทบาทของ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์

ภายหลังจากที่นายสมัคร สุนทรเวช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปแล้ว จึงต้องมีการสรรหาบุคคลผู้จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากนายสมัคร ซึ่งผู้ที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อมา คือ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ โดยได้รับเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 298 เสียง กล่าวได้ว่า การขึ้นดำรงตำแหน่งของนายสมชายนั้น เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อยู่ในระดับสูง แต่จากบุคลิกของนายสมชายที่มีความประนีประนอมสูงนั้น ทำให้มีหลายฝ่ายคาดหวังว่าจะสามารถนำพาประเทศให้พ้นจากวิกฤติความขัดแย้งไปได้ แต่ขณะเดียวกันบุคลิกที่อ่อนน้อม ถ่อมตน ก็ถูกวิจารณ์ว่าไม่มีภาวะผู้นำ หรือขี้เกรงใจเกินไปได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม สถานะความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ในฐานะน้องเขย ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ก่อให้เกิดการไม่ยอมรับและกลายเป็นปมความขัดแย้งในสังคมด้วยเช่นกัน ทำให้การดำเนินการใด ๆ ของรัฐบาลนี้ ถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นจากภาคประชาชนที่อยู่ตรงกันข้ามกับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงอาจกล่าวได้ว่า สถานะในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ

---

[62]บทสัมภาษณ์ของ ผศ.สิริพรรณ นกสวน ใน "มุมมอง 3 นักวิชาการ การเมืองหลัง 'แม้ว' ลี้ภัย." มติชน (18 สิงหาคม 2551): 2.

[63]ทีมข่าวการเมือง. "แม้วโชว์บารมี รักษาอำนาจสั่งสยบทุกมุ้ง พปช." โพสต์ทูเดย์ (22 สิงหาคม 2551): วิเคราะห์ 3.

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นั้น อยู่ท่ามกลางความขัดแย้งทุกระดับ โดยในทางสังคมถูกมองว่า เป็นรัฐบาลที่มุ่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ พ.ต.ท.ทักษิณ ในขณะที่ความขัดแย้งภายในพรรคพลังประชาชนและพรรคร่วมรัฐบาลก็เริ่มก่อตัวให้เห็นบ้างแล้ว จึงจำเป็นที่จะต้องพยายามประสานงานกับพรรคร่วมรัฐบาลทั้ง 6 พรรคเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในรัฐบาลขึ้นมาอีก

การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นั้น ถูกต่อต้านจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนับตั้งแต่เริ่มต้น แม้ว่าจะมีความพยายามในการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มพันธมิตรฯ แต่กลุ่มพันธมิตร (โดยการแถลงของ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง) ยังคงยืนยันจุดยืนคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และรัฐบาลพรรคพลังประชาชนต้องลาออก[64]

คณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นั้น ประกอบด้วยบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมาตั้งแต่สมัยนายสมัคร เป็นนายกรัฐมนตรี เกือบทั้งหมด ทำให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ติดตามและสนใจการเมืองพอสมควร แต่ทั้งนี้ตัวนายสมชาย ได้ยืนยันมาโดยตลอดเวลาว่า เขาเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจคัดเลือกผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีด้วยตนเอง มิได้อยู่ภายใต้การบงการหรือชี้นำของใคร และส่วนของพรรคร่วมรัฐบาลก็ให้เป็นสิทธิของพรรคร่วมที่จะเสนอรายชื่อบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสมมาตามตำแหน่งรัฐมนตรีที่แต่ละพรรครับผิดชอบดูแล

รัฐบาลของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นั้นต้องเผชิญกับภาวะความไม่แน่นอนทางการเมืองอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากคดีความต่าง ๆ เช่น คดีหวยบนดิน คดีเขาพระวิหาร รวมถึงคดียุบพรรคการเมืองที่กำลังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรีจึงอยู่ในภาวะสุ่มเสี่ยงต่อสถานะทางการเมือง ที่จะต้องรอผลคำวินิจฉัยจากศาล

ที่สุดแล้ว นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ได้เพียง 3 เดือนเศษ ก็ต้องพ้นจากตำแหน่งไปเพราะพรรคพลังประชาชนถูกพิพากษายุบพรรค และกรรมการบริหารพรรคตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ตลอดช่วงระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งนั้น ก็เป็นช่วงแห่งความขัดแย้ง และถูกต่อต้านอย่างหนักจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แม้ว่าในช่วงต้นนั้นจะมีความพยายามของนายกรัฐมนตรีในการเจรจากับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เพื่อให้ยุติการชุมนุม และสร้างความสามัคคีก็ตาม แต่การดำเนินการดังกล่าวไม่อาจลุล่วงไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่หน้ารัฐสภาในวันที่ 7 ตุลาคม 2551 การปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนที่ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลครั้งนั้นมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเกิดขึ้น ทำให้โอกาสในการเจรจาระหว่างนายกรัฐมนตรีกับแกนนำผู้ชุมนุมจึงจบลงโดยปริยาย ทำให้ตัวนายกรัฐมนตรีเอง ไม่สามารถเดินทางไปปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ต่าง ๆ

---

[64]"รัฐบาลเร่งหาคนกลางจับเข่าคุยพันธมิตรฯ". โลกวันนี้ (19 กันยายน 2551): 6A.

อย่างราบรื่น และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเพียงสั้น ๆ ประกอบกับเป็นที่นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เพิ่งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก จึงทำให้มีบทบาททางการเมืองที่ไม่เด่นชัดนัก

4) บทบาทของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

หลังจากการเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 และการประกาศจัดตั้งรัฐบาลของ 6 พรรคการเมืองที่โรงแรมสุโขทัยแล้ว นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ (ไม่ได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาล) ได้ให้ความเห็นทางการเมืองไว้ว่า "ขอให้ดำเนินการตั้งรัฐบาลในลักษณะที่เรียกความเชื่อมั่นกลับมา เพราะมีปัญหาต่าง ๆ ที่รออยู่มากพอสมควร อีกทั้งขอให้มีความชัดเจนในเรื่องนโยบายและบุคลากรโดยเร็ว เพื่อให้ปัญหาได้รับการแก้ไข" ส่วนการทำหน้าที่ฝ่ายค้านของพรรค "...ไม่ยาก เพราะเสียงของพรรคที่มีกว่า 160 เสียง ถือว่าเข้มแข็ง สิ่งสำคัญอยู่ที่คุณภาพและความเป็นเอกภาพในการทำหน้าที่" ส่วนการทำงานในสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับรัฐบาลเพื่อสร้างความสมานฉันท์นั้น "...ไม่มีปัญหา เพราะความสมานฉันท์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อทุกคนเคารพกฎหมาย รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และทำงานอย่างตรงไปตรงมา...ผมขอย้ำว่าสิ่งสำคัญมากกว่าการจัดตั้งรัฐบาลอยู่ที่ว่าการทำหน้าที่เป็นการทำเพื่อประชาชนหรือไม่ และทำหน้าที่อยู่ในกรอบกติกาหรือไม่ ฉะนั้นอย่าให้ปัญหาเก่า ๆ กลับมา เช่น การแทรกแซงหรือครอบงำกลไกต่าง ๆ หรือการใช้เสียงข้างมากในสภาไปในทางที่ผิด แทนที่จะใช้ผลักดันนโยบาย"[65]

ต่อมาเมื่อนายสมัคร สุนทรเวช ต้องพ้นตำแหน่งไปโดยมีนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อมานั้น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในฐานะผู้นำฝ่ายค้านได้แสดงความเห็นไว้ ดังนี้ "...หน้าที่ของนายกรัฐมนตรีคนใหม่ที่จะต้องเร่งแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้น และปัญหาความขัดแย้งในประเทศควรเร่งคลี่คลายให้ชัดเจน รวมทั้งต้องแสดงความชัดเจนว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างจากรัฐบาลชุดก่อน เพื่อให้คลี่คลายวิกฤตที่เกิดขึ้นให้ได้ ส่วนกรณีของนางเยาวภา วงศ์สวัสดิ์ ที่มีการยื่นฟ้องกรณีร่ำรวยผิดปกตินั้น คิดว่าอะไรที่เป็นคำถามและข้อสงสัย นายสมชายก็ต้องเร่งขจัดความสงสัยเหล่านั้นให้ได้มากที่สุด และการขจัดความสงสัยให้ได้มากที่สุด คือ การกระทำ ดังนั้น ต้องพิสูจน์ด้วยการกระทำ ส่วนที่กลุ่มพันธมิตรฯ ยังไม่ยอมรับนายกฯ หรือรัฐบาลที่มาจากพรรคพลังประชาชนนั้นสิ่งที่รัฐบาลใหม่ต้องเร่งทำคือ พยายามหาข้อยุติในเรื่องนี้ให้ได้ ซึ่งการเจรจากับกลุ่มพันธมิตรก็เป็นทางเลือกหนึ่ง... ... อยากให้พรรคร่วมรัฐบาลรับฟัง และพวกเราฝ่ายค้านจะตรวจสอบกันเข้มข้น หวังว่านายสมชายจะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ของรัฐบาลชุดที่แล้วว่า ถ้ารัฐบาลกร้าว และไม่รับฟัง หรือไม่สนใจต่อคำติติงเลยก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง แต่หากรัฐบาลใช้แนวทางการรับฟังก็น่าจะช่วยได้พอสมควร..."[66]

---

[65]"'อภิสิทธิ์' แนะ 6 พรรคลบภาพต่อรองจี้เปิดตัวว่าที่รมต.เรียกความเชื่อมั่น". กรุงเทพธุรกิจ (20 มกราคม 2551): 2.

[66]"เสียงเตือน 'นายกฯ คนที่ 26' เร่งแก้ปัญหาวิกฤตชาติ". มติชน (18 กันยายน 2551): 2.

ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคพลังประชาชนแล้ว ทำให้กลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ที่เคยอยู่รวมกันภายใต้ธงพรรคพลังประชาชน แตกตัวออกอีกครั้งหนึ่ง โดยในครั้งนี้นักการเมืองที่เคยสังกัดพรรคพลังประชาชนเดิม ไม่ได้มีความเป็นเอกภาพหรือไปรวมตัวกันภายใต้พรรคการเมืองพรรคใหม่ เพียงพรรคเดียว แต่แตกออกไปอยู่กับพรรคการเมืองจำนวนหลายพรรค ทำให้การรวบรวมเสียง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ต้องเข้าสู่กระบวนการต่อรองกันอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนี้เชื่อกันว่า ทหารได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องจนนำมาสู่การจัดตั้งรัฐบาลโดยพรรคประชาธิปัตย์ได้สำเร็จ จากข้อมูลของนักข่าวสายทหารอย่าง วาสนา นาน่วม บอกไว้ว่า เริ่มต้นจากการที่ พล.อ.อนุพงษ์ เผ่าจินดา ได้เชิญได้นายเนวิน ชิดชอบ เข้าพบเพื่อล็อบบี้เชิงข่มขู่ ให้นำ สส. ในสังกัด ผละออกจากพรรคพลังประชาชนมาหนุนพรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล พร้อมต่อรองที่จะช่วยเหลือสะสางคดีทุจริตต่าง ๆ ที่ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะคดีทุจริตกล้ายาง ขณะเดียวกัน ด้าน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ขณะนั้นยังเป็นเสนาธิการทหารบก ก็มีการเชิญแกนนำนักการเมือง เช่น นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เข้าหารือส่วนตัว เพื่อเกลี้ยกล่อมให้พรรคชาติไทยพัฒนามาร่วมรัฐบาล โดยเชื่อกันว่า ท่าทีของผู้นำทหาร ที่เจรจากับนักการเมืองนั้น มีทั้งด้วย “ไม้นวมและไม้แข็ง” ทั้งล็อบบี้และทั้งข่มขู่ จึงทำให้มีความเชื่อกันว่า การจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ได้สำเร็จ โดยมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น เกิดขึ้นได้เพราะอำนาจและการสนับสนุนของผู้นำกองทัพนั่นเอง[67]

ผลการเจรจาที่เกิดขึ้นนำมาซึ่งการแถลงข่าวในวันที่ 6 ธันวาคม 2551 เวลา 18.45 น. ของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ และ พล.ต.สนั่น ขจรประสาสน์ พร้อมด้วยแกนนำของพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ในการจับมือจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีพรรคร่วมรัฐบาลขั้วเก่า ได้แก่ อดีตพรรคชาติไทยเดิม 15 เสียง พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา 9 เสียง พรรคเพื่อแผ่นดิน 24 เสียง อดีตพรรคมัชฌิมาธิปไตยเดิม 11 เสียง และกลุ่มเพื่อนเนวิน 37 เสียง โดยมีเสียงของ ส.ส. ให้การสนับสนุนกว่า 260 เสียง สำหรับบุคคลที่จะมาเป็นนายกฯ นั้น นายสุเทพ และกลุ่มเพื่อนเนวิน ยืนยันว่าจะให้การสนับสนุน นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ขึ้นเป็นนายกฯ คนที่ 27 อย่างแน่นอน ขณะเดียวกันก็มีรายงานว่าขณะนั้น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ยังอยู่ระหว่างการพักผ่อนที่ต่างจังหวัด[68]

---

[67]วาสนา นาน่วม. ลับ ลวง พราง ฉบับมหากาพย์ “มนต์ดำ-เหลือง-แดง”. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊กส์, 2552. หน้า 223-227.

[68]สรุปประเด็นข่าวโดยกระปุกดอทคอม, “การเมืองพลิก อภิสิทธิ์เป็นนายกฯ 5 พรรคร่วมมาแล้ว.” วันที่ 8 ธันวาคม 2552 ใน http://www.dek-d.com/board/view.php?id=1202636 (17/12/2010)

การเลือกนายกรัฐมนตรีของสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2551 โดยเสียงสนับสนุนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มาจาก 6 พรรคการเมือง และ 1 กลุ่ม คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคมัชฌิมาธิปไตย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา และกลุ่ม "เพื่อนเนวิน" จำนวนผู้ออกเสียงสนับสนุนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ 235 เสียง มาจากพรรคประชาธิปัตย์ 164 เสียง มาจากพรรคร่วม 5 พรรค และ 1 กลุ่มเพียง 81 เสียง (พลตำรวจเอกประชา พรหมนอก ได้รับเสียงสนับสนุนทั้งสิ้น 198 เสียง) และหลังจากได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจำนวน 35 คน ประกอบด้วยบุคคลจากพรรคประชาธิปัตย์จำนวน 17 คน คำนวณตามจำนวนผู้ออกเสียงสนับสนุนได้ประมาณ 10 : 1 ส่วน 5 พรรคร่วม และ 1 กลุ่มได้จำนวนรัฐมนตรี 18 คน คำนวณตามจำนวนผู้ออกเสียงสนับสนุนได้ประมาณ 4.5 : 1 พรรคแกนนำ กลายเป็นเสียงข้างน้อยในคณะรัฐมนตรี

อย่างไรก็ตาม การยุบพรรคการเมืองและตัดสิทธิทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองเหล่านั้น ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งซ่อม และทันใดที่ทราบผลการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการ มีเสียงจากพรรคร่วมรัฐบาลที่ได้จำนวน สส.เพิ่มขึ้นเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีต้องปรับคณะรัฐมนตรี ให้เป็นไปตามจำนวน สส. ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพรรคชาติไทยพัฒนาซึ่งได้สส.เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ เพิ่มขึ้นอีก 10 คน ที่เรียกร้องตำแหน่งรัฐมนตรีเพิ่ม พร้อมมีการสำทับจากพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ มาล่วงหน้าก่อนประกาศผลการเลือกตั้งซ่อมว่า พรรคแกนนำรัฐบาล ซึ่งก็คือพรรคประชาธิปัตย์จะต้องเสียสละ และต้องรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับพรรคร่วมรัฐบาลไว้ ขณะเดียวกันมีพรรคร่วมรัฐบาลบางกลุ่มได้ร่วมตัวกันเป็นพรรคการเมืองใหม่ชื่อพรรคภูมิใจไทย มีนายชวรัตน์ ชาญวีรกูล จากกลุ่มเพื่อนเนวินเป็นว่าที่หัวหน้าพรรค ยังไม่ทันตั้งพรรคเสร็จสิ้น ว่าที่หัวหน้าพรรคภูมิใจไทยก็ให้ข่าวว่า ผลของการเลือกตั้งซ่อมทำให้สัดส่วนของแต่ละพรรคเปลี่ยนไป พรรคภูมิใจไทยจะต้องขอตำแหน่งรัฐมนตรีเพิ่ม แต่จำนวนรัฐมนตรีทั้งหมดขณะนี้มีจำนวนเต็มตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว คือ 35 คน หากจะต้องไปเพิ่มตำแหน่งให้กับพรรคชาติไทยพัฒนาอีก พรรคอื่น ๆ คงไม่ยอมให้ลดจำนวนรัฐมนตรีของตนลง ภาระการเสียสละคงต้องตกอยู่กับพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นพรรคแกนนำ มิฉะนั้นจะเป็นการไม่รักษาความสัมพันธ์ที่ดีของพรรคร่วมรัฐบาลตามที่ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ กำชับเตือนมา[69]

[69]"ประชาธิปัตย์ในกำมือพรรคร่วมรัฐบาล (บทความพิเศษ)" วันที่ 14 มกราคม 2552. ใน http://www.naewna.com/news.asp?ID=142987 (17/12/2010)

ในการจัดตั้งรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์นั้น มีตำแหน่งทางการเมืองบางตำแหน่งที่ถูกครหาจากฝ่าย นปก. ว่าเป็นเสมือนการปูนบำเหน็จให้กับกลุ่มพันธมิตรฯ เช่น ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายกษิต ภิรมย์) และตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (นายประพันธ์ คูณมี) ซึ่งนายอภิสิทธิ์ ชี้แจงว่าเป็นเพราะนายประพันธ์ ได้ทำงานการเมืองกับพรรคประชาธิปัตย์มาระยะหนึ่งแล้ว และก็เป็นคนที่มีความรู้พอสมควร ขณะที่การเรียกร้องให้ปลดนายกษิต ภิรมย์ นั้น ก็ยังไม่มีเหตุผล เพราะยังไม่มีปัญหาในการทำงาน[70]

ส่วนทัศนะของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะต่อการชุมนุมทางการเมืองนั้นเห็นว่าเป็นเพราะความคิดที่แตกต่างอย่างชัดเจน ซึ่งจะต้องแยกแยะว่าส่วนใดที่เป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายที่สามารถทำได้ แต่หากเป็นความผิดในลักษณะที่ทำร้ายร่างกาย ไม่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเป็นการตั้งใจทำร้ายร่างกายผู้อื่น ก็ต้องมีการดำเนินการตามกฎหมาย[71] ทั้งนี้ไม่ว่า นปช. จะชุมนุมปิดล้อมทำเนียบรัฐบาลก็ตาม นายอภิสิทธิ์ ยังคงยืนยันโดยการให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนว่าจะไม่มีการดำเนินการใดกับแกนนำหากไม่มีการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การบุกรุกสถานที่ราชการ และไม่ขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่[72]

นอกจากนี้ยังให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนในหลาย ๆ โอกาส เกี่ยวกับเรื่องการดำเนินการกับกลุ่มผู้ต่อต้านว่า ถ้าอยู่ในกรอบของกฎหมายก็เป็นสิ่งที่ทำได้ แต่อยากให้ทุกคนทราบข้อเท็จจริง และประชาชนควรมีวิจารณญาณ...ทั้งนี้รัฐบาลจะดูแล ถ้ามีการกระทำที่ผิดกฎหมายก็จะดำเนินการส่วนเรื่องความเหมาะสมนั้นเป็นเรื่องที่สังคมต้องช่วยกัน และยังเชื่อมั่นว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่มองเห็นสถานการณ์ปัจจุบันคงจะคิดค่อนข้างตรงกันว่าบ้านเมืองต้องการความสงบ ซึ่งทุกฝ่ายต้องช่วยกันเสนอข้อมูลข่าวสารให้ครบถ้วน และรอบด้าน ไม่ใช่ให้มีการฟังความข้างเดียว ...สังคมต้องช่วยกันอย่าเพิกเฉยต่อสิ่งที่ไม่เหมาะสม โดยต้องออกมาตำหนิติติงกันบ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครบถ้วนและรอบด้านมากขึ้น..."[73]

จะเห็นได้ว่า การจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยมีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ มีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรีนี้ เกิดการต่อรองและการเรียกร้องตำแหน่งของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ เหมือนดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานในระบบการเมืองไทย (ยกเว้นในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี)

---

[70]"เสื้อแดงยัวะขู่ชุมนุมใหญ่." โพสต์ทูเดย์ (14 มกราคม 2552): A5.

[71]"นานาทัศนะถึงคนไทย'เสื้อแดง'." ไทยโพสต์ (9 มกราคม 2552): 4.

[72]"เสื้อแดงปักหลักล้อมทำเนียบ ปชป.ชัดยุทธการป่วนเมือง". โพสต์ทูเดย์ (25 กุมภาพันธ์ 2552): A6.

[73]"'อภิสิทธิ์'ปัดข้อเสนอ'ทักษิณ'ชี้สับสนตัวเอง-หวังปลุกระดม." กรุงเทพธุรกิจ (30 มีนาคม 2552): 2.

ตั้งแต่นายอภิสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ใช้ช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการประชาสัมพันธ์และชี้แจงการทำงานที่ผ่านมาและที่กำลังจะดำเนินการในอนาคตอันใกล้ เช่น การนำเสนอผ่านทางรายการ “เชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯ อภิสิทธิ์” ซึ่งออกอากาศเป็นประจำทุกเช้าวันอาทิตย์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์นโยบายต่าง ๆ ด้วยการโฆษณาทางโทรทัศน์ในวาระและโอกาสต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

หลังจากที่รัฐบาลได้ปฏิบัติหน้าที่ไปแล้ว ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโดยศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (กรุงเทพโพลล์) ในหัวข้อ "ประเมินผลงาน 1 ปี 6 เดือน รัฐบาลนายกฯ อภิสิทธิ์" ที่ประชาชนสะท้อนความพึงพอใจต่อทั้ง "รัฐบาล อภิสิทธิ์" และ "พรรคฝ่ายค้าน” โดยการสำรวจความคิดเห็นดังกล่าวเป็นการเก็บข้อมูลจากประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปจากทุกภาคของประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,395 คน ระหว่างวันที่ 17- 20 มิถุนายน 2553[74] พบว่า

คะแนนการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรี ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.48 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ซึ่งลดลงจากผลการประเมินเมื่อตอนที่ทำงานครบ 1 ปี 0.22 คะแนน หรือลดลงร้อยละ 0.2 โดยได้คะแนนด้านความซื่อสัตย์สุจริตมากที่สุด แต่ได้คะแนนด้านความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจน้อยที่สุด" และเมื่อพิจารณาจากประเด็นที่ว่า ..."ความพึงพอใจการปฏิบัติ หน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.48 จากคะแนนเต็ม 10 โดยมีคะแนนความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้

	ครบ 1 ปี (คะแนน)	ครบ1 ปี ครึ่ง (คะแนน)	เพิ่มขึ้น / ลดลง
ความซื่อสัตย์สุจริต	5.44	5.07	- 0.37
ความขยันทุ่มเทในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาของประเทศ	5.35	5.02	- 0.33
การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ	4.83	4.66	- 0.17
ความสามารถสร้างสรรค์ผลงานหรือโครงการใหม่ ๆ	4.62	4.26	- 0.36

[74]“เมื่อ "กรุงเทพโพลล์" สะท้อน . . . "รัฐบาล อภิสิทธิ์" และ "ฝ่ายค้าน" สอบตก ! !” วันที่ 24 มิถุนายน 2553 ใน http://www.oknation.net/blog/plagud/2010/06/24/entry-1 (17/12/2010)

ความสามารถในการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ที่มี	4.25	4.15	- 0.10
ความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ	3.72	3.73	+ 0.01
เฉลี่ยรวม	4.70	4.48	- 0.22

ที่มา : “เมื่อ "กรุงเทพโพลล์" สะท้อน . . . "รัฐบาล อภิสิทธิ์" และ "ฝ่ายค้าน" สอบตก ! !” วันที่ 24 มิถุนายน 2553 ใน http://www.oknation.net/blog/plagud/2010/06/24/entry-1 (17/12/2010)

จะเห็นได้ว่า "ความพึงพอใจ" ต่อนายอภิสิทธิ์ ที่ได้คะแนนน้อยที่สุด 2 อันดับ คือ ความสามารถในการบริหารจัดการตามอำนาจหน้าที่ที่มี และความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ และเมื่อรวมกับ "ความพึงพอใจ" ของประชาชนต่อการทำงานของ "รัฐบาล อภิสิทธิ์" ที่ได้คะแนนต่ำที่สุด กล่าวคือ ด้านการบริหารจัดการและการบังคับใช้กฎหมาย ...จึงสามารถสะท้อนให้เห็นว่านายอภิสิทธิ์ กำลังเผชิญกับ "วิกฤติศรัทธา" ต่อการปฏิบัติงานของ "รัฐบาล อภิสิทธิ์" เอง โดยเฉพาะ ด้านการบริหารจัดการและการบังคับใช้กฎหมาย

ในขณะเดียวกันหากจะถือเกณฑ์ผ่านที่ 5 คะแนน แล้วก็ต้องถือว่าประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามประเมินบทบาทหน้าที่ของนายอภิสิทธิ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี มีผลงานผ่านเกณฑ์เฉพาะเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต และความขยันทุ่มเททำงาน เท่านั้น แต่บทบาทในฐานะการทำหน้าที่ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการแล้วประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามกลับประเมินให้ “ไม่ผ่าน”

4.2.2 บทบาทของผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน

1) บทบาทของแกนนำกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

หลังจากยุติการเคลื่อนไหวทางการเมืองเมื่อเกิดการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 แล้ว กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังคงมีความเคลื่อนไหวผ่านทางสื่อเคเบิลทีวี และหนังสือพิมพ์และอินเตอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง เพียงแต่ไม่ได้ออกมาชุมนุมในที่สาธารณะ และยังคงแสดงบทบาทการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยคณะรัฐประหารร่วมกับติดตามความเคลื่อนไหวของนักการเมืองพรรคไทยรักไทย ตลอดจนความเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อย่างต่อเนื่อง กระทั่งเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 ผ่านการลงประชามติและมีการเลือกตั้ง ที่ทำให้พรรคพลังประชาชนได้กลับเข้ามาเป็นรัฐบาล บทบาททางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจึงได้ขยายตัวขึ้นอีกครั้ง

เมื่อผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2550 พรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องทางผลประโยชน์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลผสมที่มีพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำ ได้รัฐบาลบริหารประเทศมาระยะเวลาหนึ่ง กลุ่มพันธมิตรฯ ซึ่งเคยดำเนินการเคลื่อนไหวก่อนเหตุการณ์รัฐประหาร กลับมาชุมนุมอีกครั้ง ในวันที่ 28 มีนาคม 2551 โดยการจัดสัมมนาที่หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ และได้ประกาศชุมนุมใหญ่เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2551 ซึ่งมีจุดประสงค์ในการต่อต้านพรรคพลังประชาชน และกดดันให้นายกรัฐมนตรี นายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ออกจากตำแหน่ง เนื่องจากกลุ่มพันธมิตรฯ มองว่าทั้ง นายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนอมินีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงได้ประชุมกันและเริ่มมีความเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐบาลสมัครขึ้นอีกครั้ง โดยที่ผ่านมากลุ่มพันธมิตรฯ ได้มีการออกแถลงการณ์พร้อมทั้งมีการจัดชุมนุมอย่างต่อเนื่อง

ลำดับเหตุการณ์การชุมนุมต้านรัฐบาล นายสมัคร สุนทรเวช

การเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยถูกอธิบายว่าเป็น "พวกชาตินิยม" โดยมีกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่

- วันศุกร์ที่ 23 พฤษภาคม 2551 นายสนธิ ลิ้มทองกุล ได้ออกมากล่าวในรายการยามเฝ้าแผ่นดินว่า การชุมนุมในวันอาทิตย์ที่ 25 พฤษภาคม 2551 นี้ เป็นการต่อสู้ครั้งสุดท้าย และเรียกร้องให้ประชาชนออกมาร่วมชุมนุมกับพันธมิตรจนถึงที่สุด หลังจากการชุมนุมตั้งแต่วันอาทิตย์ที่ 25 พฤษภาคม 2551 จนกระทั่งเคลื่อนย้ายมาชุมนุมบนถนนราชดำเนินนอกที่ สะพานมัฆวานรังสรรค์

- วันศุกร์ที่ 20 มิถุนายน 2551 พันธมิตรฯ ก็ได้ใช้ยุทธศาสตร์ดาวกระจายสงคราม 9 ทัพฝ่าแนวป้องกันของตำรวจเข้าไปถึงบริเวณสนามม้านางเลิ้งได้ ต่อมาจึงย้ายการปราศรัยจากเวทีที่สะพานมัฆวานฯ มาที่บริเวณสะพานชมัยมรุเชฐ เพื่อให้เวทีปราศรัยเข้าใกล้ทำเนียบรัฐบาลเพื่อกดดันรัฐบาล

- วันที่ 17 สิงหาคม 2551 แกนนำพันธมิตรฯ ร่วมออกแถลงการณ์ ฉบับที่ 18/2551 มีสาระสำคัญ คือ การประณาม พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็น “ผู้ร้ายหนีอาญาแผ่นดิน” มิใช่ “ผู้ลี้ภัยทางการเมือง” พร้อมทั้งเรียกร้องให้ พ.ต.ท.ทักษิณ แสดงความกล้าหาญด้วยการกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งเรียกร้องให้ กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกาศยกเลิก “หนังสือเดินทางทุกประเภท” ของ พ.ต.ท.ทักษิณ พร้อมกันนี้ยังประกาศจุดยืนว่าจะเคลื่อนไหวเพื่อล้ม “ระบอบทักษิณ” และขับไล่ “รัฐบาลหุ่นเชิดขายชาติ” (รัฐบาลนายสมัคร สุนทร

เวช) รวมทั้งจะคัดค้านและต่อสู้ทุกรูปแบบเพื่อไม่ให้มีการล้มล้างรัฐธรรมนูญปี 2550 หรือการออกกฎหมายเพื่อนิรโทษกรรม พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและพวก[75]

- วันที่ 26 สิงหาคม 2551 กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ทำการเข้าบุกยึดทำเนียบรัฐบาล ซึ่งเป็นสถานที่ราชการ ทำให้สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรียื่นฟ้องแกนนำพันธมิตรฯ โดยศาลได้มีคำสั่งอนุมัติให้ออกหมายจับแกนนำพันธมิตรฯ ผู้ประสานงานของแกนนำพันธมิตรฯ รวม 6 คน

หลังจากปฏิบัติการเป่านกหวีดวันที่ 26 สิงหาคม 2551 พันธมิตรฯ ได้เข้าบุกยึด NBT และสถานที่ราชการหลายแห่งจนสุดท้ายเข้ายึดและชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ส่งผลให้รัฐบาลยื่นเรื่องฟ้องศาลเพื่อออกหมายจับแกนนำ รวมทั้งนาย สุริยะใส กตะศิลา นาย เทอดภูมิ ใจดี นายอมร อมรรัตนานนท์ และ นายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ ต่อมาพันธมิตรฯ จึงได้มีการประกาศแกนนำชุดที่สองประกอบด้วย นายสาวิทย์ แก้วหวาน เลขาธิการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) นายศิริชัย ไม้งาม ประธานสหภาพการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และนายสำราญ รอดเพชร อดีตผู้สมัคร ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ มานำการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรต่อไป หากแกนนำทั้ง 5 คนถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม

- วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2551 พนักงานเดินรถไฟการรถไฟแห่งประเทศไทย พร้อมด้วยสหภาพท่าเรือ สหภาพการบินไทย สหภาพการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สหภาพการประปา และสหภาพ ขสมก. นัดหยุดงานเพื่อกดดันให้รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ลาออก ขณะเดียวกัน กลุ่มพันธมิตรฯ จังหวัดภูเก็ต สงขลา และกระบี่ ร่วมกันปิดสนามบินภูเก็ต หาดใหญ่ และกระบี่ งดเที่ยวบินขึ้น-ลง ทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศ มีผลให้ผู้ที่กำลังเดินทางขึ้นเครื่องบินต้องกลับไปยังที่พักเพื่อรอดูสถานการณ์

- วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2551 เครือข่ายเยาวชนกู้ชาติ เดินขบวนจากที่ชุมนุมที่สะพานมัฆวานรังสรรค์ไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ประกาศต่อต้านการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช และใช้แนวทางต่อสู้แบบอารยะขัดขืนโดยหยุดเรียนเป็นเวลา 3 วัน และหยุดติดต่อกันไปจนกว่ารัฐบาลจะลาออก การเคลื่อนไหวครั้งนี้มีนิสิตและนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้าร่วมกว่า 80 สถาบัน

- การคัดค้านการตัดสินใจสนับสนุนการจดทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารให้เป็นมรดกโลกของรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช โดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้แจ้งความดำเนินคดีต่อรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลสมัคร ซึ่งคาดว่าเป็นการทำรายได้ให้กับ พ.ต.ท.ทักษิณ

---

[75] "แถลงการณ์พันธมิตรกดดันยกเลิกพาสปอร์ต-ล่าตัว 'แม้ว'." มติชน (18 สิงหาคม 2551): 2.

ชินวัตรเพื่อแลกกับข้อตกลงในการยกปราสาทเขาพระวิหารให้กัมพูชาจดทะเบียนมรดกโลกเพียงฝ่ายเดียว ทางกลุ่มยังได้เรียกร้องให้นักลงทุนไทยถอนการลงทุนออกจากกัมพูชา การปิดด่านจุดตรวจบริเวณพรมแดนไทย-กัมพูชา 40 แห่ง การยกเลิกเที่ยวบินทุกเที่ยวจากประเทศไทยไปยังพนมเปญและเสียมเรียบ การสร้างฐานทัพเรือที่เกาะกูดใกล้กับแนวชายแดน และการล้มล้างคณะกรรมการซึ่งดูแลการปักปันพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลและการประกาศแผนที่นาวิกโยธินไทยแต่เพียงฝ่ายเดียว

การเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์

- พันธมิตรฯ ได้บุกเข้ายึดสนามบินดอนเมือง และสนามบินสุวรรณภูมิ และพันธมิตรฯ ยุติการชุมนุม ภายหลังรับทราบผลว่ามีการตัดสินคดียุบพรรคการเมือง ในวันที่ 2 ธันวาคม 2551

- ปิดล้อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและท่าอากาศยานดอนเมือง เพื่อต่อรองกับนายกรัฐมนตรี สมชาย วงศ์สวัสดิ์ ให้ลาออกจากตำแหน่ง ซึ่งส่งผลให้เที่ยวบินทุกเที่ยวหยุดทำการ

กระทั่งภายหลังจากมีคำวินิจฉัยคดียุบพรรคพลังประชาชน อันเนื่องมาจากกรณีทุจริตการเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช และพรรคร่วมรัฐบาลอีก 2 พรรค เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ซึ่งมีผลทำให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบถูกตัดสิทธิทางการเมือง และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยปริยาย ในวันรุ่งขึ้นแกนนำพันธมิตรฯ จึงได้ประกาศยุติการชุมนุมทั้งที่ทำเนียบรัฐบาล ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และท่าอากาศยานดอนเมือง

การเคลื่อนไหวในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

- วันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2553 นายสุริยะใส กตะศิลา ผู้ประสานงานพันธมิตรฯ อ่านแถลงการณ์จุดยืนชัดเจนต่อต้านการเคลื่อนไหวของเสื้อแดง และให้พันธมิตรฯ ทั่วประเทศออกมาเคลื่อนไหวด้วย

- วันที่ 29 เมษายน 2553 พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และ นายพิภพ ธงไชย แกนนำพันธมิตรฯ พร้อมทั้งแนวร่วมกลุ่มพันธมิตรฯ จำนวนมากได้ยื่นหนังสือดังกล่าวต่อนายปณิธาน วัฒนายากร รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในฐานะตัวแทนรัฐบาล และ พล.ต.จิรเดช สิทธิประณีต เลขานุการกองทัพบก ในฐานะตัวแทนผู้บัญชาการทหารบก ณ บริเวณด้านหน้ากรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ ซึ่งการยื่นหนังสือเพื่อต้องการให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาบ้านเมือง และเร่งรัดให้ทหารออกมาจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเร็ว ส่วนในภูมิภาคจะให้เครือข่ายพันธมิตรฯ ยื่นหนังสือกดดันทหารตามหน่วยที่ตั้งพร้อมกันวันนี้ด้วย

อุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

ในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2551 นายสุริยะใส กตะศิลา ได้กล่าวต่อสื่อมวลชนว่าทางกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีแนวคิดใหม่โดยหวังเพื่อลดจำนวนนักการเมืองหน้าเดิมที่คอร์รัปชั่นและดำเนินนโยบายประชานิยม คือ เสนอให้มีการจัดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 70% มาจากการคัดสรรจากภาคและส่วนอื่น แทนการเลือกตั้ง โดยได้ให้สาเหตุว่าการดำเนินงานรัฐสภาปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเมืองได้ โดยมีจุดประสงค์ที่จะพยายามให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วม และพยายามให้มีตัวแทนสาขาอาชีพที่มาจากการเลือกสรรของกลุ่มอาชีพแต่ละอาชีพโดยตรง จึงเสนอสูตร 30/70[76]

การเมืองใหม่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเสนอ มีเป้าหมายดังนี้

- ปกป้องเทิดทูนราชวงศ์จักรีให้เข้มแข็งและปลอดภัย เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงทศพิศราชธรรม สนับสนุนให้คนดีมาปกครองบ้านเมือง ป้องกันไม่ให้คนไม่ดีมีอำนาจ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมทุกภาคส่วน ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม
- ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง การเมืองใหม่จะไม่จำกัดอยู่เพียงนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งในพื้นที่เท่านั้น แต่จะยังเปิดกว้างให้ภาคประชาชนที่หลากหลายได้มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ เช่น ผู้แทนจากกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ผู้แทนจากภาคประชาชนที่หลากหลาย ผู้แทนจากภาคสังคมที่แตกต่าง เป็นต้น

การเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกสภา ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้ปรับเข้าสู่ระบบการเมือง ด้วยการจดทะเบียน “พรรคการเมืองใหม่” ขึ้น เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2552 เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

สัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหว

กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย มีการใช้สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์หลัก และมีการใส่เสื้อสีเหลืองพร้อมผ้าโพกศีรษะที่มีข้อความว่า "กู้ชาติ" และผ้าพันคอสีฟ้า และมีมือตบเป็นเครื่องมือสัญลักษณ์

เครื่องมือในการสื่อสารของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

ก. สถานีโทรทัศน์ที่ทำการถ่ายทอดสดการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ทั้งปี พ.ศ.2549 และ พ.ศ.2551 คือ สถานีโทรทัศน์ผ่าน

---

[76] ในวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2551 แกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แถลงข่าวถึงแนวคิดเรื่องการเมืองใหม่ ที่ห้องผู้สื่อข่าวทำเนียบรัฐบาล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง กล่าวว่า การเลือกตั้งแบบ 100 เปอร์เซ็นต์จะให้มีการเลือกตั้งได้ 2 ทาง คือ ผู้แทนพื้นที่เขต 50% และผู้สมัครนามกลุ่มอาชีพอีก 50%

ดาวเทียมเอเอสทีวี โดยแบ่งเป็นช่องต่าง ๆ ดังนี้ โดยรายการที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวทางการเมือง ประกอบด้วย

- NEWS1 สถานีข่าว 24 ชั่วโมง
- TAN-NETWORK (THAILAND-ASEAN NEWS NETWORK) สถานีข่าวภาคภาษาอังกฤษ
- FE.TV สถานีโทรทัศน์เพื่อแผ่นดิน (กองทัพธรรมเป็นผู้ผลิตรายการ)

ข. เอเอสทีวีผู้จัดการรายวัน เป็นหนังสือพิมพ์รายวัน ออกจำหน่ายทุกวันจันทร์-วันเสาร์ (โดยฉบับวันเสาร์จะควบวันอาทิตย์ไปด้วย) เสนอข่าวธุรกิจ และการเมือง โดยเฉพาะความเคลื่อนไหวของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังมีหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 360° รายสัปดาห์, นิตยสารผู้จัดการ 360° รายเดือน และเว็บไซต์ข่าวเอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์ อีกด้วย

2) บทบาทของแกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ

สำหรับผู้นำทางการเมืองนอกระบบในนามกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาตินี้ ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาเฉพาะบทบาทของนายวีระ มุสิกะพงศ์ นายณัฐวุฒิ ไสยเกื้อ นายจตุพร พรหมพันธุ์ เป็นหลัก

ความเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติเริ่มแสดงตัวและมีบทบาทความเคลื่อนไหวภายหลังจากการรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในปี 2549 แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง มีชื่อเดิมว่า แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ซึ่งเติบโตมาจากการเริ่มต้นของกลุ่มพีทีวี ที่ต้องการจะเปิดสถานีโทรทัศน์ แต่ถูกกรมประชาสัมพันธ์สั่งห้าม เนื่องจากเกรงว่าจะสร้างความไม่สงบในพื้นที่

การดำเนินการของกลุ่มพีทีวีมีนายวีระ มุสิกพงศ์ เป็นหัวหน้า ได้ใช้พื้นที่สนามหลวงจัดเวทีขึ้นโจมตีคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติมาโดยตลอด ในตอนแรกใช้ประเด็นการกีดกันเสรีภาพของสื่อออกมาโจมตีขณะที่มีกลุ่มผู้ชุมนุมบางกลุ่มชูประเด็นขับไล่เผด็จการแต่ระยะหลังเมื่อข้อเรียกร้องไม่ได้รับความสนใจจากสังคม กลุ่มผู้ชุมนุมจึงหันมาร่วมกันเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ และชูประเด็นขับไล่เผด็จการเพียงอย่างเดียว

โดยตั้งตนเป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมือง ที่มีเป้าหมายเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร พ.ศ.2549 ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2550 มีจุดประสงค์เดิมเพื่อขับไล่ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติภายหลังจากการรัฐประหาร

การชุมนุมของ นปก. เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2550 ที่ท้องสนามหลวง ชูบทบาทของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร และนายสมัคร สุนทรเวช ซึ่ง นปก. ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการรณรงค์ทางการเมือง และได้ยุติการชุมนุมเมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ.2550 หลังจากที่พรรคพลังประชาชนได้รับเลือกเป็นเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร

แต่ในภายหลังได้กลับมารวมตัวกันอีก เพื่อต่อต้านพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2551 จนเกิดเหตุการณ์ปะทะกัน และมีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บ

สัญลักษณ์หลักของกลุ่มคือ เสื้อสีแดง และสีแดง (ซึ่งเดิมได้ใช้สีเหลือง เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในช่วงเริ่มการต่อสู้ ต่อมามีการใช้สีแดงในช่วงการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนไม่รับร่าง) และมีการใช้เท้าตบ และหัวใจตบ เพื่อล้อเลียนพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

ประเด็นการเคลื่อนไหวของ นปช.

- ต่อต้านการรัฐประหาร และอำนาจหรือสิ่งอื่นใดอันเป็นผลมาจากการรัฐประหาร
- อำนาจนอกวิถีทางประชาธิปไตย
- ความไม่ยุติธรรม (สองมาตรฐาน)

นโยบายเฉพาะหน้าของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) 'แดงทั้งแผ่นดิน'" โดยมีรายละเอียด[77] ดังนี้

1. เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมืองการปกครอง คือ **ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนไทยอย่างแท้จริง**

2. สามัคคีประชาชนไทย โดยมีมวลชนพื้นฐานเป็นกำลังหลัก ประสานกับผู้รักประชาธิปไตยและรักความเป็นธรรมทุกภาคส่วน ทั้งใน ภาคธุรกิจ พรรคการเมือง องค์กรศาสนา สถาบันการศึกษา ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือนเพื่อ**ต่อสู้กับระบอบอำมาตยาธิปไตย ที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการเมืองเศรษฐกิจ และสังคมของไทยให้ได้ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง**

3. ในการเคลื่อนไหว และ**ปฏิบัติการใช้ แนวทางสันติวิธี**

---

[77]"นปช. ออก 6 นโยบายเฉพาะหน้า 'แดงทั้งแผ่นดิน' ย้ำสันติวิธี" ใน http://prachatai.com/journal/2010/02/27831 เมื่อวันที่ Mon, 2010-02-22 23:28 (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2553)

4. ผนึกการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ และการแก้ปัญหาความยากจน ร่วมกับการต่อสู้ทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นว่า การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและทางรอดของประเทศชาติ ประชาชนไทยนั้น ต้องมาจากการเมืองที่อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของประชาชนเท่านั้น

5. ต่อสู้เพื่อให้ประเทศเป็น "นิติรัฐที่มีนิติธรรมอย่างแท้จริง"กระบวนการยุติธรรมต้องไม่ถูกแทรกแซง กดดัน โดยผู้มีอำนาจ และอำมาตย์ ต่อสู้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมสำหรับประชาชนไทยโดยเสมอหน้า "**ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่สองมาตรฐาน**"

6. **ยกเลิกรัฐธรรมนูญอำมาตยาธิปไตย2550 ให้นำรัฐธรรมนูญ 2540 มาปรับปรุงแก้ไข** รวมทั้งกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่างๆต้องยกเลิกหรือปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยทั่วหน้า

การเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของ นปช. (นปก.)

ปี 2550

- **การปิดล้อมบ้านสี่เสาเทเวศร์ เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2550**

การเคลื่อนไหวครั้งสำคัญของแกนนำ นปก. คือ ในวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 นำมวลชนบุกยึดพื้นที่หน้าบ้านสี่เสาเทเวศน์ ที่เป็นที่พำนักของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ โดยกล่าวหาว่า พล.อ.เปรม อยู่เบื้องหลังการยึดอำนาจ ผลของการเคลื่อนไหวดังกล่าว นำไปสู่การจับกุมและขออนุญาตฝากขัง นายวีระ มุสิกพงศ์ นายจตุพร พรหมพันธุ์ นายจักรภพ เพ็ญแข นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ นพ.เหวง โตจิราการ นายวิภูแถลง พัฒนภูมิไทย พันเอกอภิวัน วิริยะชัย นายจรัล ดิษฐาอภิชัย และนายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ ภายหลังที่แกนนำถูกจับกุมมีผลทำให้การเคลื่อนไหวของกลุ่ม นปก.ลดความร้อนแรงลง

การชุมนุมของ นปก. ตั้งแต่เริ่มต้นที่สนามหลวง หรือการชุมนุมแบบดาวกระจายตามสถานที่ต่าง ๆ มีลักษณะของการกระทำอย่างเป็นขบวนการ โดยในช่วงแรกยังไม่มีการระบาดทางอารมณ์มากนัก เพราะไม่มีเป้าหมายที่มีน้ำหนักเพียงพอ การเรียกพลังมวลชนจึงมีลักษณะชวนเชื่อน้อย ขณะเดียวกันคนส่วนมากไม่ค่อยให้ความสำคัญโดยมองว่าเป็นเหตุผลที่หนักไปทางกลุ่มประโยชน์ ไม่มีน้ำหนักในระดับชาติ[78]

ผลของปฏิบัติการในวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 ของ นปก.นั้น นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ในฐานะแกนนำสำคัญได้กล่าวถึงจุดยืนว่า หากเจ้าหน้าที่ออกหมายจับกลุ่มแกนนำ นปก. ก็พร้อมจะมอบตัว เพราะเห็นว่า เหตุการณ์เมื่อคืนวันที่ 22 ก.ค. นั้น กลุ่ม นปก. ไม่ผิด และจะไม่ยื่นประกันตัวแต่อย่างใด เพื่อประกาศให้กลุ่มเผด็จการได้รู้ว่า มีหัวใจเป็นประชาธิปไตยและจะไม่ยอม

---

[78]ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล. *แอ๊บแบ๊ว...นปก.นอนลาดยาว ภาวะตั้งไข่สิทธิเสรีภาพประชาชน?* คนละวันวันละคม. กรุงเทพธุรกิจ (24 กรกฎาคม 2550): 2.

สยบใต้เท้าของเผด็จการเป็นอันขาด ทั้งนี้จะรวบรวมพยานหลักฐานจากประชาชนที่ถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายในการชุมนุม เพื่อนำไปแจ้งความต่อกองปราบปราม และคงต้องพึ่งความยุติธรรมจากศาลเท่านั้น[79] ทั้งนี้เนื่องจากในกลุ่มแกนนำของ นปก. มีกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเข้าร่วมด้วย ทำให้เมื่อเกิดการปะทะกันในคืนวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 ที่ต่างฝ่ายต่างเรียกร้องความเป็นธรรม และกล่าวหาฝ่ายตรงข้ามว่ากระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน และกระทำความรุนแรงก่อน โดยฝ่าย นปก. พยายามร้องเรียนไปยังองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ UNESCAP รวมถึงกรรมการสิทธิมนุษยชน[80]

การจับกุมตัวแกนนำ นปก. นั้น ในด้านของนายวีระ มีความเห็นหรือจุดยืนที่เขาได้ให้สัมภาษณ์แก่นักข่าว ก่อนการรับฟังการพิจารณาประกันตัวในวันที่ 27 กรกฎาคม 2550 ว่าตัวเขาไม่ได้รู้สึกหนักใจ และถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ โดยเขาเชื่อมั่นในสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่ และยอมรับด้วยว่านับตั้งแต่เริ่มต้นต่อสู้ (ต่อต้านรัฐบาลทหาร) ก็รู้อยู่แล้วว่า จะต้องเกิดเหตุการณ์แบบนี้ จึงไม่มีความกังวลใจ และไม่ถอดใจ โดยยังคงยืนยันว่า แนวทางการต่อสู้ของตนเองนั้นเป็นการต่อสู้ที่ยึดมั่นอยู่บนความเป็นประชาธิปไตยที่ในที่สุดแล้วประชาธิปไตยจะชนะเผด็จการเสมอ ส่วนที่ถูกกล่าวหาว่า นปก. ต่อสู้เพื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรนั้น นายวีระ อธิบายให้แก่สื่อมวลชนผู้สัมภาษณ์ว่า เขาได้ต่อสู้มาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ปี 2516 เรื่อยมาจนกระทั่งมาร่วมงานกับพรรคไทยรักไทย ในฐานะ สส.ธรรมดาคนหนึ่ง แต่เมื่อมีการยึดอำนาจเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 มีการฉีกรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เขาจึงร่วมกับผู้ที่มีความเห็นสอดคล้องกันต่อสู้ คือ สู้กับเผด็จการและพร้อมพิสูจน์โดยไม่สนใจคนวิพากษ์วิจารณ์ของใครทั้งสิ้น และกล่าวถึง พล.อ.เปรม ว่าแสดงออกถึงการชื่นชมการยึดอำนาจ การปฏิวัติ เชิดชูคนที่ยึดอำนาจ ทำให้เขาไม่สนับสนุนการที่พลเอกเปรมสนับสนุนการยึดอำนาจ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม และกล่าวถึงเหตุการณ์ที่มีชาวสงขลาจำนวนหนึ่งไปปิดล้อมบ้านของนายวีระ ที่สงขลาว่า ไม่ได้สร้างความกระทบกระเทือนใจใด ๆ เพราะคนที่นั่นมีจิตใจต่ำ ไม่รู้จักแยกแยะว่าสิ่งไหนผิดสิ่งไหนถูกได้ การกระทำของตัวเขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับพ่อ-แม่ ดังนั้นคนที่ไปบ้านพ่อ-แม่ของเขานั้น เขาเห็นว่าไม่มีมาตรฐานทางจิตใจที่เพียงพอ ไม่สามารถแยกแยะอะไรดีงามอะไรถูกต้อง[81]

---

[79]ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล. *แอ๊บแบ๊ว...นปก.นอนลาดยาว ภาวะตั้งไข่สิทธิเสรีภาพประชาชน?* คนละวันวันละคม. กรุงเทพธุรกิจ 24 ก.ค. 50 หน้า 2.

[80]ประสาร มฤคพิทักษ์. “สิทธิมนุษยชน มีได้เฉพาะอันธพาลการเมือง.” มติชน (3 สิงหาคม 2550): 7.

[81]จำนง ศรีนคร. “คำให้การผ่านลูกกรง วีระ มุสิกพงศ์”. มติชนรายวัน (28 กรกฎาคม 2550): 7.

ขณะที่นายจตุพร พรหมพันธุ์ ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อทีวี ที่หน้าศาลอาญา เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 หลังศาลออกหมายขัง 9 แกนนำ นปก.ตามคำร้องขอของพนักงานสอบสอน ว่า "ศาลไม่อาจเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนได้อีกต่อไป"[82]

ขณะที่นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ กล่าวว่า "ไม่ขอประกันตัว หากปราศจากเสรีอยู่ข้างนอกก็เหมือนกับอยู่ข้างในต่างกันที่ข้างในมีลูกกรงกันเท่านั้น"[83]

ภายหลังการถูกจับกุมตัวของแกนนำ นปก.ทั้ง 9 คน ได้มีการตั้งแกนนำรุ่น 2 โดยกลุ่มอดีต สส.ไทยรักไทย ที่เคยร่วมต่อสู้กับ นปก. เห็นว่า อดีต สส. ควรถอยมาอยู่เบื้องหลัง เพื่อลบภาพลักษณ์ไทยรักไทย ที่เป็นจุดอ่อนที่ถูกโจมตี โดยแกนนำรุ่นที่ 2 นี้ มีเป้าหมายในการเคลื่อนไหว เพื่อให้ปล่อยตัวแกนนำรุ่น 1 โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งการฟ้องร้องดำเนินคดี และต่อสู้คดีในทางศาล ไปจนถึงการร้องเรียนไปยังองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และงดการเคลื่อนไหวแบบ "ดาวกระจาย" ชั่วคราว[84]

อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวของ นปก. ในวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่ายว่าเป็นการพยายามยั่วยุให้เกิดการใช้ความรุนแรง และในการเคลื่อนไหวนั้นแกนนำจะต้องมีความระมัดระวังให้มากกว่านี้ ทั้งนี้ข้อเรียกร้องของ นปก. ที่ต้องการให้ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษลาออกนั้นไม่มีความชัดเจนและเชื่อมโยงกับการต่อต้านการรัฐประหาร ทำให้การเคลื่อนไหวไม่มีความชอบธรรม แต่กลับจะถูกมองว่า เป็นกลุ่มคนรักทักษิณ ซึ่งความชอบธรรมก็จะน้อยลงไปอีก นอกจากนี้การชุมนุมที่กลุ่มผู้ชุมนุมมีพฤติกรรมก้าวร้าว และการที่พยายามบุกรุก และขว้างปาสิ่งของ สิ่งปฏิกูลเข้าไปในบ้านพักประธานองคมนตรี เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและยังเข้าข่ายละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจน[85]

การเคลื่อนไหวของ นปก. ในช่วงปี 2550 โดยมีจุดยืน "เปรมออกไป" ควบคู่กับการประกาศล้มรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี 2550) มาตลอด นั้นถูกมองว่า เป็นการกล่าวหาเชิงนามธรรม และเสมือนเป็นการท้าทายพระราชอำนาจ เพราะในทางนิตินัยแล้วประธานองคมนตรีไม่ได้มีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้จุดยืนในการต่อสู้กลายเป็นเพียงการตอกย้ำ "ทฤษฎีผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ" ของ พ.ต.ท.ทักษิณ เท่านั้น[86] และยังถูกวิจารณ์ว่า เป็นม็อบจัดตั้ง

---

[82]พิเชฐ โพธิวิจิตร. "ศาลเป็นเครื่องมือของตำรวจ ออกหมายขัง 9 แกนนำ นปก.?." มติชน (7 สิงหาคม 2550): 6.

[83]พิเชฐ โพธิวิจิตร. "ศาลเป็นเครื่องมือของตำรวจ ออกหมายขัง 9 แกนนำ นปก.?." มติชน (7 สิงหาคม 2550): 6.

[84]"ปูม นปก.รุ่นที่ 2 รับไม้ต่อหรือบ้อท่า...?" โพสต์ทูเดย์ (28 กรกฎาคม 2550): A4.

[85]ทีมข่าวการเมือง. "หมดแรงอึด ...ถึงจุดปะทะ สวดนปก.หูดับ ตำรวจได้แต้ม." โพสต์ทูเดย์ (24 กรกฎาคม 2550): A4.

[86]ทีมข่าวการเมือง, เดินเกมบุกบ้าน 'ป๋า' ฤากำลังหารันเวย์ลง?, โพสต์ทูเดย์ (25 กรกฎาคม 2550) : A4.

รวมกลุ่มเรียกร้องความเป็นธรรมให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มากกว่าการต่อต้านเผด็จการตามชื่อ นอกจากนี้แล้วเนื้อหาและเป้าหมายของการขับไล่ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ที่ไม่เป็นผล ทำให้ต้องเบี่ยงเบนไปโจมตี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ (ซึ่งไม่มีความเชื่อมโยงกับส่วนได้ส่วนเสียของประชาชน หรือเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยแต่อย่างใด[87]) จนลุกลามกลายเป็นการจลาจลย่อย ๆ อีกทั้งตลอดระยะเวลาการชุมนุมข้อเรียกร้องของ นปก. มีการเปลี่ยนแปลงไปหลายครั้ง เช่น การต่อต้านเผด็จการ (คปค.) การโจมตี พล.อ.เปรม จนถึงการเรียกร้องให้ประชาชนลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับสภาร่าง แต่ให้นำรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 กลับมาใช้ใหม่ การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของ นปก. ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่ายที่เรียกร้องให้ นปก. กระทำการอย่างสันติ ตามครรลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและความรุนแรง[88]

ผลของความเคลื่อนไหว

พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวส ใช้อำนาจพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายจับกุมและฝากขังแกนนำ นปก. ชุดแรก 9 คน เพื่อตั้งข้อกล่าวหา 2 ข้อหา คือ มั่วสุมกันตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง และข้อหาสั่งการหรือยั่วยุปลุกระดมให้กลุ่มบุคคลกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองและขัดขืนคำสั่งเจ้าพนักงานในคดีความวุ่นวายที่เกิดขึ้นหน้าบ้านสี่เสาเทเวศร์ เมื่อคืนวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 โดยแกนนำทั้ง 9 เดินทางไปยังศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก ในวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 เพื่อไกล่เกลี่ย แต่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบและแจ้งให้ทราบว่าจะขอจับกุมแกนนำทั้งหมด สร้างความไม่พอใจให้กับแกนนำเป็นอย่างมาก เพราะเข้าใจว่าการเดินทางมายังศาลในครั้งนี้เพื่อมาไกล่เกลี่ยตามข้อตกลงที่ว่า เมื่อแกนนำ นปก. รายใดเข้ารายงานตัวแล้วจะมีผลต่อการถอนคำร้องขอออกหมายจับบุคคลนั้น ทำให้แกนนำ นปก.โทรศัพท์ให้ทนายความและทีมงานที่รออยู่ แจ้งแก่ผู้สื่อข่าวว่า แกนนำ นปก. ถูกพนักงานสอบสวนหักหลังและถูกจับกุมตัวอยู่[89]

โดยในเหตุการณ์ครั้งนี้นั้น ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝ่าย นปก. ต่างแสดงหลักฐานที่เป็นภาพวีดีโอที่บันทึกได้มาเป็นพยานในการกล่าวโทษอีกฝ่ายว่าเป็นผู้เริ่มกระทำความรุนแรงจนทำให้เหตุการณ์บานปลายออกไป ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้หลักฐานภาพวีดีโอ ในการ

---

[87]ทีมข่าวการเมือง.“เครือข่ายวีรชน ‘พฤษภาทมิฬ’ซัด นปก. ก่อรุนแรง-หวังผลการเมือง.” กรุงเทพธุรกิจ (24 กรกฎาคม 2550) : 5.

[88]“ขอปฏิเสธอนาธิปไตย” โพสต์ทูเดย์ (24 กรกฎาคม 2550): A8.

[89]“แผนซ้อนแผน!?!ตร.ส่ง ‘9 นปก.’ ฝากขัง.” มติชน (27 กรกฎาคม 2550): 2.

จับกุมและกล่าวโทษแกนนำ นปก. ทั้ง 9 คน ขณะที่ฝ่าย นปก. นำภาพวีดีโอที่บันทึกได้ ไปเผยแพร่บนเวทีปราศรัยที่ท้องสนามหลวง และภาพวีดีโอเหล่านั้นได้ถูกใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลต่อไป

บทบาทการเคลื่อนไหวของแกนนำ นปก. นั้น มีการวิเคราะห์ว่า นปก. ผูกติดกับพรรคไทยรักไทย และมีผลประโยชน์กับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อีกทั้งแกนนำแต่ละคนนั้นยังไม่สามารถสร้างความเชื่อถือต่อประชาชนได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจุดเริ่มต้นของ นปก. มาจากพีทีวี สถานีดาวเทียมที่ไม่ได้รับอนุญาตจากกรมประชาสัมพันธ์ให้แพร่ภาพออกอากาศได้ ทั้งนี้พีทีวีถูกมองว่าเป็นกระบอกเสียงให้กับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มาตั้งแต่ต้น ดังนั้นการประกาศจุดยืนในเวลาต่อมาว่าเพื่อต่อต้านเผด็จการจึงดูไม่สมเหตุสมผล[90]

โดยประเด็นในการเคลื่อนไหวของ นปก. (นปช.) ที่สำคัญ อยู่บนพื้นฐานที่ว่า รัฐธรรมนูญปี 2550 ตลอดจนองค์กรตรวจสอบต่าง ๆ ล้วนเป็นผลิตผลของการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และกระบวนการยุติธรรมก็ไม่ยุติธรรมสำหรับคนเสื้อแดง[91]

ปี 2551

ในช่วงเวลาที่นายสมัคร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้มีการชุมนุมต่อต้านและขับไล่ ทำให้กลุ่ม นปช. มีการเคลื่อนไหวเพื่อแสดงพลังคัดค้านและต่อต้านการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ โดยโจมตี พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และนายสนธิ ลิ้มทองกุล รวมทั้งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และนายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ผู้ว่าฯ กทม. ว่าอยู่เบื้องหลังการสนับสนุนกลุ่มพันธมิตรฯ ทั้งนี้แกนนำ นปช. แถลงว่า สาเหตุที่ทางกลุ่ม นปช. เคลื่อนไหวในครั้งนี้ก็เพราะไม่พอใจรัฐบาลที่ยอมอ่อนข้อให้กับกลุ่มพันธมิตรฯ สามารถเข้าไปบุกยึดทำเนียบได้สำเร็จ[92]

นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวให้กำลังรัฐบาลนายสมัคร โดยกลุ่ม นปก. ได้ตั้งเวทีชั่วคราวโจมตีการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และการทำงานของพรรคประชาธิปัตย์ มีเนื้อหาโจมตี นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ แกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ ซึ่งเป็น สส. สัดส่วนพรรคประชาธิปัตย์ด้วย โดยมีการขู่ว่าหากพรรคประชาธิปัตย์ยังปกป้องกบฏแผ่นดินจะยกพวกไปเผาพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งจะไปปิดล้อมสำนักงานเอเอสทีวีด้วย ในการชุมนุมนี้มีการเผาหุ่น พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และนายสนธิ ลิ้มทองกุล ตลอดจนมีการประกาศลั่นกลองรบ ปิดล้อมกลุ่มพันธมิตรฯที่ทำเนียบรัฐบาลทุกทิศทาง รวมทั้งปิดล้อมพรรคประชาธิปัตย์ด้วย"[93]

---

[90]บุญเลิศ ช้างใหญ่. "ฟื้น นปก.-ไฟจุดไม่ติด." มติชน (2 สิงหาคม 2550): 6.

[91]บุญเลิศ ช้างใหญ่. "คนเสื้อแดง". มติชน (8 มกราคม 2552): 6.

[92]"นปช.ถอยกลับสนามหลวง ยัวะ 'สมัคร' อ่อนข้อม็อบ". โพสต์ทูเดย์ (21 มิถุนายน 2551): S2.

[93]"นปก.ลั่นกลองรบขู่ล้อม 'พธม.' เผา ปชป.". โพสต์ทูเดย์ (1 กันยายน 2551): A5.

ภายหลังจากนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อันเนื่องมาจากผลแห่งคำพิพากษายุบพรรคพลังประชาชน แล้วได้มีการรวมตัวจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ ในวันที่ 15 ธันวาคม 2551 โดยในวันดังกล่าวนายอภิสิทธิ์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ขณะที่ สส. ทยอยเดินทางออกจากรัฐสภา ได้มีกลุ่มผู้ชุมนุม นปก. ขัดขวางและขว้างปาสิ่งของ อิฐตัวหนอน เข้าใส่รถ สส. เมื่อนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รับโปรดเกล้าให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว กลุ่ม นปก. ได้ออกมาเคลื่อนไหวกดดัน และขัดขวางไม่ให้รัฐบาลแถลงนโยบายได้ โดยทีมผู้จัดรายการ "ความจริงวันนี้" แถลงข่าวที่ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซีลาดพร้าว ชั้น 6 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2551 ถึงการชุมนุมใหญ่ของคนเสื้อแดงที่สนามหลวงและหน้าอาคารรัฐสภาในวันที่ 28-30 ธันวาคม 2551 ทั้งนี้ นายวีระ ชี้แจงว่า การชุมนุมในครั้งนี้เกิดขึ้นเพราะเหตุการณ์ครั้งนี้ (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เป็นรับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี) เป็นการปล้นประชาธิปไตยรอบ 2 ดังนั้นเป้าหมายของการชุมนุมจึงเป็นไปเพื่อค้นล้มเผด็จการ และสถาปนาระบอบประชาธิปไตย ขณะที่นายจตุพร พรหมพันธุ์ กล่าวว่า เนื่องจากพันธมิตรฯ พรรคประชาธิปัตย์ กองทัพและกลุ่มทุนบางส่วน สมคบกันล้มล้างรัฐบาลประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ส่วนนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ กล่าวว่า นายอภิสิทธิ์และพรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้ปล้นอำนาจรัฐบาลที่คนในภาคอีสานเลือกเข้ามา และหลังเทศกาลปีใหม่ เขาจะเดินสายไปพบปะและตั้งเวทีปราศรัยกับคนเสื้อแดงทั้งประเทศเพื่อรณรงค์เรื่องประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการและต่อต้านการใช้อำนาจของรัฐบาลทุกรูปแบบ ไม่ว่านายอภิสิทธิ์และคณะจะเดินทางไปจังหวัดใดก็ตาม ต้องได้รับการแสดงออกจากคนเสื้อแดงในเชิงต่อต้านอย่างเปิดเผย แต่จะเป็นการดำเนินการอย่างสงบ สันติ ปราศจากอาวุธ[94]

โดยมีการระดมมวลชนเข้ามาชุมนุมปักหลักปิดทางเข้าออกรัฐสภาตั้งแต่คืนวันที่ 28 ธันวาคม 2551 โดยแกนนำการชุมนุม เช่น นายวีระ มุสิกพงศ์ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ นายจตุพร พรหมพันธุ์ ได้ประกาศว่าจะชุมนุมโดยสงบ แต่ขณะเดียวกันก็บอกว่าจะเปิดทางเข้าออกรัฐสภาแต่ต้องเป็นการเดินเท้าเข้าไปเท่านั้น[95]

ปี 2552

ภายหลังจากที่การชุมนุมบริเวณหน้ารัฐสภาของกลุ่ม นปช. ทำให้รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ต้องเปลี่ยนสถานที่แถลงนโยบายจากรัฐสภาไปที่กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551 แล้ว แกนนำ นปช. ยังได้ประกาศที่จะชุมนุมคนเสื้อแดงเพื่อขัดขวางการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน 9 ประเทศ ระหว่างวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ และวันที่ 1 มีนาคม 2552

---

[94]"ปลุกม็อบเสื้อแดงต้าน 'รบ.' อ้างปล้น 'ปชต.' รอบ 2 'สุเทพ' ย้ำตร.ห้ามรุนแรง." มติชน (28 ธันวาคม 2551): 2.

[95]"'เสื้อแดง' ย้อนเกล็ด 7 ตุลาฯ ปิดล้อมสภาพเผด็จศึก 'มาร์ค'." มติชน (30 ธันวาคม 2551): 11.

ทั้งนี้แกนนำยังดำเนินการยื่นหนังสือต่อเอกอัครราชทูตอาเซียน ขอไม่ให้มาร่วมประชุมอาเซียนซัมมิทในประเทศไทย เนื่องจากรัฐบาลไทยมีผู้ก่อการร้ายเป็นรัฐมนตรี และนายอภิสิทธิ์ จะต้องพบกับ "ตีนตบ" จากมวลชนเสื้อแดงในหลายจังหวัดทั้งกรุงเทพฯและจังหวัดภาคเหนือ ภาคอีสาน เหมือนกับที่นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และ สส.พรรคพลังประชาชนเคยประสบมาแล้ว[96]

การเคลื่อนไหวของ นปช. หลังจากที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วนั้น ประกอบด้วย[97]

1. ให้ปลดนายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
2. ดำเนินคดีตามกฎหมายกับผู้ปิดยึดสนามบินสุวรรณภูมิ
3. ยกเลิกรัฐธรรมนูญปี 2550 และกลับไปใช้รัฐธรรมนูญปี 2540
4. ยุบสภาฯ คืนอำนาจสู่ประชาชน

ภายหลังจากที่รัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้วนั้น นปช. ยังคงเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่การนัดชุมนุมใหญ่ในวันที่ 31 มกราคม 2552 ที่ท้องสนามหลวง โดยนายวีระ มุสิกพงศ์ ได้อ้างว่า การชุมนุมดังกล่าวจะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าไม่ได้มีความขัดแย้งในหมู่คนเสื้อแดง และจะมีการขอมติจากผู้ชุมนุมว่าควรจะเคลื่อนไหวอย่างไรต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ ขณะที่นายจตุพร พรหมพันธุ์ กล่าวว่า เนื่องจากรัฐบาลใช้วิธี "ล้างบาง" ข้าราชการ โดยเฉพาะอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) เพราะเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปัตย์จำนวนมาก และคนเสื้อแดงเตรียมเคลื่อนไหวไปชุมนุมที่หน้ากระทรวงยุติธรรมหากมีการย้ายอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ)[98]

การเคลื่อนไหวของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติยังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มีการกลับมาชุมนุมเคลื่อนไหวครั้งใหญ่เพื่อขับไล่รัฐบาลอีกครั้งในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2552 โดยยึดพื้นที่การชุมนุมบริเวณสี่แยกราชประสงค์ โดยการเคลื่อนไหวของแกนนำ นปก. นั้น มีแนวความคิดที่สำคัญที่สะท้อนผ่านบทสัมภาษณ์ของ นายจตุพร พรหมพันธุ์และนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ดังนี้

นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ[99] กล่าวว่า เขากำลังต่อต้านอำมาตยาธิปไตย การต่อสู้ของเขาเป็นการต่อสู้ระหว่างประชาชน กับอำนาจของอำมาตย์ ขุนศึก ขุนนางทั้งหลายในประเทศ

---

[96]บุญเลิศ ช้างใหญ่. "คนเสื้อแดง." มติชน (8 มกราคม 2552): 6.

[97]ทีมข่าวการเมือง. "ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา". ไทยโพสต์ (22 กุมภาพันธ์ 2552): 2.

[98]"เสื้อแดงชุมนุมใหญ่ 31 ม.ค.". โลกวันนี้ (22 มกราคม 2552): A6.

[99]สรุปจากคำให้สัมภาษณ์ของนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และนายจตุพร พรหมพันธุ์ โดย จำนง ศรีนคร และหทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. " 'ณัฐวุฒิ-จตุพร' สองหัวขบวนไร่ท้าชน 'อำมาตย์'." มติชน (30 มีนาคม 2552): 11.

และเป็นการต่อสู้กับตัวบุคคลไม่ได้ต่อสู้กับสถาบันองคมนตรีแต่อย่างใด การต่อสู้ที่กำลังดำเนินอยู่นั้นเพื่อให้ประเทศไทยมีประชาธิปไตยใต้ร่มพระบารมี แต่ให้รอดพ้นจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมของบางคน โดยเขามองว่ารัฐบาลนายอภิสิทธิ์ นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งขององคาพยพทั้งในหมดในสิ่งที่เขาเรียกว่า “อำมาตยาธิปไตย”

ขณะเดียวกันการต่อสู้ของเขาก็ไม่ได้ทำเพื่อใครคนใดคนหนึ่ง พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นเพียงแกนนำคนหนึ่งเท่านั้น ที่มีสิทธิพูดจาปราศรัยได้ แต่หากการต่อสู้ของคนเสื้อแดงทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ กลับเข้าประเทศได้ ทุกอย่างถูกชำระล้าง ได้ทรัพย์สินเงินทองที่หามาด้วยน้ำพักน้ำแรงจากการทำธุรกิจกลับมาเหมือนเดิม ก็ถือว่าเป็นผลพลอยได้จากการต่อสู้ ขณะนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของระบอบประชาธิปไตย เป็นคนไทยที่ไม่ได้รับความยุติธรรมบอบช้ำและถูกเหยียบย่ำมากที่สุด จึงย่อมมีสิทธิต่อสู้ เพื่อปกป้องเกียรติยศ ศักดิ์ศรี และสามารถต่อสู้ตามแนวทางประชาธิปไตยร่วมกับคนเสื้อแดงได้

หากการต่อสู้ของคนเสื้อแดงประสบความพ่ายแพ้ ก็เป็นเพียงขบวนไพร่ที่พ่ายแพ้ การต่อสู้ที่ผ่านมาเหมือนไม่มีอะไรเหลือในหม้อข้าวอยู่แล้ว เป็นการต่อสู้ที่แลกมากับชีวิตและอิสรภาพและหากการต่อสู้จะทำให้ไม่มีแผ่นดินจะอยู่ก็คงต้องให้เป็นไปตามเรื่องราวของการต่อสู้ อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่มีประชาธิปไตย ประเทศก็ไม่น่าอยู่เหมือนกัน

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการปิดล้อมทำเนียบรัฐบาลว่า “การชุมนุมปิดล้อมทำเนียบรัฐบาลครั้งนี้ จะไม่ให้คณะรัฐมนตรี สามารถเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในทำเนียบรัฐบาลได้ เพราะการชุมนุมครั้งนี้เป็นการยกระดับขึ้นมาเป็นการขับไล่รัฐบาล และคาดว่าจะเป็นการชุมนุมแบบยืดเยื้อไม่ต่ำกว่า 3-4 วัน และหากพบนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีก็จะขับไล่”[100]

นายจตุพร พรหมพันธุ์[101] กล่าวถึงการต่อสู้ของเขาและคนเสื้อแดงว่าปัญหาที่เป็นประเด็นการต่อสู้ของคนเสื้อแดงใหญ่กว่าเรื่องนายอภิสิทธิ์ คือ เรื่องอำมาตยาธิปไตยที่คอยแทรกแซงและถ่วงรั้งกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง ตัว พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ โดยกล่าวว่า หากนายกรัฐมนตรีขัดแย้งกับ พล.อ.เปรม แล้วจะต้องเผชิญชะตากรรมเช่นเดียวกับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ทั้งนี้หาก พล.อ.เปรม ยังต้องการจะเกี่ยวข้องกับการเมืองก็ควรจะลาออกจากประธานองคมนตรี เหตุการณ์กรณีวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 อันนำมาซึ่งการจับกุมแกนนำ นปก. ในวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 นั้น ก็แสดงให้เห็นว่า พล.อ.เปรม มีอำนาจและพยายามแสดงตัวเป็น

---

[100]“แม้วแจผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญวันนี้.” โพสต์ทูเดย์ (27 มีนาคม 2552): A6.

[101]สรุปจากคำให้สัมภาษณ์ชองนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และนายจตุพร พรหมพันธุ์ โดย จำนง ศรีนคร และหทัย กาญจน์ ตรีสุวรรณ. “ ‘ณัฐวุฒิ-จตุพร’ สองหัวขบวนไร่ท้าชน ‘อำมาตย์’.” มติชน (30 มีนาคม 2552): 11.

เจ้าของรัฐบาล ซึ่งองคมนตรีควรที่จะได้พิจารณาตนเอง เพราะหากไม่ยอมปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ก็ควรแสดงความรับผิดชอบมากกว่าคนอื่น

แนวทางการต่อสู้ของ นปช. จะมีพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ การที่ พ.ต.ท.ทักษิณ พูดผ่านวีดีโอลิงก์ทุกวัน จะยิ่งทำให้คนมาร่วมชุมนุมมากขึ้น เพราะความเป็นทักษิณ มีพลัง ถ้าคนเสื้อแดงมาเต็มพื้นที่รอบทำเนียบ รัฐบาลก็จะอยู่ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม สถานะของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นั้น เป็นเพียงคนเสื้อแดงคนหนึ่งเท่านั้น เพราะคนเสื้อแดงไม่มีหัวหน้า และตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ก็ได้ก้าวพ้นปัญหาของตัวเอง ไม่กลัวการถูกยึดทรัพย์ หรือการเอาชีวิตอีกแล้ว แต่การที่การเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง มีความเชื่อมโยงกับพรรคเพื่อไทย และ พ.ต.ท.ทักษิณ ก็เพราะตัวเขาเองนอกจากเป็นแกนนำคนเสื้อแดงแล้ว ยังเป็น สส. ของพรรคเพื่อไทย และเป็นลูกน้องของอดีตนายกฯ และจะว่าไปแล้วคนเสื้อแดงเป็นผู้ที่พานักการเมืองมาร่วมต่อสู้ ซึ่งถ้าคนในพรรคเพื่อไทยไม่ออกมาร่วม ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากคนเสื้อแดง ทำให้คนเสื้อแดงและพรรคเพื่อไทยมาบรรจบกันโดยอัตโนมัติ และหากไม่สู้ก็ตาย ถ้าสู้ยังมีหนทางรอด แพ้-ตาย ชนะ-รอด

การเคลื่อนไหวปิดล้อมทำเนียบรัฐบาลจนศาลแพ่งได้มีคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉิน ให้กลุ่มคนเสื้อแดงที่ชุมนุมปิดล้อมทำเนียบฯ เปิดถนนลูกหลวง และเปิดประตูทำเนียบฯ เพื่อให้ข้าราชการเข้าไปปฏิบัติงานนั้น นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ได้แถลงข่าวว่า “คนเสื้อแดง เคารพในคำวินิจฉัยของศาลแพ่ง แต่ก็ขอสงวนสิทธิ์ในการต่อสู้เรียกร้องตามระบอบประชาธิปไตย โดยได้มอบหมายให้ทีมทนายความ ทำเรื่องยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลเพื่อให้สามารถชุมนุมต่อไป ส่วนคำสั่งให้เปิดประตู 6 และ 8 นั้น ที่จริงหลังบุกยึดพื้นที่รอบทำเนียบฯ ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม กลุ่มเสื้อแดงไม่เคยกีดขวางข้าราชการไม่ให้เข้าไปทำงาน ยังสามารถเข้าออกได้บริเวณประตู 6 และ 8 ตลอดเวลา ไม่มีการตรวจค้น เพียงแต่ขอให้เดินเท้าเข้าทำเนียบเท่านั้น ทั้งนี้ข้าราชการที่ไปร้องต่อศาลได้ชี้แจงด้วยว่าผู้ชุมนุมไม่ได้ทำให้ทรัพย์สินทางราชการเสียหาย เป็นการยืนยันถึงการชุมนุมโดยสันติปราศจากอาวุธ ดังนั้นจึงขอสงวนสิทธิ์ ในการประกาศจุดยืนขับไล่รัฐบาลต่อไป... ส่วนการจะเปิดทางให้คณะรัฐมนตรีเดินทางเข้าทำเนียบฯ หรือไม่นั้น เห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่รัฐมนตรีจะต้องรีบเร่งเข้ามาทำงานในทำเนียบฯ จนถึงขนาดต้องเตรียมกำลังเพื่อเปิดทางหรือสลายการชุมนุม...เพราะชุมนุมอยู่นอกทำเนียบฯ และยังไม่ได้ฝ่าฝืนคำสั่งศาลเพราะอยู่ระหว่างการอุทธรณ์ ดังนั้น แม้คนเสื้อแดงจะชุมนุมต่อไปอย่างน้อย 8 เดือนก็จะต้องไม่ถูกจับกุม...ตั้งแต่วันที่ 2 เม.ย. จะเป็นวันแรกที่จะจัดกำลังออกไปดาวกระจายโดยจะเริ่มไปที่กระทรวงการคลัง เพื่อไปบอกรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการคลังว่าคนเสื้อแดงไม่ยอมรับ โครงการของรัฐที่จะให้คลัง

เตรียมกู้เงินจากต่างประเทศนับแสนล้านบาท จะไม่ยอมรับภาระหนี้ที่รัฐบาลนี้ก่อไว้และต้องยุติขั้นตอนทุกโครงการทันที"[102]

- การบุกเข้าขัดขวางการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน +3 และ +6 ระหว่างวันที่ 10 - 12 เมษายน 2552

ภายหลังจากที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้วิดีโอลิงก์ระดมกำลังกลุ่มคนเสื้อแดงในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดให้ไปสมทบที่เมืองพัทยา ทำให้ในคืนวันที่ 10 เมษายน 2552 กลุ่มเสื้อแดงได้ทยอยกันเดินทางไปยังเมืองพัทยา และมีการปิดถนนหน้าโรงแรมดุสิตธานี และโรงแรมอมารี ถนนเทพประสิทธิ์ จากนั้นจึงเคลื่อนตัวไปยังโรงแรมรอยัลคลิฟ ซึ่งเป็นสถานที่จัดการประชุมสุดยอดอาเซียน การเคลื่อนขบวนไปโรงแรมรอยัลคลิฟซึ่งนำโดย นายอริสมันต์ พงษ์เรืองรอง ส่งผลให้เกิดความวุ่นวายจนทำให้รัฐบาลต้องประกาศยุติการประชุมอย่างกะทันหันและเลื่อนออกไป 2 - 3 เดือน พร้อมกันนั้นเพื่อความปลอดภัยของบรรดาผู้นำชาติสมาชิกจึงได้ทยอยเดินทางกลับประเทศโดยเฮลิคอปเตอร์และทางทะเล ในเวลา 13.18 น. ของวันที่ 11 เมษายน 2552 ส่วนนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์ไปลงที่ ร.1 พัน.1รอ. ในเวลา 13.30 น. และประกาศ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ครอบคลุมพื้นที่เมืองพัทยาและจังหวัดชลบุรีโดยมอบหมายให้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ กำกับการปฏิบัติหน้าที่[103]

จากเหตุการณ์ความไม่สงบเมื่อ เมษายน พ.ศ.2552 รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินขั้นร้ายแรง และยกกำลังทหารปิดล้อมผู้ชุมนุม จนต้องยุติการชุมนุมเมื่อ 14 เมษายน พ.ศ.2552 และแกนนำ 3 คน ได้แก่ นายวีระ มุสิกพงศ์ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และ นพ.เหวง โตจิราการ ถูกควบคุมตัว จนกระทั่งรัฐบาลยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในอีกหลายวันต่อมา

ต่อมา นายวีระ มุสิกพงศ์ แกนนำและคณะ ได้แถลงข่าวที่ จังหวัดศรีสะเกษ ในวันที่ 26 มิถุนายน 2552 ถึงรายละเอียดการชุมนุมใหญ่ของกลุ่มคนเสื้อแดงทั่วประเทศและที่สนามหลวงในเย็นวันที่ 27 มิถุนายน 2552 ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาผลการทำงานของรัฐบาล ในขณะเดียวกันก็เพื่อประกาศจุดยืนของประชาชนที่มีความรักในระบอบประชาธิปไตย และปรารถนาให้บ้านเมืองเป็นประชาธิปไตย โดยในการชุมนุมใหญ่นั้นจะขึ้นข้อความบนฉากหลังของเวทีว่า "สืบเจตนาคณะราษฎร์ โค่นรัฐบาลอำมาตยาธิปไตย ทวงคืนประชาธิปไตย ยุบสภา" ส่วนเป้าหมายนั้นประกอบด้วย

---

[102]"'เสื้อแดง' ยื่นอุทธรณ์". สยามรัฐ (2 เมษายน 2552): 2.

[103]"นาทีต่อนาที 'เสื้อแดง' ยึดที่ประชุมอาเซียน". กรุงเทพธุรกิจ (15 เมษายน 2552): 2.

- **โค่นล้มอำมาตยาธิปไตย และการเลือกปฏิบัติสองมาตรฐาน**

โค่นล้มนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งบริหารภายใต้อำมาตยาธิปไตยและไม่มีความสามารถในการบริหาร สร้างความเสียหายให้กับประเทศ ไม่มีความจริงใจในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยจะประกาศบนเวทีเรียกร้องให้นายอภิสิทธิ์ประกาศยุบสภา

ทั้งนี้ กิจกรรมที่จะดำเนินการประกอบด้วยการปราศรัยโดยไม่มีการเคลื่อนขบวน ยึดการประท้วงแบบสันติ สงบ ปราศจากอาวุธ และจะมีการออกหนังสือพิมพ์ราย 3 วัน แบบแท็บลอยด์ ชื่อว่า “มหาประชาชน” ฉบับความจริงวันนี้โดยมีแกนนำเป็นคอลัมนิสต์[104]

วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2552 ที่ห้างสรรพสินค้าอิมพีเรียลเวิลด์ ลาดพร้าว สถานีโทรทัศน์ดีสเตชั่น แกนนำคนเสื้อแดง หรือแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) นำโดยนายวีระ มุสิกพงศ์ นายจตุพร พรหมพันธุ์ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ นายชินวัฒน์ หาบุญพาด นายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ นพ.เหวง โตจิราการ นายอริสมันต์ พงศ์เรืองรอง ร่วมกันแถลงข่าว โดยนายวีระ กล่าวว่า จากผลการประชุมของแกนนำคนเสื้อแดงวันที่ 7-8 กรกฎาคม ที่จังหวัดกาญจนบุรีที่ผ่านมา มีมติว่า เพื่อการดำเนินการและการเคลื่อนไหวเป็นเอกภาพมากขึ้น ขอเปลี่ยนชื่อจากแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติเป็น "แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แดงทั้งแผ่นดิน" โดยมีตนเป็นประธาน นายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ เป็นที่ปรึกษา นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เป็นโฆษก ที่เหลือเป็นกรรมการ

- **การยื่นถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร**

ความเคลื่อนไหวต่อมาของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ คือ การรวบรวมรายชื่อประชาชนเพื่อยื่นฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ได้แถลงข่าวเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2552 ว่า การล่ารายชื่อประชาชนเพื่อถวายฎีกานั้นทำให้เครื่อข่ายของอำมาตย์ เคลื่อนไหวมากกว่าเดิม ซึ่งหลังการชุมนุมใหญ่เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม ก็มีการเคลื่อนไหวต่อต้านตลอดเวลาโดยช่วงแรกเป็นการตั้งโต๊ะเพื่อถอนรายชื่อผู้ที่ร่วมลงชื่อถวายฎีกา แต่เกรงว่าจะมีความสุ่มเสี่ยงที่ผิดกฎหมาย...จึงเปลี่ยนเป็นการตั้งโต๊ะล่ารายชื่อคัดค้านการถวายฎีกาโดยใช้กลไกของกระทรวงมหาดไทยเป็นหลัก...หากรัฐบาลยังคงล่ารายชื่อประชาชนมาคัดค้านการถวายฎีกา คนเสื้อแดงก็จะดำเนินการตั้งโต๊ะล่ารายชื่อประชาชนที่สนับสนุนการถวายฎีกาโดยจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2552 ... แล้วจะได้มาดูกันว่าผู้สนับสนุนกับผู้คัดค้านใครจะมีจำนวนมากกว่ากัน แต่ถ้าจะให้ดีรัฐบาลควรใจถึงทำประชามติระหว่างผู้สนับสนุนกับผู้คัดค้านการถวายฎีกาเลยก็ได้”[105]

---

[104]“เป้าหมาย&กิจกรรม 24 ชม.’เสื้อแดง’ เขย่ากรุง.” มติชน (27 มิถุนายน 2552): 2.

[105]“’เสื้อแดง’เปิดเกมใหม่ ล่าชื่ออีกรอบ’โชว์คนหนุน’.” มติชน (4 สิงหาคม 2552): 2.

ในวันที่ 17 สิงหาคม 2552 กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้นำรายชื่อประชาชน ยื่นถวายฎีกา ขอพระราชทานอภัยโทษให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ต่อราชเลขาธิการ สำนักราชเลขาธิการ ในเวลา 13.00 น. ณ บริเวณประตูวิเศษไชยศรี พระบรมมหาราชวัง โดยในการยื่นฎีกาครั้งนี้ อ้างว่าเพื่อจะทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ พ้นจากการลงโทษจำคุกตามคำพิพากษาศาล อย่างไรก็ตามการยื่นฎีกาครั้งนี้ได้รับการชี้แจงจากกระทรวงยุติธรรมว่า ตามกรอบและตามกระบวนการตามกฎหมาย (ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69) และระเบียบปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ที่ผ่านมา ผู้ที่มีสิทธิและสามารถจะขอพระราชทานอภัยโทษได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติว่าจะต้องเป็นตัวผู้ต้องคำพิพากษาของศาล ให้รับโทษทางอาญาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ได้แก่ บิดา มารดา คู่สมรส บุตรหลาน หรือญาติที่ใกล้ชิดเท่านั้นเป็นผู้ยื่นแสดงความจำนงของพระราชทานอภัยโทษตามหลักเกณฑ์และกฎหมาย[106]

ปี 2553

- **การจัดตั้งโรงเรียน นปช.**

การจัดตั้งโรงเรียน มีวัตถุประสงค์อยู่ที่ โรงเรียนฯ จัดตั้งขึ้นมาภายใต้แนวคิดและอุดมการณ์ ที่จะพัฒนายกระดับแกนนำขององค์กรนำการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดงทั่วประเทศ ให้มีคุณภาพและศักยภาพในการทำงานและต่อสู้ทางการเมืองของภาคประชาชนอย่างมีเอกภาพ โดยยึดแนวทางการเมืองหลักนโยบายและยุทธศาสตร์ไปทิศทาเดียวกัน โดยเนื้อหาจะเน้นการจัดตั้งและการสร้างแนวร่วมการพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็ง ร่วมศึกษาแนวทางการเมืองหลักนโยบาย ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหต่อสู้ของคนเสื้อแดง

นายวีระ กล่าวว่า การจัดหลักสูตรดังกล่าว ไม่ใช่กิจกรรมปกติ แต่เป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความสั่นสะเทือน หวั่นไหวของปฏิปักษ์ของคนเสื้อแดง ทั้งที่จริงกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่ดี ความได้รับการสนับสนุนจากทั้งมิตรและศัตรู แต่ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น เพราะที่มีผู้หวั่นไหวต่อโรงเรียนคนเสื้อแดง เพระเขารู้ว่าพวกเรากำลังยกระดับคุณภาพของสมาชิกคนเสื้อแดงขึ้นมา ถึงขั้นที่จะรองรับความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองได้ ทั้งนี้หลังจากการปฏิวัติ 19 กันยายน 2549 เป็นต้นมา ประเทศไทยก็ถอยหลังเข้าสู่ความเป็นเผด็จการ เป็นสภาพของความไร้นิติรัฐ ทำให้ประเทศสูญเสียเกียรติภูมิระหว่างประเทศ จากที่เคยได้รับการยกย่องมา[107]

---

[106]"ย้อนรอยบันทึก 'ฎีกา'." สยามรัฐ (18 สิงหาคม 2552): 2.

[107] เสื้อแดงเปิดโรงเรียน นปช. อีสาน 19 จังหวัด" ใน http://www.komchadluek.net/ (15/12/2010)

- **แถลงการณ์ นปช.- แดงทั้งแผ่นดิน**[108] (เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553)

ตามที่ นปช. - แดงทั้งแผ่นดิน ซึ่งเป็นประชาชนผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย และความยุติธรรมที่มีเครือข่ายขับเคลื่อนทั่วประเทศ ได้ชุมนุมกันที่หน้ากองบัญชาการกองทัพบก เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2553 ตามแผน 'ผูกมิตรทหารกล้า ต่อต้านอำมาตย์' เพื่อป้องปรามการรัฐประหารและต่อมาได้มีการชุมนุมบริเวณหน้ากระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2553 เพื่อทวงถามความคืบหน้าคดีที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ใช้เอกสารราชการอันเป็นเท็จ สมัครเข้ารับราชการ เพื่อกระตุ้นสำนึกในการใช้กฎหมายอย่างสุจริต เที่ยงธรรมและเสมอภาคนั้น

โดยแถลงการณ์ฉบับนี้ นปช. - แดงทั้งแผ่นดิน ขอแถลงให้ทราบว่า ในวันนี้ คนเสื้อแดงจะได้ชุมนุมกันอย่าง สงบ-สันติ-ปราศจากอาวุธ บริเวณหน้าค่ายทหารต่าง ๆ ทั่วประเทศ พร้อมกัน เพื่อประกาศเจตนารมณ์ความเป็นมิตรกับทหารที่แท้จริง ผู้ศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และปฏิบัติหน้าที่ตรงตามภารกิจที่กฎหมายกำหนด พร้อมกันนั้น ก็ประกาศต่อต้านทหารบางคน บางพวกที่แฝงตัวอยู่ในกองทัพ แต่นิยมอำนาจเผด็จการ คอยฉกฉวยโอกาสใช้กำลังพล รวมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ ยึดกุมอำนาจการปกครองประเทศด้วยวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา นับจากมีการรัฐประหารเมื่อ 19 กันยายน 2549 ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะวิกฤติในทุกด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นเหตุให้ประชาชนทุกหมู่เหล่า ประสบความเดือดร้อน ยังไม่เห็นหนทางหลุดพ้นจากห้วงทุกข์ไปได้ เมื่อทหารก็เป็นประชาชนเช่นเดียวกัน ทหารจึงไม่อาจหลีกพ้นชะตากรรมเดียวกัน ดังที่ทหารกล้าทุกคนจะได้ประจักษ์อยู่แล้ว การจะปล่อยให้บ้านเมืองเดินไปตามยะถากรรม จึงไม่ใช่วิสัยของอารยชน

นปช. - แดงทั้งแผ่นดิน ขอยืนยันว่า แท้จริงทหารก็คือประชาชน อันประกอบด้วยผู้คนที่มี พ่อ-แม่-พี่และน้อง ที่อยู่ในหลากหลายสาขาวิชาชีพ ซึ่งต่างก็มีความรักใคร่ผูกพันกันอย่างมีภราดรภาพ หากทหารมีระเบียบวินัยบังคับอยู่ บางครั้งการปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยการขาดความไตร่ตรอง จึงทำให้ทหารกลายเป็นปฏิปักษ์กับญาติพี่น้องของตนเองโดยไม่รู้ตัว

นปช. - แดงทั้งแผ่นดิน ขอแจ้งให้ทราบว่า คำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ที่ทหารต้องปฏิบัติ หากคำสั่งใดเป็นคำสั่งมิชอบด้วยกฎหมาย เหล่าทหารหาญหาจำเป็นต้องปฏิบัติไม่ เพราะหากปฏิบัติไปแล้ว ผู้ปฏิบัติต้องรับผิดชอบด้วยตัวเอง

การทำรัฐประหาร เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ทำลายประเทศทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การต่อต้านการทำรัฐประหารเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

---

[108] http://thaienews.blogspot.com/2010/02/4-2553.html (เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 15 ธันวาคม 2553)

ดังนั้น นปช. - แดงทั้งแผ่นดิน จึงขอเรียกร้องให้ทหารกล้าทั้งหลายปฏิเสธการทำรัฐประหารโดยเด็ดขาด และช่วยกันปกป้องประชาธิปไตยอย่างสุดชีวิต ตามที่รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนข้อนี้ไว้อย่างชัดแจ้ง

หากเป็นไปได้ ก็ขอให้ปฏิเสธรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชน หรือรัฐบาลสมุนรับใช้เผด็จการอีกด้วย เพราะรัฐบาลที่ว่านี้ ไม่อาจทำหน้าที่รักษากฎหมายให้ศักดิ์สิทธิ์เป็นมาตรฐานเดียว โดยใช้กฎหมายกับทุกคนอย่างเสมอภาค อันเป็นต้นธารของความสามัคคีและความสงบสุขในสังคมได้

นปช. - แดงทั้งแผ่นดิน ขอแสดงไมตรีจิตมิตรภาพมายังทหารกล้าทุกคน ขอให้ท่านจงมีจิตใจรักชาติ รักความเป็นธรรม รักประชาธิปไตยอย่างเข้มแข็ง เพื่อเราจะได้ร่วมมือกัน นำประเทศออกจากห้วงวิกฤตโดยเร็ว

ตลอดช่วงระยะเวลาการชุมนุมของกลุ่ม นปช. รัฐบาลภายใต้ศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือ ศอ.รส. ได้ประกาศว่าจะไม่มีการสลายการชุมนุมเพียงต้องการให้ออกจากพื้นบริเวณแยกราชประสงค์ เนื่องจากการชุมนุมในพื้นที่ดังกล่าวผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามแกนนำยังคงขึ้นเวทีปราศรัยกล่าวโจมตีการทำงานของรัฐบาล สลับสับเปลี่ยนกับการบรรเลงดนตรี โดยนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ประกาศบนเวทีว่า ถึงเวลาแล้วที่กลุ่มคนเสื้อแดงจะเปิดเกมรุก เพื่อเป็นการตอบโต้รัฐบาล ด้านนายจตุพร พรหมพันธ์ กล่าวว่า หากรัฐบาลสลายการชุมนุมที่บริเวณแยกราชประสงค์จริง ก็จะเดินทางเคลื่อนขบวนแบบดาวกระจาย หรืออาจจะไปปิดล้อมพรรคประชาธิปัตย์ เพราะไม่ต้องการตกอยู่ในวงล้อมรัฐบาล[109]

บทบาทที่ผ่านมาของแกนนำ นปช.

การเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของ นปช. เป็นการเคลื่อนไหวโดยมีนายวีระ มุสิกพงศ์เป็นประธาน ร่วมกับนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ นายจตุพร พรหมพันธุ์ และแกนนำอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งแม้จะไม่ได้มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่รับผิดชอบในการเคลื่อนไหวที่ชัดเจนแต่แกนนำแต่ละคนได้ดำเนินการร่วมกันในลักษณะที่เชื่อมโยงประสานกัน โดย

- **นายวีระ มุสิกพงศ์**

บทบาท ภารกิจของนายวีระ ในฐานะประธาน นปช. คือ การต้องออกไปพบปะกับบุคคลในแวดวงต่าง ๆ ที่ต้องการจะหารือหรือสอบถามแนวคิดของ นปช. ที่ผ่านมา นายวีระ ได้พูดคุยกับหลายฝ่ายทั้งรัฐบาล ทหาร หรือองค์กรอิสระ เพราะแนวทางประชาธิปไตย

---

[109] ผู้สื่อข่าว : ลีลีญา อุปพงค์ Rewriter : สุนันทา สุขสุมิตร สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ : http://thainews.prd.go.th วันที่ 6 เมษายน 2553 “แกนนำกลุ่ม นปช. เตรียมประกาศแนวทางตอบโต้รัฐบาล ภายใน 1 ชั่วโมง” ใน http://thainews.prd.go.th/view.php?m_newsid=255304060096&tb=N255304

ต้องเปิดรับฟังความเห็นจากทุกฝ่าย[110] การแสดงบทบาทนำของนายวีระ ตลอดระยะเวลาการชุมนุม ในฐานะผู้มีอาวุโสสูงและผ่านประสบการณ์ทางการเมืองมาอย่างยาวนาน ตัวอย่างเช่น การปราศรัย ของนายวีระเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2553 ที่ เวทีสะพานผ่านฟ้าฯ นายวีระ มุกสิกพงศ์ ประธาน นปช. กล่าวปราศรัยช่วงหนึ่งว่า "...ขณะนี้ฝ่ายตรงข้ามกำลังทำทุกทางที่จะทำลายขบวนการเสื้อแดง โดยมี การปล่อยข่าวว่าแกนนำแตกแยกกันหลังจากการเจรจากับรัฐบาล ต้องการที่จะทำให้เกิดความกิน แหนงแคลงใจกันในหมู่แกนนำ ยืนยันว่าความจริงสามเกลอยังเหนียวแน่น เราสู้กับเผด็จการตั้งแต่ คมช. เสี่ยงคมหอกคมดาบจนมาถึงวันนี้ เข้าสู่ปีที่สี่ ถามว่าเราจะทะเลาะกันหาอะไร เพราะไม่มี อะไรต้องแย่งกัน มีสิ่งเดียวเท่านั้นที่เราแย่งกันคือแย่งกันเข้าคุก รับประกันว่าจะไม่ทำให้พี่น้อง ประชาชนและ พ.ต.ท.ทักษิณ ต้องผิดหวังอย่างแน่นอน..."[111] หรือ การที่ นายวีระ มุสิกพงศ์ ประธานกลุ่ม นปช. เคยปราศรัยว่า "...อาจจะตัดสินใจนำกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดงบุกไปที่ สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ ป.ป.ช. และอาจจะมีการปฏิบัติการ ที่รุนแรงถึงขั้นอาจเผาสถานที่ราชการได้ เนื่องจาก ไม่พอใจการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ ป.ป.ช. ที่เป็นแบบ 2 มาตรฐาน และต้องการดำเนินการให้ไทยเป็นรัฐไทยใหม่..."[112]

ในภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงไปหลังจากการชุมนุมอย่างยืดเยื้อที่ บริเวณแยกราชประสงค์ จนนำไปสู่การเจรจาระหว่างแกนนำ นปช. กับรัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรี และคณะ

แต่สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาภายหลังจากการเจรจาคือ นายวีระ มุสิกพงศ์ ประธาน นปช. ที่แสดงท่าทีชัดเจนโดยตอบรับเป็นการภายในกับตัวแทนรัฐบาล ต่อข้อเสนอปรองดอง ยุติการชุมนุมแลกกับเงื่อนไขคดีความขอได้รับประกันตัว แต่ภายหลังไม่ได้รับการตอบสนองจาก แนวร่วมสายเหยี่ยวกลุ่มฮาร์ดคอร์ นายวีระ จึงขอลดบทบาทตัวเอง[113] โดยก่อนหน้านี้การเจรจา ระหว่างนายกอร์ปศักดิ์และนายวีระเป็นไปด้วยดีมาตลอด กระทั่งในครั้งสุดท้ายคือ วันที่ 10 พฤษภาคม นายวีระ รับปากว่าจะทำความเข้าใจกับแกนนำ นปช. ทั้งหมด และยุติการชุมนุม เพราะ เห็นว่า รัฐบาลทำตามเงื่อนไข แต่เมื่อนายวีระไม่สามารถจัดการได้จึงแจ้งกลับมายังนายกอร์ปศักดิ์

---

[110] คำให้สัมภาษณ์ของ นายก่อแก้ว พิกุลทอง ใน "วีระ" ไหว้พระหน้าเครียด "ก่อแก้ว" ยัน ปธ. ไม่ทิ้งม็อบ เมื่อวันที่ 22 เมษา. 2553 16:37 น.ใน http://www.oknation.net/blog/canthai/2010/04/22/entry-2 (15/12/2010)

[111]"วีระ"ปัด"สามเกลอ"แตกคอW" วันพฤหัสบดี ที่ 1 เมษายน 2553 ใน http://www.prachachon.org/board/index.php?topic=10778.0;wap2 (16/12/2010)

[112]"สามเกลอ" คลั่ง!! ขู่ เผา ป.ป.ช.-ล้อมศาลากลาง กทม. พร้อมยกพลบุกบ้านนายกฯ." วันที่ 3 เม.ย. 2553 ใน http://board.wevoicestation.com/viewthread.php?tid=288 (16/12/2010)

[113]http://www.oknation.net/blog/naiman/2010/05/13/entry-1 (15/12/2010)

ว่า ขอแสดงความรับผิดชอบด้วยการลาออกจากตำแหน่งประธาน นปช. และหลังจากนี้นายวีระอาจจะเข้ามอบตัว หลังจากเคลียร์ปัญหาส่วนตัวของเขาใน นปช. เสร็จ นอกจากนี้ยังมีรายงานด้วยว่า นายจตุพร พรหมพันธุ์ จะเข้ารับตำแหน่งประธาน นปช. แทน

- **นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ**

บทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เป็นไปอย่างละมุนละม่อมดังจะเห็นได้จาก บทสัมภาษณ์นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ของหนังสือพิมพ์ข่าวสด[114] ดังต่อไปนี้

การเกิดขึ้นและการรวมตัวของคนเสื้อแดงไม่ได้มีลักษณะจัดตั้งมาตั้งแต่ต้น แต่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของเสรีชนที่มีความเห็นตรงกันทางการเมืองและประชาธิปไตย ทุกกลุ่มรวมตัวกันมาเองหมดเป็นกลุ่มแดงต่าง ๆ ไม่มีใครบอกให้ทำ ไม่มีใครไปสั่ง แกนนำต่างจังหวัดใกล้ชิดกับแกนนำส่วนกลางคนไหนก็ประสานกับคนนั้น แต่เมื่อผ่านเหตุการณ์เดือนเมษายน 2552 ทำให้มีการจัดตั้งเป็นองค์กร แกนนำส่วนกลางมีการประชุมทุกสัปดาห์ มีนายวีระ มุสิกพงศ์ เป็นประธาน นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เป็นเลขาธิการ มีมวลชนสัมพันธ์ระหว่างภาคประสานกับส่วนภูมิภาค

โดยเขาเชื่อว่า จุดแข็งของคนเสื้อแดงคือเป็นเสรีชน มวลชนไม่ได้เดินตามตัวบุคคล แต่เดินตามหลักประชาธิปไตย แกนนำคนไหนออกนอกลู่นอกทาง เขาก็ไม่ตาม คน ๆ นั้นก็หายไป ดังนั้น ข่าวที่ปรากฏว่าคิดไม่เหมือนกัน มันไม่ใช่ความขัดแย้ง อย่างนายขวัญชัย ไพรพนา มีวิวาทะกับนายจตุพร พรหมพันธุ์ คนมองว่าแตกแยกแต่สุดท้ายนำไปสู่ความเข้าใจที่แนบแน่น หรือกรณี นายจักรภพ เพ็ญแข หรือนายสุรชัย ด่านวัฒนานุสรณ์ เมื่อทุกฝ่ายทบทวนเหตุผล ก็เข้าใจกัน ต่างฝ่ายต่างเดินแนวทางของตัวเอง ไม่มีการปะทะใด ๆ กันอีก หรือกรณีที่ พล.อ.พัลลภ ปิ่นมณี กับ พล.ต.ขัตติยะ สวัสดิผล หรือเสธ.แดง มีวิวาทะ แต่สุดท้ายนำมาสู่ความเข้าใจ ซึ่งถ้ายอมรับแนวทางของเราก็เชิญเข้ามา แต่ถ้าเห็นว่ามีวิธีใดที่เหมาะมากกว่า ก็เดินไปตามแนวทางของท่าน เรารับผิดชอบการเคลื่อนไหวของเรา ท่านก็รับผิดชอบการเคลื่อนไหวของท่าน และย้ำจุดยืนว่าการเคลื่อนไหวของเขา ในการนำมวลชนนั้นเป็นการทำเพื่อประชาธิปไตย เพื่อโค่นล้มอำมาตยาธิปไตย และ นปช.ไม่ได้ต่อสู้เพื่อคนๆ เดียว ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นข้อโจมตีเพื่อทำลายความชอบธรรมของ นปช. เพราะหากฝ่ายตรงข้ามยอมรับว่า นปช. เป็นขบวนการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย เท่ากับเขาเป็นฝ่ายตรงข้ามของประชาธิปไตย โดยได้กล่าวด้วยว่า ได้เคยโทรศัพท์คุยกับพ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่ง

---

[114]"ณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ "แดง"เปิดแนวรุกเข้มทวงคืนปชต."วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ปีที่ 19 ฉบับที่ 7018 ข่าวสดรายวัน ใน http://www.khaosod.co.th/ 16/12/2553)

พ.ต.ท.ทักษิณ ก็ได้พูดชัดว่า “เรื่องคดียึดทรัพย์ไม่ต้องห่วง อย่าเอามาโยงกัน เสื้อแดงเดินไปเลย เรื่องนี้ให้เป็นเรื่องของผม จะเกิดอะไรขึ้นรับได้หมด”

ส่วนแนวทางการต่อสู้นั้น นายณัฐวุฒิ ได้ชี้แจงต่อผู้สัมภาษณ์ว่า “การนัดชุมนุมใหญ่ ไม่มีปัจจัยของผลการตัดสินคดีมาเกี่ยวข้อง ไม่ได้หมายความว่าถ้าไม่ยึดทรัพย์ก็ไม่ต้องชุมนุม หรือถ้ายึดต้องชุมนุมรุนแรง ทุกอย่างเดินไปตามยุทธศาสตร์ น้ำหนัก ส่วนสูง เท่าเดิมหมด แต่ตอนนี้เดินสายถี่ เพราะก่อนจะรบใหญ่ เราต้องเปิดทุกแผลของทุกองค์กรที่เป็นส่วนประกอบของระบอบอำมาตยาธิปไตย เราไปสะกิดแผลทุกแผลที่ตกสะเก็ดไปแล้วให้กลายเป็นแผลเปิด”

พร้อมกับยืนยันในจุดยืนว่า การต่อสู้ทางการเมืองของ นปช. นั้นเป็นมหาสงครามระหว่างประชาชนกับอำมาตยาธิปไตย คนเสื้อแดงจะเดินเต็มกำลัง เพราะถือว่าเป็นการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจรัฐมาให้กับพรรคที่เราไว้ใจ และต้องการให้บ้านเมืองเป็นประชาธิปไตย

ในขณะเดียวกัน ก็มีมุมมองต่อทหารและฝ่ายที่เขาเรียกว่า “อำมาตย์” เช่นกัน ว่า “...ทำไมต้องถามว่าทำไมสังคมถึงมาเรียกร้องเอาแต่กับพวกผมว่าอย่ารุนแรง ต้องสันติ อย่าป่วนบ้านเมือง แต่ทำไมไม่มีใครไปบอกคนในระบอบอำมาตย์ว่าอย่าทำร้ายประชาชน พวกผม มีกำลังยังไงก็ไม่เท่ากองทัพ จะมีอาวุธก็ไม่เท่ากองทัพ ซึ่งพวกเขามีทุกอย่าง มีอำนาจรัฐ มีทหารอยู่ในมือ ทำไมสังคมไม่ถามคนเหล่านั้นว่าชุมนุมใหญ่เที่ยวนี้จะรุนแรงกับพวกผมหรือเปล่า คุณกล้าถามคนในระบอบอำมาตย์หรือไม่ว่าคิดยังไง จะฆ่าเขาไหม เขาเดินมาจากบ้านมือเปล่าเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย พวกเขาต้องตายหรือเปล่า ผมอยากได้ยินคำพวกนี้จาก พล.อ.เปรม (ติณสูลานนท์) และลูกน้องว่าเขาจะสันติวิธี เขาจะสู้กับเราอย่างแฟร์ ๆ เมื่อมีความขัดแย้งต้องมองคู่กรณี ไม่ใช่ตั้งเป้าแล้วยิงคำ ถามไปโดยจงใจไม่เหลียวมองอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่กล้าพูด ไม่กล้าถาม ไม่กล้าวิจารณ์ ถ้าคุณไม่ให้ความเป็นธรรมกับตัวเอง ก็จะไม่เข้าใจสถานการณ์และก็อยู่กับความจริงครึ่งเดียวอย่างนี้ต่อไป...”

- **นายจตุพร พรหมพันธุ์**

แนวทางและบทบาทของนายจตุพร ในฐานแกนนำ นปช. มีลักษณะที่ค่อนข้างดุดัน ไม่ว่าจะเป็นการให้สัมภาษณ์ หรือการปราศรัยที่ใช้ถ้อยคำดุเดือดรุนแรง แม้แต่การตอบโต้กับผู้ที่เคยร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยกันมาก่อน เช่น

การให้สัมภาษณ์ตอบโต้ นายจักรภพ เพ็ญแข ที่วิพากษ์วิจารณ์บทบาทของแกนนำ นปช. ทั้งสามคน จนทำให้นายจตุพรประกาศจุดยืนว่า ยืนคนละข้างกับนายจักรภพ เพ็ญแข และนายสุรชัย แซ่ด่าน ซ้ำยังวิพากษ์วิจารณ์นายจักรภพ ว่าถือว่าเป็นน้องที่เคยร่วมต่อสู้กันมา เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกันจะแยกออกไปตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวใหม่ จำเป็นต้องกลับมาเผาบ้านเดิมด้วยหรือ และวิจารณ์นายสุรชัย ด้วยว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์เก่า มีแนวความคิดรุนแรง จนนายจตุพร ต้อง

ขอให้คนเดือนตุลาช่วยกำชับทุกครั้งก่อนขึ้นเวทีปราศรัยว่า อย่าพูดอะไรเกินเลย เพราะจะทำให้เสียรูปขบวน คนพวกนี้หลงยุค บางคนออกจากคุกมา 16 ปี เลยไม่รู้ว่าวันนี้โลกเขาเปลี่ยนไปอย่างไร ไม่รู้ว่าทฤษฎีคอมมิวนิสต์เอามาใช้เคลื่อนไหวในยุคนี้ไม่ได้[115] และกล่าวว่า นายจักรภพ เป็นคนที่ทิ้งคนอื่นหนีไปก่อน หนีไปก่อนที่จะมีการประกาศใช้ พ.ร.ก. บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ช่วงการสลายการชุมนุมเดือนเมษาด้วยซ้ำไป

ตลอดระยะเวลาการเคลื่อนไหวของกลุ่ม นปช. นั้น มีความไม่ลงรอยและมีความแตกแยกทางความคิด ตลอดจนแนวทางการเคลื่อนไหวของแกนนำที่มาจากภาคส่วนต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

กรณีที่มีบทวิเคราะห์และกระแสข่าวว่าความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม นปช. ได้เกิดแตกร้าวขึ้นอย่างหนัก ระหว่างสายพิราบ หรือ กลุ่มที่ใช้แนวทางสันติ อหิงสา กับ กลุ่มฮาร์ดคอร์ที่ใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ ความขัดแย้งในแนวทางต่อสู้ ได้ปะทุขึ้นอย่างรุนแรง หลังสายพิราบต้องการให้ยุติการชุมนุม ยอมรับแนวทางปรองดอง และเข้ามอบตัว แต่ขณะที่กลุ่มฮาร์ดคอร์ไม่ต้องการสลายการชุมนุม และยืนหยัดจะสู้ต่อไปจนได้รับชัยชนะ ทำให้นายวีระ ตัดสินใจลาออก ทั้งนี้ แกนนำในสายพิราบที่จะลาออกมาพร้อมกับนายวีระ ได้แก่ นายวิสา คัญทัพ นายอดิศร เพียงเกษ น.ส.ไพจิตร อักษรณรงค์ โดยหลังจากประธาน นปช. ลาออก จะเข้ามอบตัวกับตำรวจ แต่การตัดสินใจของ นายวีระ ทำให้แกนนำเสื้อแดงวิตกว่า จะทำให้ภาพลักษณ์การต่อสู้ของคนเสื้อแดงขาดพลัง และสะท้อนภาพความแตกแยก และอ่อนแอ ออกสู่ภายนอก กระทั่งพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ประธานพรรคเพื่อไทย และนายจำลอง ครุฑขุนทด ได้เข้ามาประสานและขอร้องให้นายวีระ ชะลอ การลาออกจากตำแหน่งประธาน นปช. และขอให้นายวีระ เข้าไปพูดคุยเจรจากับแกนนำเสื้อแดง ให้กลับเข้ามาสู่แนวทางปรองดอง อีกครั้ง เหตุนี้เองทำให้ นายวีระ ยังไม่ลาออก และอยู่ระหว่างการตัดสินใจ และเป็นเหตุให้นายวีระ ยังไม่เข้ามอบตัวต่อตำรวจในเวลานั้น

ทว่าในสถานการณ์ความแตกแยกในกลุ่ม นปช. กลุ่มฮาร์ดคอร์ ยังไม่สิ้นสุด เมื่อกลุ่มฮาร์ดคอร์ได้ออกมาข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงกับสายพิราบ ถึงขนาดว่า ใครยอมสลายการชุมนุม จะโดนเล่นงาน ทำให้นายวีระ ได้ตัดสินใจให้การ์ดส่วนตัวและคนเสื้อแดงในสายของนายวีระ ออกจากพื้นที่แยกราชประสงค์ เพื่อความปลอดภัย สอดคล้องกับการหายตัวของนายวีระตลอด 4 วันที่ผ่านมา ท่ามกลางกระแสข่าวว่า นายวีระ ไปอยู่ในการคุ้มครองของผู้ทรงอิทธิพลย่านประตูน้ำ

---

[115]"แดงสามเกลอปะทะแดงสยาม...ทักษิณยืนตรงไหน" วันที่ 29 สิงหาคม 2552 ใน http://www.komchadluek.net (เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 16/12/2010)

ขณะที่ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ แกนนำ นปช. เองก็อยากถอนตัวเช่นเดียวกัน โดยได้ประสานมายังนายวัฒนา เมืองสุข เพื่อขอให้มีการเปิดการเจรจาอีกรอบ เนื่องจาก นายวัฒนา อยู่ในวงเจรจา 2 ฝ่าย อันประกอบด้วย นายกอร์ปศักดิ์ สภาวสุ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ นายวีระ มุสิกพงศ์ แต่นายวัฒนา ปฏิเสธ โดยอ้างว่าแนวทางปรองดองเดิมน่าจะเป็นทางออก แต่กลับถูกปฏิเสธทำให้การเจรจารอบต่อไปเกิดขึ้นได้ยาก

ส่วนแกนนำสายเหยี่ยว ที่ไม่ยอมยุติการชุมนุม ประกอบด้วย นายอริสมันต์ พงษ์เรืองรอง นายขวัญชัย ไพรพนา นายพายัพ ปั้นเกตุ และพลตรี ขัตติยะ สวัสดิผล หรือ เสธ.แดง ซึ่งแกนนำ นปช. กลุ่มดังกล่าว อาจไม่ได้รับการประกันตัว หากมีการมอบตัว เนื่องจาก มีความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และความผิดอาญาอีกหลายข้อหาและหลายกระทง อีกทั้งยังมีกระแสข่าวระบุว่า ในช่วงนั้น พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกฯ ได้ติดต่อนายจตุพร พรหมพันธ์ แกนนำ นปช. ให้นำกลุ่มคนเสื้อแดงต่อสู้ต่อไป อย่าเพิ่งยุติการชุมนุมบนแยกราชประสงค์[116]

นอกจากนี้การนำของแกนนำทั้งสามยังถูกวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลระดับนำในการเคลื่อนไหวนี้ด้วย เช่น

พล.ต.ขัตติยะ สวัสดิผล : "มึงไม่ต้องมาตัดกู เพราะตั้งแต่แรกกูไม่เคยคิดจะให้มึงสมองหมาปัญญาควายมาเป็นผู้นำทัพ อย่างนายจตุพร พรหมพันธุ์ แกนนำ นปช. เรียนรามคำแหง 11 ปีกว่าจะจบ กูไม่ต้องการผู้นำควาย เสธ.แดงเสนอตัวเป็นที่ปรึกษาให้ทัพมึงก็ไม่เอา เสธ.แดง เสนอรบ 3 วันจบโดยไม่เสียเลือดเนื้อก็ไม่เอา มึงเอามวลชนมารบกับทหารจะชนะได้อย่างไร เพราะทหารต้องรบกับทหาร เราต้องไม่ให้ทหารออกมา เหมือนกับที่นายสมัคร สุนทรเวช อดีตนายกรัฐมนตรี สั่งให้ทหารออกมา แต่เมื่อทหารไม่ออกมาก็แพ้ทันที"[117]

นายสุรชัย ด่านวัฒนานุสรณ์ : "นายวีระ มุสิกพงศ์ นายจตุพร พรหมพันธุ์ และนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ หมดภาวะการนำแล้วในขณะนี้ เนื่องจากไม่ฟังใคร และเดินเกมผิดพลาด ทำงานในลักษณะของแนวทางปฏิรูป ซึ่งแนวทางดังกล่าวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงประเทศ และโค่นระบอบอำมาตย์ได้แน่ ต้องอาศัยแนวทางการปฏิวัติเท่านั้น ตอนนี้หาคำอธิบายไม่ได้ว่าต่อสู้ไปเพื่ออะไร สามเกลอจบแล้วและอาการหนักด้วย หมดสภาพการนำ สามเกลอไม่ควรดิ้นรนอีกต่อไป"[118]

---

[116]"เสธ.แดง ร่อนแถลงการณ์จวกสามเกลอ แกนนำแดงแตกเละ." วันที่ 13 พฤษภาคม 2553 ใน http://www.siamintelligence.com/ (16/12/2010)

[117]"วีระไม่เอาเสธแดงและสุรชัย สามเกลอจบแล้ว?" วันพุธ ที่ 17 มีนาคม 2553 ใน http://www.oknation.net/blog/SOUTHERNPOST/2010/03/17/entry-5 (15/12/2010)

[118]"วีระไม่เอาเสธแดงและสุรชัย สามเกลอจบแล้ว?" วันพุธ ที่ 17 มีนาคม 2553 ใน http://www.oknation.net/blog/SOUTHERNPOST/2010/03/17/entry-5 (15/12/2010)

บทที่ 5
สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

เมื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองของรัฐ ซึ่งบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนโดยตรงหรือผ่านผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ ดังนี้แล้วการพัฒนาให้การเมืองไทยมีความเป็นประชาธิปไตย จึงอยู่ที่การส่งเสริมหรือสนับสนุนให้อำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมือง โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนโดยตรงหรือผ่านผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ เพราะประชาชนในฐานะปัจเจกชนย่อมต้องเลือกในสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตนเอง ด้วยความคาดหวังว่าการเลือกนั้นย่อมนำมาซึ่งการมีชีวิตที่ดีและมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้บริบททางการเมืองของสังคมไทยซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบทบาทและความสามารถ บุคลิก ตลอดจนภาวะความเป็นผู้นำที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองมาเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยดังกล่าว ดังนั้นสิ่งที่สำคัญคือการมีบุคคลที่มีบารมีและมีบทบาทรวมทั้งมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น สามารถชักจูง สั่งการหรือชี้นำบุคคลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจของกลุ่มคนในกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระบบรัฐสภาและการเมืองภาคประชาชน ทั้งนี้ เพราะการมีผู้นำที่มีลักษณะดังกล่าวนั้นจะทำให้การเมืองไทยสามารถพัฒนาไปเป็นประชาธิปไตยได้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาจากบทบาทและการดำเนินการทางการเมืองที่ผ่านมาของผู้นำทางการเมืองที่ได้ศึกษาไว้ในบทก่อนหน้า ก็จะพบว่า ผู้นำทางการเมืองทั้งในระบบและนอกระบบที่ได้ศึกษาไว้มีบทบาทต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ดังนี้

5.1.1 บทบาทของผู้นำทางการเมืองก่อนการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

5.1.1.1 บทบาทของผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภา

1) บทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** เรียกได้ว่าเป็นผู้นำที่มีบุคลิกลักษณะตลอดจนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่ประจักษ์ มีวิสัยทัศน์ ทำให้การบริหารประเทศมีทิศทางที่ชัดเจน และสามารถสื่อสารให้กับผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพจนวิสัยทัศน์เหล่านั้นสามารถประสบผลสำเร็จได้ แม้ว่าการใช้อำนาจที่ปรากฏจะมีลักษณะเป็นการสั่งการ และบังคับบัญชาจากบนลงล่าง แต่ก็มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลจึงมุ่งเน้นที่ผลงาน

และประสิทธิภาพของงานที่ได้รับ ดังจะเห็นได้จากนโยบาย ผู้ว่าซีอีโอ เป็นตัวอย่างสำคัญของความริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านนโยบายเพื่อให้การดำเนินนโยบายทั้งหลายมีความเป็นเอกภาพ ขจัดความซ้ำซ้อน และการเกี่ยงภาระระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้บริการประชาชน

ตลอดเวลาของการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ทำหน้าที่ผู้นำ ทั้งบทบาทในด้านการบริหาร ด้วยการเป็นผู้คุมนโยบาย และกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายเพื่อให้ผู้ปฏิบัตินำไปดำเนินการได้อย่างครบถ้วน ขณะเดียวกันก็กำกับดูแลในภาพรวมของนโยบายให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายตามที่รัฐบาลได้ประกาศไว้ตั้งแต่การเลือกตั้งที่เป็นเสมือนสัญญาประชาคม

พ.ต.ท.ทักษิณ ถือเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จในฐานะผู้นำสูงสุดของประเทศโดยตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งได้แสดงความเป็นตัวของตัวเองที่มีหลักคิด และค่านิยมที่เป็นแบบอย่าง จนได้รับความนิยม ตลอดจนความไว้วางใจจากประชาชนโดยทั่วไป ทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกันกับผู้นำ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมีจุดประสงค์ร่วมกันนอกจากนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ ยังเป็นผู้นำที่กล้าริเริ่ม กล้าตัดสินใจในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ รวมทั้งยังแสดงความรับผิดชอบต่อนโยบายหรือการตัดสินใจที่ได้กระทำลงไปแล้ว ด้วยจิตใจที่หนักแน่นมั่นคง ไม่เอนเอียงหรืออ่อนไหวไปตามคำวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็น common nonsenses แต่กลับแสดงให้เห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่ท้าทาย และเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามรู้สึกว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมายก็ตาม แต่หากมีความร่วมมือร่วมใจกันของทุกคน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นก็จะแก้ไขได้

การสื่อสารหรือการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน พ.ต.ท.ทักษิณ ได้ส่งเสริมให้มีการสื่อสารสองทางระหว่างนายกรัฐมนตรีกับประชาชน และสร้างความใกล้ชิดกับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมสนทนากับสมัชชาคนจน หรือการทัวร์นกขมิ้น แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ต่อให้ความสำคัญกับประชาชนระดับรากหญ้าซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ ที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจรัฐ

- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** ตั้งแต่พรรคไทยรักไทยได้ก่อตั้งขึ้นจนกระทั่งได้เป็นรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้ที่สามารถใช้สื่อเพื่อการสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกลุ่มเป้าหมายอย่างที่ไม่เคยมีผู้นำคนใดทำได้มาก่อน การสื่อสารระหว่างผู้ส่งสาร ซึ่งได้แก่ นักการเมือง หรือรัฐบาล กับผู้รับสาร คือ ประชาชน เป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ สามารถเลือกใช้เครื่องมือในการสื่อสารในทุกรูปแบบมาเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ หรือขอความร่วมมือในการปฏิบัติ

ตามนโยบายของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความน่าสนใจ น่าติดตาม เช่น การสื่อสารผ่านรายการนายกฯทักษิณ คุยกับประชาชน ที่ออกอากาศทุกวันเสาร์ ทางโทรทัศน์ และวิทยุ

แม้ว่าโดยธรรมชาติแล้วความสามารถในการรับสารของผู้รับสารแต่ละคนจะมีไม่เท่ากัน แต่ พ.ต.ท.ทักษิณ และรัฐบาลสามารถเลือกใช้วิธีการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับผู้รับสาร ทำให้เกิดการยอมรับร่วมกันของประชาชน ดังจะเห็นได้จากการที่ความนิยมในตัว พ.ต.ท.ทักษิณ และพรรคไทยรักไทยได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนได้รับความไว้วางใจให้กลับเข้ามาเป็นรัฐบาลอีกสมัย ในคราวการเลือกตั้งปี 2548

- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** สิ่งที่ปรากฏอย่างเด่นชัดเกี่ยวกับบทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่มีต่อพัฒนาการทางการเมืองไทย คือ การทำให้นโยบายที่เป็นแก่นแกนของสังคมเศรษฐกิจไทย ซึ่งหมายถึงการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาค ที่เคยอยู่ในมือของเทคโนแครต ที่แต่เดิมรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งแม้จะพยายามยื้อแย่งอำนาจในการกำหนดนโยบายแต่ก็จะทำได้เพียงบางส่วน รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในอดีต ไม่สามารถเสนอขายนโยบายทั้ง package ได้ แต่ไทยรักไทยสามารถเสนอขายทั้ง package และสามารถนำนโยบายที่เสนอนั้นมาดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ ทำให้พรรคการเมืองรับผิดชอบต่อนโยบายที่หาเสียง

จะเห็นได้ว่า บทบาทในฐานะผู้นำทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย คือ การใช้บุคลิกแห่งความเป็นผู้นำที่มีอยู่ในตัวไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถ ความริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าหาญ และรวดเร็วในการตัดสินใจ ร่วมกับการนำเครื่องมือในการสื่อสารทุกรูปแบบมาใช้เพื่อสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย จนทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเชื่อถือไว้วางใจ จนนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างผู้นำกับประชาชนในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศชาติและฟื้นฟูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ สอดคล้องกับแนวทางตามนโยบายที่พรรคการเมืองได้ประกาศไว้ตั้งแต่การหาเสียงเลือกตั้ง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและเห็นผลได้อย่างชัดเจนว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของเขานั้นเป็นการเลือกนโยบาย ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาในอนาคต ไม่เหมือนในอดีตที่เมื่อประชาชนเลือกผู้แทนไปแล้ว ได้แต่เพียงหวังพึ่งความช่วยเหลือ หรือการดูแลจากผู้แทนที่ไม่ได้ออกมาในรูปนโยบายที่มีความชัดเจนและจะเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

รัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่งถือเป็นรัฐบาลแรกภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 เป็นรัฐบาลที่เข้มแข็งมีเสถียรภาพ และได้สร้างพัฒนาการทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพราะได้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ หลังจากพรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งเข้ามา และ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สามารถทำให้นโยบายของพรรคการเมืองกลายมาเป็นนโยบายหลัก (core policy) ในด้านหนึ่งแสดงให้เห็นความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อนโยบายที่หาเสียง และทำให้ตลาดการเมืองเป็นตลาดแห่งการแลกเปลี่ยนระหว่างนโยบายกับคะแนนเสียง เป็นตลาดการเมืองในอุดมคติที่ประชาชนผู้ลงคะแนนตัดสินใจเลือกลงคะแนนเสียงเพื่อแลกกับนโยบายที่ตนพึงพอใจ เป็น**<u>ประชาธิปไตยที่สัมผัสได้</u>** ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกว่า อำนาจอธิปไตยในของประชาชนเป็นอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง เพราะเหตุว่าสามารถทำให้รัฐบาลนำเอาไปปฏิบัติ ประชาชนได้รับสิทธิต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมขณะเดียวกันการรับรู้และวัฒนธรรมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ทำให้พรรคการเมืองต่าง ๆ พัฒนาตนเองในด้านนโยบายมากขึ้น โดยพรรคการเมืองต่างมุ่งเน้นการแข่งขันในเชิงนโยบายมากขึ้น (จากเดิมที่มุ่งเน้นที่ตัวบุคคลเป็นหลัก) เพื่อให้เกิดการยอมรับของประชาชน พฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงหันมาอยู่ที่นโยบายของพรรคการเมืองเป็นสำคัญ

2) บทบาทของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** นายอภิสิทธิ์ หากพิจารณาจากภูมิหลังประสบการณ์ ความสามารถ บุคลิกภาพ และความเชื่อมั่นในตนเองแล้ว ก็อาจถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำโดยมีการฝึกฝนตนเองมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน การดำเนินการทางการเมืองที่ผ่านมาของนายอภิสิทธิ์ เน้นการอภิปราย และการตัดสินใจรวมหมู่ โดยยึดถือความคิดกลุ่มเหนือความคิดตนเอง ภายใต้กฎเกณฑ์ หรือหลักการที่ยึดถือ

- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** ในช่วงของการดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรนั้น วิธีการสื่อสารที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นำมาใช้ในการสื่อสารกับประชาชน ประกอบด้วยเว็บไซต์ และการพบปะประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากไม่สามารถใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อโทรทัศน์ หรือวิทยุโดยเฉพาะของหน่วยงานราชการได้ การสื่อสารกับประชาชน จึงอาศัยช่องทางทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งเว็บไซต์ส่วนตัว และเว็บไซต์ของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งช่องทางการสื่อสารนี้ ทำให้เกิดข้อจำกัด สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** บทบาทที่ดูจะมีผลอย่างสำคัญต่อการเมืองไทยในช่วงที่นายอภิสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรคือการประกาศไม่ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งทั่วไปในปี 2548 ทั้งนี้หากพิจารณาในเหตุผลที่ได้กล่าวอ้างก็จะ

พบว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบอำนาจรัฐ ด้วยเหตุผลที่ว่าการยุบสภาที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดจากความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัตินั้นเป็นการยืนยันจุดยืนตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในทางหนึ่ง ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง และถือเป็นการตัดสินใจที่กระทบต่อประเพณีและวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีมา ทำให้ประชาชนที่สนใจ เกิดความตื่นตัวในการตรวจสอบถ่วงดุล การใช้อำนาจของฝ่ายบริหารมากยิ่งขึ้น

5.1.1.2 บทบาทของผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน

1) บทบาทของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** แกนนำที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยก่อนการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 นั้น แกนนำที่ถือได้ว่ามีบทบาทเด่นชัดที่สุด คือ นายสนธิ ลิ้มทองกุล ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และทักษะด้านการสื่อสารไปยังผู้ฟังโดยเฉพาะการสร้างความเชื่อมโยงของเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้มีการยกเหตุผลประกอบที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและทำให้ผู้ฟังคล้อยตาม จนได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำ ความสำเร็จในการนำของนายสนธิ มาจากการใช้ทักษะด้านการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองร่วม ขณะเดียวกันก็แสดงออกต่อมวลชนด้วยคำพูดที่ทำให้เชื่อว่าเป็นผู้มีความถ่อมตน และยอมรับความผิดพลาดที่ผ่านมา ขณะเดียวกันก็แสดงตนว่า เป็นผู้มีความหนักแน่นในจุดยืนทางการเมือง โดยเฉพาะการด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** เริ่มต้นจากการสื่อสารผ่านรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ในฐานะการเป็นผู้ดำเนินรายการ และเมื่อถูกทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ยกเลิกการออกอากาศก็อาศัยพื้นที่สาธารณะใจกลางเมืองเป็นสถานที่ในการเผยแพร่ ตลอดจนการแจกจ่ายวีซีดี เผยแพร่เนื้อหารายการ ทั้งนี้เป็นการพยายามสร้างการสื่อสารกับมวลชนหมู่มาก โดยการทำให้เป็นที่ติดตามเป็นการสร้างให้เกิดกระแสความสนใจจากมวลชน ด้วยการนำเสนอในประเด็นเนื้อหาที่แตกต่างจากสื่ออื่นๆ เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ได้รับความนิยมและการติดตามอย่างต่อเนื่องก่อนที่จะขยายไปสู่โทรทัศน์ดาวเทียม และอินเตอร์เน็ตในภายหลัง

- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** การเคลื่อนไหวภายใต้การนำของแกนนำที่เริ่มต้นจากนายสนธิ ลิ้มทองกุล มีผลเป็นการกระตุ้นความสนใจทางการเมืองในกลุ่มชนชั้นกลางได้ก่อนในลำดับแรก ทำให้ประชาชนที่หันไปให้ความสนใจกับประเด็นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ได้หันกลับมาพิจารณาสภาพทางการเมือง การตรวจสอบอำนาจรัฐ การทุจริตหรือการบริหารและการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐมากขึ้น เป็นการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้แก่ประชาชน ให้ไม่กลายเป็นเพียงผู้รอคอยผลการตัดสินใจเชิงนโยบายแต่เพียงอย่างเดียว และ

ไม่เพียงแต่กลายเป็นผู้ชี้นโยบายในวาระการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ส่งผลให้การตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เริ่มนำมาใช้ และมีการแสดงออกทางการเมืองในแบบใหม่ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ในการติดตามตรวจสอบตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น

5.1.2 บทบาทของผู้นำทางการเมืองหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

5.1.2.1 บทบาทของผู้นำทางการเมืองในระบบรัฐสภา

1) บทบาทของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** แม้ว่าภายหลังการรัฐประหารแล้ว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะพำนักอยู่ในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังคงแสดงบทบาทและมีอิทธิพลทางการเมืองต่อผู้สนับสนุนทั้งในระบบรัฐสภาและประชาชนโดยทั่วไป พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยังคงแสดงออกให้เห็นถึงการมีภาวะความเป็นผู้นำอยู่สูง เพราะการแสดงบทบาทหรือความคิดเห็นของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สามารถจูงใจหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกับตน ดังจะเห็นได้จากการแสดงความคิดเห็นของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต่อเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้รับความสนใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** เนื่องจาก พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้อยู่ในฐานะนายกรัฐมนตรี และไม่ได้พำนักอยู่ในประเทศไทย จึงไม่สามารถใช้วิธีการสื่อสารผ่านทางสถานีโทรทัศน์เหมือนเมื่อคราวยังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยังคงสื่อสารกับประชาชนผ่านทางโฆษกประจำตัว ที่จะทำหน้าที่แถลงข่าวที่เกี่ยวข้องกับตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ในโอกาสต่างๆอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีการนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารแบบสองทางในรูปแบบของเสียงเพียงอย่างเดียว (โฟนอิน) และการสื่อสารด้วยภาพและเสียง (วีดีโอลิงก์) ไปยังกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนได้อย่างสม่ำเสมอ กับทั้งยังได้ใช้วิธีการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ทวิสเตอร์ ไปยังผู้ที่นิยมในตัวเขาเป็นประจำสม่ำเสมอด้วย
- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** อาจกล่าวได้ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยังคงมีบทบาทและอิทธิพลต่อความคิด ของผู้สนับสนุนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้หลังจากที่ถูกทำรัฐประหารแล้ว พ.ต.ท.ทักษิณ มุ่งเน้นการเคลื่อนไหว หรือแสดงบทบาทในด้านการเรียกร้องประชาธิปไตย ภายใต้กรอบของกฎหมายเป็นหลัก ตลอดจนยืนหยัดในการต่อต้านการใช้อำนาจนอกระบบทุกรูปแบบ และเรียกร้องให้มีการเลือกตั้ง หรือการใช้กระบวนการยุติธรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ประเด็นการเรียกร้องของ พ.ต.ท.ทักษิณ นั้น เป็นแสดงให้

เห็นถึงการยอมรับการปกครองแบบประชาธิปไตยภายใต้ระบบนิติรัฐ ที่ไม่ควรจะมีอำนาจใด ๆ นอกเหนือจากอำนาจตามรัฐธรรมนูญ (ตามกฎหมาย) มาเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของระบบการเมือง ซึ่งแนวทางการแสดงออก ผ่านการปราศรัยก็ดี การโฟนอิน หรือวีดีโอลิงก์ ก็ดี ล้วนย้ำในจุดยืนเหล่านี้อย่างหนักแน่น และได้ก่อให้เกิดผลต่อระบบความคิดของประชาชนที่นิยมในตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ให้มีความเชื่อมั่นในหลักการความเป็นประชาธิปไตย ภายใต้ระบบนิติรัฐ ที่อำนาจการเมืองไม่ควรจะเข้ามาก้าวก่ายแทรกแซงอันจะทำให้กระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือนไป

2) บทบาทของนายสมัคร สุนทรเวช

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** นายสมัคร สุนทรเวช ถือได้ว่าเป็นผู้มีบุคลิกที่แข็งกร้าวโดยเฉพาะการพูด การชี้แจง หรือการแสดงความเห็นใด จะมีลักษณะเปิดเผย และกล้าที่จะต่อว่าสื่อมวลชน หรือผู้วิพากษ์วิจารณ์ แต่สำหรับภาวะความเป็นผู้นำของนายสมัครในฐานะนายกรัฐมนตรีนั้น ไม่มีความโดดเด่นมากนัก เนื่องจากเป็นนายกรัฐมนตรีภายใต้สภาวะของความแตกแยกและเลือกข้าง ประกอบกับการเข้ามาเป็นหัวหน้าพรรคพลังประชาชนนั้น นายสมัคร ไม่มีฐานเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคมาก่อน การเข้ามาเป็นหัวหน้าพรรคเป็นการตอบรับคำเชิญจากกรรมการบริหารพรรค นายสมัคร จึงมีลักษณะเหมือนเป็นคนนอกในพรรคพลังประชาชน ประกอบกับแนวทางของพรรคนั้นมีความชัดเจน โดยยึดตามแนวทางในอดีตที่พรรคไทยรักไทยและพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้เคยทำไว้ จึงทำให้ไม่ได้แสดงบทบาทในการนำมากนัก อีกทั้งในเชิงนโยบายแล้ว ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและการถูกต่อต้านจากภาคประชาชนจึงทำให้นายสมัคร แทบไม่มีเวลาในการทำงานเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย ตามแบบของตนเองมากนัก ในแง่นี้นายสมัครจึงเป็นผู้นำทางการเมืองโดยตำแหน่ง แต่ไม่สามารถที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเป้าหมายที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการที่ภายในพรรคพลังประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากพรรคไทยรักไทยเดิม มีกลุ่มย่อยอยู่เป็นจำนวนมาก และแต่ละกลุ่มก็มีแกนนำของตนเอง ทำให้ สส. เหล่านั้น มีความเคารพ ยำเกรง ในตัวนายสมัครน้อย จนถึงขนาดที่ทำให้สื่อมวลชน นักวิชาการ วิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นเพียงนายกรัฐมนตรี “หุ่นเชิด” เท่านั้น หาได้มีอำนาจที่แท้จริงที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดในทางการเมืองไม่ อีกทั้งการพ้นจากตำแหน่งไปภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว จึงทำให้ไม่สามารถแสดงศักยภาพของความเป็นผู้นำได้อย่างเต็มที่

- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น นายสมัคร สุนทรเวช ได้เลือกช่องทางในการสื่อสารกับประชาชนเพียงไม่กี่ช่องทางเท่านั้น คือ การให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวในโอกาสต่างๆอย่างสม่ำเสมอ กับสื่อสารผ่านทางรายการ “สนทนาประสาสมัคร” ซึ่งเป็นวิธีการเดิมตามแบบที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เคยใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารกับประชาชนมาแล้ว แต่สำหรับช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ นั้น ไม่มีความเด่นชัดแต่อย่างใด
- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง**

เนื่องจากนายสมัคร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพียงระยะเวลาสั้นๆ และสามารถขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ด้วยการมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สนับสนุน ทั้งนี้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนมากเลือกพรรคพลังประชาชน เพราะยังคงมีความนิยมในตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงทำให้ประชาชนที่สนับสนุนส่วนใหญ่นั้นให้ความสำคัญและติดตามการเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท.ทักษิณ มากกว่า จึงทำให้บทบาทของนายสมัคร ไม่โดดเด่นเท่าที่ควร

3) บทบาทของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ มีบุคลิกที่สุภาพอ่อนน้อมและประนีประนอมสูง อีกทั้งยังเป็นภูมิหลังเป็นผู้พิพากษา ที่โดยปกติแล้วจะพูดน้อย และสุขม แต่เนื่องจากดำรงตำแหน่งในระยะเวลาสั้น ๆ ทำให้ไม่มีโอกาสในการแสดงภาวะความเป็นผู้นำ ว่าจะมีความสามารถในการเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงได้ หรือเป็นผู้นำที่เป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นตัวกำกับทิศทางขององค์การในอนาคต จากนั้นจึงจัดวางคนพร้อมทั้งสื่อความหมายให้เข้าใจวิสัยทัศน์และสร้างแรงดลใจแก่คนเหล่านั้น ให้สามารถเอาชนะอุปสรรคเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าว
- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** จากการที่เป็นคนพูดน้อยทำให้การให้สัมภาษณ์หรือการสื่อสารในแบบอื่น ๆ กับประชาชนมีน้อย กอปรกับมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเพียง 3 เดือนเศษ จึงยังไม่ได้มีการสื่อสารกับประชาชนโดยตรงในรูปแบบของรายการโทรทัศน์ เหมือนกับที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และนายสมัคร สุนทรเวช เคยนำมาใช้ (รายการนายกทักษิณ คุยกับประชาชน และ สนทนาประสาสมัคร) ในช่วงเป็นนายกรัฐมนตรี
- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** การมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งที่สั้น อีกทั้งพรรคพลังประชาชนยังอยู่ในช่วงรอการพิจารณาคดียุบพรรค และรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลหลายคนตกเป็นจำเลยในคดีต่าง ๆ (ผลจากนโยบายที่มีในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี) เป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ไม่ได้มีการริเริ่มดำเนินการในด้านนโยบายใหม่ ๆ แต่

ยังคงยึดถือตามหลักการและแนวทางเดิมของพรรคไทยรักไทย และพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงทำให้บทบาทของ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ที่มีผลต่อการพัฒนาการเมือง ไม่เด่นชัด

4) บทบาทของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นั้น หากพิจารณาจากภูมิหลังประสบการณ์ ความสามารถ บุคลิกภาพ และความเชื่อมั่นในตนเองแล้ว ก็อาจถือได้ว่า เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำโดยมีการฝึกฝนตนเองมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นนักการเมืองที่เคยผ่านประสบการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและไม่เป็นประชาธิปไตยในประเทศไทยมาหลายครั้ง โดยเป็นการร่วมงานทางการเมืองกับพรรคประชาธิปัตย์มาโดยตลอด การดำเนินการทางการเมืองที่ผ่านมาของนายอภิสิทธิ์ เน้นการอภิปราย และการตัดสินใจรวมหมู่ โดยยึดถือความคิดกลุ่มเหนือความคิดตนเอง ภายใต้กฎเกณฑ์ หรือหลักการที่ยึดถือ ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ผ่านมา จนกระทั่งถึงการเป็นผู้นำสูงสุดทางการเมืองในตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และนายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ ได้แสดงจุดยืนในแบบที่ให้ความสนใจต่อคนและผลการทำงานอย่างเท่าเทียมกัน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงาน ไม่ว่าจะเป็นภาคราชการ ภาคประชาชน และการตรวจสอบถ่วงดุล จึงทำให้ดูว่าขาดความเด็ดขาดและรวดเร็วในการตัดสินใจ

นอกจากนี้บทบาทที่ผ่านมาของนายอภิสิทธิ์ ได้สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนและผู้ที่ติดตามว่า เป็นผู้ที่ยึดหลักการ ความถูกต้อง และมีความสุจริตเที่ยงตรง ขณะเดียวกันพื้นฐานด้านการศึกษาก็ทำให้เป็นที่น่าเชื่อถือว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและหวงแหนสิ่งอันเป็นสาธารณะร่วมกัน ขณะเดียวกันก็พยายามแสดงออกถึงความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ที่จะต้องมีหลักการ กติกาที่ชัดเจน เสมอภาค

อย่างไรก็ตาม การที่นายอภิสิทธิ์ ให้ความสนใจกับเรื่องการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบ ถ่วงดุล การใช้อำนาจรัฐ จึงอาจทำให้ดูเหมือนว่ามีความเป็นตัวของตัวเองน้อยกว่า พ.ต.ท.ทักษิณ แต่ก็ถือว่าเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารและเข้ากับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ได้ดี แต่เนื่องจากเป็นนายกรัฐมนตรีภายใต้รัฐบาลผสม ที่ไม่มีพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าพรรคหรือกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ทำให้การเลือกตัวบุคคลเพื่อเข้าดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ไม่สามารถทำได้ หรือขาดการริเริ่มโครงการ หรือนโยบายใด ๆ ด้วยตนเอง แต่ก็ได้พยายามตัดสินใจภายใต้ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างเต็มที่ ด้วยความเคารพและไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาตามความสามารถและความเหมาะสม ดังเช่น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้น

ในทุกพื้นที่ช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน 2553 ที่ให้เป็นหน้าที่ของส่วนท้องถิ่น และกลไกรัฐที่มีอยู่แล้ว โดยไม่เข้าไปสั่งการบังคับบัญชาด้วยตนเอง แต่กลับแต่งตั้งนายอภิรักษ์ โกษะโยธิน เข้ารับผิดชอบในระดับปฏิบัติการแทน เป็นต้น

ทั้งนี้ ตัวนายอภิสิทธิ์ มีคุณสมบัติที่เด่นชัดในด้านความระมัดระวัง โดยเฉพาะในการแสดงความคิดเห็น หรือการถ่อมตัว และรับฟังผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้มีความสันโดษ มีจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็น common nonsenses ด้วยเช่นกัน อีกทั้งการแสดงออกต่อสาธารณะนั้น ก็แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความตั้งใจ ความแน่วแน่ในค่านิยม ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ที่สื่อสารไปยังประชาชนหรือผู้ตามผ่านทางรายการ “เชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯ อภิสิทธิ์” โดยพยายามแสดงให้เห็นว่าความมุ่งมั่นที่จะทำเพื่อส่วนรวม สร้างเจตคติที่ดีและสื่อความหวังที่ต้องการอย่างชัดเจน ในการทำให้เกิดความเจริญต่อประเทศชาติ

- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** การสื่อสารที่นายอภิสิทธิ์ นำมาใช้เพื่อสื่อสารกับประชาชนตั้งแต่ยังดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร คือ ช่องทางของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น ต่อมาเมื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว จึงเริ่มหันมาใช้สื่อที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ โดยเฉพาะที่เป็นของหน่วยงานราชการในการติดต่อสื่อสารกับประชาชน โดยช่องทางการสื่อสารที่พบเห็นเป็นประจำคือ รายการเชื่อมั่นประเทศไทย กับนายกฯ อภิสิทธิ์ ซึ่งออกอากาศทางโทรทัศน์ และวิทยุ ในเช้าวันอาทิตย์ เพื่อประชาสัมพันธ์รายงานความคืบหน้าในการดำเนินนโยบาย ตลอดจนสร้างความเข้าใจกับประชาชน และขอความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งจะว่าไปแล้วการสื่อสารโดยใช้รายการทางโทรทัศน์ และวิทยุนั้นถูกริเริ่มมาตั้งแต่สมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แล้ว การสื่อสารของนายอภิสิทธิ์ จึงไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ เพียงแต่มีความแตกต่างในแง่ที่พยายามทำให้การสื่อสารเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างตัวผู้ส่งสาร (นายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลด้วย) กับผู้รับสาร คือ ประชาชน ผ่านการสัมภาษณ์จากพิธีกร นักข่าว หรือผู้ดำเนินรายการทางโทรทัศน์ที่เป็นที่รู้จัก

ส่วนวิธีการสื่อสารที่เพิ่มเติมเข้ามาสืบเนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีดิจิตอล คือ เฟสบุ๊ค (facebook) และทวิตเตอร์ (twitter) เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่านายอภิสิทธิ์พยายามที่จะสื่อสารไปยังประชาชนให้ทั่วทุกกลุ่มให้ได้มากที่สุด เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารเอื้ออำนวยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารที่หลากหลาย ได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น จึงมีช่องทางการสื่อสารแบบใหม่นี้เพิ่มเติมเข้ามา (อย่างไรก็ตาม พ.ต.ท.ทักษิณ ก็ได้ใช้ช่องทางนี้ในการสื่อสารด้วยเช่นกัน) แต่ว่าการสื่อสารผ่านดิจิตอลนี้ กลับไม่ได้ทำให้เกิดการสื่อสารสองทางได้มากนัก เนื่องจากเป็นการสื่อสารผ่านคณะทำงานของนายกรัฐมนตรี จึงทำให้การส่งผ่านข้อมูล หรือความต้องการของประชาชนไปสู่นายกรัฐมนตรี ต้องผ่านตัวกลางที่ทำหน้าที่ในการกรองข้อมูล อีกชั้นหนึ่ง

แต่การสื่อสารรูปแบบนี้ก็สามารถทำให้กระตุ้นการตื่นตัว และมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่คนอีกกลุ่มหนึ่งที่ใช้อินเตอร์เน็ตสม่ำเสมอให้ได้รับข่าวสารข้อมูลเพิ่มขึ้น

- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** สิ่งที่ปรากฏอย่างเด่นชัดสำหรับบทบาทของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ การพยายามพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย ให้มีประสิทธิภาพ และสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในการควบคุม กำกับและตรวจสอบระบบการเมือง เพื่อให้มั่นใจว่าการบริหารประเทศเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความต้องการด้วยการบอกความต้องการของประชาชนไปสู่รัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศว่าต้องการให้แก้ไขเรื่องใด การระดมพลังประชาชนและการมีส่วนร่วมจึงเป็นการสะท้อนซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ก็พยายามทำให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นไปตามกติกา กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แม้ว่าจะตกอยู่ภายใต้ข้อสงสัยว่า เป็นรัฐบาลภายใต้อิทธิพลของทหารมาตั้งแต่จัดตั้งรัฐบาล ดังนั้น ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของนายอภิสิทธิ์ พยายามทำให้เกิดความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมและการใช้สิทธิทางการเมืองของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันก็ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งเน้นให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี ตอนจนมุ่งเน้นเรื่องการกระจายอำนาจและงบประมาณสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า บทบาทในฐานะผู้นำทางการเมืองของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย คือ การใช้บุคลิกแห่งความเป็นผู้นำที่บ่มเพาะมานานตลอดจนพื้นฐานความรู้ความสามารถ ร่วมกับการนำเครื่องมือในการสื่อสารทุกรูปแบบมาใช้เพื่อสื่อสารกับประชาชนโดยมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมและการให้ภาคประชาชนได้เข้ามาตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ ตลอดจนพยายามสื่อสารกับประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเชื่อถือไว้วางใจ จนนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างผู้นำกับประชาชนในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ ถือได้ว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากความวุ่นวายและผลกระทบทางการเมืองโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างสำคัญจนนำไปสู่การย้ายข้าง ย้ายขั้วของ สส. พรรคร่วมรัฐบาลเดิม และการจัดตั้งก็ถูกครอบงำโดยอำนาจทางการเมืองนอกระบบ (ทหาร) รัฐบาลชุดนี้จึงเป็นรัฐบาลผสม ที่ไม่สามารถสร้างการมีเสถียรภาพทางการเมืองให้เกิดขึ้นได้เหมือนในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งที่ผ่านมาของประชาชนที่เปลี่ยนไป ทำให้

ปัจจุบันพรรคการเมืองต่างหันมาแข่งขันกันในเชิงนโยบาย ที่จะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด สิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาในสมัยที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรี คือ การส่งเสริมความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สมัชชาประชาชน เป็นต้น ตลอดจนขยายสิทธิต่าง ๆ ที่เคยประชาชนเคยได้รับให้กว้างขวางขึ้น โดยพยายามใช้สื่อที่หลากหลายในการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกับประชาชนโดยทั่วไป

5.1.2.2 บทบาทของผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน

1) แกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** จัดได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากมวลชนที่เข้าร่วมชุมนุมให้เป็นหัวหน้า หรือผู้ตัดสินใจ เนื่องจากแกนนำเหล่านี้มีความสามารถในการจูงใจคน ให้ปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือความต้องการ ในขณะเดียวกันบรรดาแกนนำเหล่านี้ก็ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกิจกรรมภายในกลุ่ม จึงได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจ ตลอดจนความร่วมมือและความมั่นใจจากผู้ตาม โดยมีกระบวนการสื่อสาร ตลอดจนนำเครื่องมือในการสื่อสารหลากหลายรูปแบบมาใช้เพื่อการสื่อสาร

อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำของแกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเกิดจากสถานการณ์บางอย่างที่ผลักดันให้บุคคลเหล่านี้ต้องแสดงบทบาทผู้นำ ดังนั้นบทบาทการนำที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะแบบเสรี ไม่ยึดกฎเกณฑ์ตายตัว ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และฉันทามติจากผู้เข้าร่วมอื่น การตัดสินใจเป็นการตัดสินใจของกลุ่ม ไม่มีการประเมินผลการนำอย่างเป็นรูปธรรมในแง่นี้การนำของแกนนำพันธมิตรฯ จึงมีการบริหารแบบเป็นทีม ที่จะต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ พอๆกับการคำนึงถึงคนที่เข้าร่วม การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ ยึดถือเอาเป้าหมายเป็นหลัก โดยภารกิจที่กำหนดไว้ร่วมกันคือ การขับไล่รัฐบาลในขณะนั้น (ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่หยิบยกขึ้นอ้าง) โดยบทบาทของแกนนำพันธมิตรแต่ละคนเป็นดังนี้

- นายสนธิ ลิ้มทองกุล อยู่ในฐานะผู้บริหารและวางแผนการเคลื่อนไหวของมวลชนที่เข้าร่วม และจะเป็นผู้ที่ร่วมในการกำหนดกลยุทธ์การเคลื่อนไหวเพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม โดยพยายามสร้างความโปร่งใส ด้วยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ไปยังแกนนำระดับรองคนอื่นๆ แล้วนำมารายงานต่อประชาชนที่เข้าร่วมชุมนุมอย่างสม่ำเสมอ ความเป็นผู้นำที่เกิดขึ้น มีส่วนสำคัญจากความเชื่อมั่นในตนเอง และทักษะด้านการสื่อสารไปยังกลุ่มผู้ร่วมชุมนุมที่ทำให้เกิดความเชื่อถือและคล้อยตาม จนยกย่องให้เป็นผู้นำ ความสำเร็จในการนำของนายสนธิ มาจากการใช้ทักษะด้านการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองร่วม ขณะเดียวกันก็แสดงออกต่อมวลชน ด้วยคำพูดที่ทำให้เชื่อว่าเป็นผู้มีความถ่อมตน

และยอมรับความผิดพลาดที่ผ่านมา ขณะเดียวกันก็พยายามสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นระหว่างผู้นำกับผู้ตามอย่างสม่ำเสมอ ทั้งสร้างแรงบันดาลใจจากการกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวา

- พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ได้เข้าร่วมเป็นแกนนำของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย โดยเริ่มจากการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของนายสนธิ และเริ่มแสดงตัววิพากษ์วิจารณ์ การทำหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แต่ตลอดระยะเวลาของการชุมนุมเนื่องจากมีแกนนำอยู่เป็นจำนวนหลายคน ทำให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างแกนนำด้วยกัน ทำให้บทบาทของ พล.ต.จำลอง ไม่เด่นชัดในด้านอุดมการณ์ทางการเมืองนอกจากสิ่งที่สอดคล้องกับภาพลักษณ์ที่เป็นมาตั้งแต่อดีต คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และการเป็นผู้ที่ไม่หวังลาภยศ หรือผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งประเด็นในด้านหนึ่งเป็นแรงบันดาลใจหรือมีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจ และความไว้วางใจให้แก่มวลชนที่เข้าร่วมให้มีความเชื่อถือและวางใจมากกว่าตัวนายสนธิ ลิ้มทองกุลที่ถูกกล่าวหาจากบางฝ่ายว่าเคลื่อนไหวเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง

- นายสุริยะใส กตะศิลา อยู่ในฐานะของผู้ประสานงานระหว่างองค์กรพันธมิตรต่าง ๆ โดยเฉพาะที่มาจากภาคประชาชน NGO เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวไปด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรและส่วนต่างๆที่มารวมกันมีความหลากหลาย และต่างก็มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงของตนเองอยู่ด้วย ดังนั้น การประสานงานนี้จึงต้องนำเอาจุดร่วมที่ทุก ๆ องค์กรมีเหมือนกัน มาเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นเป้าหมายร่วมของพันธมิตรฯ ทั้งหมด

การเคลื่อนไหวของพันธมิตรนั้น เป็นการเคลื่อนไหวโดยที่แกนนำต่างๆ มีสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน จึงทำให้มีข้อตกลงร่วมกันว่าหากแกนนำถูกจับกุม จะมีตัวแทนที่เรียกว่า “แกนนำรุ่นสอง” ขึ้นทำหน้าที่แทน

- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** รูปแบบและวิธีการสื่อสารที่แกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนำมาใช้ในการสื่อสารกับมวลชนหมู่มาก คือ โทรทัศน์ โดยเฉพาะช่องเอเอสทีวี และวิทยุชุมชน ตลอดจนหนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบต่อเนื่อง 24 ชั่วโมง ซึ่งการถ่ายทอดและสื่อสารตลอดเวลาเช่นนี้ โดยมีการแทรกและสลับสับเปลี่ยนผู้นำเสนอ ตลอดจนพยายามสร้างความหลากหลายในเนื้อหาที่นำเสนอ แต่ยังคงมุ่งสื่อสารในสิ่งที่เป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ได้สร้างความรู้สึกร่วมและความผูกพันกับผู้ตาม ขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้ผู้สนับสนุน ได้มีบทบาท เช่น การบริจาคทั้งเงินทอง สิ่งของ หรืออาหารต่าง ๆ ตามแต่โอกาสนั้น สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และความผูกพันร่วมกันของกลุ่มผู้เข้าร่วมชุมนุม เป็นความเข้มแข็งของกลุ่ม จนสามารถชุมนุมต่อเนื่องได้อย่างยืดเยื้อยาวนาน

- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** เมื่อดูจากเป้าหมายของการเคลื่อนไหว ตลอดจนพัฒนาการที่นำไปสู่การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาในท้ายที่สุด แล้วก็จะพบว่าการเคลื่อนไหวภายใต้การนำของแกนนำที่เริ่มต้นจากนายสนธิ ลิ้มทองกุล มีผลให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองโดยเฉพาะด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และความโปร่งใสตรวจสอบได้ของระบบการเมือง โดยเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ในการแสดงออกซึ่งความต้องการให้ภาคการเมืองมีความโปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการ ขณะเดียวกันก็มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ในการติดตามตรวจสอบ ตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้มีลักษณะของการกดดันอย่างเข้มข้น ทั้งตามกฎหมายและผิดกฎหมายด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้นำทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองในด้านที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยตัวประชาชนเอง โดยที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเป็นการลุกขึ้นต่อต้านอำนาจรัฐในรูปแบบใหม่ ที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จากการติดตามการตรวจสอบโดยสื่อมวลชน มาเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมหรือแสดงออกอย่างเปิดเผยมากขึ้น ขณะเดียวกันก็อาศัยความรู้สึกร่วมหรือเป้าหมายร่วมจากองค์กรอื่นเข้ามาเสริมพลังแห่งการเคลื่อนไหว ให้มีน้ำหนักและมีพลังมากขึ้น การดึงเอา พล.ต.จำลอง เข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นการเสริมในด้านน้ำหนักโดยอาศัย บุคลิกและความเชื่อมั่น ตลอดจนความน่าเชื่อถือในความเป็นคน “สมถะ” เข้ามาหนุนให้เห็นว่าการต่อสู้ไม่ได้มีเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันภาคประชาชนที่มีการเคลื่อนไหวมาก่อนแล้ว ก็เป็นการเสริมให้ประเด็นการต่อสู้เรียกร้อง และการตรวจสอบความชอบธรรม โปร่งใสในการใช้อำนาจรัฐมีความชัดเจน และแหลมคมยิ่งขึ้นด้วย แต่การทำงานร่วมกับองค์กรเอกชนจำนวนมากที่มาเป็นแนวร่วมจะเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อให้การเคลื่อนไหวมีความเป็นเอกภาพ จึงต้องมีตัวกลางที่จะทำหน้าที่ประสานงานระหว่างองค์กรเอกชนทั้งหลายกับ นายสนธิ และ พล.ต.จำลอง จึงทำให้ต้องมีแกนนำเพิ่มขึ้นอีก 3 คน คือ นายพิภพ ธงไชย นายสมศักดิ์ โกศัยสุข และนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ และมีนายสุริยะใส กตะศิลา เป็นผู้ประสานงานอีกชั้นหนึ่ง

การเคลื่อนไหวจึงเป็นการเคลื่อนไหวที่ประสานเอากลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีในสังคม มาสร้างการตรวจสอบของประชาชนโดยตรง เพื่อสร้าง “รัฐบาลที่ดี” (Good Government) แสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมโดยแสดงพฤติกรรมในทางการเมืองการปกครองของประชาชนในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อปกป้อง

ผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตนให้มากที่สุด แม้ว่าการมีส่วนร่วมตามสิทธิของประชาชนจะขยายผลเป็นความรุนแรงและผิดกฎหมายก็ตาม

2) แกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช. แดงทั้งแผ่นดิน)

- **ลักษณะ หรือบุคลิกของผู้นำ** เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากมวลชนที่เข้าร่วมชุมนุมให้เป็นหัวหน้า หรือผู้ตัดสินใจ เช่นเดียวกับกรณีของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เนื่องจากแกนนำเหล่านี้มีความสามารถในการจูงใจคน ให้ปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือความต้องการ ในขณะเดียวกันบรรดาแกนนำเหล่านี้ก็ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกิจกรรมภายในกลุ่ม จึงได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจ ตลอดจนความร่วมมือและความมั่นใจจากผู้ตาม โดยมีกระบวนการสื่อสาร ตลอดจนนำเครื่องมือในการสื่อสารหลากหลายรูปแบบมาใช้เพื่อการสื่อสาร

อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำของแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช. แดงทั้งแผ่นดิน) เกิดจากสถานการณ์บางอย่างที่ผลักดันให้บุคคลเหล่านี้ต้องแสดงบทบาทผู้นำ ดังนั้นบทบาทการนำที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะแบบเสรี ไม่ยึดกฎเกณฑ์ตายตัว ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และฉันทามติจากผู้เข้าร่วมอื่น การตัดสินใจเป็นการตัดสินใจของกลุ่ม ไม่มีการประเมินผลการนำอย่างเป็นรูปธรรม ในแง่นี้การนำของแกนนำ นปช. จึงมีการบริหารแบบเป็นทีมที่คำนึงถึงผลลัพธ์ พอ ๆ กับการคำนึงถึงคนที่เข้าร่วม การชุมนุมของกลุ่ม นปช. ยึดถือเอาเป้าหมายเป็นหลัก โดยภารกิจที่กำหนดไว้ร่วมกันคือ การขับไล่ทหารที่เข้ายึดอำนาจรัฐ และรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่พวกเขาเชื่อว่าไม่มีความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่ง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ได้เป็นผู้เลือกพรรคประชาธิปัตย์ แต่จากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดจากการยุบพรรคการเมือง ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ โดยการสนับสนุนของทหาร สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จ โดยบทบาทของแกนนำ นปช. ที่สำคัญ แต่ละคนเป็นดังนี้

- นายวีระ มุสิกพงศ์ ในฐานะประธาน นปช. และเป็นผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่า และเคยผ่านประสบการณ์ทางการเมืองและการต่อสู้ทางการเมืองในระบบและนอกระบบมาอย่างยาวนาน โดยเป็นผู้ที่มีความกล้าในการวิพากษ์วิจารณ์ไปตามเหตุผลที่เขายึดถือ

- นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ซึ่งมีพื้นฐานจากการเป็นนักโต้วาที ทำให้สามารถยกเหตุผลขึ้นอ้างเพื่อหักล้างหรือสนับสนุนสิ่งที่เขาเห็นว่าถูกต้อง ขณะเดียวกันก็มีวาทศิลป์ในการโน้มน้าวใจ และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง ขณะเดียวกันก็มีท่าทีที่ประนีประนอม และอ่อนน้อม ซึ่งทำให้สามารถนำมวลชนที่สนับสนุนคล้อยตามในเหตุผล ตลอดจนสร้างความนิยมได้

- นายจตุพร พรหมพันธุ์ ในอดีตเคยเป็นนักกิจกรรมที่สำคัญตั้งแต่สมัยเรียนในระดับมหาวิทยาลัย และคลุกคลีวงการเมือง หรือการปราศรัย จนมีความเจนเวที อย่างไรก็ตามท่าทีและบุคลิกของนายจตุพร จะมีความแตกต่างกับนายณัฐวุฒิ ตรงที่ลีลาการพูดจะมีความดุดันกว่า และในการปราศรัยทุกครั้งก็จะหยิบยกเอาเหตุการณ์ และหลักฐานต่าง ๆ มาสนับสนุนเพื่อให้สร้างความน่าเชื่อถือ และยังมีความสามารถในการกระตุ้นหรือสร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วมกับผู้ตามได้เป็นอย่างดี ด้วยวาทศิลป์ และการเชื่อมโยงเหตุผลประกอบการสื่อสารและให้ข้อมูลแก่ผู้ตาม จึงทำให้ผู้ตามมีความเชื่อถือ และยอมรับจนดำเนินการตามแนวทาง หรือยุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหว

- **วิธีการสื่อสารที่นำมาใช้** รูปแบบและวิธีการสื่อสารที่แกน นปช. นำมาใช้ในการสื่อสารกับมวลชนหมู่มาก คือ โทรทัศน์ วิทยุชุมชน ตลอดจนหนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ เช่น พีทีวี ดีสเตชั่น/พีเพิลแชนแนล ความจริงวันนี้ มหาประชาชน (ฉบับความจริงวันนี้) ไทยเรดนิวส์ เสรีชน โลกวันนี้ เสียงทักษิณ เรดเพาเวอร์ เอเชียอัพเดต ซึ่งมีการถ่ายทอดและสื่อสารกับประชาชนผู้สนับสนุน โดยมีแกนนำทั้งสามเป็นผู้ดำเนินรายการ ตลอดจนพยายามสร้างความหลากหลายในเนื้อหาที่นำเสนอ แต่ยังคงมุ่งสื่อสารในสิ่งที่เป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ได้สร้างความรู้สึกร่วมและความผูกพันกับผู้ตาม ขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้ผู้สนับสนุน ได้มีบทบาทเช่น การบริจาคทั้งเงินทอง สิ่งของ หรืออาหารต่าง ๆ ตามแต่โอกาสนั้น สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และความผูกพันร่วมกันของกลุ่มผู้เข้าร่วมชุมนุม เป็นความเข้มแข็งของกลุ่ม นอกจากนี้สิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันร่วมระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (ประชาชน) คือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เนื่องจากทั้งแกนนำและผู้สนับสนุนต่างเห็นพ้องกันว่า พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นนายกรัฐมนตรีที่ดี และพวกเขาได้เลือกตั้งเข้ามาเพื่อให้ได้มีโอกาสบริหารประเทศนำความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมมาสู่ประเทศชาติ การที่ทหารทำรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 จึงเป็นเสมือนการริบเอาอำนาจอธิปไตยและเจตจำนงของพวกเขาไป

- **บทบาทที่มีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง** การนำของแกนนำ นปช. ทั้งสามเป็นการสร้างและย้ำถึงจุดยืนของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้ปรัชญาที่ถือว่า “รัฐบาลของเรา” (self Government) เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะนั่นหมายถึง รัฐบาลที่ประชาชนเป็นผู้กำหนดโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนมีอำนาจในการควบคุมกำกับและตรวจสอบโดยตรง แม้ว่า “รัฐบาลของเรา” อาจไม่มีความพร้อมสมบูรณ์ในขั้นต้น แต่ภายใต้กระบวนการพัฒนาทางการเมืองที่ต่อเนื่องและด้วยอำนาจการควบคุมกำกับและตรวจสอบของประชาชนในที่สุดจะทำให้ “รัฐบาลของเรา” พัฒนาไปสู่ “รัฐบาลที่ดี” อันเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับประชาชน อย่างน้อย ๆ การเลือกตั้งก็เป็นการแสดงให้เห็นว่า “มนุษย์เกิดมาล้วนพัฒนาไปสู่

ความมีเหตุมีผล เพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีให้แก่ตนเอง” ดังนั้น การจะอ้างเหตุผลอันใดก็ตามเพื่อทำลายเจตนารมณ์ของประชาชนด้วยอำนาจนอกระบบย่อมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสร้างให้เกิดประชาธิปไตยที่เข้มแข็งได้

แม้ว่าที่ผ่านมาการแสดงออกทางการเมืองหรือบทบาทการนำของแกนนำจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่สร้างผลกระทบต่อผู้อื่นก็ตาม แต่ก็นับได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่กระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม (โดยเฉพาะผู้ที่มีแนวความคิดทางการเมืองเหมือนในแนวทางเดียวกัน) และกระตุ้นการตื่นตัวให้มีการติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ความกระตือรือร้นทางการเมืองที่เกิดขึ้นนี้จะช่วยทำให้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบการทำงานของรัฐโดยประชาชนมีคุณภาพขึ้น

เมื่อดูจากเป้าหมายของการเคลื่อนไหว ที่เริ่มต้นจากการต่อต้านการรัฐประหาร หรือการใช้อำนาจนอกระบบมาล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จนถึงการต่อต้านอำนาจของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ แล้วก็จะเห็นได้ว่า ได้มีผลทำให้เกิดการตื่นตัวในอำนาจอธิปไตย และการไม่วางเฉย หรือละเลย เมื่อประชาชนเห็นว่า สิทธิ เสรีภาพของตน กำลังถูกลิดรอนไป และเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดทางการเมืองที่ก้าวหน้าขึ้น โดยอำนาจอธิปไตยในมือของประชาชนไม่ได้เป็นอำนาจอธิปไตยใน 3 วินาที ที่ตัดสินใจเลือกผู้แทนอีกต่อไป แต่เนื่องจากการตัดสินใจเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองเป็นการตัดสินใจในการกำหนดตนเองว่าจะเลือกหนทางหรือแนวนโยบายแบบใดในการสร้างคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้น เช่นนี้แล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในแบบที่ไม่เป็นทางการด้วยการชุมนุมประท้วง หรือแม้แต่การนั่งคุยสนทนาในที่สาธารณะต่าง ๆ ก็ถือเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดทางการเมืองที่เป็นการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต บนฐานของการยอมรับในคุณค่าการเลือกการตัดสินใจ ซึ่งก็เท่ากับเป็นการยอมรับในความเท่าเทียมแห่งสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะย่อมเลือกหนทางที่ดีที่สุดให้แก่ตนเองด้วยเช่นกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อสรุปที่ได้ จะเห็นได้ว่า ผู้นำทางการเมืองในระบบและนอกระบบต่างก็มีบทบาทในการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในแง่มุมที่แตกต่างกัน และต่างก็มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ติดิงด้วยเหมือนกัน อย่างไรก็ตามหากการพัฒนาทางการเมืองคือการทำให้ประชาชนมีความเป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการกำหนดชีวิตทางการเมือง ใช้อำนาจอธิปไตยที่มีอยู่ของ

ตนได้อย่างแท้จริงแล้ว บทบาทของผู้นำทางการเมืองทั้งในระบบรัฐสภาและภาคประชาชนที่ได้ทำการศึกษามานี้ ควรอย่างยิ่งที่ทั้งสองฝ่ายจะได้เรียนรู้และยอมรับซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ คงต้องยอมรับว่าในฐานะของผู้นำทางการเมืองในระบบนั้น การแสดงบทบาทใด ๆ ก็ตามต้องเป็นไปตามและสอดคล้องกับกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญ แต่ที่เหนือไปกว่านั้น คือ สอดคล้องตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย (มิใช่เพียงตัวบท) ที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีสิทธิ เสรีภาพ ในการคิด การแสดงออกทางการเมืองของตนเอง ขณะเดียวกันในฐานะของการเป็นรัฐบาลที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เข้ามาบริหารประเทศก็จะต้องทำตามนโยบายที่ได้ให้คำมั่นไว้กับประชาชนในการหาเสียงเลือกตั้ง ดังนั้น สำหรับบทบาทการพัฒนาทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในระบบนั้น จึงจำเป็นที่ต้องทำให้ความต้องการของประชาชนที่แสดงออกผ่านการเลือกตั้ง ซึ่งในด้านหนึ่ง คือ การทำให้นโยบายที่เขาต้องการ (โดยแสดงการเลือกผ่านการเลือกตั้ง) บรรลุผลเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมที่จะรับฟังเสียงของประชาชนเสมอ ไม่ละเลยแม้เพียงเสียงของคนเพียงส่วนน้อย การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความต้องการนั้น จำเป็นที่จะต้องรับฟังหรือได้ยินเสียงเหล่านั้นด้วย ทำให้การเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริงที่ประชาชนมีสิทธิตามระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ โดยความสมัครใจของตัวประชาชนเอง เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ

ขณะที่สำหรับการเมืองภาคประชาชนนั้น ผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนโดยสภาพและสถานการณ์แล้ว ถือเป็นผู้นำที่เกิดขึ้นโดยความบังเอิญ เพียงแต่ต้องอาศัยผู้ที่มีบุคลิกและความเป็นผู้นำ ตลอดจนมีทักษะการสื่อสารกับมวลชนหมู่มากได้เป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำหน้าที่นำในการรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อสะท้อนข้อเรียกร้องที่มีต่อความไม่สมดุลในโครงสร้างทางการเมือง อย่างน้อยก็เป็นการสะท้อนให้เห็นความไม่สมดุลระหว่างการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจในระบบกับความต้องการของประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจ บทบาทของผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนที่ผ่านมาจึงเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัวทางการเมือง มีการแสดงออกทางการเมืองที่ชัดเจนเพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนนอกฤดูกาลเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะการเมืองในระบบที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในระบบมีระยะเวลานาน ที่ผ่านมาแม้ว่าประชาชนจะไม่พึงพอใจกับบทบาทและนโยบายของรัฐก็ไม่มีพื้นที่สำหรับแสดงออก ดังนั้นการขับเคลื่อนทางการเมืองของภาคพลเมือง โดยเฉพาะเมื่อมีลักษณะการเคลื่อนไหวเป็นองค์กรเป็นกลุ่มที่มีความต่อเนื่อง ก็ทำให้การสะท้อนความต้องการของประชาชนทำได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และความตั้งใจจริงของผู้นำทางการเมืองที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งบทบาทของทั้งผู้นำทางการเมืองในระบบ และผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนจะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองแก่ประชาชนได้นั้น จำเป็นจะต้องแสดงบทบาทอย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา บนพื้นฐานความเชื่อมั่นและการยอมรับตามแนวทางประชาธิปไตย ที่มีประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและเจ้าของประเทศ จำเป็นที่ทั้งผู้นำทางการเมืองในระบบและผู้นำทางการเมืองภาคประชาชนจะต้องเคารพในการตัดสินใจ และไม่อาศัยทักษะการสื่อสารของตนและความไว้วางใจของประชาชนที่เป็นรากฐานสำคัญ มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเพื่อไปสู่เป้าหมายเฉพาะบุคคล หรือผลประโยชน์ส่วนตนใด ๆ เพราะความเป็นผู้นำย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีผู้ตาม

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

สิ่งที่เกิดขึ้นบนกระบวนการพัฒนาทางการเมืองของสังคมไทยที่เรากำลังประสบอยู่นี้ ดูเหมือนว่าสังคมไทยกำลังแสวงหาจุดร่วมหรือความลงตัวระหว่าง “รัฐบาลของเรา” กับ “รัฐบาลที่ดี” ซึ่งสังคมคงจะต้องทำหน้าที่ร่วมกันในการให้คำตอบว่า การปกครองแบบใด หรือเป้าหมายใดจะเป็นสิ่งที่เราต้องการที่สุดและดีสำหรับเรามากที่สุด แล้วเราจะก้าวไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร ความคิดทางการเมืองจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญในการขับเคลื่อนการเมืองของประเทศนี้

ดังนั้น ในด้านหนึ่งนอกจากเฉพาะบทบาททางการเมืองของผู้นำทางการเมืองที่แสดงออกอย่างเปิดเผยแล้วควรที่จะต้องได้มีการพินิจพิจารณากันลงไปถึงความคิดทางการเมืองของบรรดาผู้นำทางการเมืองเหล่านั้น เพราะความคิดทางการเมืองเหล่านี้จะกลายเป็นอุปกรณ์สำคัญในการสร้างกลุ่ม สร้างแนวทางการเมืองของกลุ่มและเป็นเครื่องชี้ว่าบทบาททางการเมืองที่ดำรงอยู่นั้นเป็นเพียงเรื่องฉาบฉวยชั่วคราว หรือหยั่งรากลึกลงในปรัชญาความคิดที่จะกลายเป็นรากฐานการพัฒนาทางการเมืองของสังคมการเมืองไทยต่อไป ด้วยเหตุนี้ หากเราต้องการจะพัฒนาการเมืองของเราให้ไปสู่ความก้าวหน้าอย่างสูงสุด และเป็นประชาธิปไตยที่เรายอมรับกันได้ทุกฝ่ายแล้ว เราคงต้องหันมาพิจารณาบทบาทที่ผ่านมาของผู้นำทางการเมืองของเราให้ถ่องแท้ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางการเมืองในระบบหรือนอกระบบก็ตาม เพราะที่สุดแล้วพลังจากมวลชน หรือประชาชนที่เป็นรากฐานและองค์ประกอบสำคัญของรัฐนั้นจึงจะเป็นอำนาจที่แท้จริงที่จะกำหนดพัฒนาการทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เราทุกคนรักและหวงแหนนี้ต่อไปในอนาคต

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษา และภาระหน้าที่ของผู้ศึกษา จึงทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่สามารถทำได้อย่างละเอียดและรอบด้าน อีกทั้งการศึกษานี้เป็นการศึกษา

เหตุการณ์ย้อนหลัง จึงอาจเก็บรวบรวมข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการเมือง ดังนั้น สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาบทบาทของผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในอนาคต น่าที่จะได้ศึกษาครอบคลุมบริบททางการเมือง ตลอดจนข้อมูลส่วนที่เป็นความคิดเห็นจากประชาชนที่เป็นผู้ตาม รวมถึงปฏิกิริยาของผู้ตามที่เกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากบทบาทการนำของผู้นำทางการเมือง พร้อม ๆ กับการปรับตัวของผู้นำทั้งหลาย เมื่อได้รับทราบปฏิกิริยาหรือความคิดเห็นทางการเมืองจากประชาชนที่ระดับต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

ข่าวและบทความ

" 'เสื้อแดง' ย้อนเกล็ด 7 ตุลาฯ ปิดล้อมสภาพเผด็จศึก 'มาร์ค'." มติชน (30 ธันวาคม 2551): 11.

" 'เสื้อแดง' ยื่นอุทธรณ์". สยามรัฐ (2 เมษายน 2552): 2.

"'ทักษิณ' ฝันสลายเทียบชั้น 'ปรีดี'." ไทยโพสต์ (13 สิงหาคม 2551): 4.

"'สมัคร': ไม่มีเรื่องยุบพรรค ไม่มีใครคิด 'แก้ไขรัฐธรรมนูญ'." มติชน (21 เมษายน 2551): 2.

" 'สมัคร' กร้าวสั่งสลายม็อบ". สยามรัฐ (1 มิถุนายน 2551): 2.

" 'เสื้อแดง' เปิดเกมใหม่ ล่าชื่ออีกรอบ'โชว์คนหนุน'." มติชน (4 สิงหาคม 2552): 2.

" 'อภิสิทธิ์' แนะ 6 พรรคลบภาพต่อรองจี้เปิดตัวว่าที่ รมต. เรียกความเชื่อมั่น". กรุงเทพธุรกิจ (20 มกราคม 2551): 2.

" 'อภิสิทธิ์' ปัดข้อเสนอ 'ทักษิณ' ชี้สับสนตัวเอง-หวังปลุกระดม." กรุงเทพธุรกิจ (30 มีนาคม 2552): 2.

" 6 พรรคแถลงจัดตั้ง 'รบ.' 'สมัคร' วอนอยู่ร่วมกันยาว ปัดตอบเก้าอี้นายกฯ".มติชน (20 มกราคม 2551): 2.

"ขอปฏิเสธอนาธิปไตย" โพสต์ทูเดย์ (24 กรกฎาคม 2550): A8.

"ถอดรหัสสายตรง 'ทักษิณ' 'ถ้าไม่ใช่สมัครก็พังไปแล้ว'." มติชน (22 สิงหาคม 2551): 11.

"แถลงการณ์ 'ทักษิณ' โบกมือลา 'แผ่นดินไทย'." มติชน (12 สิงหาคม 2551): 11.

"แถลงการณ์พันธมิตรกดดันยกเลิกพาสปอร์ต-ล่าตัว 'แม้ว'." มติชน (18 สิงหาคม 2551): 2.

"นปก.ลั่นกลองรบขู่ล้อม 'พธม.' เผา ปชป.". โพสต์ทูเดย์ (1 กันยายน 2551): A5.

"นปช.ถอยกลับสนามหลวง ยัวะ 'สมัคร' อ่อนข้อม็อบ". โพสต์ทูเดย์ (21 มิถุนายน 2551): S2.

"นาทีต่อนาที 'เสื้อแดง' ยึดที่ประชุมอาเซียน". กรุงเทพธุรกิจ (15 เมษายน 2552): 2.

"นานาทัศนะถึงคนไทย'เสื้อแดง'." ไทยโพสต์ (9 มกราคม 2552): 4.

"ปลุกม็อบเสื้อแดงต้าน'รบ.'อ้างปล้น'ปชต.'รอบ2'สุเทพ'ย้ำตร.ห้ามรุนแรง." มติชน (28 ธันวาคม 2551): 2.

"ปูม นปก.รุ่นที่ 2 รับไม้ต่อหรือบ้อท่า...?." โพสต์ทูเดย์ (28 กรกฎาคม 2550): A4.

"เป้าหมาย & กิจกรรม 24 ชม.'เสื้อแดง' เขย่ากรุง." มติชน (27 มิถุนายน 2552): 2.

"แผนซ้อนแผน!?!ตร.ส่ง '9 นปก.' ฝากขัง." มติชน (27 กรกฎาคม 2550): 2.

"เพราะยังเป็น 2 มาตรฐาน เสื้อแดงจึงยังต้องรับใช้ 'ทักษิณ'?!?!". ไทยโพสต์ (5 พฤษภาคม 2552): 4.

บรรณานุกรม (ต่อ)

"แพ้หมดรูป พ่ายหมดกระดาน ทัพแดงถอย. บทพิสูจน์ รบเพื่อใคร?". มติชน (15 เมษายน 2552): 11.

"โพลล์สองสำนักดังเผย ปชช.ค้านแก้รธน.-ผวา บ้านเมืองวุ่นวาย." สยามรัฐ (28 เมษายน 2551): 2.

"มติ 'กกต.-ปปช.' มรสุมลูกใหม่รัฐบาลขี้เหร่". โพสต์ทูเดย์ (13 เมษายน 2551): A10.

"มุมมอง 3 นักวิชาการ การเมืองหลัง 'แม้ว' ลี้ภัย." มติชน (18 สิงหาคม 2551): 2.

"แม้วแจผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญวันนี้." โพสต์ทูเดย์ (27 มีนาคม 2552): A6.

"ย้อนรอยบันทึก 'ฎีกา'." สยามรัฐ (18 สิงหาคม 2552): 2.

"ระเบิดเวลา 'รัฐบาลหุ่นกระบอก' สมัครคิดปลดแอก 'ทักษิณ-พจมาน'." ไทยโพสต์ (27 มกราคม 2551): 2.

"รัฐบาลเร่งหาคนกลางจับเข่าคุยพันธมิตรฯ". โลกวันนี้ (19 กันยายน 2551): 6A.

"เว็บเสื้อแดงแพร่ จม.'แม้ว' ยอมถอยหนึ่งก้าว แต่ไม่ยุติเรียกร้อง ปชต.". มติชน (17 เมษายน 2552) : 2.

"เสียงเตือน 'นายกฯ คนที่ 26' เร่งแก้ปัญหาวิกฤตชาติ". มติชน (18 กันยายน 2551): 2.

"เสื้อแดงชุมนุมใหญ่ 31 มกราคม 25". โลกวันนี้ (22 มกราคม 2552): A6.

"เสื้อแดงยัวะขู่ชุมนุมใหญ่." โพสต์ทูเดย์ (14 มกราคม 2552): A5.

"เสื้อแดงปักหลักล้อมทำเนียบ ปชป.ชัดยุทธการป่วนเมือง". โพสต์ทูเดย์ (25 กุมภาพันธ์ 2552): A6.

จำนง ศรีนคร . "คำให้การผ่านลูกกรง วีระ มุสิกพงศ์". มติชน (28 กรกฎาคม 2550): 7.

จำนง ศรีนคร และหทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. " 'ณัฐวุฒิ-จตุพร' สองหัวขบวนไร่ท้าชน 'อำมาตย์'." มติชน (30 มีนาคม 2552): 11.

ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล. *แอ๊บแบ๊ว...นปก.นอนลาดยาว ภาวะตั้งไข่สิทธิเสรีภาพประชาชน?*. คนละวันวันละคม. กรุงเทพธุรกิจ (24 กรกฎาคม 2550): 2.

ทีมข่าวการเมือง. เดินเกมบุกบ้าน 'ป๋า' ฤากำลังหารันเวย์ลง?, โพสต์ทูเดย์ (25 กรกฎาคม 2550): A4.

. หมดแรงอึด ...ถึงจุดปะทะ สวดนปก.หูดับ ตำรวจได้แต้ม, โพสต์ทูเดย์ (24 กรกฎาคม 2550): A4.

_____. "8 เมษายน 25ดีเดย์แดงเดือดวันเช็กเรตติ้งทักษิณ". โพสต์ทูเดย์ (6 เมษายน 2552): วิเคราะห์ 1.

_____. "แม้วแจผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญวันนี้". โพสต์ทูเดย์ (27 มีนาคม 2552): A6.

_____. "แม้วโชว์บารมี รักษาอำนาจสั่งสยบทุกมุ้ง พปช." โพสต์ทูเดย์ (22 สิงหาคม 2551): วิเคราะห์ 3.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ทีมข่าวการเมือง. “เครือข่ายวีรชน ‘พฤษภาทมิฬ’ ซัด นปก.ก่อรุนแรง-หวังผลการเมือง.” กรุงเทพธุรกิจ (24 กรกฎาคม 2550): 5.

ทีมข่าวการเมือง. “ชำแหละแผน ‘นอมินี’ ยึดอำนาจ ‘กกต.-ปปช.-ศาลรธน.’ ผ่านรัดทำมะนวยฉบับประชาธิปตาย!”. ไทยโพสต์ (20 เมษายน 2551): 2.

_____. “ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา”. ไทยโพสต์ (22 กุมภาพันธ์ 2552): 2.

แนวหน้าวิเคราะห์. “นับหนึ่งรัฐบาลนอมินีจะพาชาติเดินหน้าหรือถอยหลัง”. แนวหน้า (27 มกราคม 2551): 3.

บุญเลิศ ช้างใหญ่. “คนเสื้อแดง.” มติชน (8 มกราคม 2552): 6.

_____. “ฟืน นปก.-ไฟจุดไม่ติด.” มติชน (2 สิงหาคม 2550): 6.

ประสาร มฤคพิทักษ์. “สิทธิมนุษยชน มีได้เฉพาะอันธพาลการเมือง.” มติชน (3 สิงหาคม 2550): 7.

พิเชฐ โพธิวิจิตร. “ศาลเป็นเครื่องมือของตำรวจ ออกหมายขัง 9 แกนนำ นปก.?.” มติชน (7 สิงหาคม 2550): 6.

วิษณุ บุญมารัตน์ คอลัมน์ คนละวัน วันละคม. “หนึ่งเดือนกับผลงานรัฐบาล ‘ลุงหมัก’.” โลกวันนี้ (20 มีนาคม 2551): 04A.

ศรีนคร และหทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. “ ‘ณัฐวุฒิ-จตุพร’ สองหัวขบวนไร่ท้าชน ‘อำมาตย์’.” มติชน (30 มีนาคม 2552): 11.

หนังสือภาษาไทย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. อนาคตผู้นำการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย, 2539.

เชาวนะ ไตรมาศ. พรรคการเมือง : ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่ และพัฒนาการทางสถาบัน. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2540.

ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. ทักษะของทักษิณ ที่บินสูงเหนือเมฆ. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊ค, 2547.

เถกิง สมทรัพย์ บรรณาธิการ. ร้อยฝันวันฟ้าใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน ,2550.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. ประชาธิปไตยไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. ใครจะรู้ทัน ทักษิณ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2548.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ภิญโญ ไตรสุริยะธรรมา. ผู้นำ อำนาจ ประวัติศาสตร์ และการเมืองใหม่. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ค, 2552.

_____. ปฏิวัติ 2549. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ค, 2550.

วาสนา นาน่วม. ลับ ลวง พราง ฉบับมหากาพย์ “มนต์ดำ-เหลือง-แดง”. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊กส์, 2552.

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง – Change Leader. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท, 2544.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2544.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภัณฑ์ แอนด์ พริ้นติ้ง, 2545.

โสภณ เพชรสว่าง และทะนงศักดิ์ ม่วงมณี. ล้มรัฐบาล เลิกรัฐธรรมนูญ สืบทอดอำนาจเผด็จการทางการเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดวงกมล, 2551.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

“การปกครองและประชาชนกับบทบาททางการเมือง”. <http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=141235>.

“การเมืองพลิก อภิสิทธิ์เป็นนายกฯ 5 พรรคร่วมมาแล้ว.” วันที่ 8 ธันวาคม 2552. < http://www.dek-d.com/board/view.php?id=1202636>.

“ณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ "แดง"เปิดแนวรุกเข้มทวงคืนปชต.” วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ปีที่ 19 ฉบับที่ 7018 ข่าวสดรายวัน ใน <http://www.khaosod.co.th>

“แดงสามเกลอปะทะแดงสยาม...ทักษิณยืนตรงไหน” วันที่ 29 สิงหาคม 2552. <http://www.komchadluek.net>

“นปช. ออก 6 นโยบายเฉพาะหน้า ‘แดงทั้งแผ่นดิน’ ย้ำสันติวิธี.” <http://prachatai.com/journal/2010/02/27831> เมื่อวันที่ Mon, 2010-02-22 23:28

“ประชาธิปัตย์ในกำมือพรรคร่วมรัฐบาล (บทความพิเศษ)” วันที่ 14 มกราคม 2552. <http://www.naewna.com/news.asp?ID=142987>

“เมื่อ "กรุงเทพโพลล์" สะท้อน . . . "รัฐบาล อภิสิทธิ์" และ "ฝ่ายค้าน" สอบตก ! !” วันที่ 24 มิถุนายน 25 2553. <http://www.oknation.net/blog/plagud/2010/06/24/entry-1>

บรรณานุกรม (ต่อ)

"วีระ"ปัด"สามเกลอ"แตกคอW" วันพฤหัสบดี ที่ 1 เมษายน 2553.
<http://www.prachachon.org/board/index.php?topic=10778.0;wap2>

"สามเกลอ" คลั่ง!! ขู่ เผา ป.ป.ช.-ล้อมศาลากลาง กทม. พร้อมยกพลบุกบ้านนายกฯ." วันที่ 3 เมษายน 25 2553.<http://board.wevoicestation.com/viewthread.php?tid=288>

"เสธ.แดง ร่อนแถลงการณ์จวกสามเกลอ แกนนำแดงแตกเละ." วันที่ 13 พฤษภาคม 2553
<http://www.siamintelligence.com>

"เสื้อแดงเปิดโรงเรียนนปช.อีสาน 19จังหวัด" . <http://www.komchadluek.net>

คำให้สัมภาษณ์ของ นายก่อแก้ว พิกุลทอง ใน "วีระ" ไหว้พระหน้าเครียด "ก่อแก้ว" ยันปธ. ไม่ทิ้งม็อบ เมื่อวันที่ 22 เมษา. 2553 16:37 น.
<http://www.oknation.net/blog/canthai/2010/04/22/entry-2>

แพรภัทร ยอดแก้ว. "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง." ใน <http://gotoknow.org/blog/theories/236686>

ภาคใต้โพสต์. "วีระไม่เอาเสธแดงและสุรชัย สามเกลอจบแล้ว?" วันพุธที่ 17 มีนาคม 2553.
<http://www.oknation.net/blog/SOUTHERNPOST/2010/03/17/entry-5> อ้างอิงจาก โพสต์ทูเดย์.

ลีลีญา อุปพงค์ (ผู้สื่อข่าว).สุนันทา สุขสุมิตร(Rewriter). สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ : http://thainews.prd.go.th วันที่ 6 เมษายน 2553 "แกนนำกลุ่ม นปช. เตรียมประกาศแนวทางตอบโต้รัฐบาล ภายใน 1 ชั่วโมง".
<http://thainews.prd.go.th/view.php?m_newsid=255304060096&tb=N255304>

วิทยากร เชียงกูล ."หลักคิด" "คำคมว่าด้วยผู้นำ" "ภาวการณ์นำ" "ทฤษฎีพฤติกรรมและท่วงทำนองของผู้นำ." กรุงเทพฯ : สายธาร 2553.<
http://www.rsunews.net/Think%20Tank/TT199/CadenceOfTheLeader.htm>.

หม่อมโจ . "บทบาททางการเมืองของอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ" . เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 25 2550.
<http://www.oknation.net/blog/gametheory/2007/08/15/entry-2>

http://thaienews.blogspot.com/2010/02/4-2553.html

http://www.oknation.net/blog/naiman/2010/05/13/entry-1

http://www.oknation.net/blog/SOUTHERNPOST/2010/03/17/entry-5

http://www.oknation.net/blog/SOUTHERNPOST/2010/03/17/entry-5

http://www.panithatyai.ac.th/division/vocation/sutep/html/information12.htm

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประวัติและบทบาทของแกนนำสำคัญ

- **นายสนธิ ลิ้มทองกุล**

หลังจากประกาศต่อต้านรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในทุกรูปแบบ ในฐานะที่นายสนธิเคยเป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ ที่มีเว็บไซต์อย่าง www.manager.co.th เป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิตอล ทำให้รัฐบาลไม่สามารถสกัดกั้นการสื่อสารระหว่างนายสนธิกับมวลชนที่ติดตาม การตรวจสอบและการจัดรายการของนายสนธิได้ ในระยะแรก เว็บไซต์กลายเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ (ภายหลังจากรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ถูกระงับการออกอากาศทาง ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.) ท่าทีการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างนายสนธิกับรัฐบาล (พ.ต.ท.ทักษิณ) เป็นไปอย่างท้าทายและรุนแรง ถึงกับประกาศต่อสาธารณชน ว่า “ตายเป็นตาย เจ๊งเป็นเจ๊ง” เป็นการต่อสู้กับอำนาจรัฐ แบบแตกหัก และเป็นครั้งแรกที่เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสื่อมวลชนในประเทศอย่างสำคัญ จากบทบาทในการรายงานความเป็นไปมาสู่การเป็นผู้นำในการต่อสู้โดยตรง[1]

การแสดงบทบาททางการเมืองของนายสนธิ ทำให้สื่อกลายเป็นอาวุธสำคัญในการต่อสู้ทางการเมือง เป็นการผนวกเอา หนังสือพิมพ์ สื่อดิจิตอล (อินเตอร์เน็ต) และสื่อโทรทัศน์ (ASTV) เข้ามาไว้ด้วยกันในฐานะการเป็นช่องทางในการสื่อสารกับมวลชน การใช้สื่อที่หลากหลายนี้ส่งผลให้เกิดการยกระดับความต้องการรับรู้ข่าวสารของประชาชน แม้ว่าในระยะแรกของการเคลื่อนไหวตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล โดยนายสนธินี้จะเป็นเรื่องเฉพาะตัว ไม่ได้มีแนวร่วมหรือมีพันธมิตรในการเคลื่อนไหว เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่ได้รับการขนานนามว่า “ปรากฏการณ์สนธิ” หรือ “ปรากฏการณ์เมืองไทยรายสัปดาห์”

การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนายสนธิ ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้กับวงการสื่อ ระดับแนวหน้าในสังคม ในการ “เลือกข้าง” หรือ “โน้มเอียง” ที่ชัดเจนอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ไม่เพียงเท่านั้นยังส่งไปถึงภาคส่วนอื่น ไม่ว่าจะเป็นองค์กรศาสนา หรือองค์กรทางสังคมอื่น เช่น สหพันธ์นิสิตนักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย องค์กรเหล่านี้เริ่มแสดงบทบาทด้วยการเปิดพื้นที่ หรือการออกแถลงการณ์ในวาระต่างๆ เพื่อบ่งบอกถึงจุดยืนทางการเมืองของตน

---

[1]ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. ปฏิวัติ 2549. หน้า คำนำ.

วิธีการที่นายสนธิ ใช้ในการสื่อสารกับมวลชนที่กำลังตื่นตัวกับ “ข้อมูล” ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยได้รับรู้มาก่อน คือ การเล่าเรื่อง อ้างอิงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ลำดับเหตุผลและความเชื่อมโยงอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จนทำให้เกิดความเชื่อถือ คล้อยตามของประชาชนจำนวนมากในเวลาต่อมา

การนัดชุมนุมใหญ่ที่ลานพระบรมรูปทรงม้าในคืนวันที่ 4 ต่อเนื่องถึงเช้าวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2549 ของนายสนธิ ลิ้มทองกุล เพื่อโค่นล้มรัฐบาล มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก โดยมีการประกาศขายหุ้นชินคอร์เปอเรชั่น ของ ตระกูลชินวัตร เป็นเสมือนตัวเร่งปฏิกิริยาการต่อต้านจากมวลชน ซึ่งการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ นายสนธิ ไม่ได้ใช้เพียงกลยุทธ์การปราศรัยผ่านสื่อ หรือการปราศรัยสาธารณะในการดึงมวลชนให้มาสนับสนุนเท่านั้น แต่ยังมีการยื่นหนังสือถึง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี การยื่นหนังสือต่อสำนักราชเลขาธิการ และการยื่นหนังสือถึงผู้บัญชาการทหารบก เพื่อให้แสดงบทบาทและจุดยืนทางการเมือง

แม้ว่าการชุมนุมทางการเมืองที่เริ่มต้นขึ้นมาตั้งแต่ปี 2548 จะถูกจุดประกายมาจากตัวนายสนธิ ลิ้มทองกุล เพียงลำพัง แต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ขยายตัวขึ้น และการแสวงหาแนวร่วมเพื่อขยายฐานมวลชนให้กว้างเพื่อสร้างพลังและความเข้มแข็งในการต่อสู้ จึงเป็นที่มาของการรวมตัวกันเป็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในที่สุด โดยยังคงมีนายสนธิ ลิ้มทองกุลเป็นแกนนำ ร่วมกับ พลตรีจำลอง ศรีเมือง นายสมศักดิ์ โกศัยสุข นายพิภพ ธงไชย นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ และมีนายสุริยะใส กตะศิลา เป็นผู้ประสานงานร่วมกับเครือข่ายทั่วประเทศ

การที่นายสนธิมีสื่อโทรทัศน์เอเอสทีวี อยู่ในมือแล้วนำมาใช้ในการถ่ายทอดสดการชุมนุมตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้การชุมนุมกลายเป็นที่สนใจและนิยม และทำให้นายสนธิได้กลายเป็นเสมือนซูเปอร์สตาร์ขวัญใจของชาวพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

- **พล.ต.จำลอง ศรีเมือง**

บทบาททางการเมืองที่สำคัญของ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง เริ่มต้นจากเมื่อปี พ.ศ. 2528 พล.ต.จำลอง ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในนาม " กลุ่มรวมพลัง " โดยชนะการเลือกตั้งได้เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้งเป็นคนแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 พล.ต.จำลอง ได้ตั้ง "พรรคพลังธรรม" ขึ้น ซึ่งกระแสความนิยมในตัว พล.ต.จำลอง ในฐานะนักการเมืองผู้สมถะ พุ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดเป็นกระแส “จำลองฟีเวอร์" และเรียกกันติดปากว่า "มหาจำลอง" และได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเข้าดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอีกสมัย ในปี พ.ศ. 2533 แต่ก่อนที่จะครบวาระ 4 ปี พล.ต.จำลอง ก็ลาออก และผันตัวเองสู่สนามเลือกตั้งระดับชาติ ตำแหน่งสูงสุดคือ รองนายกรัฐมนตรี ในสมัย นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี

ต่อมาในปี พ.ศ.2535 ได้เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ โดย พล.ต.จำลอง ก็เป็นแกนนำคนสำคัญในการประท้วงต่อต้านรัฐบาล พล.อ.สุจินดา คราประยูร จนถูกจับกุมตัวกลางที่ชุมนุม หลังจากเหตุการณ์สงบลง พล.ต.จำลอง ก็ได้ลาออกจากทุกตำแหน่งทางการเมืองตามที่เคยได้ให้สัญญาไว้เมื่อครั้งชุมนุม

การเข้าร่วมเป็นหนึ่งของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่มีเป้าหมายในการโค่นอำนาจ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ พล.ต.จำลองเป็น ผู้ชักนำให้เข้าสู่วงการเมือง และแสดงท่าทีสนับสนุนมาโดยตลอดนั้น ตัว พล.ต.จำลองไม่ได้แสดงจุดยืนทางแนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยที่ชัดเจนแต่อย่างใด จุดยืนของการเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งนี้ของ พล.ต.จำลอง คือ “หมดเวลาของคุณทักษิณแล้ว”[2]

บทบาทหน้าที่ของ พล.ต.จำลอง ในฐานะแกนนำ คือ การควบคุมดูแลการชุมนุมโดยรวมให้เป็นไปโดยสงบเรียบร้อย แต่อย่างไรก็ตาม จากประวัติการเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือการทำงานทางการเมืองที่ผ่านมาของ พล.ต.จำลอง ตลอดจนบุคลิกความเป็นคนสมถะ นี้เอง ที่ทำให้ได้รับการไว้วางใจและวางตัวในฐานะแกนนำการเคลื่อนไหวคนหนึ่ง และกลายเป็นน้ำหนักที่สำคัญ ในฐานะที่เป็นผู้ชักนำ พ.ต.ท.ทักษิณ เข้าสู่วงการเมือง ตั้งแต่สมัยยังเป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรม และได้ให้การสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ มาโดยตลอด จนกระทั่งก่อนปี 2548

- **นายสุริยะใส กตะศิลา**

สุริยะใส กตะศิลา ทำงานในตำแหน่ง เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ด้านประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน มีบทบาทในฐานะผู้ประสานงานเครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

หากย้อนดูประวัติของสุริยะใส กตะศิลา เป็นนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชน เคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักนักศึกษาแห่งประเทศไทย(สนนท.) สมัยเป็นนักศึกษาปี 2537/2538 เคยมีบทบาทสำคัญในการคัดค้านการก่อสร้างสะพานกลับรถหน้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมีบทบาทในการเคลื่อนไหว กรณี สปก.4-01 และการเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญปี 2540 และเข้าร่วมกับสมัชชาคนจนในการเรียกร้องเรื่องสิทธิที่ดินทำกิน ทำให้ได้รับการชักชวนเข้ามาทำงานในตำแหน่งรองเลขาธิการ ครป. ก่อนจะขยับขึ้นมาเลขาธิการ ครป. บทบาทการเป็นนักเคลื่อนไหวของสุริยะใส เริ่มแปรเปลี่ยนกลายเป็นนักต่อต้านและล้มล้างระบอบประชาธิปไตย เมื่อเข้าร่วมเป็นหนึ่งในแกนนำ "พันธมิตรกู้ชาติ" กับนายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ เพื่อขับไล่พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

---

[2] ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. ปฏิวัติ 2549. หน้า 340.

การเข้าร่วมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยของนายสุริยะใส กตะศิลา เริ่มต้นมาจากการที่เขาดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย โดยบทบาทในการเคลื่อนไหวมีลำดับดังนี้

การทำหน้าที่ประสานงานในการประชุมองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ร่วมกับนายสนธิ ลิ้มทองกุล ก่อนที่องค์กรพัฒนาเอกชนเครือข่ายจะตัดสินใจเข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองในนามพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งเมื่อเข้าร่วมแล้วนายสุริยะใส และกลุ่มได้รับผิดชอบหน้าที่หลักในการจัดการบนเวที โดยการเตรียมเนื้อหาการนำเสนอ หรือการปราศรัย การเชิญวิทยากร เช่น เนื้อหาเรื่อง FTA เรื่องคอรัปชั่น เรื่อง กฟผ. เป็นต้น นอกจากนี้เขายังทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างแกนนำที่มีที่มาจากองค์กรที่แตกต่างกัน ซึ่งในระยะแรกของการมารวมกันในนามพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนั้น ระหว่างแกนนำยังมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกันอยู่ นายสุริยะใส ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และประสานความเข้าใจตลอดจนแนวทางการเคลื่อนไหวให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน[3]

อาจกล่าวได้ว่า ในการชุมนุมทางการเมืองในนามกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ผู้เข้าร่วมชุมนุมส่วนใหญ่เป็นคนชั้นกลางในเมืองทั้งในเขตกรุงเทพฯ และเขตเมืองในจังหวัดต่างๆ ซึ่งคนเหล่านี้มีความเชื่อถือและนิยมชมชอบในตัวนายสนธิ ลิ้มทองกุล และ พล.ต. จำลอง ศรีเมือง (โดยเฉพาะกองทัพธรรม) ในขณะที่ส่วนของภาคประชาชน หรือ NGOs มีเป็นส่วนน้อย และได้รับแรงสนับสนุนจากนักวิชาการหรือผู้นำชุมชน ซึ่งไม่ได้มีฐานมวลชนสนับสนุน แต่เป็นเสียงที่ดังของสังคม การที่พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีผู้สนับสนุนที่หลากหลายกลุ่มนี้ทำให้การเคลื่อนไหวมีพื้นที่ในการนำเสนอมากขึ้น อย่างน้อยๆ ก็จากสื่อมวลชนที่ในอดีตเคยขัดแย้งกับนายสนธิ ทำให้เห็นว่าการนำเสนอข่าว หรือพื้นที่ข่าว ที่นำเสนอเกี่ยวกับเคลื่อนไหวของพันธมิตรฯ มีมากขึ้นกว่าตอนที่นายสนธิ เคลื่อนไหวเพียงลำพัง[4]

---

[3]ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. ปฏิวัติ 2549. หน้า 329-359.

[4]ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. ปฏิวัติ 2549. หน้า 341-342.

ภาคผนวก ข
ประวัติแกนนำคนสำคัญของ นปช.

- **นายวีระ มุสิกพงศ์**

นายวีระ เคยเป็นนักเขียนและนักข่าวของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เริ่มเส้นทางการเมืองกับพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อ พ.ศ.2518 วีระมีบทบาททางการเมืองโดดเด่นในยุครัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นรัฐมนตรีถึง 3 สมัย แต่มาต้องคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ในช่วงที่เป็นเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ ต้องโทษ 4 ปี ที่เรือนจำบุรีรัมย์ติดคุกราว 1 เดือน ก็ได้รับพระราชทานอภัยโทษ

หลังขัดแย้งกันภายในพรรคประชาธิปัตย์ วีระออกไปตั้งพรรคประชาชน แต่ก็ยุบพรรคในเวลาต่อมา จึงไปอยู่กับ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ในพรรคความหวังใหม่ ก่อนเข้ามาอยู่พรรคไทยรักไทย เพราะถูกรวบรวมพรรค และเข้าเป็นแกนนำ นปช. เมื่อปี 2550

นายวีระ เกิดเมื่อ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2491 ที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของนายเคล้า และ นางส่อง มุสิกพงศ์ จบการศึกษานิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2515 สมรสกับ นางศรีวิไล มุสิกพงศ์ (ประสุตานนท์) ช่วงหลังผิดหวังจากการสมัคร สส. ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง และสงขลา มาตลอด จึงเข้าร่วมกับ นปช.

ประสบการณ์การทำงานการเมือง

นายวีระ เคยเป็นนักเขียนและนักข่าวของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ และเริ่มเส้นทางการเมืองกับพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อ พ.ศ.2518 เป็น ส.ส. เขตพญาไท ได้เป็นโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เมื่อ พ.ศ.2519 แต่กลับร่วมมือกับฝ่ายค้านลุกขึ้นอภิปรายนายกรัฐมนตรี หัวหน้าพรรคของตัวเอง เนื่องจากไม่พอใจที่รัฐบาลยินยอมให้จอมพลถนอม กิตติขจร เดินทางเข้าประเทศ จนเป็นเหตุให้เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519

มาในช่วง พ.ศ. 2519-2522 เกิดความขัดแย้งกับนายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อนร่วมพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งต่อมาลาออกไปตั้งพรรคประชากรไทย และได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายสมัครเขียนหนังสือชื่อ "สันดานนักหนังสือพิมพ์" ส่วนนายวีระได้เขียนหนังสือโต้ตอบนายสมัคร ชื่อว่า "สันดานรัฐมนตรี" พิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2521 พร้อมกับได้ลงทุนสร้างภาพยนตร์ไทย ชื่อเรื่อง "ไอ้ซ่าส์...จอมเนรคุณ" กำกับโดย ชุมพร เทพพิทักษ์ แต่ภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกเซ็นเซอร์ไม่ให้ออกฉาย เพราะมีเนื้อหาเสียดสีนายสมัคร ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในขณะนั้น

นอกจากนี้ นายวีระยังเข้าไปมีส่วนร่วม ในเหตุการณ์กบฏ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 โดย พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ เพื่อโค่นล้มรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร แต่ไม่สำเร็จ และถูกจำคุกด้วย ข้อหากบฏ ภายหลังจากได้รับอิสรภาพ ในปี พ.ศ.2522 นายวีระได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตดุสิต ซึ่งเป็นเขตที่นายสมัคร สุนทรเวช เป็น ส.ส.เก่าอยู่ และพ่ายแพ้อย่างยับเยิน

ในรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายวีระได้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี 3 สมัย คือ

- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 11 มีนาคม 2524
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม 19 ธันวาคม 2524
- รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย 7 ธันวาคม 2526

กระทั่งปี พ.ศ.2529 นายวีระได้ตำแหน่งเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ จนปี พ.ศ.2531 และต้องคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ในการปราศรัยหาเสียงที่จังหวัดบุรีรัมย์ ต้องโทษจำคุก 4 ปี เมื่อจำคุกได้ประมาณหนึ่งเดือน ก็ได้รับการปล่อยตัวเนื่องจากได้รับพระราชทานอภัยโทษ ในรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์นั่นเอง

ต่อมาพรรคประชาธิปัตย์เกิดการแตกแยก มีขั้วของนายชวน หลีกภัย กับขั้วของนายวีระ ซึ่งเรียกว่า "กลุ่ม 10 มกรา" โดยนายวีระต้องการให้นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรค ขณะที่กลุ่มนายชวน ต้องการนายพิชัย รัตตกุล เป็นหัวหน้าพรรค โดยมี พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นเลขาธิการพรรค ครั้งนั้น กลุ่มนายวีระ พ่ายแพ้ ต้องนำทีมออกจากประชาธิปัตย์ไปตั้งพรรคประชาชน แต่ยุบไปในเวลาต่อมา และกลายไปเป็นคนสนิทของ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ในพรรคความหวังใหม่เมื่อพรรคความหวังใหม่ ควบรวมกับพรรคไทยรักไทย นายวีระ กลับมาเป็น ส.ส. บัญชีรายชื่อพรรคไทยรักไทย

ในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ นายวีระ ได้เข้าร่วมปราศรัยต่อต้านรัฐบาล ต่อมานายวีระถูกรัฐบาลออกหมายจับ โดยเข้ามอบตัวและไม่ขอประกันตัว และถูกฝากขังที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน เช่นเดียวกับ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง และน.ส.จิตราวดี วรฉัตร ลูกสาวของ ร.ต.ฉลาด วรฉัตร ต่อมาถูกปล่อยตัวหลังจากเหตุการณ์สงบ และพล.อ.สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2538 นายวีระเคยจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาชื่อ "พรรคดำรงไทย" โดยมีตนเองเป็นหัวหน้าพรรค แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 นายวีระ เป็นแกนนำคนหนึ่งของ แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) จัดเวทีปราศรัยที่สนามหลวงโจมตีรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารและคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งบางครั้งยังพาดพิงไปถึงประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการรัฐประหารด้วย

ปี พ.ศ.2551 นายวีระได้เป็นหนึ่งในพิธีกรรายการ ความจริงวันนี้ ทาง NBT โดยร่วมกับนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และนายจตุพร พรหมพันธุ์ เพื่อตอบโต้และวิพากษ์วิจารณ์การเคลื่อนไหวของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่ชุมนุมขับไล่รัฐบาลในขณะนั้น

- **นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ**

นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เกิดเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ที่อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช สร้างชื่อเสียงด้วยการเป็นนักโต้วาทีของโรงเรียน จนได้เป็นแชมป์รายการโต้คารมมัธยมศึกษา จากนั้นสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี นิเทศศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เมื่อปี พ.ศ. 2541 ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการภาครัฐและเอกชน สำหรับผู้บริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เมื่อปี พ.ศ. 2548

เริ่มต้นอาชีพนักพูดโดยเป็นนักอบรมการพูดกับบริษัท อดัมกรุ๊ป ของนายอภิชาติ ดำดี สร้างชื่อเสียงจนเป็นที่รู้จักทางโทรทัศน์ จากการเป็นดาราของรายการสภาโจ๊กทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวี โดยเป็นเงาเสียงของนายไตรรงค์ สุวรรณคีรี รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์

ส่วนงานทางด้านการเมือง นายณัฐวุฒิ เริ่มเล่นการเมืองด้วยการเข้าสังกัดพรรคชาติพัฒนา และลงสมัครรับเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 จากการชักชวนของ นายดำ ธีรศักดิ์นาคแก้วน้ำชาย แต่ได้คะแนนเป็นอันดับ 2 โดยพ่ายแพ้คู่แข่งจากพรรคประชาธิปัตย์เพียง 4,000 คะแนน ต่อมาได้เข้าร่วมงานกับพรรคไทยรักไทยในทีมปราศรัยล่วงหน้าของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในนามพรรคไทยรักไทย เมื่อ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 และได้รับเลือกเป็น ส.ส. แต่เกิดการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นก่อน ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นทีมโฆษกพรรคไทยรักไทย นายณัฐวุฒิ เป็นแกนนำผู้ก่อตั้งบริษัท เพื่อนพ้องน้องพี่ จำกัด ที่ดำเนินการออกอากาศ สถานีโทรทัศน์พีทีวี โดยดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานี และเมื่อมีการก่อตั้ง แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ก็ได้รับตำแหน่งแกนนำ และขึ้นปราศรัยต่อต้านรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ

ต่อมาสังกัดพรรคพลังประชาชน พร้อมลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส.ระบบสัดส่วน กลุ่มที่ 8 พื้นที่จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง แต่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และหลังจากที่นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี นายณัฐวุฒิก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ส่วนบทบาทกับการเคลื่อนไหวของ นปช. นายณัฐวุฒิได้เป็นหนึ่งในพิธีกรรายการความจริงวันนี้ ทาง NBT โดยร่วมกับนายวีระ มุสิกพงศ์ และนายจตุพร พรหมพันธุ์ แต่เมื่อรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้มอบหมายให้นายณัฐวุฒิ เข้าดำรงตำแหน่งโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายก่อแก้ว พิกุลทอง จึงได้เป็นพิธีกรแทนนายณัฐวุฒิ แต่เมื่อพ้นจากตำแหน่งโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีแล้วนายณัฐวุฒิก็กลับมาดำเนินรายการอีกครั้ง ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 จนกระทั่งยุติการดำเนินรายการในวันที่ 10 ธันวาคม ปีเดียวกัน

- **นายจตุพร พรหมพันธุ์**

จตุพร พรหมพันธุ์ มีชื่อเล่นว่า "ตู่" ปัจจุบันเป็น ส.ส.สัดส่วน พรรคเพื่อไทย อายุ 43 ปี เกิดเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2508 เป็นชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี จบการศึกษาสาขาการเมืองการปกครองจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เขาแจ้งเกิดทางการเมืองจากการเป็นผู้นำนักศึกษา ช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เมื่อเกิดการปราบปรามผู้ชุมนุมที่ ถนนราชดำเนิน และผู้ชุมนุมย้ายไปปักหลักที่รามคำแหง โดยมี จตุพร พรหมพันธุ์ ขึ้นเวทีผู้ชุมนุมอย่างโดดเด่น

หลังจากนั้น จตุพร พรหมพันธุ์ ก็ก้าวเข้าสู่วงการเมืองอย่างเต็มตัว ด้วยการสังกัดพรรคพลังธรรม ซึ่งนายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรคในขณะนั้น ทั้งนี้ จตุพร พรหมพันธุ์ ทำงานการเมืองโดยมีกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พรรคศรัทธาธรรม พรรคกำลังหลักของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี 2535 ที่เขาเป็นผู้ก่อตั้ง จึงมีชื่อที่รู้จักกันดีในสมัยเรียนว่า "ตู่ ศรัทธาธรรม" เป็นฐานกำลังคอยเคลื่อนไหว ซึ่งต่อมาทำให้ได้มีส่วนร่วมในการก่อตั้งพรรคไทยรักไทย

อย่างไรก็ตาม เมื่อหมดยุคพรรคพลังธรรม นายจตุพร พรหมพันธุ์ ได้โดดเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ด้วยความเป็นนักพูดฝีปากดีจึงได้รับมอบหมายจากหัวหน้าพรรค ให้เป็นคณะทำงานชุดปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง ออกปราศรัยช่วยผู้สมัครพรรคไทยรักไทยทั่วประเทศ โดยในระหว่างที่เริ่มรุ่งเรืองในพรรคไทยรักไทย นายจตุพร พรหมพันธุ์ ได้รับการติดต่อจาก "ผดุงศักดิ์ ฟื้นแสน" เลขาธิการกองทุนฟื้นฟูชีวิตเกษตรกร คนเดือนตุลา ซึ่งเป็นเพื่อนกับ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ฝากฝังให้เป็นที่ปรึกษาด้านการเมือง ตั้งแต่ครั้งนายประพัฒน์ เป็น รมช.เกษตรและสหกรณ์ จนมาเป็น รมว.ทรัพยากรธรรมและสิ่งแวดล้อม กระทั่งได้รับตำแหน่งรองโฆษกพรรคในที่สุด

ต่อมา จตุพร พรหมพันธุ์ เข้าร่วมเป็น 1 ใน 8 แกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ที่เคลื่อนไหวต่อต้าน คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) และได้เข้าสังกัดกับพรรคพลังประชาชน พร้อมกับลงรับสมัคร ส.ส. ในระบบสัดส่วน พื้นที่กรุงเทพฯ นนทบุรี และ

สมุทรปราการ ซึ่งเขาได้รับเลือก และเมื่อพรรคพลังประชาชนถูกยุบ มีการเปลี่ยนขั้วรัฐบาล นายจตุพร ได้ทำหน้าที่ฝ่ายค้านในสภา และเป็นหนึ่งในผู้นำอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล และเมื่อ นปช. ชุมนุมใหญ่ขับไล่รัฐบาล จตุพร พรหมพันธุ์ ได้ร่วมขึ้นปราศรัยในฐานะหนึ่งใน 3 แกนนำคนสำคัญของ นปช.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายไชยา พรหมา

วุฒิการศึกษา - บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบัญชี) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) นิด้า

ประสบการณ์ทำงาน - ผช.เลขานุการ รมว. กระทรวงพาณิชย์

- เลขานุการ รมว. กระทรวงอุตสาหกรรม
- รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดหนองบัวลำภู

6 ก.พ. 48 - 6 ก.พ. 49 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนองบัวลำภู เขต 2

6 ม.ค. 44 - 6 ม.ค. 48 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนองบัวลำภู เขต 2

11 ก.ค. 38 - 17 ก.ย.39 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนองบัวลำภู เขต

22 ก.ย. 35 - 19 พ.ย.38 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอุดรธานี เขต

3 เม.ย. 35 - 30 มิ.ย.35 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอุดรธานี เขต

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนองบัวลำภู เขต 1 (26 ม.ค. 2551 - ปัจจุบัน)

สถานที่ติดต่อ 259/104 หมู่ 13 บ้านสันติสุข ถนนทิพย์ทอง ตำบลเมืองใหม่
อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู 39180
โทรสาร: 042-351-034 อีเมล์ : chaiya_p@yahoo.com